

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ, DENETİMİ, EKONOMİSİ VE
PLANLAMASI ANABİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN EĞİTİM YÖNETİM
KAVRAMINI KAZANDIRMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sevil ÇEVİK

Lefkoşa

Haziran, 2017

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ, DENETİMİ, EKONOMİSİ VE
PLANLAMASI ANABİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN EĞİTİM YÖNETİM
KAVRAMINI KAZANDIRMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sevil ÇEVİK

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Engin BAYSEN

Lefkoşa

Haziran, 2017

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Sevil ÇEVİK'in "Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetim Kavramını Kazandırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri" isimli tezi Haziran 2017 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Yönetimi, Denetimi, Ekonomisi ve Planlaması Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı-Soyadı

İmza

Başkan : Doç. Dr. Fahriye ALTINAY AKSAL

Üye : Doç. Dr. Gökmen DAĞLI

Üye (Danışman) : Yard. Doç. Dr. Engin BAYSEN

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

..../..../2017

Doç. Dr. Fahriye ALTINAY AKSAL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

21/06/2017

Sevil ÇEVİK

ÖNSÖZ

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Denetimi Ekonomisi ve Planlaması Anabilim Dalı, yüksek lisans programı gereği olarak hazırlanan bu araştırmada Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetim Kavramını Kazandırmasına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin alınması ve bu konu hakkında farkındalık yaratmak, eğitim alanında, gelişimin sağlanması amaçlanmaktadır.

Araştırma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın problemi, amaç, önem, sayıtlılar, sınırlılıklar, tanımlar; ikinci bölümde kuramsal çerçeve ve ilgili araştırmalar; üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi ve modeli, deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin analizi ve araştırma etiği; dördüncü bölümde katılımcılardan elde edilen bulgular; beşinci bölümde daha önce yapılan araştırmalar ile karşılaştırmanın yapıldığı tartışma; altıncı bölümde ise sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Bu çalışmanın planlanmasında, geliştirilmesinde ve yürütülmesinde bana yardımcı olan değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Engin Baysen'e, bu araştırma süresince desteğini esirgemeyen beni yönlendiren ve her zaman yanımda olduğunu hissettiren ve bugüne kadar üzerimde emeği bulunan ve beni tez yazacak seviyeye getiren tüm hocalarıma, desteğini her zaman hissettiğim çok değerli arkadaşım Merve Çifci'ye ayrıca her zaman bana destek olan eşim Bilgin Çevik, kızım ve oğluma Yüksek lisans sürecinde bıkmadan usanmadan desteğini esirgemedikleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sevil ÇEVİK

21.06.2017

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN EĞİTİM YÖNETİM KAVRAMINI KAZANDIRMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

ÇEVİK Sevil

**Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Yönetimi, Denetimi, Ekonomisi ve Planlaması
Anabilim Dalı**

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Engin BAYSEN

Haziran 2017, 216 sayfa

Eğitim yönetimi, toplumların eğitim hedeflerine ulaşmak için kaynakları en verimli şekilde kullanmayı öngörür. Diğer taraftan okullarda okutulan Sosyal Bilgiler dersi toplumun ihtiyacı olan etkin, aktif ve katılımcı vatandaş yetiştirmeyi hedefler. Bu iki alanın birbirlerine uygun hedefleri olduğu sayılıyla, bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler dersinde yer alan ve Eğitim Yönetimi kavramlarının gelişimine katkıda bulunduğu düşünülen bilgi, beceri, tutum ve davranış bağlamında hedef, içerik, yöntem ve yaklaşımları ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla araştırmada İlköğretim 4.-5.-6.-7. Ve 8.sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetim kavramını kazandırmasına ilişkin öğretmen görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemi olan maksimum çeşitlilik ile seçilen, 2016 - 2017 eğitim öğretim yılında KKTC’de Lefkoşa ve Gazi Mağusa ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı İlköğretim okullarında görev yapan 4.- 5.- 6.-7.-8. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden 22 katılımcı öğretmenden oluşmuştur.

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılarak durum çalışması yapılmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanıldığı bu araştırmada “Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetim Kavramını kazandırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adında yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilip kullanılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler tanımlanarak, bir biriyle benzer veriler, belli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek, yorumlanmıştır.

Veri analizi sonucu ortaya çıkan sonuçlara göre; KKTC Sosyal Bilgiler ders programının ve genel anlamda Sosyal Bilgiler dersinin doğasının eğitim yönetimi kavramlarının öğrenilmesine katkı yapacak içerik, düzenlenme ve yaklaşımlara sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinde

Eğitim ve Yönetim kavramlarının öğretilmesi gerekli olduğu görüşünde oldukları görölmektedir. Okullarda Sosyal Bilgiler dersine daha fazla önem verilmeli bunun için MEB ve gerekli düzenleme yapılması görüşündedirler. Ayrıca Öğretmenler Sosyal Bilgiler dersi kapsamındaki geçen konular hakkında daha çok bilgilenmeleri gerekmektedir.

Anahtar sözcükler: Eğitim Yönetimi, Okul yönetimi, Sosyal Bilgiler Dersi, Sosyal Bilgiler Öğretmeni

ABSTRACT

TEACHER'S VISITS ON THE PROMOTION OF EDUCATION MANAGEMENT CONCEPT OF SOCIAL SCIENCES COURSE

Sevil ÇEVİK

**Master Degree Thesis, Field of Educational Management, Inspection and
Planning**

Supervisor: Asist. Prof. Dr. Engin Baysen

June 2017, 216 page

Educational management foresees the most efficient use of resources to reach the educational goals of the communities. On the other hand, the Social Studies course taught at schools aims to raise active, and participatory citizens who are in need of society. The aim of this research is to reveal the objectives, content, methods and approaches in the context of knowledge, skills, attitudes and behaviors that are thought to contribute to the development of the concepts of Educational Management in the social science course of this study. For this purpose primary education in the research 4-5-6. And the opinions of the teachers regarding the 8th grade social studies lesson to gain the concept of education management were applied.

Teachers of 4.-5.- 6.-7-8, who worked in Primary Schools affiliated to the Ministry of National Education in Lefkoşa and Gazi Mağusa province in TRNC in the academic year 2016 - 2017, selected with the maximum diversity, which is the sample method of the study group. There are 22 participating teachers from the class and Social Studies teachers.

In the research, case study is done by using content analysis method from qualitative research methods. In this research using semi-structured interview technique, a semi-structured interview form called "Evaluation of Teacher's Opinions Related to the Social Studies Lesson Providing Education Management Concept" is developed and used. The data obtained from the interviews are identified and interpreted by putting together similar data, certain concepts and themes.

According to the results of data analysis result, It has become clear that the nature of the social sciences curriculum in TRNC and the social sciences course in general has the content, arrangements and approaches that contribute to the learning

of the concepts of educational management. Teachers who participated in the research think that the concepts of Education and Management should be taught in the Social Sciences course. More attention should be given to social science lessons in schools. In addition, teachers need to be informed more about the topics covered in the Social Sciences course.

Key words: Education Management, School Management, Social Sciences Course, Social Studies Teacher.

İÇİNDEKİLER

JURİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ETİK BEYANI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR.....	xiii

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Araştırmanın Amacı	8
1.3. Araştırmanın Önemi	9
1.4. Tanımlar	11

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	14
2.1.YÖNETİM.....	14
2.1.1. Yönetim Tanımı	14
2.1.2.Yönetim Süreçleri	17
2.2. EĞİTİM YÖNETİMİ.....	28
2.2.1. Eğitim Yönetimi	28
2.2.2. Eğitim Yönetiminin Özellikleri.....	30
2.2.3. Eğitim Yönetiminin Yapısı	31
2.2.4. Eğitim Yönetiminin Amaçları	31
2.2.4.1. Örgütsel Amaçlar	32
2.2.4.2. Yönetimsel Amaçlar.....	32
2.2.5. Eğitim yöneticisi ve Görevleri	33
2.2.6. Eğitim yöneticisi Yetştirme Gereği	34
2.3. Okul Yönetimi.....	35
2.3.1. Okul Yönetiminin Önemi.....	40
2.3.2.Okul Yönetiminin Faaliyetleri.....	41

2.3.3. Okul Yöneticisinin Görevleri	42
2.3.3. Okulu Yönetme Biçimleri	43
2.3.4. Yönetime Katılım	44
2.3.4.1. Yönetimde Planlamaya Katılım	46
2.3.4.2. Yönetimde Örgütlenmeye Katılım	46
2.3.4.3. Yönetimde Denetime Katılım	47
2.3.5. Yönetime Katılma Biçimleri	48
2.3.6. Yönetime Katılmanın Yararları	49
2.3.7. Öğretmenlerin Okul ve Eğitimdeki Rollerini	54
2.3.8. Öğretim Sürecinde Öğretmen Rollerini	55
2.3.9. Öğretmenlerin Yönetime Katılımı	57
2.4. YENİ SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI	60
2.4.1. Sosyal Bilimler Kavramı	60
2.4.2. Sosyal Bilgiler Kavramı	62
2.4.3. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler	64
2.4.4. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Arasındaki İlişki	67
2.4.3. Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları	69
2.4.5. Dünyada Sosyal Bilgilerin Tarihçesi	71
2.4.6. Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Sosyal Bilgiler Öğretimi	72
2.4.7. Türk Milli Eğitiminde ‘Sosyal Bilgiler Programı’ nın Yeri ve Önemi	73
2.4.8. İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI	75
2.4.8.1 Programın Temel Yaklaşımı	76
2.4.8.2. Sosyal Bilgiler Programının Yapısı	79
2.4.8.3. Programın Vizyonu	80
2.4.8.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amaçları	81
2.4.9. Sosyal Bilgiler Programının Temel Öğeleri	82
2.4.9.1. Sosyal Bilgiler Programında Beceriler	84
2.4.9.2. Sosyal Bilgiler Programında Kavramlar	85
2.4.9.3. Sosyal Bilgiler Programında Değerler	90
2.4.10. Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Öğrenme Alanları	92
2.4.11. Sosyal Bilgiler Öğretimine Farklı Yaklaşımlar	92
2.4.11.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler	93
2.4.11.2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler	93
2.4.11.3. Yansıtıcı Araştırma Olarak Sosyal Bilgiler	93
2.4.12. Sosyal Bilgilerde İçerik: Kapsam ve Yapı	94
2.4.13. Sosyal Bilgiler Dersi İle İlgili Uygulamalar	97

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	103
3.1. Araştırmanın Deseni ve Modeli	103
3.2. Çalışma Grubu.....	105
3.3. Veri Toplama Tekniği ve Aracı.....	106
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	111
3.3.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitim Yönetim kavramına Yönelik Yarı- yapılandırılmış Görüşme Formu	111
3.4. Verilerin Toplanması.....	113
3.5. Verilerin Analizi.....	113
3.6. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliliği	117
3.7. Araştırmada Etik.....	118

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM.....	120
4.1. Sosyal bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Eğitim Yönetimi ve Demokrasi konularının Öğretimi ve örnekleri belirtilmiştir.	120
4.2. Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesi gerekliliği öğretmen görüşleri ile vurgulanmıştır.	122
4.3. Sosyal Bilgilerde bu kavramların öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar ile ilgili öğretmen görüşlerine vurgu yapılmıştır.	126
4.4. Sosyal Bilgilerde konuların öğretimi sürecini daha etkili kılmak için fazladan çaba gerekliliği öğretmen görüşleri doğrultusunda örneklerle önemi vurgulanmıştır.	132
4.5. Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretiminde karşılaşılan Problemler öğretmen görüşleri doğrultusunda belirtilmiştir.	139
4.6. Sosyal Bilgilerde Kavramların öğretilmesinin seviyeye uygunluğu ve öğrenciler öğrenmekte zorlanmaları ile ilgili öğretmen görüşleri belirtilmiştir.....	145
4.7. Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretilmesinin faydası ve önemi öğretmen görüşleri doğrultusunda belirtilmiştir.	149
4.8. Sosyal Bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Demokrasi, Vatandaşlık ve Eğitim Yönetimi ile ilgili eklenmek istenenler öğretmenler görüşleri doğrultusunda belirtilmiştir.	152
4.9. Sosyal Bilgilerde bu konuların kazanılması ve davranışa yansımalarının belirlenmesi öğretmenler görüşleri doğrultusunda belirtilmiştir.....	157
4.10. Sosyal Bilgilerde bu konular öğrencilerin okul veya okul dışındaki hayatı içerisinde kalıcı hale gelmesi öğretmenler görüşleri doğrultusunda belirlenmiştir.	160

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	166
5.1. Sonuç.....	166
5.2.Öneriler.....	171
5.2.1.Araştırmadan Elde Edilen Bulgulara Bağlı Öneriler.....	171
5.2.2. İlerki Araştırmalara Yönelik Öneriler	173
KAYNAKÇA.....	174
EKLER.....	187
EK 1. GÖRÜŞME FORMU	187
EK 2.TEMALAR	190
EK 3. MEB İZİN BELGESİ.....	214
EK 4. MEB İZİN BELGESİ	215
ÖZGEÇMİŞ.....	216

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2. 1. Sosyal Bilimlerin Sosyal Bilgilere Katkısı.....	67
Şekil 2.2. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgilere İlişkisi.....	69
Şekil 2. 3. Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları.....	70
Şekil 2. 4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğeleri.....	83
Şekil 2. 5. Sosyal Bilgiler Programının Temel Öğeleri.....	83

KISALTMALAR

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS: Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi

SBDEYKİÖ: Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetim Kavramını
Kazandırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, alt amaçları, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımları yer almaktadır.

1.1.Problem Durumu

Bir toplumun çağdaş medeniyet seviyesine yükselmesi ve gelişim düzenindeki yerinin belirlenmesinde eğitim en önemli unsurdur. Bugün eğitim sadece gelişme mücadelesi veren ülkelerde değil, aynı zamanda gelişmiş ülkeler için gelecek toplumun şekillendirilmesine etki eden etken olarak düşünülmektedir (Başaran, 1999: 144; Kaptan, 1984: 5-6).

Eğitim sisteminin temel amacı ülkemizdeki etkin ve nitelikli insan gücünü artırıp geliştirebilmektir. Ancak nitelikli insan gücü yalnızca başarılı eğitim kurumlarıyla başarılabilir. Bir kurumun başarısı ve başarının sürekliliği yalnızca kurumun amaçlarına ulaşabilme seviyesine bağlıdır. Öğretmenler bu başarıya ulaşmadaki en önemli role sahiptir. Bir toplumun gelişip çağdaş seviyeye ulaşmasındaki temel faktör eğitimidir. Eğitim toplumların kalkınmasının en önemli sistemidir. Toplumların kültürel, toplumsal, ekonomik ve psikolojik den ziyade kişinin bilgi, beceri ve tutumlarının da kişisel hayatlarına da yön vermektedir (Fidan ve Erden, 1998, s.12). Dolayısıyla eğitim hem kişisel gelişim hem de toplumun refah düzeyinin yükselmesinde büyük payı vardır.

Yönetimin asli amacı etkin ve istenilen düzeyde çalışmak maksadıyla bir araya gelen insan topluluklarının işbirliği ve uyum içinde gösterdikleri faaliyetlere denir. Yönetim bir başka deyişle toplumun farklı seviyelerinden gelen insanların koordinasyonlu bir biçimde verimli çalışmasını sağlamaktır. Yani insanların başkaları emri altında çalışabilmeleri gerekmektedir. Yani örgütün kendi hedeflerini verimli bir biçimde insan kaynaklarını da kullanarak planlı ve programlı olarak yerine getirme sürecidir. Başka bir tanıma göre yönetim, insanların grup halinde çalışıp belirlenen amaçlara etkili ve verimli bir şekilde yerine getirebilecekleri ortamın yaratılması ve devamlı bir süreç olmasını sağlanmasıdır (Daft, 1991:5; akt. Gürsel, 2003).

Yönetim, örgütsel kaynakların planlanması, organizasyonu, yönetimi ve denetimi yoluyla örgütsel hedeflere etkin ve verimli bir şekilde erişmektir. Yönetim konusu insandır ve evrensel bir terimdir. İnsan davranışını ve ilişkilerini inceler. Bu açıdan bakıldığında günlük yaşantımızda hepimiz bir yönetici sayılırız. Günlük yaşamımızda bir anne ev işlerini yaparken ve çocukları ile ilgilenirken yönetici pozisyonundadır. Öğrencilerde derslerinde başarılı olmaları için; plan program yapmalı ve işlerini zamanın da yapmak ve denetlemek zorundadır. Bütün mesleklerdeki bireyler başarılı olmaları için işlerini yönetmek zorundadırlar. Bütün bu çabaların ortak yanı, farklı amaçlar için örgüt ile ilgili işlerin yönetme işidir (Güçlü, 2003).

Bu eğitim kurumlarının yöneticileri kendi alanların da görev almaya aday olanların hizmet öncesinde ve yetiştirmede ya da hizmet içinde devamlı gelişebilmesini sağlanmalıdır. Bu yüzden öğretmenlik mesleki yeterliliği yönetim için yeterli değildir. Yani iyi bir yönetici biçimlenme ve yanı sıra eğitimciliğe yönelik de eğitim almış olması gerekir. Yani öğretmenler ve yöneticiler aynı alanda gibi görünse de aslında çok farklı iki ana daldır. Eğitim yöneticiliğinin alanı ve eğitim süreçleri olmasına karşın ülkemizde hala meslekleşmemiştir (Bursalıoğlu, 2008, s.6).

Okullar halka açık ve en göz önünde olan sistemlerdir. Bu nedenle okul yöneticileri sadece öğretmenler, öğrenciler veya personellerle değil okulun kendi çevresiyle de iletişimi iyi olması gerekir. Okulların temel ama hiç şüphesiz ki insan yetiştirmekte toplum için sağlıklı uyumlu ve yardım sever bireyler yetiştirmektir. Bu yetiştirilen bireylerde sadece okul değil kişisel becerileri de önemlidir (Başaran, 2000; Bursalıoğlu, 2010).

Yönetimin, amaçları, bir toplumun en küçük birimlerinde en büyük (uluslararası kuruluşlar) tüm organizasyonlarda etkin ve verimli bir şekilde gerçekleştirmek için gerekli bir işlevdir. Bir toplumdaki örgütlerin yönetiminin kalitesi tüm toplumu etkiler. Örgütlerdeki yönetimi şekli ile toplumun yönetim şekilli arasında doğrudan ilişki vardır. Toplumların yönetim yaklaşımları ile örgüt faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi şekli ile gelişmiş toplum arasında doğru bir orantı vardır (Güçlü, 2003).

Eğitim Yönetimi bir uzmanlık alanıdır, amaç ve işlevi açısından kamu yönetiminden ayrılır. Eğitim yönetimi diğer kurumlardan farklıdır, bu farklılığın

nedeni eğitimin özgülüğüdür. Eğitimin özelliklerinden eğitim yönetimi doğmuştur. Eğitim ve eğitim yönetiminin konusu da insandır. Eğitim yönetimi, tüm örgütleri ve toplumları geliştirmeyi ve zenginleştirmeyi amaçlar (Gürsel, 2003).

Eğitimi, biz bir milletin elinde bulundurduğu insan kaynağını geliştirerek geleceğine yön verme gücü olarak tanımlayabiliriz. Okullar, eğitim kurumunun resmi organizasyonlarıdır. Tüm sosyal kurumlar, okulların izleyeceği ve gideceği yönü, özelliklerini, amaç ve işlevlerini belirtir. Okulların etkin işleyişi, toplumun tüm işlev ve problemlerinin eğitim yönü dikkate alınarak mümkündür.

Sosyal kurum olarak eğitim diğer toplumsal kurumları etkiler. Örneğin tıp bir kurum olarak hastalığı tedavi etme sorumluluğunu üstlenmiştir. Sağlık konusun da topluma sorumludur. Toplumsal bir kurum olan eğitim de insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için insanları eğitmekle sorumludur. Bu, tıbbın ve eğitimin sağlıklı bir toplumu gerçekleştirmek için sorumluluklarını paylaştıklarını göstermektedir (Aydın, 2005, s.179). Eğitim sistemleri insan davranışlarını, belirli plan, program ve yöntemlere uygun olarak istendik yönde değiştirmeyi, geliştirmeyi amaçlayan örgütsel ve yönetsel nitelikli, eğitim- öğretim amaçlı kurumlardır.

Eğitim diğer tüm kurumlarla paylaşım içindedir. Bütün kurumların eğitimsel boyutunu eğitim paylaşmaktadır. Tüm toplumsal kurumlara can veren insan kaynağını eğiterek sorumluluk sahibi olmasını sağlar. Ancak toplumsal kurumlar eğitime göre daha öncelikli hizmet verme işlevine sahiptir. Büyük ölçüde “ Burada ve şimdi” niteliğindeki hizmetler sunarlar. Yangın söndürme, içme suyu sağlama, hasatlığı tedavi etme, yol yapma, baraj yapma ve aydınlatma gibi, toplumsal yaşamın sürdürülmesi için gerekli olan hizmetlere örnek gösterilebilir (Aydın, 2005, s.179). Tüm bunların karşılığında eğitim uzun dönemli amaçlara yönelir. Yukardaki hizmetler göz önüne alınarak, yangından koruma, yangını söndürme, hastalanmadan yaşama ve hastalığı en iyi şekilde tedavi etme konusunda bireyleri yetenekli kılma görevi eğitimidir. Burada görüldüğü gibi eğitim uzun bir zamanı öngören amaçlara yönelmiştir. Eğitimin görevi insan yaşamındaki sorunlarla baş edebilmesi için gerekli bilgi beceri ile donatmak ve kendi kendine yeter hale getirebilmektir.

Toplumsal bir kurum olan eğitimin formal örgütü okuldur. Sosyal sistemler insanlar arası etkileşimlerden oluşur. Sosyal bir sistem olarak okul da, bireylere bir

yandan yeni bilgiler ve beceriler kazandırarak onları toplumdaki genel ve özel rolleri için hazırlamak ve aynı zamanda bireyin, toplumun değişen koşullarına uymasını kolaylaştırmak amacını taşır (Gürsel, 2003, s.133).

Okullar kendilerini çevreleyen toplumsal olgu ve olaylardan tamamen soyutlanmış değildir ve böyle olamaz. Davranış değiştirme süreci olarak tanımlanan eğitim aynı zamanda toplumsal çevreye dönük olan bir etkinliktir. Okullar öğrencilere toplumun değer, inanç ve tutumlarını aktaran ve onları biçimlendiren bir kurum olarak bir bakıma toplumun aynasıdır (Cerit, 2008). Okulda değişik davranış örüntülerine sahip olan öğrenciler farklı toplumsal kesimlerin değer ve beklentilerini yansıtmaktadır. Davranış, içinde yer aldığı çevrenin toplumsal ve kültürel değişkenleri tarafından denetlendiği için toplumun bir aynasıdır. Dinamik bir gücü olan okullarda ve öğrenme-öğretme ortamı olan sınıflarda oluşan davranış sorunlarını anlayabilmek, onları yaratan okul içi ve okul dışı etkenlerin tanınmasını gerektirmektedir. Bu etkenlerin ortaya konması, öğretmenlere hangilerinin kendi denetimleri altında olup olmadığı konusunda yardım edecektir.

Çağımızın yaşanan kültürel değişim ve gelişimlerin sonucunda bireyleri verimli ve etkili iletişim kurabilmeleri problem çözmede etik kurallara uymaları sosyal bilgiler eğitimi açısından önemlidir (Kabapınar, 2004, s.417). Sosyal Bilgiler, öğrencinin insan ilişkilerini geliştirmek ve toplum içerisinde bir birey olarak hak ve sorumluluklarını yerine getirmek açısından önem arz etmektedir. Sosyal Bilgilerin bir diğer konu alanı insanların insanlarla ve çevreyle olan ilişkileridir. Öğrencilerin insan ilişkilerini geliştirmede beceri kazanmasını sağlamaktadır. Sosyal Bilgiler çocuğun çevresi ile çok yakından ilgilidir. Özellikle yakın ve uzak çevresi, geçmişi, şimdiki zamanı ve geleceğini tanıma şansına sahiptir. Çocuğa verilen yaşamsal problem örnekleri ile çocuğun sorunlara çözüm getirme yeteneğinin geliştirilmesi hedeflenir (MEB, 2005, s. 45).

Sosyal Bilgiler katılımcı bireylerin gelişimi için de önemli bir derstir. Sorumluluklarını bilen, haklarını savunan yeni nesillerin yetişmesini hedeflemektedir. Ülke ve dünya koşullarından haberdar ve yaşanan küresel sorunlara karşı sorumluluk duygusu ile fikir geliştirebilen ve olaylara çözüm üretebilen bireylerin yetiştirilmesi önceliklidir (Doğanay, 2002, s.16).

Sosyal bilgiler eğitimi bireylerin toplum içerisindeki sorumluluklarını, haklarını, problem çözme becerilerini, çevreyle iletişimini geliştirmek amaçlanmış bir programdır. Bu becerilerin eğitimi formal ve informal eğitimle sağlanmaktadır. Yapararak yaşayarak veya derslerde teknik sunumlarla dikte edilmektedir (Öztürk ve Otluoğlu, 2002, s.40).

İlköğretim dönemindeki çocuk için Sosyal Bilgiler dersi yaşadığı toplumda birey olma becerisini geliştirme açısından çok önem arz etmektedir. Bu ders aracılığı ile çocuk, yaşadığı toplumda yakın ve uzak çevresini tanıma, sorunları görüp tanıma yorumlama ve sorunlara çözüm üretme becerisini geliştirir. Sosyal bilgilerde, toplumun olması gereken hedeflerini öğrenciye öğretmekle yükümlüdür. Ders kapsamında toplumsal sorunlar işlenmeli ve sorunlar karşısında çocuğun verdiği tepkiler ölçülmelidir (Öztürk, 2007, s.24).

Adil toplum ve aktif vatandaş yetiştirmek işi, ülkemizde ve dünyadaki Sosyal Bilgiler programına dâhil edilmiştir. Bu dersin eğitimi ile sorunlarını çözebilen ve karar verme becerisi olan, üretbilen iştirakçi, ulusal ve demokratik tutum ve değerlere sahip bireyler topluluğu hedeflenmektedir. İçerik olarak bu ders insanların sosyal ve kültürel deneyimler kazanmaları ve bu konularda tecrübe ve deneyim kazanmaları için en uygun çözüm bulan alandır (Tarman ve Acun, 2010).

Sosyal Bilgiler dersiyle bilgi çağının özelliklerine ilişkin toplum beklentileri çocuğa kazandırılabilir. Bu ders çocuğun toplumsal yaşam dinamikleriyle ve güncel dünya gelişmeleriyle yüz yüze getirildiği bir eğitim ortamı biçiminde düzenlendiğinde, toplumun ihtiyacı olan, özgür düşünen, sorun çözen, olaylara çok yönlü bakan, dinamiklere yön veren bireylerin yetiştirilmesinde etkili olması sağlanabilir. Yetişkin bir bireyin sahip olduğu özellikler ilköğretim çağında kazanılıp biçimlenip geliştirilmektedir (Safran, 2011). Bu dönemde Sosyal Bilgiler dersi özellikle vatandaşlık eğitiminde olması gereken temel özelliklerin kazandırılmasında önem taşımaktadır. Demokratik topluma etkili katılım ve eleştirile bakış açısı gibi davranışların kazanılması için sosyal Bilgiler dersine ihtiyaç duyulmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi, çocuklara önemli sosyal beceriler kazandırmakta ve iyi vatandaşlar olarak yetişmelerine yardımcı olmaktadır. İnsanların sınırsız taleplerini karşılamak için sınırlı insan kaynaklarının kullanımı ile ilgili kavramları, becerileri ve tutumları geliştirecek deneyimleri hazırlayarak ekonomik yeterliliğini kazanmaya

yardımcı olur. Toplumlarda vatandaş sorumluluğuna sahip bireyler yetişmesine önem veririr (Aykaç ve Başar, 2005, s.346).

Bu ders ile üst düzey düşünce ve beceriler kazanılır. Öğrencilerin zihinsel yetenekleri becerileri eleştirel, yapıcı ve yaratıcı düşünme ve problem çözme becerileri olarak gelişir (Deveci, 2005, s.1). Çocuğun kişilerarası ilişkileri geliştirilerek, işbirliği ve sorumluluk bilinci anlayışına sahip kendine güvenen bireyler olarak yetişmesi sağlanır. Bir toplumun vatandaşlarının hakları ve sorumlulukları, anayasa ile tüm kanunlar tarafından öngörülen davranış kalıpları ve toplumun önem verdiği gelenek ve görenekler kazandırılır. Çocuğa ekonomik gelişme perspektifi vererek, ihtiyaçlarını belirlemek ve ekonomik hayatta doğru seçimleri yapma alışkanlığına sahip olma deneyimleri kazandırır.

ABD Sosyal Bilgilerinin amaçlarını aşağıdaki gibi belirlediği görülmektedir (NCSS, 2005):

- Dünyadaki önemli gelişmelere ilişkin farkındalık geliştirme,
- Okulda ve toplumda katılım ve gözlem faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi,
- Demokratik anlayış doğrultusunda karar verme becerisi kazanmak,
- Toplumsal yaşam bağlamında bireysel ve kültürel kimlik kavramını tanımlama.

Sosyal bilgiler dersi ve ulusal ve evrensel amaçların tanımları incelendiğinde görüldüğü gibi, öğrencileri temel yaşam becerileri ve tutumları için hazırlar ve ilkökul döneminde sosyal hayata hazırlayan en önemli derstir (Öztürk, 2007, s.24).

Bu ders, işbirliği ve sorumluluk anlayışına sahip, kendi çabalarıyla bilgiye erişimi olan, aldıkları bilgiyi yorumlayıp değerlendiren ve kullanan kişiler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi temel bilgi ve beceriler kazandırmanın yanında bireyi toplumsal yaşama kazandırmakta ve bunun yanında bilgiyi hazır almak yerine işbirliği yaparak, sorumluluklarını bilerek ve de çaba sarf ederek sonuca ulaşabilme becerisini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Yaşama hazırlanan genç nesillerin demokratik, çağdaş, topluma uyum sağlamış, yakın ve uzak çevresiyle sağlıklı iletişim kurabilen, hak ve sorumluluklarının farkında olan bireyler olması hedeflenmektedir. Bu bağlamda verilen eğitimin kalitesi önem arz etmektedir (Deveci, 2005, s.1).

Gelişen dünya düzeninde küresel vatandaş olabilme becerisi önem kazanmıştır. Bu da ancak iyi bir eğitim sayesinde gerçekleşebilir. Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi ülkelere göre değişmekle birlikte, çözüm üretebilen, katılımcı, eleştirel beyinler yetiştirmek en birincil amaç olmalıdır (Jarolimek,1959; Akt. Smith, 1963, s.3).

Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi ile Sosyal Bilgiler gibi dersler ülkeden ülkeye farklılık arz etmekle birlikte; çözüm üretebilen, katılımcı, uluslararası düzeyde yeterliliklere sahip iyi vatandaş yetiştirmek için verilecek eğitimin temel taşları konumundadır. Türkiye’de ise bu niteliklere sahip bireyler yetiştirilmesi özellikle ilkokul 4. sınıftan ortaokul 7. sınıfa kadar Sosyal Bilgiler ile 8. Sınıf Sosyal Bilgiler dersiyle mümkün olabilmektedir. Sosyal Bilgiler ders programında “insanlığın bir parçası olduğu bilinci ile ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konularda duyarlılık gösteren” bireyler yetiştirilmesini hedeflediği açıklanmaktadır. Bu özellikler Eğitim yönetimi programında gerekli olan öğrenme alanlarıdır. Sosyal Bilgiler dersi programı içerdiği konular bakımında eğitim yönetimi alanına birçok kazanımlar gerçekleştirmektedir.

Program hiyerarşisinde yer alan eğitim, öğretim, ders programlarının önemli bir işleve sahip oldukları söylenebilir. Toplum tarafından istenen nitelikte bireyler yetiştirmenin, programlar yoluyla gerçekleştirilebildiği bir gerçektir. İstenilen birey eğitim yönetimi açısından da önemlidir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin de öğretim programlarını iyi özümsemiş olmaları, yorumlamaları ve uygulamaya sunmaları önem arz etmektedir. Eğitim, öğretim ve yönetimle ilgili iş ve işlemleri programlara göre yürütmeleri istenen, beklenen ve sonuçları değerlendirilen bir durumdur.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Eğitim yönetimi kavramlarını ne ölçüde bildiklerini belirlemek için herhangi bir araştırma yapılmamıştır. Bu, bu alandaki bir çalışmanın gerekli olduğu fikrine yol açabilir. Araştırmanın problem cümlesi; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetim kavramını kazandırma görüşleri nelerdir?’’ şeklindedir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 4.5.6.7. ve 8. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetimi kavramını kazandırmasına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemektir. Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler dersinde bulunan ve Eğitim Yönetimi kavramlarının gelişimine katkıda bulunduğu düşünülen bilgi, beceri, tutum ve davranış bağlamında hedef, içerik, yöntem ve yaklaşımları ortaya çıkarmaktır.

KKTC’de okullarında çalışan 4.-5.-6.-7. Ve 8. sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin, yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı esas alınarak hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetimi kavramına kazandırılmasının amacı, bu süreçte kullandıkları yöntem teknikleri belirlemek, öğrenme-öğretme sürecin etkililiği ile ilgili görüşlerini belirlemek, karşılaştıkları sorunları tanımlamak, bu sorunları nasıl çözdüklerini ve bu süreçte etkili olan faktörleri belirlemek yoluyla programın etkililiği ve geleceği konusunda öngöründe bulunmaktır. Bu nedenle problem cümlesi; “KKTC okullarında sosyal bilgiler dersini yürüten 4.-5.-6.-7. Ve 8. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetimi kavramını kazandırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

Bu araştırmanın amacı, KKTC’deki ilköğretimde okullarında sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıfta normal müfredatı uygularken bilinçli veya bilinçsiz eğitim yönetimi kavramlarını öğrencilere nasıl aktarıldığı araştırmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda cevaplar aranmıştır. Hem ülkedeki literatür de bu konu ile ilgili çalışmaların eksikliği hem de kişisel deneyimlere bağlı olarak bu konunun eğitim alanındaki önemi düşünülerek bu konunun araştırılmasına karar verilmiştir. Çalışmanın amacı kapsamında belirlenen alt amaçlar aşağıda belirtilmiştir. Bunlar:

- Eğitim Yönetimi Sosyal Bilgiler Programında nasıl yer almaktadır?
- Eğitim Yönetimi Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından nasıl öğretilmektedir?
- Sosyal Bilgiler (4. 5. 6. 7. ve 8. sınıf) öğretim programlarında eğitim yönetim ile ilişkili konular nasıl ele alınmıştır?
- Öğretmenlerin eğitim yönetim ilişkin görüşleri nedir?
- Öğretmenlerin Eğitim Yönetimi tanımına ilişkin görüşleri nedir?
- Öğretmenlerin Eğitim Yönetimi hakkındaki bilgilerinin kaynakları nedir?

- Öğretmenlerin yönetim tanımına ilişkin görüşleri nedir?
- Öğretmenlerin sosyal bilgiler programındaki konularla ve eğitim yönetimi kavramları arasındaki benzerliklere ve farklılıklara ilişkin görüşleri nedir?
- Öğretmenlerin Sosyal bilgiler programını tanıma özellikleri ilişkin görüşleri nedir?
- Öğretmenlerin eğitim yönetimi hakkındaki bilgilerinin kaynakları nedir?
- Öğretmenlerin sosyal bilgiler eğitiminin gerekliliğine ilişkin görüşleri nedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, Sosyal Bilgiler dersinde yer alan ve Eğitim Yönetim kavramlarının gelişimine katkıda bulunduğu düşünülen yaklaşımların varlığını tespit ederek, eğitim yönetimi bağlamında genelde iyi birer yurttaş, geleceğin yöneticilerini ve özelde ise eğitim yöneticilerinin yetişmesini sağlayacak yaklaşımları daha bilinçli, etkili hale getirmenin yollarını aradığı için önemlidir.

Sosyal bilgiler dersi toplumun ihtiyacı olan etkin, aktif ve katılımcı vatandaş yetiştirmeyi hedefler. Çok disiplinli bir ders olan sosyal bilgiler dersi öğrenciyi her yönüyle geliştirmeyi amaçlar. Bu ders, insanların sınırsız arzularını karşılamak için sınırlı insan kaynaklarının kullanımı ile ilgili kavramları, becerileri ve tutumları geliştirecek deneyimleri hazırlayarak ekonomik yeterliliğini kazanmaya yardımcı olur ve sorumlu vatandaşlığı önemser.

Sosyal bilgilerin birincil hedeflerinden birisi etkin vatandaş yetiştirmektir. Katılımcı, sosyal, aktif ve problem çözen vatandaşlar bir toplumun gelişmesi için en önemli unsurlardan birisidir. Vatandaş yetiştirmede çocuklara verilmesi gereken esas bilgileri, becerileri, tutumları ve davranışları kazandıran bu ders çok önemlidir. Bunun nedeni, bu bilgi, beceri ve değerlerle donatılmış iyi vatandaşları eğitmektir (NCSS, 2005). Bu bağlamda sosyal bilgiler bir toplumun gerek kültürel gerekse toplumsal birliğini koruması ve geliştirilmesi açısından vazgeçilmez bir derstir. Vatanın, milletini ve kültürünü bilen ve gelecek için faydalı bireyler yetiştiren toplumlar, geleceğe umutla bakabilen toplumlardır. Eğitim ve öğretim sürecince öğrencilere bu duyguyu kazandırmayı başarmak sosyal bilgiler eğitimi iyi sunmaya bağlıdır.

Eğitim örgütlerinin toplumsal sistem içindeki yeri ve önemi yadsınamaz. Toplum içindeki tüm sistemleri bazen dolaylı, bazen direkt etkileme özelliği ile sistemleri

kuşatıcı bir özellik taşır. Toplumun değerleri, kültürü bakış açısına göre kurulan ve birikimlerini diğer kuşaklara aktarmakla görevli okullar sitemin geleceğe etki eden en önemli kurumlarıdır. Bu yönüyle eğitim örgütleri toplumları geleceğe hazırlayan yeni nesli yetiştirmekle görevli kurumlardır.

Eğitimin temel amaçlarından birisi, bireyi yaşadığı topluma uyumlu hale getirmek için gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazandırmaktır. Böylesine hayati bir amacı sadece gelenek-görenekler gibi informal bir yola indirgemek ve bunlarla yetinmek, her yönden sağlıklı ve modern hayatın gereklerine uygun bireyler yetiştirmeyi mümkün kılmamakta, daha sistematik bir süreç gerek duyulmaktadır.

Bu nedenle, ilköğretim okullarının 1'den 3. Sınıflarına kadar Hayat Bilgisi dersiyle; 4.5.6.7. ve 8 sınıflarında ise Sosyal Bilgiler dersleri yoluyla yaşam ve yaşama uyum için gerekli temel bilgi, beceri ve değerler kazandırılmaktadır.

Bu araştırma sayesinde KKTC'de Sosyal Bilgiler dersinde Eğitim Yönetim kavramlarını kazandırılmasına ilişkin değerlendirme araştırması yapılamakta ve nitel araştırma tekniklerinden yarı yapılandırmacı görüşme formuyla araştırmacı tarafından, ses kaydına alınarak gerçekleştirilen bu araştırma ile elde edilecek veriler sayesinde sosyal bilgiler dersinde eğitim yönetim kavramlarının kazandırılmasına ilişkin değerlendirme yapılmaktadır.

Okullarda sosyal bilgiler öğretmenlerinin; (i) eğitim yönetim kavramlarının içeriği ve kapsamı konusunda hangi boyutlar hakkında bilgi sahibi oldukları, (ii) sosyal bilgiler eğitiminin öğrencilere faydasına ilişkin algıları, (iii) KKTC eğitim programlarında sosyal bilgiler eğitiminde eğitim yöntemi kazanımlarına ne derece yer verilmekte olduğu, (iv) sosyal bilgiler dersinde, eğitim yönetim kavramlarının öğretilmesi bilincinin geliştirilmesi konusunda okula düşen görev ve sorumlulukların neler olduğu, (v) eğitim yönetim kavramlarının öğretilmesi için okul ortamının nasıl olması gerektiği konusundaki fikirleri, (vi) kullandıkları yöntem teknikleri belirlemek, (vii) öğrenme-öğretme sürecin etkililiği ile ilgili görüşlerini belirlemek, (viii) karşılaştıkları sorunları tanımlamak, bu sorunları nasıl çözdüklerini ve bu süreçte etkili olan faktörleri belirlemek yoluyla programın etkililiği ve geleceği konusunda öngörude bulunmak ve bilgi toplamak amacıyla bu araştırma yapılmaktadır.

Bu araştırma KKTC'deki okullarda sosyal bilgiler dersinin eğitim yönetim kavramına ilişkin eğitim uygulamaları ile ilgili; öğretmenlerin görüşleri yanında bilgi, beceri ve tutumları hakkında bilgi vermektedir. Bu araştırma, Sosyal Bilgiler dersinde yer alan ve Eğitim Yönetimi kavramlarının gelişimine katkıda bulunduğu düşünülen yaklaşımların varlığını tespit ederek, eğitim yönetimi bağlamında genelde iyi birer yurttaş, geleceğin yöneticilerini ve özelde ise eğitim yöneticilerinin yetişmesini sağlayacak yaklaşımları daha bilinçli, etkili hale getirmenin yollarını aradığı için önemlidir.

Günümüz dünyasında bilgiyi elende tutmak önemli bir unsurdur. Dünyamız gereklerine uygun birey yetiştirmek için gerekli bilgi beceri ve tutum kazandırmak gerekmektedir. Eğitimle ilgilenen örgütlerin ilk hedefleri dâhilin de; bireylerin kendini bilen, sorumluluk sahibi, özellikle aktif ve katılımcı yurttaş olarak yetiştirilmesini sağlamaktır. Vatandaş ve diğer kurumlara birey yetiştiren derslerin arasında da ve en önemlisi sosyal bilgiler dersi gelmektedir.

Bu araştırma ile de (i) KKTC okullarında sosyal bilgiler dersinde eğitim yönetim kavramları ne kadar yer verildiği ile öğretmenlerin, sosyal bilgiler dersinde eğitim yönetim kavramlarıyla ilgili öğretmen görüşlerini ve algılarını belirlemekte, (ii) sosyal bilgiler öğretmenlerinin hizmetiçi eğitimlere ihtiyacın olup olmadığını belirlemekte, (iii) daha sonra yapılacak olan diğer araştırmalara rehberlik etmesi bakımından önem kazanmakta, (iii) toplumda sosyal bilgiler dersinin eğitimi farkındalığı artırmak ve böylece toplumlarda vatandaş yetiştirmenin önemini vurgulamakta, (iv) KKTC Milli Eğitim Bakanlığına sosyal bilgiler eğitiminin okullardaki durumu hakkında bilgi sunmaktadır.

1.4. Tanımlar

Ders Kitabı: Kurs konuları ile ilgili bilgiler, doğru ve doğru bir şekilde öğrenen öğrencilerin kendi başlarına öğrenmelerini sağlamak için hazırlanmıştır.

Eğitim: Bir bireyin kendi deneyimleriyle davranışını değiştirdiği süreçtir. (Erden, 2009, s.13). Beklenen davranışı yaratma ve toplumun davranışını değiştirme süreci. Toplumun gerekli gördüğü değerler, gençlerin nesnel ahlak, bilgi, beceri, tutum ve davranışın geçişiyle ilgili konuları içerir. Bu bağlamda eğitim, bireyin arzulanan yönde ekim sürecidir (Senemoğlu, 20037).

Eğitim Yönetimi: Eğitim, insan için yapılan bir faaliyet; okul, eğitim faaliyetlerini yapan yapı ve kurumdur; eğitim ve yönetimi de eylemlerin gerçekleştiği ve çok disiplinli insanların çalıştığı alandır (Şişman, 2013, s.187). Eğitim yönetimi okul yönetimini içinde barındıran kapsamlı bir kavramdır.

Eğitim Yöneticisi: Örgütlerde ve eğitim kurumlarında her kademe ve her biriminin de eğitim işlerini gerçekleştirme ve örgütsel yönetme yeterliliği olan uzmanlaşmış kişi (MEB, 1982).

İlköğretim: Eğitim sisteminin temel taşıdır (Erden, 2009, s.128). Bütün erkek ve kadın Türklerin ulusal hedeflerine uygun olarak beden, zihin ve ahlakın gelişmesine ve gelişmesine hizmet eden temel eğitim ve öğretim basamağıdır (Kocaoluk, 2003, s.41).

Okul Yöneticisi: MEB'nin yetkisi altında eğitim ve öğretim örgütlerinde yapıların çalışmalarını sürdürmekle görevli eğitim-öğretim faaliyetlerinin olması gerektiği gibi yapan Müdür ve Müdür yardımcılara denir.

Öğrenme Alanı: Birbirleriyle ilgili becerilerin, temaların, kavramların tam olarak görüldüğü öğrenme olayını düzenleyen sistemdir (Gürgil, 2011, s. 5).

Öğrenme: Öğrenme anlayış, tutum, bilgi, beceri ve beceri ile şekillendirilmiş ve belli bir süre ısrarcı olan değişiklikler yaratma sürecidir (Açıkgöz, 2003, s.7).

Öğretme: herhangi bir öğrenmeyi yönlendiren ve sağlayan bir etkinliktir (Ertürk, 1998, s. 83).

Öğretim: Okullarda gerçekleştirilen planlı, kontrollü ve organize eğitim faaliyetleridir (Erden, 2009, s. 19).

Öğretmen: Resmi ve ya özel eğitim örgütlerinde öğrenmek isteyen bireylerin öğrenme eylemini gerçekleştiren kılavuzluk eden ve yön göstermekle görevli kişi (Yücel, 2004, s.232).

Öğretim Programı: Belirli bir öğretim sınıfında öğretilecek dersler, hedefler, içerik, süre, eğitim deneyimleri ve değerlendirme süreçlerini içeren çalışmalardır (Tay, 2005).

Öğrenme ve Öğretme Yaklaşımları: Eğitim ve öğretim uygulamalarındaki bilimsel araştırmaların doğruları ile deneyimleri sonucunda biriken duygu ve düşünce eylemleri temelinde, ne, neden, nasıl ve ne ile gibi soruları yanıtlayan ilkeler çerçevesinde gelişimlerini sürdürmektedir.

Örgüt: Grup faaliyetlerinin işbirliğinde yapıldığı ve belli bir düzenin olduğu sistemlerdir (Özdemir, 2000, s.18).

Sosyal Bilimler: Sosyal Bilgiler genel olarak geçmişte ve günümüzde, çocuğun en yakın çevresinden başlayarak zamanla evrene kadar yayılan ilişkileri anlamasına yardım eden ve bireyin içinde bulunduğu çevrenin sosyal gelişimi üzerinde duran bir konu alanıdır (Meydan, 2010, s. 67).

Yaklaşım: Bir tikanıklık sorununun teşhisi bütüncül bir görüştür (Püsküllüoğlu, 1995, s. 1598).

Yapılandırmacı Yaklaşım: Bilginin öğrenci tarafından yapılandırılmasıdır (Özden, 2005).

Yönetici: Bir grubun yönetim ile ilgili faaliyetleri gerçekleştiren kişi.

Yönetim: Genel olarak bakıldığında yönetimle ilgili faaliyetlerin yapıldığı idari bölümdür. Yönetimin işlevleri olan planlamanın, teşkilatlandırmanın, personel düzenleminin, yönlendirmenin ve denetleminin yapıldığı yerdir.

Yönetim süreçleri: Karar alma, plan yapma, teşkilatlandırma, iletişim, etki, eşgüdümleme ve değerlendirmeden oluşan yönetici faaliyetleridir (Bursalıoğlu, 2012, s. 81).

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, çalışma kapsamında bilinmesi gereken kavramların tanım ve açıklamaları yer almaktadır. Bu bölümde problem durumuna bağlı olarak; sosyal bilgiler dersi ve eğitim yönetimi kavramları açıklanmaya çalışılmıştır. Son olarak da problem durumuyla alakalı yapılan çalışmalara değinilmiştir.

2.1.YÖNETİM

Buradaki kısımda yönetimin tanımı, yönetimin süreçleri yer verilmektedir.

2.1.1. Yönetim Tanımı

Yönetimin tanımı saptanan hedefleri elde etmek için tüm kaynakları uygulanması organize edilmesi ve kullanma sürecidir. Bu kavramın belli disiplinlerle göre farklı tanımları yapılmaktadır. Bütün tanımların ortak yönü amaca ulaşmak için örgütlenmenin gerektiğidir. Örgütlerin bir hedefi elde etmelerine ulaşmaları için ortaklaşa çalıştıkları topluluk faaliyetidir (Eryılmaz, 2012, s. 3). Tanımdan da görüldüğü gibi yönetimle ilgili belirtilen nokta işbirliği alanı olmasıdır. Bireylerin tek başlarına yapamadıklarını birlikte yapmaları vaziyetidir. Başka bir anlatımla; tüm kaynakları istenilen hedeflere ulaşmak için uygulanması organize edilmesi ve kullanma sürecidir (Eryılmaz, 2012, s. 3). Bu tanıma göre insan ve madde kaynaklarının yönetilmesi içermektedir. İnsan kaynaklarını yönetmek demek maddi kaynakları kullanarak hedeflere erişmek için bireylere iş yaptıрма eylemidir. Farklı disiplinlerde yönetim kavramının ortak noktası aynı amaçlara ulaşmak için yönetimin bir süreç olduğudur. Sürecin oluşumuna neden olan birey veya gruplar bazen karar verme ve liderlik etme gibi etkinlikleri anlatmak için kullanmışlardır. Önceden belirlenen kararların ve faaliyetlerin kurumun hedeflerini gerçekleştirmesi için kaynakları en doğru şekilde kullanılması sürecidir (Taymaz, 2009, s. 15). Bir örgütün hedefine elde etmesi için faaliyetlerini belirlemek, eş güdümlmek ve uygulamak yönetimin ana amaçlarıdır.

Yönetim, planlama, teşkilatlanma, eşgüdümleme, yönlendirme ve denetim gibi yönetimle ilgili fonksiyonların genel adıdır. Bir yönetim etkinliğinde plan, düzen, eşgüdüm, yönlendirme ve denetleme gibi süreçler kesinlikle vardır. Yöneten bu bahsi geçen yönetsel faaliyetleri gerçekleştiren bireydir (Genç, 2012, s. 23). Yönetim işlevinin hedefi sahip olduğumuz kaynakları en verimli ve etkin biçimde kullanarak işlerimizi en basit ve en ucuz şekilde yapmamıza yardımcı olur. Emirinde çalışanları kontrol altında tutan, onların çalışmasını sağlayan ya da topluluk içinde bulunan bireylerin davranışlarına etki ederek, kurum içindeki bireylerin bir hedef ulaşmaları için rehberlik sürecine yönetim çalışmaları olarak söylenebilir (Ergun, 2004, ss. 3-4).

Yönetsel faaliyetler bir örgüt içinde gerçekleşir. Yöneticiler çalışmaları bir örgüt içinde gerçekleşir. Burda örgüt kavramını açıkmla gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bir organizasyon, belirli hedefleri oluşturmak için birlikte toplanan insanlardan oluşan bir sosyal kurumdur. Örgütlerde çalışmalar ortak amaç hedeflere ulaşmak için yapılır. Şirketler hizmet veya üretim odaklı çalışan örgütlerdir. Örgüt olarak okul, hastane, karakollar veya askerî örgütler söylenebilir. Yönetim bu örgütlerde çalışan bireylerin faaliyetlerini belli bir plana göre organize eden, eylemlerin gerçekleştirilmesinde iş birliği sağlayan, yön veren, takip eden, yardım eden ve bu faaliyetleri değerlendiren bölümdür. İdari bölüm güçle ile teçhiz edilmiş birey ya da bireylere yöneticilerdir (Özkalp, 2013, s. 16).

Yönetim örgütler başarıya götüren birimlerdir. Örgütteki tüm kaynakları belirlenmiş hedefler doğrultusunda yönlendirirler ve hedeflere erişmek için tüm sonuçların değerlendirildiği süreç olarak görülebilir. Yönetici bu sürecin başrol oyuncusudur. Yöneticinin en baş hedefi örgütü amacına ulaştırmak için madde ve insan kaynağını en verimli şekilde kullanmayı sağlamaktır. Yöneticinin başarılı olması örgütün de başarılı olması demektir. Kurumların yönetimle ilgili faaliyetlerini yönetici yerine getirir. Bundan dolayı, yönetimi birimi olmayan bir işyeri yoktur (Bayrak, 2011, s. 75).

Yönetim sürecinin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz (Eroğlu, 2013, s. 105):

- Amaçlara ulaşmak,
- Kaynakları en etkili ve verimli kullanma,
- Yöneten ve yönetilen en az birey,
- Eşgüdüm ve ortaklaşa çalışma,

- Bir güç-yaptırım oluşturma,
- Yönetici ve yönetilenler arasında uzlaşma, eşgüdüm ve iletişim gereksinim vardır.
- Yönetim teknik- yöntemleri ve hükümlerinin uygulanması, takip etme, teftiş etme ve geliştirme etkinlikleridir.

Çok eski bir kavram olan yönetim, örgütsel davranışın gerektirdiği strateji, yöntem ve teknikleri içermektedir. Yönetim kavramı toplumsal, siyasi, iktisadi, maddi manevi değişim ve gelişimden etkilenmişlerdir (Ökmen ve Parlak, 2010, s. 2). Değişim ve gelişimin hızla yaşandığı dünyamızda, kıt olan kaynakları en verimli ve etkili kullanma zorunluluğu önem kazanmıştır. Yönetim bilimine göre, yönetim eylemleri, ortaklaşa çalışmayı, kurumsal hedefleri elde etmek için etkililik ve performans arasında uyum sağlamayı, aynı zaman kıt olan kaynaklardan faydalanmayı gerektirir (Özalp, 2013, s. 4).

Özetle yönetim örgütün amaçlarına ulaşması için gerekli madde ve insan kaynaklarını sağlar. Yönetim örgütün faaliyetini gerçekleştirmesi için farklı farklı bireyleri ortak amaç doğrultusunda birleştirir. Bunu yaparken bireylerin bilgi birikimi ve yeteneklerini en iyi şekilde kullanır. Süreç olarak yönetim, örgütlerin yönetimle ilgili işlevlerin yapıldığı yer olarak üç başlık altında açıklayabiliriz.

Süreç Olarak Yönetim: Yönetim işleri işlevseldir, başlayıp bittir bir faaliyet değildir. Bütün örgütsel etkinlikler yönetimle ilgilidir, örgütün başarısı yönetimle ilgilidir. Yönetim faaliyetleri çok yönlü ve değişkendir. Meslek olan yönetim bilim ve sanat olma özelliği vardır. Bu özelliğini kayıp etmemek için değişime ayak uydurmak durumundadır.

Bilim Olarak Yönetim: Yönetim, psikoloji, hukuk, davranış bilimleri, sosyoloji ve sosyal psikoloji vb. çeşitli bilim dallarıyla bağlantısı olan bir disiplindir. Bundan dolayı yalnızca beceri ve yetenek yeterli değildir. Bilimsel bir faaliyet olarak kabul edildiğinde, yönetim, organizasyonun hedeflerine en etkili ve üretken biçimde ulaşmak için unsurların, teorilerin, yöntemlerin ve tekniklerin sistematik ve bilinçli bir şekilde planlanması, organize edilmesi, yürütülmesi, koordine edilmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili tüm işlevleridir.

Sanat Olarak Yönetim: Yönetim, yönetimle ilgili işlevlerin yapılmasına yardımcı olan sanattır. Yönetim kavramında bilginin yananında sanat kabiliyeti gerektiren bir

alandır. Yönetimi bireyler yardımı ile örgütsel amaçları gerçekleştirme sanatı olarak söyleyebiliriz.

2.1.2.Yönetim Süreçleri

Yönetim, örgütsel hedeflere ulaşmak için tüm kaynakları en verimli şekilde kullanılması, kaynakların koordine edilmesi sürecidir. Örgütün hedeflerine ulaştırmak için başkalarına iş yaptırma faaliyetlerinin tümüne denir. Yöneticilerin yaptıkları tüm faaliyetler yönetim süreçlerini kapsar.

Okul yönetimini de aynı şekilde okuldaki madde ve insan kaynaklarının koordine edilmesi ve düzenlenmesi olarak söyleyebiliriz. Eğitim kurumlarının gayelerini ermeleri için yönetim biriminin, yönetimle alakalı birçok fonksiyonları göz önüne almalıdır (Polat ve Küçük, 2012, s. 458).

Yönetim süreçleri okulun hedeflerine ulaşmasında bir disiplindir. Okuldaki yöneticilerin süreçleri çok iyi bilmeleri ve etki şekilde faydalanmaları başarıya ulaşmalarını sağlayacaktır. Yönetim süreçlerini disiplinler farklı sınıflamıştır. Süreçleri yöneticilerin amaçlarını elde etmeleri için faydalandıkları süreç olarak ifade edilir. Yönetim süreçlerini aşağıdaki gibi gruplandırabiliriz.

2.1.2.1. Karar Verme

Karar verme; bir netice elde etmek için, bir faaliyeti yapmak ve bir problemi gidermek için değişik çözüm yollarından en doğrusunu seçme faaliyeti olarak tarif edebiliriz (Aydın, 1994, s. 126). Bir çalışmanın başlaması için öncelikle karar vermek gerekir. Başlanacak faaliyete nereden, nasıl ve ne zaman olduğu bu aşamada belli olur. Yapılacak faaliyetleri sırlamak çok önemlidir. Böylelikle işlerimizi olması gereken zamanda ve doğru bir şekilde yapmış oluruz.

Problemlerimizi çözmek ve yaşamımız için birçok kara alırız. Aldığımız bu kararlar başarılı ya da başarısız olmamıza neden olur. Böylelikle yaşamımıza yön verir. Dolayısıyla kararlar örgütlerin de başarılı veya başarısız olmasına da önemli etkindir.

Elde etmek istediğimiz amaçlarımızla direk bağlantılıdır. Yapmak istediğimiz faaliyetleri neden yaptığımıza karar vermek hedeflerimize ulaşmamızı sağlar. Hedefleri

ulaşılması gereken yer ve seviye olarak söyleyebiliriz. Kara verme belli bir sonuca götüren işlem basamakları dizisi olduğu için aşamaları vardır. Karar verme sürecinin aşamaları aşağıdaki gibidir (Yıldırım, 2011, s. 103) :

- Bir faaliyetin olması gerektiğinin belirginleşmesi,
- Mevzu ile ilgili verilerin toplanması,
- Toplanan verileri çözümlenmesi,
- Muhtemel çözüm aşamalarının belirlenmesi,
- Çözümlerden en iyi uygulaması olana karar vermek,

Bu süreçler bir bütünlük içinde ele alınmalı çünkü bir aşamadaki problem diğer aşamaları etkilemektedir. Bu süreçlerin denetlenmesi ve tekrarlanması gerekir. Örgütün amaçları, şekli, kalitesi ve özelliği göz önüne alınarak, kararları kimler nasıl alacağını iyi şekilde düşünmelidir. Kararların örgütün hedeflerine ulaştırması için oldukça gerçekçi ve adaletli olması gerekir. Kara net olmalı ve farklı şekilde yorumlanmamalı, herkesin anladığı dilde açık seçik olmalıdır. Katılım karar sürecin de çok önemli ve tüm bireyler kararları kabullenmelidir. Kararların hızlı alınması kişilerin daha çabuk kabullenmelerini, benimsemelerini ve uygulamalarını sağlar. Karar; oldukça, bireyleri güdüleyici, ara bulucu ve eş güdüleyici olmalıdır. Örgütte kara verilerken demokratik bir hava sağlanmalı, hedeften şaşmamalı, beraber çalışmanın önemi vurgulanmalıdır. Kararlar alınırken topluluğun değer ve davranışlarıyla devletin çıkarlar göz önünde tutulmalıdır (Şişman, 2013, s. 187).

Örgütlerde karar verme süreci uygulama evresinde önem sahibidir. Kararları yöneticiler aldığı gibi örgütteki gruplarda alabilir. Örgütteki kişilerin kendi faaliyet alanları için karara katılmaları, alınan kararı özümsemelerini ve daha motive şekilde yapmalarını sağlar. Gruptaki kişilerden görüş almak yararlı olacaktır.

Okul yöneticileri; okuldaki tüm birimleri karar sürecine katmalı ve bütün birimleri karar aracı olarak görmelidir. Karara katılmanın önemini yöneticiler anlamalı ve katılımın gerçekleşmesi için her türlü önemleri almalıdır.

Karar verme aşamasında dikkat edilmesi gerekenler şöyle özetlenebilir:

Eğitim yöneticisi, grubun yapabileceklerini ve gücünü bilmeli, bunları grubun hedefleri için kullanmalı başka yönlerde kullanmamalıdır. Motive etmeli, anlaştırmalı ve eş güdülemelidir. Gruptaki kişileri karara katılımlarını sağlamalıdır. Karar

aşamasında demokratik yaşam alanı sağlamalıdır. Herkesin katılımı ile alınan kararların hudutları belirlenmemelidir. Kararlarda ortak birlik sağlanmayı dikkat etmelidir. Örgütün başarısını ve devamlılığına dikkat etmelidir. Kararlarını alırken kamu yararına olduğuna özen göstermelidir.

2.1.2.2 Planlama

Örgütlerde kararların yapılması için yapılacak faaliyetlerin ilk aşamada belirlemek gerekir. Yönetimde kararın uygulanması iyi bir plan yapmakla sağlanır. Hedeflere ulaşmak iyi planlama ile olacaktır. Planlama, grupların amaçlarını gerçekleştirmeleri için faaliyetlerin belirlenmesi ve bu faaliyetleri yapma evresinde kullanacak tekniklerin, stratejileri ve yöntemlerin seçilmesidir.

Planlama, zihinsel bir süreçtir, çalışmalara başlamadan önce yapılacakların düşünülmesidir. Bundan dolayı planlama yaparken ilk aşaması hedefleri belirtmek gerekir. Örgüt planlama yaparken gayesine ermek için yolları görmek zorundadır, yoksa hedeflere ulaşılmaz. Bir örgütün varmak ve başarmak istediği sonuç hedeftir. Hedeflerimiz bizim nereye gideceğimizi? Neler yapacağımız? Yani yolumuzu belirler. Hedeflerimiz aynı zamanda faaliyetlerimizi ölçülmesine ve değerlendirmesine yardımcı olur, grup içinde birliği ve güdülenmeye sağlar (Şişman, 2013, s. 187).

Planlama yaparken; gerçekçi ve ulaşılabilir amaçlar seçilmeli, seçilen amaçlar için yeteri kadar veri toplanmalı, örgütteki tüm bireylerin düşünceleri alınmalı, değişik çözümler bulunmalı, hedeflere ulaşmak için gerekli yöntem, strateji ve teknikleri seçip bunları yazılı belge haline getirmeli ve eylemlerin gerçekleşeceği zamanı belirlemek gereklidir. Planlamalar hedeflerine göre farklı zaman ve seviyelerde yapılabilir. Kısa süreli veya daha uzun süreli planlar hazırlanır. Örgütler düzeyine göre daha kısa veya daha uzun planlar yapılabilir. Örneğin okullar da günlük plan yapılırken, bakanlıkta daha uzun planlamalar yapılmaktadır.

Planlama, çağımızdaki gelişmelerden dolayı (sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik vb.) olması zorunlu faaliyet özelliğindedir. Uygulama işlevinin yapılması için gereken unsurlar şöyle sırlanabilir:

Amaç unsuru: Planlar açık ve realist hedeflerden oluşmalıdır.

Açıklık unsuru: Yapılan planlar mutlaka, tatbik, realisti ve tüm bireylerce anlanabilen nitelikte olmalı.

Denetim unsuru: Denetlenmeye açık olmalıdır.

Esneklik unsuru: Değişime ayak uydurmalıdır.

Denglilik unsuru: Planlar, örgütün içinde bulunan gruplarla orta yolu bulmalıdır.

Ekonomiklik unsuru: Planlar, amaçlara ulaşmak için eldeki kaynakları en iyi ve en verimli kullanılmalıdır.

Koruma unsuru: Planlar, çıkabilecek etki ve tepkilere karşı tedbir almalıdır.

Planlar eldeki kaynakların en etkili ve verimli kullanılmasını neden olur. Örgütler hedeflerini elde etmeleri için realist planlar yapmalıdır. Planlama basamağında ihtiyaçlar saptanmalı ve uygulamada kimlerin görev alacağı belirlenmelidir. Kaynakların en verimli kullanılması iyi bir planlama ile olacaktır.

Örgütler amaçlarını göz önünde tutarak, planlanan hedeflere varmak için kaynaklarının değerlendirmesinin yapıldığı, çalışmalarının nerede, hangi sahada, ne zaman, kimin yapacağını ve ilk önce neler yapılacağını belirlediği detaylı raporlar hazırlar. Planlar hazırlanırken; okul içi ve çevresinden gelecek reaksiyona ve karşı koymalara mücadele etme yöntemlerini, başka örgütlerle ortaklaşa çalışma, olabilecek olumsuzluklarla tedbir alma gibi faaliyetleri belirler (Keskinkılıç, 2011, s. 82).

Örgütler faaliyetlerini bir plan dâhilinde yapmalıdır. Plan olmadan yapılan uygulamalar kişilerin arzusuna ve şansa bırakılmıştır. Bu vaziyet de örgütün vakit, çabasına ve insan ve madde kaynaklarının etkili değerlendirilmesine engel olacak ve örgütün hedeflerini elde etmesini engel olacaktır.

2.1.2.3 Örgütlenme

Örgütlenme, hedefe ulaşmak için yapıyı oluşturma, eylem alanlarında görev dağıtımında bulunma ve araç-gereci temin etme sürecidir. Ortak bir çalışma gerektiren hedeflere ulaşılması için sistemin oluşturulması, insan kaynağının ve kabiliyetlerinin yönetilmesidir (Taymaz, 2011, s. 39). Örgütlenme, hedeflere elde etmek için gerekli faaliyetlerin organize edilmesi, bu işleri yerine getirecek uygun bireylere gerekli kaynak sağlama sürecidir. Bu durumda gruptaki hiyerarşik yapının kurulması, bu yapıyla uyumlu görevine işine uygun mesuliyetlerini meydana getirilmesi ve ihtiyaç duyulan kaynakların temin edilmesidir (Yılmaz, 2013, s. 144).

Örgütlenme, planlanan hedeflere ulaşmak için gruptaki bireylerin kabiliyetine göre faaliyetlerde bulundurma ve kaynakların bireyler tarafında kullanımın

sağlanmasıdır. Kaynakların zamanında doğru kişilerce kullanımı hedeflerimize ulaşmamızı sağlayacaktır. Örgütlemeye dikkate alınacak hususlar (Taymaz, 2011, s. 39).

Karar süreci örgütün bünyesini oluşturan en önemli faktörlerden biridir. Kararları kimlerin alacağı yapının kökenini oluşturur. Kararların uygulama şekli, talimatları kimin vereceği ise yapının fiziksel çevresini oluşturur. Örgütlenme süreç içinde oluşur. Örgütün beklenen sonuca en iyi şekilde ulaşması için bütün kaynaklarını toparlayarak düzenlemek icap eder.

Taymaz'a (2011, s. 40) göre, amaçları belirlenmiş faaliyetleri önceden tasarlanmış bir organizasyon; Gayelerin belirlenmesi ve düzenlenmesi, Siyaset ve tasarıların formülasyonu, mecburi işlemlerin aktivitelerin saptanması, faaliyetlerin çözümlenmesi ve gruplandırılması, her bir faaliyet için vazife, iş yapabilme hakkının ve mesuliyetinin saptanması, tesir, bağlantı ve iletişim düzeylerinin sağlanması ve kurum tipinin saptanması basamaklarından meydana gelmektedir.

Yönetici, örgütlenme sürecinde oluşması için görev verdiği bireylerin kabiliyetini ve kuvvetlerini gruplayabilmelidir. Bu bağlamda faaliyet tanımlamaları ve dağılımları; şahısların sahip olduğu özelliklere, mesleki tecrübelerine, ihtisas ve ilgi düzeylerine göre yapılmalıdır. Bir işi yapabilme hakkı ve sorumluluk dengesi yapılmalıdır. Böylelikle örgütteki bireylerin kabiliyetleri ve kuvvetleri verimli kullanılmış olacaktır. Örgütün yapısını sadece grubun içindeki görev dağılımlı, dengeler ve bireylerin birbiri ile iletişimi belirlemez aynı zamanda dış etkenlerde belirler. Eğitim örgütleri açık sosyal sistem özelliğine sahiptir. Bu özellik girdisini çevresinden alır ve işler daha sonra çevreye tekrar takdim eder. Açık sistemde çevre etkindir. Kurumun bulunduğu çevrenin örgütten beklentileri vardır (Yıldırım, 2011, s. 107). Okulun başarısı okul un dış çevresinde takdir edilir ve bu okullara sahip çıkılır. Başarısızlık ise zorlayıcı bir etken olarak yine okula döner. Bu bakımdan eğitim yöneticileri örgüt dışı etkenleri de göz önünde bulundurmalıdırlar.

Türk eğitim sisteminde eğitim örgütlerinin kurulması yasalarla belirlendiği için okul yöneticileri yeni bir örgütlenmeye gitmemekle yalnızca var olan durumu devam ettirmektedirler. Milli Eğitim Bakanlığı okulların yapısını, ekibini ve donanımın hazırlamaktadır. Hal böyle iken, okul yöneticileri örgütlerini ilerletmekten ve geliştirmekten ziyade devamlılığını sağlamakta ve verilmiş kararları uygulamaktadır.

2.1.2.4 İletişim

Duyularımız, fikirlerimizi ve ya beklentilerimizi diğer insanlara aktarma ve etrafındaki olayları anlamlandırma, öğrenme gereksiniminden çıkar. Kişilerin, grupların, kurumların birbiri ile ilgilenmesi ve bilgilendirmesi için iletişim gereklidir.

İletişim, insan grupları arasında duygu, fikir, davranış ve bilgi paylaşımıdır. İletişim; bilgi alışverişinin yapıldığı, bireyler, gruplar ve örgütler arasında iletilerin paylaşıldığı süreci kapsar. İletişimin olması için karşılıklı ilgilenen iki farklı grubun olması gerekir. Bu gruplar ya da bireyler birbiri ile paylaşım içinde olması şarttır. İletişim iki yönlü olmakta etki etme ve etkilenmeden bahis edilir (Şişman, 2013, s. 188). İletişim, gruptaki bireyler ve ya diğer gruplarla eş güdülmeyi sağlar. Sağlıklı bir örgüt iletişimin doğru yapıldığının göstergesidir. Bu örgütlerde demokratik bir ortam var demektir. Bu da demokratik bir kültürün oluşmasını sağlar. İletişimin sağlıklı olmadığı kurumlarda bireyle arası çatışma, huzursuzluk ve düzensizlik vardır.

İletişimin temel öğeleri şunlardır:

Kaynak: mesajın başladığı verici olan unsurdur. Kaynak verdiği konularda bilgi sahibi ve güvenilir olmalıdır. Kaynak bazı durumlarda birey değil kitap, resim ve bilgisayar gibi unsurlarda olabilir.

Mesaj (ileti): vericinin alıcıya gönderdiği ve paylaşılmak istenen kelime, duygu, düşünce veya bilgidir. Mesajlar kesin, açık ve anlaşılır olmalıdır. Zamanlaması, gitmesi gereken kişilere, doğru yolla iletilmelidir.

Kanal: Mesajın vericiden alıcıya gitmesinde kullanılan yoldur. İletişimin etkili olması için doğru araçlar kullanılmalı ve mesajı yollayan kaynak iletmek için uygun olmalıdır. İletişimdeki kanalar şunlardır: dil, bilgisayar, radyo, televizyon vb.

Alıcı: kaynağın gönderdiği mesajı alan birey, örgüt ya da objedir. Alıcı bilgiyi idrak eden, mesajı ve geri dönüşümünün önemseyen ve iletişim için açık şekilde olmalıdır. Bur da önemli olan mesajın kaynağın gönderdiği şekli ile anlamaktır.

Dönüt: Kaynaktan gönderilen mesajın alıcı tarafından alınması ve kaynağa gönderilmiş cevap olarak söyleyebiliriz. Dönüt iletişimde önemlidir, çünkü gönderilen mesajın amaca uygun alınıp alınmadığı bu sayede anlaşılır.

İletişim sürecinde kişi üç davranışta bulunur; konuşma dinleme ve sessiz kalma vb. Konuşmada kişi düşünce ve duygularını açık ve net şekilde söylemeli, olması gereken anlatımda bulunmaları gerekir. Mesajları dinlerken tarafsız ve düşünceli olunmalıdır. Konuşmamak ahlaki hattalar sakınmak için iyi bir yöntem gözükür, iletişimin farklı yönlerdeki olumsuzlukları çıkması muhtemel karşın gerçekçi faaliyetlerdir.

Okul idarecileri, öğretmenler, okuldaki diğer personel, eğitim kurumlarında etkili iletişim için her anlamda birleşebilir. Kurumun ihtiyaçlarına uygun iletişim yol yöntemleri geliştirebilir ve bütün iletişim yollarının açık tutulması sağlanır. Okulda, yaşananlardan öğretmenlerin bilgisi olması sağlanır, öğretmenlerin görüşlerin bildirmelerine fırsat verilir. Kurumun politikasının ve tasarılarının gerçekleştirilmesine katılım teşvik eder (Aydın, 1994, s. 152). Örgütler örgüt içi iletişim çok önemlidir. Kurumların başarısı iletişimin doğru iletilmesi ve doğru kararların alınmasına bağlıdır. Kararların doğru alınması, yönetimde ihtiyaç duyulan bilgiye doğru ve hızlı bir şekilde alınmasına bağlıdır.

İletişim çift yönlü olması gereken bir süreçtir lakin eğitimde iletişim, üstten alt basamağa doğru çalışmaktadır. Sistem yukardan aşağıya doğru çalışmakta, pozisyon olarak daha yukardaki aşağıdakine emirler vermekte, kademe olarak alttaki ise talimatları uygulamakta ve bu faaliyetle ilgili geri bildirim yapmaktadır.

Okul yöneticisi, iletişimle okuldaki görevlileri amaca yönelik motive edebilirler ve bireylerin istendik yönde değişmesini sağlayabilirler. Bu sebeple, iletişimin yönetimde önemi yadsınamaz. Değişimin ve gelişimin faydasını ve gerekliliğine altında çalışanlara inandırabilen yönetici ancak başarılı olur. Bireyleri inandırmak için ise etkin iletişime gereksinim vardır. Burada etkilemeyi bir kimse ya da grubun üzerinde değişiklik yapacak bir eylemde bulunmak, tutum ve davranışlarda istenen yönde değişimin yapılması anlamında kullanılmaktadır. Müdürler önderlik nitelikleriyle etkili ve güven verici iletişim kabiliyetleri olmalı ve bu niteliklerini gelişmesini sağlamalıdır (Keskinkılıç, 2011, s. 95).

2.1.2.5 Eşgüdümleme

Eşgüdümleme, birimler arasında birlikte işlerliği sistemidir. Örgütün devamlılığının ve düzenin sağlanması için, hedeflerin, eylemlerin, işleri gerçekleştiren

kuruluşların ve çalışanlar arasında ahenk ve işbirliğinin sağlanması durumudur. Eşgüdümleme, çeşitli faaliyetlerin toparlanması ve işyerinin hedeflerini oluşturmak için faaliyetlerin birbiri ile ahenkli biçimde bir araya getirme sürecidir (Genç, 2012, s. 171).

Kurumun hedeflerine ulaşması için eldeki maddi ve insan kaynaklarının bütünleştirilmesi, işletmedeki bireylerin ve kuruluşu oluşturan tüm bölümlerin ahenk içinde çalışması sağlanmalıdır. Grup içinde eşgüdümün olması, farklı işler yapan çalışanlar arasında karışıklığın önüne geçilmiş olur. Kurumda istikrarın oluşmasını sağlar. Çalışanların müşterek hedef için ortak emek harcamalarını sağlanması durumuna eşgüdümleme denir. Bir kuruluştaki tüm alt bölümlerdeki ve kademelerdekiler faaliyetlerini ortak hedefe ulaşmak için tüm bireylerin olumlu iletişim geçmeleri beklenir.

Kurumun her aşamasında ve bölümünde tüm çalışmaların ortak hedef gözeterek bütün çalışanların birbiri ile olumlu iletişim içinde olmaları icap etmektedir. Her bir kişinin ve ya bölümün çalışmalarını gerçekleştirirken farklı bölümdeki eylemlerin de olması gerektiği gibi çalışmasıyla ortak hedefler hayata geçer (Yıldırım, 2011, s. 111). Bir grup içinde tüm bölümler bir uyum içinde eylemlerini sürdürmeleri gerekir. Hedeflere elde etmek için eylemde bulunanların elbirliği içinde olması ve işleri yapan görevlilerinin birbiri ile ilgili bilgi sahibi olması gerekir. Eşgüdümlemenin faydası şöyle sırlanabilir:

Organizasyon ve organizasyon faaliyetlerinin devamlılığı için gerekli önlemleri alır. Örgütteki tüm üyelerin birbirine yardım ve ortak amaç içinde çalışmalarını sağlar. Kaynakların en verimli şekilde kullanılmasını sağlar. Kaynakların faaliyetlere aktırılmasını sağlar. İşgörenlerin yaptıkları ile ilgili bilgi sahibi olmalarını sağlar. Grupta gerçekleşen kargaşa ve tekrarların önüne geçilebilir. Örgüt ile ilgili tasarılar daha iyi uygulanabilir.

Eşgüdümlemenin etkin olduğu kurumlarda, bölümlerin düzenli şekilde faaliyette olduğu, yönetim süreçlerinin bütün basamağı grupta denge sağladığı söylenebilir. Eğitim kurumları; ülkedeki diğer yönetim birimlerinden, sivil toplum örgütlerinden, sanayiden, ticaretten, tarım ve ekonomik faaliyetlerin bütününden, ailelerden ve bütün çevresel bütün etkinlerden etkilenir. Eğitim yöneticileri bütün bu faktörlerle uyum içinde çalışıp ve bu faktörlerin etkilerini ve yararlarını okul lehine kullanıp

dengelemelidir. Eğitim çalışanlarının güçlerini birleştirme ve koordineli bir şekilde faaliyette bulunmalarını gerektiren birçok eğitim ve yönetim fonksiyonu vardır. Okul yönetiminin vazifesi, eğitimde görevli bireylerin uyumunun sağlanması ve örgütte koordinasyon için uygun ortamın hazırlanmasını sağlamaktır. Eğitim yöneticileri, okulun bütün kaynaklarını dengeli biçimde, eğitim hedeflerine ulaşmak için yönlendirmelidir.

2.1.2.6 Etkileme

Yöneticinin sorumlulukları arasında olan örgütte çalışanların verilen kararları uygulamaları ve vazifelerini en iyi şekilde yaptıklarını kontrol edilmesi eylemine yöneltmek denir. Yönetici kararların uygulanması için görevlileri etkisi altına alarak, tüm çalışanları grubun hedeflerini elde etmesi yönünde ilerlemesini sağlar.

Etkileme, kurumun hedeflerine ulaşması için gruptaki tüm bireylerin faaliyetlerinin örgüt hedeflerine doğru yönetmek olarak tanımlanabilir. Bu tanım göz önünde tutularak etkilemeyi, bir bireyin diğer bir bireyden gelen görüş, yönerge ve ya komutları uygulamasıdır (Yılmaz, 2013, s. 153). Yönetimle görevli kişi eylemde bulunanları arzu ettiği kalitede çalışmaları için motive eder. Bu doğrultuda etkilemeyi, kurumda görevlilerin gereken çalışmaları gerçekleştirmeleri için motive edilmeleri, kararların hayatta geçmesi için bireylere yardımcı olunması, işyerinin hedefleri dikkate alınarak bireylerin emeklerine yol göstermek ve bütünleştirme sürecidir (Taymaz, 2011, s. 45).

Yöneticilerin davranışları, faaliyette bulunanları motive etmek için etkilidir. Yöneticiler klasik yönetim anlayışına göre yaptırım ve güçlerini kullanarak işçileri yönetmeye çalışırlar. Çağımızda işçileri etkilemede güç ve otorite önemini kayıp etmiş bunun yerine motivasyonun önemi artmıştır. Bireylere davranışa geçiren temel etkenin kendi içinde gelen gizli güçlerini kullanma isteğidir. Bu görüş doğrultusunda çalışanların gereksinimlerini bilmek ve gereksinimleri göz önüne alınarak harekete geçmelerini sağlamak örgütsel etkililik için önemlidir. Örgütsel etkililik, etkili yönetici tutumu ile oluşturulabilir. Etkili bir yöneticinin kriterleri şöyle sıralayabiliriz (Karşlı, 2004, s. 100):

- Etkili bir yönetici zamanı iyi kullanır. Zamanı etkili ve verimli bir şekilde kullanmak için planalar yapar.

- Etkili yönetici gerçek, ulaşılabilir amaçlar belirler. Hedefi sonuç almak olmalıdır.
- Yönetici, gücünü yaptığı etkinliklerden alır. Bir örgütteki çalışanların, yöneticilerin ve kendilerinin sahip oldukları güçleri bilir ve bunları birleştirmeye çalışır.
- Etkili yönetici iyi verim alacağı sahalara yönelmelidir. Yapacaklarını planlamalı ve önceliklerini sırlamalıdır. Aldığı kararları uygulamaya çalışmalıdır.
- Etkili yönetici etkin kararlar almalıdır. Etkili kararlar da birçok parametrelerle etkilendiğini bilerek tüm değişkenleri göz önünde tutarak kararlar almalıdır.

Eğitim yöneticileri, okulun gerçekleştirmek istediğini yapmak zorundadır. Okulda faaliyette olanları, müdürleri ve öğretmenleri okulun hedeflerini gerçekleştirmeleri yönünde etkilemelidir. İşgörenleri etkileme, yöneticinin iletişim becerisini doğru kullanmasıyla yakından alakalıdır. Bu durumda yöneticiler iletişim yetenekleri, yönetim süreçlerini, güdüleme kuramlarını, önderlik nitelikleri ve davranışları içeren bilgilere sahip olmalılar (Yılmaz, 2013, s. 154). Bu özellikleri ve bilgileri olan eğitim yöneticileri ancak okulları beklenen hedeflere ulaştırabilir.

2.1.2.7 Denetim – Değerlendirme

Yönetim, bütün kaynakları örgütün hedeflerini gerçekleştirme doğrultusunda davranışa dönüştürülmesi sürecidir. Yönetici pozisyonunda olanlar İşgörenleri örgütsel hedeflere ulaşmaları yönünde hareket etmelerini sağlamalıdır. Grubun yönetimi yöneticilerin arzusu veya görüşüne göre değil ilk başta belirlenen hedefler yönünde, önceden belirtilen ilke, yasa ve kurallarla yapılır. Bunlarla beraber yöneten yeni fikirler çıkarma, yeni uygulamalar geliştirme ve kurumsal performansı yükseltme gibi görevleri de sahiplanır (Yıldırım, 2011, s. 103).

Denetim ve değerlendirme yönetim süreçlerinin sonucusudur. Yönetimin örgütün eylemlerini denetleme vazifesi ve mesuliyeti vardır. Bir yönetici, muhtemel amaçlarla sonuçları mukayese edip önceden tayin edilen amaçlara ulaşıldığını kontrol edip değerlendirmelidir. Eğer amaçlarla sonuçlar arasında uyum yoksa dönülür ve eksik yönler giderilir ve yanlış olan yerler saptanır.

Değerlendirme, bir grupta üretimin her evresinde yapması gereken eylemdir, yalnızca son evresinde yapılması yeterli değildir. Bir teşkilatta değerlendirme sürecinde şu özelliklerden bahis edilir (Şişman, 2013, s. 187):

- Örgütte faaliyette olanlar örgütün hedefini kavrama ve bir olayı belli bir görüşe göre açıklama, değerlendirme durumunun belirlenmesi,
- İşgörenlerin başarısını ve iş yapabilme gücünün belirtilmesi,
- Çalışma sürecinde malzeme kullanımının hedefe uygunluğunun belirlenmesi,
- Ortaya çıkan ürünün veya hizmetin hedefe elverişli olduğunun belirlenmesi,
- Faaliyet sonucu ortaya çıkan ürünün ya da hizmetin istenilenleri karşılama seviyesinin belirlenmesi,
- Görevlilerin kurumdan ve çalışmadan tatmin derecelerini, beklentilerinin belirlenmesi,
- Kurumun fiziksel ve teknik yapısının bir görevi yerine getirme yetisinin belirlenmesi,
- Yönetim süreçlerini yeterlilik ve etkililik seviyesini tayin edilmesi şeklinde sıralana bilir.

Örgütün yapısı hedefi birbiri ile işkillendirilmeli bunun için örgütlerde etkili denetim sistemi oluşması sağlamalıdır. Denetim kurumun hedefleriyle işgörenlerin gereksinimlerini ve isteklerini dengelemelidir. Denetim süreci otoriter, emir veren, itaat eden, baskıcı ve ilgisiz olmamalıdır.

Değerlendirme, kurumun içinde ya da dışında; çok geniş alanı kapsar ya da bir sınırlandırılabilir; devamlı ve ya ara ara yapılabilir. Değerlendirmenin amacına ulaşması için değerlendirme ölçütleri önceden belirlenmelidir. Değerlendirme belli bir sonuca götüren işlemler sırlaması yani süreçtir. Değerlendirme basamaklarını Genç (2012, s. 177); teftiş edilebilir ve değerlendireme kriterlerinin saptama, teyit, değer ve gerçekleştirme sonuçlarının belirlenmesi, ortaya çıkan ürünün sonuçlarının önceden saptanmış kriterlerle kıyaslayıp her iki durumdaki farkın değerlendirilmesi, ihtiyaç duyulan değişikliklerin yapılması olarak bölümlendirmiştir.

Denetimde doğru bilgilere ulaşmak için denetimin peşin hükümlerden arınmalı ve gerçekçi bilgilere dayanmalıdır. Hataları ve eksikleri olan işgörenleri ceza vermek denetimin amacı olmamalı, çalışanların eksiklerini hatalarını saptamak ve gelişmelerini sağlamak amacı ile olmalıdır. Örgütte görev alanlara kılavuzluk etmek

denetimin hedeflerinden olmalıdır. Eğitim kurumlarında denetimin görevi okulun amaç ve fonksiyonlarının yapılmasının sağlanmasıdır. Eğitim denetimi, eğitim işgörenlerine yol göstermeli, çalışanları motive etmeli, okulun etkililiğini ve performansını artırmalıdır.

2.2. EĞİTİM YÖNETİMİ

Bu başlık altında eğitim yönetiminin tanımı, eğitim yönetimi özellikleri, eğitim yönetimi yapısı, eğitim yönetimi amaçları, eğitim yöneticisi ve görevleri, eğitim yöneticisi yetiştirilmesi gerği ve okul yönetimi yer almaktadır.

2.2.1. Eğitim Yönetimi

İnsanlığın yaratıldığı günden bu yana hayatlarını kolaylaştırmak, hedeflerini elde etmek için, yalnız yapamadıkları diğer bireylerle birlikte yapmak durumunda kalmışlardır. Bu iş birlikteliği sonucunda örgüt denen kurumlar doğmuştur.

Okullar toplumun eğitim ihtiyacını karşılayan; öğrenci, öğretmen, ailelerden ve yöneticilerden oluşan birer kurumdur. Okulun üretimde kullandığı tüm kaynakları insandır. Yapılan faaliyetler sonucu elde ettiği çıktısı da insandır, yani girdi ve çıktısı insandır. Okullar toplumların eğitim gereksinimlerini giderir ve kişilerde davranış değişikliğine neden olur. Eğitim sisteminin ürünü ve hizmetinin insan olması ve eğitimin gayelerinden birinin davranış kazandırmak olmasından dolayı, eğitim ve eğitim topluluklarının önemini göstermektedir (Çelikten, 2011, s. 122). Eğitim, insan için yapılan bir faaliyet; okul, eğitim faaliyetlerini yapan yapı ve kurumdur; eğitim ve yönetimi de eylemlerin gerçekleştiği ve çok disiplinli insanların çalıştığı alandır (Şişman, 2013, s. 187).

Eğitim yönetimi okul yönetimini içinde barındıran kapsamlı bir kavramdır. Eğitim yönetimi eğitim sisteminin tümüyle uğraşır. Eğitim yöneticiliği ile okul yöneticiliği değişik faaliyet alanıdır. Eğitim yönetiminin bir görevi yerine getirme gücü okul yönetiminden farklı bir sahadır. Eğitim yönetimi kapsamlı bir alandır, bunun sınırlandırılmış alanına okul yönetimi denir. Eğitim yönetimi eğitimi geniş bir şekilde çalışıp incelerken okul yönetimi kısıtlı bir alanda incele ve çalışır. Bununla birlikte ikisinin de ortak hedefi Milli Eğitim'in ana amaçlarına elde etmektir.

Eğitim sistemlerinin belli hedefleri vardır. Eğitim sisteminin hedeflerini ulaşması için ilk olarak okul hedeflerine ulaşması gereklidir. Okul kurumunun hedeflerini elde etmesi sistemli bir şekilde örgütlenmeleri ve etkin bir yönetimle olabilir (Çiçek Sağlam, 2013, s. 162). Bundan dolayı okul yöneticileri eğitimin hedeflerini tam anlamalı ve bu hedeflere ulaşmak için emek vermeleri gerekmektedir.

Yönetim eylemi insanlığın ortaya çıktığı tarihten beri vardır. Ancak yönetimin bilimsel inceleme konusu olması çok yenidir. Yönetim bilimi ile ilgili bilimsel çalışmalar 20yy'da gelişmiştir (Sözen, 2013, s. 9). Eğitim yönetimi, yönetim biliminin eğitime uygulanması olarak tanımlanabilir (Bayrak, 2011, s. 82). Eğitim kurumlarında insanın konu olması ve insan iletişimin kullanılması, yönetim anlayışının okulların yönetiminde kullanılmasını gerekli kılmıştır.

Bu anlamda, eğitim bilimlerinin bir alanı olarak eğitim yönetimi yer almaktadır. Toplumlarda eğitim kurumlarının yeri ve önemi tartışılmaz. Toplumdaki sistemler bazen doğrudan bazen de dolaylı olarak etkiler, bu özellikten dolayı sistemleri kuşatır. Toplumun sahip olduğu unsurları geleceğe aktaran okullar sistemin en önemli örgütleridir. Bu tarafı ile eğitim kurumları toplumları geleceğe hazırlar ve yeni kuşaklar yetiştirilmesini sağlar.

Eğitim yönetimi, eğitim sektörü ile ilgili ilkelerin, yöntemlerin, kararların ve hedeflerin oluşmasıyla ilgilenme faaliyetleridir. Bunu yaparken eğitim yöneticileri kaynakları yönetim süreçleri içinde ilişkilendirebilir, zaman ilke ve yöntemlerden yararlanır. Eğitim yönetimi, eğitim sisteminin ve toplumun tayin ettiği amaçları elde etmeleri için var olan kaynakları en etkin ve verimli biçimde kullanmayı hedefler. Ülkenin eğitimle ilgili ilke, yöntem, stratejisini ve kararlarını belirtir ve bu yönde çalışır.

Eğitim yönetimi diğer yönetimlerden eğitimin kalitesi yönünde farklılaşır. Hem eğitimin hem de eğitim yönetiminin mevzuu insandır. Eğitim yönetimi, bir toplumun eğitim sistemini amacını, şeklini ve sorumluluklarını inceleyerek, toplumu her anlamda değiştirip geliştirmeyi hedefler (Bursalıoğlu, 2005, ss. 4-5). Eğitim yönetimi eğitimi sistemini tüm yönleri ile alır ve inceler. Eğitimi sisteminin tümünü kapsayan alanlarla ilgilenir ve bunları ulusal nitelikte şekillendirir. Eğitim yönetiminde, okulların yönetimi ile birlikte eğitimle ilgili bütün örgütlerin yönetimi vardır. Özetle

eğitim yönetimi bir milletin eğitimle ilgili kararlarını büyük çap da inceler, eğitim sisteminin hedeflerini ve şeklini tayin eder, kararlar alır ve bu kararları şeklini tayin ettiği sistemde uygulamaya ve hedeflerini elde etmeye çalışır.

2.2.2. Eğitim Yönetiminin Özellikleri

Eğitim yönetimi, yönetim biliminin bir alt dalıdır. Aynı zamanda kamu yönetiminin özel bir alanı durumundadır. Eğitim yönetiminin değerli olmasının nedeni, hedef ve fonksiyonundan dolayıdır. Eğitim sisteminin ilgilendiği, uğraştığı ve ürünü de insan kaynağıdır. Eğitim örgütleri öteki örgütlerden farklıdır, bu örgütün özelliklerini şöyle sıralayabiliriz. Taymaz'ın Kaya'dan (1993) aktardığına göre eğitim yönetiminin özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir (Taymaz, 2011, s. 21):

Eğitim örgütleri, insan için çalışan örgüttür. Eğitim sisteminden toplumlarda değişik kesimlerinde değişik beklentileri olur. Bu değişik beklentilerin giderilmemesi çatışmalara yol açar. Eğitimin hedefleri arasında kişilerde eleştirel düşünme becerisini oluşturmalıdır. Eleştirel düşünme becerisinin oluşmasıyla değişik fikirlere karşı cevap verilebilir. Eğitim örgütlerinde öğrenim görenler kendi alanları dışında çalışabilirler, bu vaziyet eğitim, birey ve çalışma alanının dengesini bozar. Eğitim sisteminde kişilerde meydana gelen tutum değişiklikleri ya da yeni tutumları edinip edinmediklerini ve hedeflere elde edip etmediklerini değerlendirmek güçtür. Eğitim sisteminin üretim için kullandığı kaynaklar ve ortaya çıkan ürün ya da hizmet insandır. Bundan dolayı eğitim sistemi yakın çevresinin gereksinimini karşılamalıdır. Çevre eğitim sisteminin de önemlidir.

Eğitimle ilgisi olan ve bu sistemi denetim altında tutanların sayısı olabildiğince fazladır. Bir toplumda insanların ve örgütlerin birbirinde farklı gerçekleştirmek istedikleri vardır. Bundan dolayı okul yöneticileri farklı zorlamalarla karşılaşabilirler. Eğitim sisteminde istenilen ve beklenenler toplumun ilgisi ile aynı değildir. Toplumun gerçekleştirmesini istediği çok şey vardır ancak ilgisi azdır. Bu çatışma birlikteliği güçleştirir. Eğitim kurumunda görevli öğretmenler mesleki eğitim almışlardır. Okul müdürleri ise valiliklerce öğretmen arasından tayin edilir. Bundan dolayı okul müdürlerinin büyük çoğunluğunun yönetim ile ilgili bilgi ve tecrübeleri yoktur. Bu durum yönetim biliminin kullandığı birçok teknik ve yönetmelerin kullanılmasını güçleştirir. Eğitim kurumları toplumun her alanına yayılmıştır. Eğitim yönetimi türlü aşama ve sahalarda eğitim öğretim eylemlerinin gerçekleştirildiği tüm eğitim

örgütlerinde kaliteli şekilde yönetmekte görevlidir. Eğitim kurumları merkezi bir yönetimle idare edilirler. Bunun yanında yakın çevrelerinin gereksinimini karşılamakla görevlilerdir (Taymaz, 2011, s. 21):

2.2.3. Eğitim Yönetiminin Yapısı

Yönetimi, en kısa ifade ile denetim süreci olarak tanımlayabiliriz. Böyle tanımlandığını da kurumun yapısının ana fonksiyonu da grupta aynı düzeyde ve yukarı doğru denetimi sağlamak olarak söylenebilir. Grubun yapısı, grupta karaları veren kişiler tarafından meydana getirilir. Kurumun yapısını oluşturan başlıca kavramlar; çalışmanın tanımı, faaliyetlerin bölümlendirilmesi, uzman, bir işi yapma hakkı ve sorumluluğu, otoriter ya da otoriter olmayan yönetim, yeterli veya yeterli olmayan yönetim, alt ve üst ilişkiler, kontrol bölgeleri ve teftiş gibidir (Şişman, 2013, ss. 202-203). Eğitim yönetimi, en genel ifade ile eğitimle alakalı hükümlerin, yasaların ve kuralların kimler tarafından nasıl uygulanacağı ile uğraşır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Millî Eğitiminin genel yapısını, bu yasa ile tanımlamıştır. Eğitim yönetiminin ana amacı, K.K.T.C Millî Eğitim sisteminin esas hedefleri gözetilerek eğitim sistemini bir bütün olarak alıp eğitim ile ilgili tüm karalıların, yasaların, kuralların ve planların yaşamda uygulanmasını sağlamaktır.

K.K.T.C. Milli Eğitim sistemi, kişilerin eğitim gereksinimini giderecek biçimde bütün olarak düzenli olarak yapılan ve eğitime hiç gitmemiş, bir süre ara verdikten sonra devam edilen veya mesleki yeterliliğin sağlanması şeklinde yapılır. Örgütün bünyesinde temel yönetilen yer, ilçe ve ülke dışında olan örgütleri vardır. Bu örgütler bakanlığa eğitim ile ilgili görevlerin yapılmasında yardımcı olmaktadır. K.K.T.C eğitim sistemi merkezden idare edilen, milli ve devletçi bir yapıya sahiptir. Eğitimle ilgili kararlar merkezden alınır ve geliştirilir. Merkez de alınan kararları taşra örgütlerinde uygulanması yönergeler verir. Eğitim ile ilgili görevleri yerine getirmekte yetkili olan Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilatıdır.

2.2.4. Eğitim Yönetiminin Amaçları

Okul yönetiminin esas hedefi kişilerin tutumlarını değiştirmek ve yen tutumlar kazanmalarını sağlamaktır. Hedeflerin açık ve mutlak anlatılmaması, hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını anlamamızı ve tarafsız şekilde değerlendirilmesini zorlaştırır (Boyacı, 2011, s. 101).

Eğitim grupları ve bu örgütler dâhilinde çalışan eğitim yönetimi faaliyetleri ihtimallerle, şansa, tesadüfen, bireylerin isteğe bağlı davranışlarıyla vb. yapılmaz. Sözü edilen faaliyetlerin meydana getirilmesi için eğitim sisteminin ana ilkeleri, kanunlar, heyet- konsey- alt kurul kararları, kalkınma planları vb. liderlik ve kılavuzluk etmelidir. Eğitim yönetiminin hedefleri de yukarda sayılan yasa kanun ve planlardan ortaya çıkmaktadır. Eğitimin hedefleri, bireylerde davranış değişikliği meydana getirmek ve daha önce sahip olmadığı bilgi, tutum, beceri kazandırmak şeklinde söylenebilir (Bayrak, 2011, s. 83).

2.2.4.1. Örgütsel Amaçlar

Organizasyon amacı, ürettiği ürünün kalitesini ve piyasaya sunduğu ürünün kalitesi belirler. Bu açıklama doğrultusunda, örgütsel hedeflerin temel unsurları şunlardır:

- Milli Eğitimin,
- Okulun,
- Dersin,
- Konunun

Milli Eğitimin amaçları; topluluğun beklentisiyle eğitimin politikasıyla uyumlu, geniş ve genel özellikte hedeflerdir. Eğitimin unsurları olan okulun, dersin ve konun kendi aralarında uyumlu olmalı ve eğitimin hedefleri doğrultusunda olmalıdır. Okul hedefleri okulun talimatnamelerinde; Derslerin hedefleri de eğitim-öğretim programlarında mevcuttur. Mevzunun hedefleri öğreten kişi belirlenerek, günlük ders ve ya ünite taslaklarında detaylı şekilde yer alır (Bayrak, 2011, s. 85).

2.2.4.2. Yönetimsel Amaçlar

Yönetimsel amaçlar örgütsel amaçların hangi kalite, miktarda ve ölçüde uygulanması ile kurumun faaliyetinin hangi yönde olmasının belirlenmesidir. Nasıl ki bir kurum olmazsa yönetimden söz edilmezse, örgütsel amaçlar olmadan da yönetimsel amaçlar meydana gelmesi imkânsızdır. Eğitimi yönetimi iki türlü hedefe sahiptir. Bu hedefler, eğitimi ülkede yaygın hale getirmek, diğeri ise eğitimin kalitesini arttırmaktır (Bayrak, 2011, s. 85).

2.2.5. Eğitim yöneticisi ve Görevleri

Eğitim yöneticisinin görevlerini değinmeden ilk olarak okul yöneticiliğine değinmek gerekir. Bu iki kavram aynı mı yoksa farkları var mı? Bu konuda literatürde bu iki kavramların değişik şekilde kullanılmıştır (Bayrak, 2011, s. 87)

Okul yöneticilerinin aynı anda eğitim yöneticiliği anlamında söylendiğinde iki kavramları birlikte söylemek faydalıdır (Bayrak, 2011, s. 87). Örgütlerin ve yönetimlerin çalıştığı alan bireydir, burada amaç insanları etkili ve verimli çalışmalarını sağlamaktır (Türkmen, 2011, s. 21). Müdürler tüm kaynakları en etkili yönetme görevine sahiptir.

Okul yöneticilerinin mevkilerinden ve sahip oldukları eylemlerden kaynaklanan meşru güçleri kullanma dışında da başka güçleri olmalıdır. Okul yönetiminde, toplulukların gücünde faydalanarak onları kurumun hedeflerine çeviren önderlik; teknik, kültürel, örgütsel güç faktörlerinden meydana gelir (Boyacı, 2011, s. 104). Kavramlar çerçevesinde okul yöneticileri birer eğitim yöneteni olarak yapmaları gerekenler (Bayrak, 2011, s. 87):

- Okul yöneticiler eğitim-öğretimi takip etme; öğrenci işleri, okul çalışanları, diğer okul görevleri, okulun finansı görevlerini yerine getirmeleri gerekir.
- Okul müdürünün, okulun ekonomisinden, binanın kullanılmasına, eğitimden öğrenmeye, okulda çalışanların hizmetine kadar birçok görevleri vardır. Bundan dolayı okul müdürleri meşru güçlerini ve sorumluluklarını vazifelerini yapmak için kullanmak durumundadırlar. Eğitim yöneticisi kendini geliştirmek ve yönetim ile ilgili becerileri olmak zorundadır.

Okul müdürü yönetici olduğu için kuralları ve kanunları iyi bilmek zorundadır. Okul hedeflerini elde etmek için yapması gereken davranış biçimini, yöntemlerini, stratejilerini belirlemeli, sorunlara çözüm bulabilmeli, kendini değiştirmeli, yenilikçi ve kendi alanı ilgili bilgi sahibi olmalıdır. Bununla birlikte eğitimdeki yenileşmeyi izlemek, eğitim sorunlarına ülke genelindeki eğitim problemlerine çözüm aramak, edebi yapıtları okumak ve çağa uyan eğitim gereksinimlerini yerine getirmektir. Bununla birlikte eğitimdeki yenileşmeyi izlemek, eğitim sorunlarına yönelik yurt genelinde çözüm yollarını aramak, edebi eserleri okumak, çağdaş eğitimin gereğini

yerine getirmek şartıyla yöneticide bulunması gereken özellikler şunlardır (Çağlayan, 2002, s. 30).

Yönetici, yapacaklarını iyi bilir. Yasaları, tüzükleri, kuralları çok iyi bilir. Örgütteki eylemde bulunanlarla dostça davranır. Astların ve üstlerine sadık ve adaletlidir. İçten davranır. Yönergeleri açık ve hoşgörülüdür. Zorlamaz rehberlik eder. Çevrelerindekiilerine karşı anlayışa davranır. Sinirlerini kontrol altında tutar. Plan yaparken ileri görüşlüdür, dengelidir ve açık fikirlidir. Sözünü tutar, emir vermez. Anlatımlarında görgülü, bilgili ve ciddidir. Kamil ve kişilik sahibidir.

Grup yöneticisinin en önemli görevi kurumdaki tüm kaynakları düzenleyerek, yönetsel hedefleri elde etmeye çalışmaktır. Yöneticilerin kurumdaki hedefleri elde edebilmesi ancak kurum içinde anlaşmazlık ve çatışmaları yönetmesi ile olur.

2.2.6. Eğitim yöneticisi Yetştirme Gereği

Eğitim, genel ifade ile belirli hedefler doğrultusunda bireyleri yetiştirme ve geliştirme süreci olarak tanımlanabilir. Çağa uygun eğitimin amacı; Fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı bireyler yetiştirmek, etkin bir şekilde toplamak. Eğitimle insanlar değişmektedir (Yeşilyaprak, 2008, s. 2). Bireyin bilgisi, becerisi, tutum ve davranışı değişmektedir. Eğitim sadece eğitim alan kişiyle sınırlı kalmaz tüm toplumu direk etkileyen bir kamu görevidir.

Eğitim yöneticilerinin yönetim görevleri için yetişmesi gerektirici sebepler iç ve dış etkenler kısaca şöyledir:

- Nüfusun hızlı bir şekilde çoğalması, bu çoğalmanın eğitim kurumlarının sayısının artmasına neden olması,
- Göçün şehirlere doğru artması ve bu durumun sorunları çoğaltması, dorularda çeşitliliğin artması,
- Ekonomik problemler,
- Ekonomik, teknolojik vb. alanlarda gelişme ve özgür olma çabaları, kalkınmış ve gelmiş ülkeler seviyesinde olma isteği,
- Ülkedeki genç nüfusun çok olması ve iyi yaşam isteği,
- Özelleştirme teşebbüsleri.

Eğitim yöneticilerinin yönetim görevleri için yetişmesi gerektirici dış etkenler:

- Sıcak ve soğuk savaşlar, fikir çatışmaları,
- Uluslararası ekonomiye bağlı çekişme, müstemlekecilik,
- Bilginin artması, devamlı ve ani değişimler, gelişmeler
- Küreselleşen dünyamızda insan ilişkilerinde menfaatçilik ve ekonomik olarak güçlü olanın haklılığı (İlgar, 2005, s. 11).

2.3. Okul Yönetimi

Yönetimin temel tanımında yönetenler ve yönetilenler bulunmaktadır. Yöneten, yönetim eylemlerini yaparken ortaklaşa çalışmak, tasarlamak, karar vermek, programlamak, gerçekleştirmek ve teftiş olarak söylenen çalışmaların yapılmasıdır (Özalp vd. 2012, s. 9).

Okul yöneticisi Millî Eğitimin belirlediği ana ilkelerle hedeflere ulaşmak için okul alanında yardımcıları, öğretmenleri ve diğer personelleri yönetin, eğitim-öğretim etkinliklerini kanun ve kurallar planlayan ve denetleyen yöneticidir. Milli Bakanlığının yetkisindeki okullarda yöneticilerdir.

Eğitim yönetiminin dar bir alanda uygulanmasından okul yönetimini oluşturur (Bursalıoğlu, 2008). Okular, bu örgütlerin politik kararlarını, kurallarının hayata geçirildiği sahayı temsil eder. Okul yönetim ise eğitim örgütlerinin hedeflerini gözeterek eğitim ile ilgili eylemleri en verimli biçimde yerine getirmek durumundadır. Okul yönetimi, eğitim kuruluşlarının esas politikası üzerinden kurumun gayesine ulaşmak için eğitim faaliyetlerini yapar. Bundan dolayı eğitim yönetimi, okul yönteminin ana ilkelerini, kuramlarını, kararlarını ve genel politikalarını tayin eder. Okul yönetimi ise bu kararlar ve politikalar istikametinde bütün kaynakların (insan-madde kaynakları) düzenlenmesi ve eğitimciler birlikte tatbik edilmesini yönetmektir. Okul yönetimi, öğretmenlere ve diğer personele yol gösterirken eğitim yönetiminden faydalanır. Bu bakış açısı ile okul yönetiminin en tepesinde müdür vardır. Okul yöneticileri bulundukları örgütte plan yapma, kararlar alma, gerçekleştirme ve ölçme-değerlendirmeyi yasalarla okullara ait yönetmeliğe göre yaparlar.

Okulun karar verme merkezi okul yönetimidir. Yönetimin ana gayesi kaynakları etkili kullanılması, koordinasyonlu ortaklaşa çalışmanın sağlanmasıyla öğrencilerde beklenen yönde bilgi, yetenek, tutum ve davranış kazandırmak ve bilimsel

yaklaşımlarla kendini bulmasını desteklemektir (Boyacı, 2011, s. 101). Okul yönetimi bulunduğu çevreyi düzenler aynı zamanda öğretmenin faaliyetlerini takip eder, uyum ve düzeni sağlar. Bunun yanında eğitim faaliyetlerinin yapılmasına yardımcı olduğundan dolayı birçok çalışma alanı vardır. Bütün bu sayılanların yanında okul yönetiminin okulda görevli bireylerin kişisel hakları ve mali işleri ile birlikte aile ve okulun sahibi olduğu çevresi ile ilgilenmesi gerekmektedir. Kamu kurumu olarak okullar yaptırım gücü olan basamak ve makam silsilesine sahiptir.

Kurumu çatısında ilişkiler alt-üst şeklindedir. Okul yöneticileri, personelleri, öğretmen ve öğrenciler arasında yaptırıma dayalı hiyerarşik bir nizam hâkimdir. Otoriter yapının üstünde olanlar, kendinden alta olanlara komutayla ulaşırlar, böyle bir sistem emir komuta şeklinde oluşur ve çalışır (Bursalıoğlu, 2012, s. 22). Otorite hiyerarşi dâhilinde her mevki yapacağı faaliyetler ve çalışmalar detaylı şekilde belirlenir. Okul ortamında her mevkide bulunan kişiler altında çalışanları denetlemekle görevlidirler (Başaran, 2008, s. 53).

Denetim kurumsal gayeleri değerlendir amaçlı olmalıdır. Okul müdürü yardımcısını ve öğretmenini denetlemesi demek; yardımcısının yaptığı işleri denetlemesi; öğretmenin ise öğretim faaliyetlerini kontrol etmesi, öğrencisini yakından izlemek, eğitim ilgili çevrenin düzeni, eğitim eylemlerini etkili kılmak ve artırmak aynı zamanda etkin bir okul ortamı yaratmak gayesindedir.

Okul yönetimi önceden planlanan hedeflere elde edilmesi için işleyenlerin beklenti karşılama, değişme ve gelişmenin sağlanması, okulun etrafındaki kaynakları en etkili bir şekilde kullanmak durumundadır. Okulun amaçlarını gerçekleştirmesi, beklenenleri yapabilmesi için okul yönetiminin işlevselliğiyle bağlantılıdır. Okul yönetiminin fonksiyonelliği idarecinin vazifeleri, bu vazifeleri nasıl yaptıkları ne kalite yaptıkları belirler.

Okul yönetimi, diğer kurum yönetimi ile aynı görünmesine karşın bazı özellikleri bakımından farklıdır. Okul yönetiminin diğer örgütlerin yönetiminden ayrımları, okul örgütlerin niteliğinin farklı olmasından kaynaklanır. Okulun özellikleri şöyle sırlanabilir (Bursalıoğlu, 2012, s. 33):

- Okulun asıl kaynağı insandır, amacı da insan yetiştirmektir.
- Okulları etkileyen birçok değişken vardır,

- Okulda değerlerin uyuşmasından bahis edilir,
- Okulun ürünü değerlendirmek zordur,
- Okulda görevliler uzman söylenebilir,
- Okul özel olarak hazırlanmış bir öğrenme ortamıdır,
- Okul çevreyi etkiler ve çevreden de etkilenir,
- Okul, diğer bütün grupların etkisi altındadır,
- Okul nesilden nesille kültür aktarımı sağlar,
- Okul işlerin hiyerarşik bir düzende belli bir planla yapıldığı bürokratik ve kamusal bir örgüttür.

Eğitim de yöneticiler düşündüklerini, planlarını ihtiyaç duyulan kaynakları sağlayarak, okulun hedeflerine ulaşması için eğitim ve öğretim eylemleri olarak yapma işlemidir. Okul bu eylemlerin yapıldığı örgütsel bir yapıdır. Okul önceden düşünülen planlan eğitim ve öğretim etkinliklerinin uygulandığı alanlardır. Dolayısıyla okulun eğitim de önemi ve yeri yeterince belirtilmeli, toplumdaki tüm bireylere iyice anlatmak lazımdır. Okulun bu konumu, okul yönetiminin önemini vurguluyor (Açıkalın,1998, s. 2). Eğitimin yönetim faaliyetlerinin daha sınırlı sahada gerçekleştirilmesi okul yönetimini meydana getirir. Eğitim sisteminin hedefleri okul yönetiminin sınırlarını çizer. Yönetimin eğitime uyarlanması eğitim yönetimi oluşur, okulda gerçekleşen yönetimde ise eğitim yönetimi oluşur (Bursalıoğlu, 2005, s. 5). Okul yönetimi müdürün okulda yaptıkları ve okul süreçlerini ile ilgili faaliyetleri kapsar.

Eğitim yöneticilerinin görevlerini şöyle sayabiliriz: Toplumun isteği eğitimi, ülkenin ekonomisi için gerekli kaliteli birey ihtiyacı, toplumun çocuklarının her bakımdan gelişmesini gerçekleştirmek için, faaliyetlerin uygulanması için her türlü çıktıları hesaplamak ve aynı zamanda yeteri kadar kaynak bulma, gelecekte karışılacak ihtiyaçlar düşünülmeli ve planlar programlar yapılmalıdır. Genel olarak günümüz dünyasının gereksinim duyduğu insan kaynağını geliştirmek, yenilemek ve organize etmek eğitim yöneticilerinin çalışma alanıdır. Eğitimle ilgili genel karları, ilkeleri tayin eden, plan- programlar oluşturan ve plan-programlıları açıklayan, değerlendirenler eğitim yöneticileridir. Okul yöneticilerinin görev alanları sınırlıdır kendi bulundukları alanların eğitim işlerini yapmak durumundadırlar (Taymaz, 2011, s. 22). Bizim ülkemizde okul yöneticisi, devletin aldığı ilkeler ve karları kamu düzeninde yapar. Merkezde verilen kararları ve programları hayata geçiren sistem pozisyonundadır.

Sistemlerin esas niteliği hedeflerin oluşmasını sağlamak için kaynakları alıp çalıştıktan ve değişim gerçekleştirdikten sonra ortaya ürün çıkarmalarıdır. Okullar da girdi olarak öğrenciler alıp, gayelere göre bireylerde tutum değişikliğini gerçekleştirmeye çalışmakta ve çıktı olarak istenilen, değişen, gelişen birey sistemden ayrılmaktadır. Okul, eğitim sisteminin en belirgin kurumudur (Keskinkılıç, 2011, s. 8).

Okullar eğitimin alt bölümlerini oluşturur. Okullar, örgüt şekli gereği faaliyetleri açısından eğitim örgütlerine bağlı parametredir. Eğitimin faaliyetlerinin uygulandığı alan okullardır. Eğitimle ilgili çalışmaların belirlendiği, uygulandığı ve çıktı hedefli gerçekçi yapılanmalardır. Okul eğitim sisteminin vazgeçilmez unsurudur, şundan dolayı, eğitimin etkinlikler sonucu elde edilen çıktıları burada alınır. Sistemin temel unsuru okul olduğundan onun başarısı eğitim sisteminin başarısı demektir. Okul eğer faaliyetlerini yapmazsa sistemde negatif etkilenir. Eğitim sisteminin başarısı okul başarısından direk etkileniyorsa burada okulun sistem içinde önemi anlaşılmıştır yapıdır (Erdoğan, 2008, ss. 84–85).

Başka işlere ve topluluklara göre eğitim ve okul birçok bireyin ve örgütün uğraştığı alandır. Kamu örgütleri, siyaset, sivil toplum örgütleri, dini örgütler, iş toplulukları gibi örgütler eğitimde etkin olur ve uğraşır. Çünkü okullar, kamu kurumlarının ve grupların beklediği ve önem verdiği bilgi, beceri, tutum ve davranışları ortaya çıkaran kurumlardır.

Keskinkılıç (2011, s. 8); Giray (2006) ve Türk'ten (1999) aktararak okulun örgüt özelliklerini şöyle sıralamıştır:

Eğitim örgütlerinin işleyeceği maddesi bireydir. Bundan dolayı insanlara karşı daha duyarlı, daha insancıl, sosyal yönden daha yakın, bürokrasi açısından daha az, etkililiği fazla ve yasalardan gelen haklar az olmalıdır. Okulda ilişkiler çok önemlidir. Bu bağlamda yöneticiler ve öğretmenler birbirleri ile insancıl, katı olmayan iletişim içinde olmalıdırlar. Okul yöneticisi yasalardan elde ettiği hakları yerine etkili olmalı ve davranışlarını iyi anlamlı yönlendirebilmelidir.

Okul ortamında birçok bireyler olduğundan farklı değerler vardır. Bu değerler bazı zamanlarda çatışabilir. Bu durumda okul uyuşma, anlama ve tutum davranışları dengeleme bilgi beceri yöntemlerinin öğretildiği ortamlardır. Okul içinde barındırdığı gruplar açısından çok çeşitlilik gösterir. Toplumun her kesiminde bireylere için yer

alır, değişik sınıflar, gruplar okulun içinde sosyalleşir. Toplumların istediği uyum okul ortamında sağlanır. Okullar toplumların diğer örgütlerini, kuruluşlarını etkileyen yönlendirilen kurumlardır.

Okulların kaynak olarak kullandığı insan olduğu için ortaya çıkan hizmeti değerlendirmek oldukça zordur. Okulun temel iki fonksiyonu öğrenme etkinlikleri ve öğrenme sonunda ortaya çıkan davranış değişimlerinin incelenmesidir. Değişimi görmek, izlemek, ölçmek ve bir karara varmak güçtür. Değerlendirmenin doğru yapılmaması topluma doğru olmayan bireyler yetiştirilmiş olur.

Eğitim sisteminde okul bazında değerlendirme yapıldığında temel özellikleri şu şekilde açıklanabilir (Bursalıoğlu, 2008):

Kurumların temel niteliği, faaliyet alanlarının insan mevzusu olmasıdır. Okul eğitim için ürün ortaya çıkarmakta ve bu çıktı kişiye yöneliktir. Okullar bünyesinde farklı grupları taşıyan örgütlerdir. Toplumun her kesiminde bireyler okul çatısında birleşirler, bundan dolayı okullar da farklı değer yargıları vardır. Bu farklılıklar çatışmaya yol açar. Okul bu çatışmaları kendi bünyesine en aza indirmeye, uyuşmaya dengelemeye çalışır. Bu bakımdan toplumu ekonomik, sosyal ve politik açıdan dengelemekte ve uzlaştırmaktadır. Okul, istenen birey, aktif vatandaş, iyi üreten ve tüketen olmayı çocuklara öğretmelidir. Toplumun değerler ile okulun değerleri örtüşmelidir.

Okul örgütlerinde işlenen ya da çalışılan insan olduğu için değerlendirme yapmakta zorlanılmaktadır. İnsan davranışı değerlendirmek için ölçüt belirlemek ve bir birim oluşturmak çok güçtür. Bunun yanında değerlendirme işlemi oldukça zaman alıcıdır.

Eğitim sisteminin en baş unsuru okuldur. Okul, okul müdürü, yardımcı, öğretici, çocuklar ve ailelerden meydana gelir. Sistemin ana unsuru ve önemli kuruluşu olan okulu hedeflerini elde etmesi için insan ve maddi kaynaklarını en verimli biçimde yararlandığı ve kaynakları grubun hedeflerini gözettiği takdirde etkindir.

Okul hedefleri, okuldaki tüm faaliyetleri, çalışmaları, öğrenme-öğretme stratejileri, teknikleri ve yöntemleri yönlendirir. Tüm kurum, kuruluş ve grupların olduğu gibi okulunda gerçekleştirmesi gereken hedefleri vardır. Okul yönetimi, eğitim sisteminin hedeflerini gerçekleştirmeye ve kurum politikasını hayata geçirmeye çalışır

(Şişman, 2013, s. 216). K.K.T.C eğitim sisteminin bir alt alanı olan okul yönetimi, Milli Eğitim Bakanlığının hedefleri doğrultusunda okulu yönetmeye çalışır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Millî Eğitiminin genel hedefleri, 17/1986 Milli Eğitim Yasasıyla belirtilmiştir. Eğitim kurumları sözü edilen kanun doğrultusunda çocukları hayata ve ilerdeki çalışacakları meslekleri seçmeye hazırlar.

Okulların faaliyet alanları şunlardır:

- Müfredata uyumlu plan-program yapmak,
- Toplumsal-sosyal faaliyetler, sporla ilgili bilimsel etkinliklerin yapılması için imkân hazırlamak,
- Eğitimin gerçekleşmesi için faaliyetleri için gerekli malzemeleri sağlamak,
- Ders araç-gereçlerinin bakım ve tamir edilmesini sağlamak,
- Öğrenci ve çalışanların çalışmalarını organize etmek,
- Yapılması gereken yazışmaları yapmak,
- Resmi dosya ve defterleri organize etmek şeklindedir.

Okul yöneticiliği ülkemizde bir meslek olarak görülmemekte ve problemler yaşanmaktadır. Bundan dolayı meslek disiplini anlayışı yerleşmemiştir. Bunun sebebi eğitim yönetiminde yöneticilerin öğretmenlik mesleğinden gelmiş olmalarıdır. Bu yöneticiler meslek olarak öğretmenlik mesleğini önemli görmekteler ve görevi bir süre sonra öğretmenliğe dönüştürmekteler.

Bu durum başarılı yöneticilerin gelişmesine mani olmakta ve aynı zaman da meslekte ilerlemeyi de zorlaştırmaktadır. Yöneticilerin bu yöntemle gelmesi eğitim örgütlerinin idareciliğinde kalıcı bir geleneğin oluşmasına engel olmaktadır. Tayinlerin iltimas ile olması ve yöneticilik mesleği için gerekli eğitimi almadan, gerekli bilgileri olmadan, tecrübesi olmadan, deneme yanılma yöntemi ile idareciliğin öğrenilmesi sektörün sıkıntılarıdır. Okul idarecisi eğitime ve tayin etme planı yapılmamaktadır (Günay, 2004).

2.3.1. Okul Yönetiminin Önemi

Okul bilgi oluşturan, aktaran ve birçok kimseye duyuran kurumlardır. Okulların yönünü belirleyen eğitim yöneticileri görevlerini layığı ile yapmaları okulların başarısını önemli düzeyde etkilemektedir. Başarılı bir okul için başarılı bir idareci

gerekir. Bu sebep den dolayı okul yöneticisi okulun, öğretimin davranışlarına etki edebilme gibi liderlik özelliği gösterebilmelidir. Okul yöneticisi görevini yaparken kendine verilen hakları, sorumluluklarını ve vazifesini yapabilmek gereken bilgi, beceri ve tutumlara sahip olmalıdır. Yönetici ve öğretmen okulda eğitimin niteliğini belirleyen unsurdur.

Eğitim, gerçekleri tanıyan, doğru isimlendiren, düşüncelerini olumlu olumsuz belirtebilen, her zaman gerçekleri ortaya çıkması için çalışan bireyler yetiştirme sürecidir. Eğitim tüm toplumu yakından ilgilendirir. Okul yönetiminde etki eden iki ögesi vardır. Bunlar iç ve dış öğedirler:

İç öğeler; yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler, memurlar ve diğer personel bunların arasındadır.

Dış öğeler; öğrenci aileleri, çeşitli baskı grupları, yerel yönetim, ülkenin sahip olduğu ticari iş sektörler ve merkez örgütü dış olarak sıralanabilir.

2.3.2.Okul Yönetiminin Faaliyetleri

Okulun fiziksel yapısıyla ilgili faaliyetler: eğitim için kullanılacak yer, yöneticiler, öğretmenler ve diğer personel için gerekli yapıların istenilen düzeyde olmasını sağlamaktır. Ayrıca yine eğitim için gerekli araç-gereçleri temin edilmesinin kapsar.

Okulun yazı ve danışmanlık faaliyetleri: tüm yazışmalar kuruma gelen resmi evrak işleri, hesap işleri, para eden taşınabilen malzeme ve eşyalarını her türlü bakımını ve korunmasını sağlamak, döner sermaye işleri ve okuldaki asıl eşyalar ile ilgili İşler.

Eğitim- öğretim ile ilgili faaliyetler:

Okulda ders araç-gereçlerinin bakımı ve korunması, yıllık- günlük öğretimin planlanması, öğretim yöntemlerinin belirlenmesi ve derslerin amaçlarına ulaşması için öğrencilere verilecek ödevler, Öğretmenlerin kurul toplantısı, öğrenci disiplin işlemleri, okul için kütüphanesinin yönetimi, sosyal etkinlikler, okul aile birliği, rehberlik hizmetleri ve eğitici grup çalışmaları sayılabilir (Gürsel, 1997, ss.115-122).

Öğrenci işleri: Öğrencinin okula yazılması ve silinmesi, soy sople ilgili kimlik bilgileri, okullara arası öğrenci geçişleri ve farklı uyruklu öğrencilerin kayıtlarının

kanuna uygun olarak yapılması, öğrencinin okula gelmesini kontrol edildiği yer, öğrenci ruhsal dosyalarının işlenmesi, başarı ve karne işlerinin yapıldığı yerdir. (Gürsel, 1997, ss.105-112).

Hizmetli faaliyetleri: Okulda işleyenlerin, olması gereken sayıda ve olması gereken yeterlilikte kişileri alınmasını, hizmet içinde eğitilmelerini ve çalışanlardan yeterli verimliliği almayı amaçlar. Okulda çalışan öğretmen, idari kadroda çalışanları ve diğer görevlilerin işe gelip gitmelerini, izinlerin, görevlilerin her türlü durumlarının ve kişisel dosyaların kayıt edilmesi, öğretmen ve yöneticilerin göreve başlamaları ve ayrılmaları bunlarla ilgili yasal işlemlerin yapılmasını, ders planlarının hazırlanmasını ve eğitim bakanlığa istiare, stajyer öğretmenlerin başlaması, çalışması ve okuldan ayrılması gibi faaliyetler. Okuldaki hizmetlilerin sağlık kontrollerinin düzenli yapılması, çalışan memurların işe alınması ve çalışması gibi işlemler, tüm çalışanların izin ve maaşları ile ilgili işlemler, rehber öğretmenlerin yasalarda uygun çalışmasını kapsar (Gürsel, 1997, ss.85-104).

2.3.3. Okul Yöneticisinin Görevleri

Bir okulda, hedeflerin gerçekleşmesi için çalışanları teşkilatlandıran, talimatlar veren, eylemleri yönlendiren, düzenleyen ve değerlendiren bireylere denir (Gürsel, 2003, s. 77). Okul yöneticisi bulunduğu örgütü hedeflerine ulaştırması için yapması gerekenler şöyle sıralanabilir:

- Okul yöneticisi okulun yapmak istediği konularla ilgili bilgi sahibi olmalıdır.
- Okul yöneticisi okulun yönetilmesi için gerekli yasaları ve yakın çevrelerindeki yazılı olmayan ancak kabullenilmiş kurallara uymalıdır.
- Okulun yönetimini etkileyen iç ve dış ögeler ile ilgili yeteri kadar bilgi sahibi olmalı ve davranışını bu ögelerin özelliklerine göre yapmalıdırlar.
- Okulu şahsi çıkarları için kullanmak isteyenlere karşı korumalıdır.
- Okul başarısını, öğretmenlerin, çocukların ve diğer bütün hizmetlilerin verimliliklerini yakından takip etmeli, değerlendirmeli ve verimliliğini devamlılığı için gerekli önlemler almalıdır.
- Okul yöneticisi kendi için fayda sağlayacak tutum ve davranışlardan uzaklaşmalıdır.
- Okulun başarısı için bütün olanakları denemeli, zorluklar baş etmesini bilmelidir.

- Okul yöneticisi yapacaklarını planlamalı, her şeyi zamanında yapmalıdır.
- Okul müdürü çağdaş okul ve yönetim anlayışını bilmeli ve bu yönde uygulamalar yapmalıdır (Erdoğan, 2008, s. 90).

Okul Yöneticisinde Olması Gereken Özellikleri

- Konumunun verdiği yetkiler değil bilgisini ve içinden büyük heyecanını kullanır.
- Yasal haklarını akıllıca kullanmaya bilir.
- Bütün kişiler aynı düzeyde ve anlayışlı davranır.
- Kurumu ve hedeflerini bilir ve geçerli olan kanun, plan, program ve kurumun kurallarına göre kurumun politikasını belirler.
- Çevresindekilerle, öğrencilerle iyi ilişkilere girer.
- Problemleri çözer, sorumluluk alır.
- Müfredata göre programları planlar, uygulamalar yapılması için fırsatlar verir.
- Bir sorunu çözmek için düşüncelerini açıklayabilmeli, karşı görüşleri saygı duymalıdır.
- Okul yöneticisi tutum ve davranışlarında demokratik olmalıdır. Okul yöneticisi kararlarında karşıdakilerinin görüşlerini almalı, tarafsız, adil olmalı ve çevresindekilerinde böyle olmaları konusunda özendirmelidir.
- Bulunduğu kurumun hedeflerini, başarılarını ve hedeflere gitmek için gerekli araç gereçler hakkında açıklama yapabilir.
- Eğitim-öğretimin önemine inanır ve öğrencilerin faydasına olmasına çalışır.
- Okul yöneticisi düşünerek karar almalı ve düşüncelerini gerçekçi ve düzgün açık bir dille açıklamalıdır.
- Çalışma arkadaşlarını motive etmeli, çalışmaların uyumlu ve düzenli yapılmasını sağlamaktadır.
- Okul yöneticisi konumundan kaynaklanan yasal haklarını ve görevlerini devir etmeyi bilmelidir.

2.3.3. Okulu Yönetme Biçimleri

Grupların performanslarını yükseltmeleri için grupta eylemde bulunan bireylerin yapacaklarının bilinmesi ve doğru bir önderlikle yollarının çizilmesi gerekmektedir. Kurumlarda işgörenler nitelikler ile etki yaratan bir önderle yönlendirilmezse kurum hedeflerini elde edemeyecektir.

Yönetim biçimi, bir kurumun otorite yapısını meydana getirmektedir. Örgütün otorite yapısı, idareciler grubun hedefleri gözeterek faaliyetlerin planlanmasıdır. Başaran'a (1991, s. 212) göre bu yönetim biçimleri şunlardır:

Yetkeci Yönetim: Baskı ve yaptırma, yasak etme, emretme şeklindeki yönetimdir. Bu yönetime göre yönetime ait bütün güçler yöneticide toplanır. Yönetici yetkilerini kanunlardan, yönetmeliklerden ve mevkiinden alır. Yöneticinin söyledikleri, komutları, emirleri tartışmasız verilir. Yetkeci yönetimin olduğu eğitim kurumlarında işleyenler yaptıkları işleri daha değerli gösterebilirler.

Koruyucu Yönetim: Koruyucu yönetimde insan ilişkileri söz konusudur. Okullarda bu yönetim eğitimin kalitesini attırmak, işleyenlerin güven içinde çalışmasını sağlamak, yapılan faaliyetten tatmin gerekliliğine inanmaktadır. Koruyucu yönetime göre eğitim görevlilerin özlük hakları düzeltilmeli, iş güvenliği sağlanmalıdır. Hizmetlilerin ekonomik problemleri İyi performans için çözümlidir. Bundan dolayı işgörenler bütün çalışmalarını kurum hedeflerini elde etmesi için yapacaklardır.

Destekçi Yönetim: Bu yönetim biçiminde, kurumun görevlilerin kurumun hedefine ulaşması için yardım edilmesi gerekliliği üzerinde durur. Bu yönetim anlayışında eğitim kurumlarını oluşturan unsurlar, kendilerini değerli ve önemli hissetmeleri okulun hedefleri için daha fazla emek vermelerine neden olur. Daha fazla verim için işleyenleri motive etmek gerekmektedir.

Birlikçi Yönetim: Bu yönetim, grup çalışmasına vurgu yapar. Grup çalışmalarının gerekliliği olan özgür ortam için grup önderini kendin içinden çıkarmalıdır. Bu yönetimin başarısı, işleyenlerin karşılıklı birbirine katkı koymalarına ve başarmanın verdiği hazana bağlıdır. Her bir bireyin kendini denetleme ve yönetim konusunda bilgi sahibi olması gerekir. Özdenetim ve özyönetime sahip olan bir bireyin başkaları tarafından yönetilmeye ihtiyacı yoktur.

2.3.4. Yönetime Katılım

Değişen ve gelişen dünyamızda örgütler, kendilerini yenileme ve değiştirme arayışlarına girmişlerdir. Örgütler yönetim anlayışlarını değiştirme ihtiyacı duymuşlar,

yeni görüşler geliştirmiş ve başka başka anlayışlara yönlenmişlerdir. Yönetime etkili katılım bu anlayış değişikliklerinden biridir.

Grupta kişilerin önemi artması, çalışanların örgütün hedef ve ulaşmayı istedikleri stratejik hedefleri kabullenmeleri ile sağlanabilir. Böylece çalışanların güdüleme ve iş den haz duyma oranları artacaktır. İşgörenler bu durumda daha fedakâr çalışacak ve amaçları elde etmek için çaba harcayacak, verimlilikte artış olacaktır. İşleyenlere çok değer verilmesi, umulan her şeyin gerçekleştiği yönetim anlayışında hedefleri elde etmek çok daha kolaydır. Bu yönetim yaklaşımına katılımcı yönetim denmektedir (Güksoy,2014, ss. 253-268).

- Yönetime katılımı;
- Ekonomik,
- Politik,
- Yönetimsel anlamda üçe ayrılır (Eren, 1998, s. 120).

Ekonomik katılım; Örgütte çalışanların, örgütün kazancından bir miktar faydalanmalarıyla sağlanır.

Politik katılım; işletmenin yönetim ile ilgili faaliyetlerine çalışanların adil biçimde katılmalarına işaret eder.

Yönetimsel katılım; kurumların tüm görevlilerle beraber karar aldığı bir grup yönetimi şeklidir.

Yönetim bir teşkilatın, bir grubun hedeflerini elde edebilmeleri için alınması gereken kararları alma ve alınan bu kararların uygulanması demektir. Böyle olduğu için, yönetime katılım, işleyenlerin kararlar alınırken katkı koymalarını ifade eder.

Özetle yönetime katılım, çalışanların teşkilat içinde karar verme, planlama, çalışmaları bir sistem içinde düzenleme sürecinde ve hayata tatbik edilmesi sırasında grup elemanlarının katkısı olması ve sürece etkili katılmaları olarak tanımlanır (Erdoğan, 2000, s. 96).

Grupta çalışanların yönetime katılması o grubu kuvvetli kılar. Kurumlar çalışanlarını yönetime katmaları için, onlara hak ettikleri değeri vererek beklentilerini karşılamalıdır. Bu durumda etkili ve katılımcı bir yönetim yaklaşımı gerçekleştirebilir (Aksay ve Ural, 2008, s. 434).Yönetime katılım şu alanlar şunlardır:

2.3.4.1. Yönetimde Planlamaya Katılım

Planlama yapılacakların bütün olasılıklar gözünün de bulundurulması işletmenin hedefleri doğrultusunda belirlenmesine denir. Planlama işi sadece yöneticilerin görevi değildir. Örgütlerin her biriminde planlama yapılması gerekir (Karayazı, 2007, s. 27).

Geleneksel yönetimle yönetilen örgütlerde istenilen performans ve verime ulaşamamışlardır. Bundan dolayı eğitim kurumları okuldaki tüm çalışanları ve öğrencileri okulla ilgili kararlarda ve bu kararları planlama ve uygulama sürecinde, öğretmenlerin ve tüm görevlilerin görüşlerini almalı, bütün bu kişilerle ortaklaşa çalışıp daha etkin ve verimli kararlar alınmasına neden olacaktır. İdeal bir okul kurumu, bütün çalışanlarla ortaklaşa çalışarak hedefleri elde etme amacıyla olmalıdır.

Kurumlarda bir yere ait olma kendini oraya ait hissetme duygusu çok önemlidir. Bireyin kendini o kuruma yakın olarak görmesi amaçlar ulaşmada daha fazla emek harcayacaktır. Başarıya ulaşmak için daha çok çalışacaktır. Görevliler planlama sürecine ne kadar katılırlarsa o kadar çalışmaya katılacaklar ve emek verdikleri için başarmaya çalışacaklar ve planı uygulamak isteyeceklerdir.

2.3.4.2. Yönetimde Örgütlenmeye Katılım

Planlamada belirlenen hedefler doğrultusunda örgüt yapacaklarını yeniden yapılandırmaktadır. Bundan dolayı çalışmaları için en iyi yöntemleri düzenlemeyi yapmaktadır. Yetki ve yetkileri gerekenleri çalışanlar arasında düzenli şekilde görevlendirmektedir. Kurumlarda çalışanların yönetime katılması; yöneticilerin ve çalışanların ilişkilerinin daha sağlıklı olması, örgütteki tüm bireylerin ilişkilerinin gelişmesini, yönetimle ilgili kararların en iyi şekilde alınmasını, alınan kararların uygulanmasını ve sonuçtan en iyi şekilde faydalanmasını sağlamaktadır. Kurumlarda yetkinin yöneticilerde toplandığı durumda, çalışanların karara katılma şansı azalmaktadır. Durum böyle olunca örgütte görev alanlar yeniliklere açık olmamakta, eylemleri gerçekleştirmek için gerekli tecrübeyi kazanamamaktadırlar. Durumun böyle olması gerçekleştirme basamağında çaba ve zaman kaybına yol açacaktır (Balcı, 1995, s. 24).

Bir kurumdaki faaliyetlerin ne seviyede yapılacağını, ne kadar miktarda ve kimlerin bu faaliyetlere de görev alacağını belirlemenin üyelerin katılımı ile belli olur. Katılım planlamada belirlenen hedeflere ulaşmada kolaylık sağlayacaktır.

Kurumlar da kararların hiyerarşik yapıya göre değil çalışanların uzman olduğu alanlara göre alınması ve uygulanmanın da kararları veren kişilerce yapılması gerekmektedir. İşletmelerde üç çeşit iletişim kanalı vardır; yatay, dikey ve çaprazdır. Bunların içinde en çok kullanılanı ise dikey olanıdır. Dikey iletişimde görevler yukardan aşağıya doğru yani hiyerarşi şeklinde verilir. Yatay iletişimde aynı düzeydeki kurum çalışanları birbiri ile iletişim halindedirler. Çapraz iletişimde ise örgütün içindeki farklı grup ve üniteler arasında iletişim var demektir. Böylesi durumda dikey iletişim yetkiyi, çapraz ve yatay iletişim ise katılım ön planda tutmaktadır. Eğitim sisteminde genel itibari ile dikey iletişim kullanılmaktadır. Çalışanlara görevler üst birimlerden verilip, alt birimlerden de uygulama istenir. Hâlbuki etkin bir okul yönetiminde görev alan tüm birimlerin söz sahibi olduğu yatay iletişim yöntemi kullanılmalıdır. Çalışanların hedef ve beklentisi, yönetici ve örgütün hedef ve beklentisi ile uyumlu olursa, kararların gerçekleştirilmesi daha kısa zamanda olacak ve uygulamalarda daha çok başarı elde edilecektir.

2.3.4.3. Yönetimde Denetime Katılım

Denetim günümüz anlayışında, varsayım ve görecelik esaslarla saptanmış amaç ve kriterleri doğrultusunda ortaya çıkan sonuçların performansları, etkililik ve ekonomikliğini belirlemek, kıyaslamak ve değerlendirmektir (Keskinkılıç, 2011, s. 111). Denetimde amaç önceden belirlenen planların uygulanıp uygulanmadığına dikkat etmektir. Plan denetimin en vazgeçilmez unsurudur.

Hazırlanan planlarda işleyenlerin vazifesi, yetkisi ve sorumlulukları önceden belirlenmeli. Yönetime katılma düzeyinde özdenetimi sağlayan örgüt görevlileri denetimin yapılmasına kolaylık sağlayacaktır. Yönetim aşamasında kurum çalışanlarının denetim hakları kararlara katılmaları kadar önem teşkil etmektedir. Örgüt çalışanlarının denetim de söz sahibi olmaları görevlerine bağlılık ve doyumlarını artıracaktır.

Demokratik denetim; denetime, işgörenleri dâhil etmek, onları denetimi tamamlayan bir parça olarak görmek gerekir. Böylece denetime karşı duyulan iticilik azalır, örgütteki tüm bireyler bilinçlenmiş ve kendi kendilerini kontrol ederler. Denetimin her basamağında teftiş edilenlerin de katılması ve denetim yapanların denetlenen kişilerle ilgili düşüncelerin net şekilde açıklanmalıdır (Keskinkılıç, 2011, s. 114).

2.3.5. Yönetime Katılma Biçimleri

Yönetime katılma, kurumlarda yetki, sorumlulukların ve güç dengesinin doğru dağıtılması ile olur. Örgütteki görevlilerin yönetim sürecini gerçek manada etkilemeyen sadece görünüş de söz sahibi olmaları gerçek anlamda katılmaları manasına gelmez. Kurumun bütün biriminde görevlilerin yönetim ile ilgili işlere etkili katılmaları olması gereken bir katılımdır (Erdoğan, 2000, s. 96).

Yönetime katılma yöntem ve tarzları çok farklı biçimlerde uygulanabilir. Bazen katılma temsilcinin davet edilmesi şeklinde olurken, bazen de oylama hakkın verilmesi şeklinde uygulanabilir (Aydın, 2004, s. 490). Yönetime katılma bazen sadece fikir alma özelliği taşıırken, bazense çalışanların temsilcilerinin bulunduğu gözetici pozisyonun olmaktadır. Kurumların yönetim biriminde değişik oranlarda çalışan temsilcisinin katılması ve ya kurumların direk olarak çalışanlar tarafından yönetilmesi şeklinde uygulanmaktadır. Çalışanların üyesi oldukları yapının yönetimine katılma türleri aşağıdaki gibi gruplandırabiliriz (Mihçioğlu, 1983, s. 115; Eren, 2010, ss. 341-344):

Yönetime Yaygın Katılma: Özel de veya devlet kurumlarında işleyenlerin çalıştıkları kurumdaki faaliyetlerine ya da kurum hiyerarşisi içindeki durumuna, mal ve hizmet üretmelerine ve karlarına bakılmadan görev aldıkları kurumun yönetimine katılmalarıdır.

Yönetime Sendikal Katılma: kurum çalışanlarının yönetim üyesi olduğu, ayrıcalıkla sendikalar ve ya çalışanların temsilcilerle katıldığı katılmalardır.

Yönetime Gönüllü Katılma: kanunlarla zorlama yapılmadan ortaya çıkan durumdur. Çalıştıran ve çalışanların temsilcileri, yönetim işlerini yaparken çıkacak anlaşmazlıkları, sorunların giderilmesi için ve işbirliğin de, uyum içinde çalışılması için bu tür yönetim şeklini seçebilirler. Bu tür katılımı örgütteki yönetim birimleri etkili kılmaktadır. Bir işyerinde yönetim kadrosu, çalışanların öncelikle ekonomik konularda menfaatleri ile bütün mali, yöntem ve kurumun durumunun düzenlenmesi ve kurumun işle ilgili sorunlarının giderilmesiyle ilgili kararlar tartışma konusu olabilir.

Yönetime Temsili Katılma: Kanuni şekilde çalıştıran ile çalışanların temsilcilerinin ortak karar aldığı yönetim şeklidir.

Yönetime Eşit Sayıda Katılma: Meşru şekilde, çalıştıran ve çalışan temsilcilerin eşit şekilde katıldıkları yönetim biçimidir.

Özyönetim (Kendi Kendini yönetim): Çalışanların temsilcilerinin, çalıştıran ve işyeri sahibinin temsilcisi olmadan kendi kendilerini yönetime şekilleridir.

2.3.6. Yönetime Katılmanın Yararları

Yönetime katılmanın faydaları şu şekilde anlatılabilir:

Yönetimle ilişkili kararların uygulayıcısı olan işgörenler, çalıştıkları kurumlarla ilgili problemlerin saptanmasında, bu problemlere çözüm bulma çabasında olursa ve fikirler üretirse motivasyonu artar, hem de kararların niteliğinde artış olur. Yönetime katılma, çalışanların motive edilmesi yönünde olması gereken bir husustur (Eren, 2010, s. 367). Kararlara katılan, kararla ilgili katkıda bulunan birey, karları uygulama aşamasında daha da özümser, kararları hayatta geçirmeye çalışır. Yönetime katılım çalışanların motive edilmesini sağlar. Çalışanların motive edilmesi, yönetimde alınan kararların gerçekleşmesini sağlar.

Kurumlar yapısı içinde hiyerarşik düzeni bozmadan, demokratik bir şekilde, etkili bir şekilde iletişim bağı kurup çalışanların düşüncelerini aldığında, çalışanları kendilerini önemli ve dinlendiğini hissederse örgütte karşı bağlılığı artar. Örgüt, çalışanına önem ve değer verdikçe çalışan, kurum ile hissi yönden bağlanacak ve kuruma daha fazla sadık kalacaktır (Ulutaş, 2003, s.3). Kurumun çalışanlarına verdiği moral ile kurumdan ayrılma, geç gelme ve çatışmalar azalır. Birlikte başarma, ortaklaşa çalışma duygusunda gelişmeler olur.

Yönetimsel kararlara katılan çalışanlar, değişen ve gelişen tüm değişiklikleri kabullenmeleri daha kolay olacaktır. Kararlara katılma, çalışanların isteklerinin karşılanmasını, yapacaklarının kendilerinin belirlemesine, haklarını istemeyi ve tüm güçlerini, çalışmalarını kurumun verimi için harcayacaklardır. Katılma, görevlilerin temel ihtiyaçlardan olan saygınlık, güvenlik, yaratıcılık gibi ihtiyaçları karşılar. Kararlara katılma katılımcıların kendilerini yenilemesine ve geliştirmesine yardımcı olur. Kendi hedeflerini elde etme fırsatı bulan çalışanlar kurumunun hedeflerine bağlanmayı, bireysel hedeflerle kurumun hedeflerini bir araya getirmeyi öğrenir. Hep birlikte alınan kararlar, sadece yöneticilerin aldığı kararlardan daha iyidir. Kararlara katılan çalışanlar bunun sonucunda kendilerine etki edeceğini bildikleri için kararları

itina ile uygularlar. Durum böyle iken katılma kararların kalitesini ve verimliliğini artırır (Ulutaş, 2003, s. 15).

Karara katılma, işleyenlerin kararı her yönü ile bilmesine, anlamalarına ve kararları gerçekleştirirken daha bilinçli davranmalarına neden olur. Böylece kararları uygularken sorunların büyük bir bölümü çözülmüş olur. Faaliyetler daha kısa zaman da en hızlı yapılmış olur. Ulaşılması gereken hedefler ortak olarak alınırsa, bir örgütte çalışan ve yönetici çatışmalarının kaynağı olan farklı hedeflerin yerini ortak hedefler alacaktır.

Yönetime katılma daha ekonomik, daha tasarruflu, üretim ve niteliğinin artırdığı bir durumdur. Kurumlarda çeşitli yerlerde çalışanlar birlik olup bir grup olarak yeniliklere ve değişimlere hazırlıklı olma sonucunu ortaya çıkaracaktır. Değişik anlayışa da yetişmiş ve değişik faaliyetler yapan çalışanların, değişmesi istenen meselelerde herkesin düşüncesi birbirinden farklı olduğu için bu değişik düşüncelerin ortak bir noktada toplanması ve yeni durumun geliştirilmesi katkı koyar (Güleş ve Bülbül, 2004, s. 309). Bu durum kaynak olarak insanın etkin ve verimli kullanılmasını sağlayacaktır.

Taymaz (2011, s. 29) karar vermeyi, eylemi etkileyen her türlü yargı, bireyin arzu ettiği hedefi elde etmesi için seçenekler içinde seçim yapma, bir problem çözmek için gerçekleştirecek yöntemlerin belirlenmesi, ölçme sonunda yargıya varma, olay, olgu ve meseleler ilgili bilgileri anlamlandırarak ve kıyaslayarak bir sonuca ulaşma süreci olarak tanımlanır. Kararı gerçekleştirecek ya da bu kararlardan etkilenecek bireylerin katılım kararı, katılımcı karar olarak adlandırılır.

Verilen kararları gerçekleştirecek veya bu kararlardan etkilenecek bireylerin katılımı ile sorunlara çözüm bulunmasına, katılımcı karar denir (Taymaz, 2011, s. 33). Yöneticilerin kendi kendilerine kararlar vermeleri günümüzde geçerli olmayan bir durumdur. Çalışanlarla ortaklaşa karar vermek, yöneticilerin yetkilerinin olmaması demek değildir. Karar sürecinde yöneticiler, eylem yapanlarla birlikte çalışarak, ortak fikirlerini alarak olmak durumundadır. Böylece elimizdeki duruma göre daha gerçekçi ve gerçekleştirilebilir kararlar alınır. Katılma, “Bireyleri, grup hedeflerine katkıda bulunmaya zorlayan, sorumluluk paylaşımı gerektiren bir grup içinde zihinsel ve duygusal açıdan içerilmeleridir.” Tanımlanır (Aksay ve Ural, 2008, s. 434).

Örgütlerde yönetimin aldığı kararlara, kararlardan etkileneceklerin, uygulayıcıların katılımı demokratikliğin gerekliliğidir. Yönetimin katılımcı ve demokratiklik durumu; öğretmenlerin bu sürece aktif olarak katılımlarını öngörür. Yeni yönetim anlayışında kararlara katılım eylemleri gerçekleştirmede başarıya ulaştırır. Karalar alınırken, kararlara katılanlar kendilerinde bir şeyler katarlar, böylece karları daha iyi özümser ve daha çok gerçekleştirebilirler. Grup karar verme, yönetim ile ilgili problemlerin çözümüne katkıda bulunmak isteyen grup faaliyetidir (Taymaz, 2011, s. 33). Grup olarak karar almanın bireysel olarak karar almaya göre, daha net karar nitelikli, yaratıcılık, kabul edilene bilen, anlaşılabilirlik değerlendirme ve doğruluk gibi konularda daha çok faydaları olduğu söylenmektedir (Lunenburg ve Ornstein, 2013, s. 146). Grup olarak karar vermenin faydaları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Bonito, 2011; Aktaran: Lunenburg ve Ornstein, 2013, s. 146):

Karar Niteliği: şahısların bilgisi ve deneyimleri, grup bilgi ve bilgilendirme birikimine göre daha azdır. Grup oluşturan her birey diğerinin eksiklerini tamamlar. Gruplar da çalışmalar daha hatasız olur, daha yenilikçi değişik fikirler üretebilirler, ayrıca değerlendirme süreci ise daha iyi olur.

Kararın Yaratıcılığı: kişiler bir eylem yaparken daha ayrıntılı düşündükleri için herhangi bir problem sonucunda gruplarda çok üye olduğu için sorun çözümü için birçok yöntem bulabilirler. Çünkü farklı bireyler farklı fikirler geliştirirler, bunu için grupla çalışmak verimi artırmaktadır. Gruba katılım ve düşüncelerini söyleyebilme yaratıcılığı artırır. Problemler karşısında yeni yeni yaklaşımların geliştirilmesi sağlanır. Kararın Kabul Edilebilirliği: Karar vermeye katılım problemlerin çözümü için çaba harcamaya olanak sağlar.

Kararın Anlaşılabilirliği: Gruba katılım kararların daha iyi anlaşılmasına neden olur. Gruptaki bireyler karar sürecine katılırsa herkese açıklama yapılmak zorunluluğu olmaz. Bununla birlikte üyeler sürece katkı koydukları için kararları çok iyi anlarlar.

Kararın Muhakemesi: gruplara erişimin kolay olduğu bilgi ve farklı görüşlerin çok rahat kabul edildiği ortamlardır. Bundan dolayı gruplarda amaç oluşturma, amaçlara ulaşmasında en iyi yöntemleri seçme ve değerlendirme durumlarında etkindirler.

Kararın Doğruluğu: grupta bireyler düşüncelerini değerlendirdikleri için ortaya çıkacak problemler, yanlışlıklar ve teknik mesellerden uzaklaşmak o kadar kolaydır. İyi olmayan seçenekleri görmek ve vazgeçmek daha kolay olur.

Araçsal Destek: okul yöneticileri eğitim ve öğretim için ihtiyaç olan materyal, gereç, yer ve kaynakları sağlaması, eğitim ile ilgili ve ye ilgisiz faaliyetler için zaman ayırma gibi çalışmalarda öğretmenlere yardım etmelidir.

Meslekî Destek: Okul yöneticileri eğitim ve öğretim faaliyetleriyle ilgili bilgilerini artırmalı ve öğretmenlerin kendilerini geliştirmesi için fırsat tanımalıdır. Okul yöneticilerinin öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılmalarını, etkin öğretim uygulamaları hakkına bilgi vermek, öğretim ve sınıf yönetimini geliştirmek maksatıyla yeni görüş veremek gibi sorumlulukları vardır (Littrell ve diğerleri 1994; Aktaran: Günbayı, Dağlı ve Kalkan, 2013, ss. 578-579).

Bu açıklamalar doğrultusunda toparlanacak olursa; grupla karar verme, kararları yaratıcı, nitelikli, anlaşılır hale getirir. Kararlara katılma kararların kabul edilebilirliğini kolaylaştırır ve eylemler gerçekleştirirken daha çok verim alınır. Bu durumda grup olarak karar verme becerileri geliştirilmesi gerekmektedir. Grup olarak alınan kararlarla grubun gücünden daha fazla yaralanmaya neden olur. Okul yöneticileri eğitim ve öğretim için ihtiyaç olan materyal, gereç, yer ve kaynakları sağlaması, eğitim ile ilgili ve ye ilgisiz faaliyetler için zaman ayırma gibi çalışmalarda öğretmenlere yardım etmelidir.

Değerlendirici Destek: Okul müdürleri öğretmenlerin görevleriyle alakalı düzenli ve olumlu dönüt vermelidir. Etkin öğrenme için gerekli bilgi çalışmaları açık bir şekilde öğretmene bildirmeli ve öğretmenleri sistemli bir şekilde değerlendirmelidir.

Örgütlerde sistemin bütün kademedekilerin görev ve sorumluluğu mevcuttur. Okuldaki yöneticiler pozisyonlarından dolayı önderlik yapmak durumundadırlar. Bu durum dolayısıyla öğretim önderi kavramının karşılığına okul müdürleri gelir. Eğitim-öğretim işlerinin yapılmasında, yönetilmesinde ve ortaklaşa çalışma ortamının yaratılmasın da müdürlerin sorumluluğundadır. Okul müdürlerinin bilgi, tutum ve davranışları; gerçekleştirdikleri yaklaşımlar, kullandığı yönetim anlayışları ve yaklaşımları çocuğu, öğretene, personeller ve veliler üstünde etkin olmaktadır (Recepoglu ve Özdemir, 2013, s. 634). Okuldaki yöneticiler öğretmenlerin uzmanlık

alanlarının gelişmelerini sağlamak, bunu yapmak için olması gereken imkânları hazırlamak, öğretmenlerin faaliyetlerini değerlendirmek ve dönüt vermek, örgüt içinde işbirliği, yardımlaşmayı sağlamak gibi sorumluluğu vardır. Okul yöneticileri bu sorumlulukları gerçekleştirerek ve öğretmenlere yardımcı oldukları sürece okulda performans yükselecek ve başarı artacaktır.

Smith ve Andrews (1989) öğretim liderliğinin özelliklerini şöyle özetlemiştir (Aktaran: Recepoğlu ve Özdemir, 2013, s. 636):

Gruba en uyumlu ve etkin eğitim stratejileri-teknik ve yöntemleri bulur. Bu yöntemleri en iyi öğrenecek şekilde dönüt verilir. Etkin eğitim yöntemlerinden faydalanarak, öğretmenlere rehber olarak ve onların üzerinde denetim mekanizması kurularak eğitim geliştirilir. Eğitim programlarını değerlendirirken, öğrencilerin eğitim öğretim başarılarını dikkate alır. Öğretim lideri yakın çevresindeki çalışanları değerlendirme kurallarına, yasalarına uyar. Eğitim programlarının gerçekleşip gerçekleşmediğine ve amaçlara ulaşip ulaşılmadığına gözetir.

Öğrenci performansının saptanmasında birçok etmenin rolü olmakla birlikte okulun ve okul yöneticisinin önemli bir yeri olduğu değerlendirilmektedir (Balyer, 2013, s. 184). Müdürlerin öğretmenlere yardımcı olmaması; öğrencilerin isteklerinin azalmasına, düzen ve kural sorunlarının olmasına ve öğretmenlerin karara katılımının azalmasına yol açmaktadır. (Ingersoll ve Smith, 2004; Aktaran: Günbayı, Dağlı ve Kalkan, 2013, s. 576). Yönetimde görevlilere adaletli, doğru ve hassasiyetli davranmayan, okula ilgili kararlarda ve faaliyetlerde uyumlu davranış göstermeye bilirlir. Bu durumda, ona yardım etmeyen beraber çalıştığı iş arkadaşlarından dolayı örgütte olan güveni azalan öğretmeneler, işyerlerine olan paylaşılan değer ve normlar çevresinde toplanarak tüm işleyenlerce özümseven ileriye dönük görüş geliştirme, türlü faaliyetler düzenleme, okulu tanıtmaya çalışma konularında motivasyonsuzdurlar (Memduhoğlu ve Yılmaz, 2010; Aktaran: Koşar ve Yalçınkaya, 2013, s. 605).

Eğitim örgütleri hedeflerine ve başarıya ulaşmaları için ve huzurlu bir ortam için eğitim çalışanların ve öğrencilerin okul yönetimi tarafından desteklenmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin yönetim tarafından desteklenmesi öğretmenlerin iş yapma isteğinde artacaktır. Öğretmenlerin yönetim de söz sahibi olmaları, ortaklaşa

alışmalar, kararlara katılmaları onları mükâfatlandırarak ve okula olan bağımlılıkları artacaktır.

Öğrencilerin yetişmesinde ve okulların bu hedefleri gerçekleştirmesinde öğretim liderlerine büyük görevler düşmektedir. Öğrencilerin hayata hazırlanmasında ve okulların bu amacı yerine getirmesinde öğretim liderlerine çok fazla görev düşmektedir. Bu nedenle eğitim öğretim işlerinin yapılması, rehberlik edilmesi ve bu faaliyetlere eğitimsel bir anlam kazandırılması eğitim önderinin en önemli görevidir (Recepoglu ve Özdemir, 2013, s. 634).

2.3.7. Öğretmenlerin Okul ve Eğitimdeki Roller

Örgütsel sistemi hedeflerine ulaştıracak ve faaliyetleri gerçekleştirecek olan insan kaynağıdır. Eğitim de insan; kurumların hem hedefi hem de aracı pozisyonundadır. Bu bağlamda insan kaynağını hazır hale getirmek ve bireylerin hedeflerine ulaşması aynı zamanda insan emeğiyle olmaktadır. İnsan emeğinin niteliği ve verimliliği hedeflerin uygulanabilme seviyesini arttırmaktadır. Eğitim kurumların insan kaynağını öğretmenler ve eğitim yöneticilerinden meydana gelmektedir. Bu kaynaklar; bilimi, toplumu, teknolojiyi dünyada oluşan yenilikleri ve değişimi anlayan, anlamlandıran, etkin ve nitelikli davranışlara sahip olan ve özümleyen kişilerden medyana gelmesi beklenmektedir. Bu gerekli insan kaynağının karşılanması için eğitim kurumları ve işleyenlerinin rollerini ve görevlerinin iyi anlamları ve görevlerinin sorumluluklarının gereklerini yapmaları ile ilişkilidir.

Öğretmenlerin nitelikleri ve özellikleri önemli bir üretim unsurudur: eğitimlerinin ve başarı belgelerinin çeşitli, uzmanı olduğu alanın bilgisi, alanın tecrübesi ve öğretmenin sahip olduğu kişilik nitelikleri eğitim sisteminin ana öğeleridir. Böyle olmasına rağmen, nitelikli öğretmen çoğunlukla öğretmede pratik olmasıyla ilişkilidir. Yani öğretmenin plan yapması, bilgiyi sunması, sınıfını yönetmesi ve öğrenci ile iletişiminin düzeyi öğrenme başarısını etkileyen unsurlardır. Bu anlatılanlardan dolayı öğretmen üretkenliği, bir öğretmenin öğrencilerinin sürekli başarıya ulaşmasını sağlamak için kapasitesi olarak tanımlanır.

Öğrenme, planlanan eylemlerinin hayata geçmesi, uygulanmasıdır. Öğrenme-öğretme faaliyetleri bir biri ile yakın ve karşılıklı ilişkiler içerisinde yeni davranış kazanılmasını hedefleyen uygulamaları içermektedir. Davranış değişimin hedefe ulaşılması ve istenilen tarafta olması planı ve programlı yapılmasına, öğrencilerin nasıl

ve ne şekilde öğrenme isteklerine dikkat edilmesine bağlıdır. Çağımız toplumlarında meydana gelen değiş ve gelişmeler doğrultusunda öğrenilmesi gereken davranışlarda artış meydana gelmiştir. Bireysel olarak da bu yenilikleri gerçekleştirmek çok zordur. Bu güçlükleri aşmada okul önemli bir yere sahip örgüttür.

Bazı davranış kalıpları birbiri ile ilişki içinde, toplumsal işlev çevresinde toplanırsa bu birleşme toplumsal rolleri oluşturur. Bireyden beklenen davranışlar bütününe toplumsal rol denir. Farklı bir anlatımla toplumsal rol, belli özelliği diğerinden farklı bir toplumsal ortam etrafında toplanmış davranış kalıplarıdır. Toplumsal rol, bir bireyin toplumda ne görevi olduğunu belirleyen değişken bir süreçtir. Statü, toplumsal rollere verilen kıymetin ve önemin göstergesidir. Statü toplumsal rollerin değerini belirler. Toplumsal beklenti rolleri belirler ve nitelendirir. Toplumlarda bireylerden bazı beklentiler vardır; tutum, davranış, vazife ve sorumluluk gibi. Bu sayılanlar kişilerin toplumdaki rollerinin belirleyicisidir. Tüm bireylerin toplumda olduğu yere ve durumu gereğince roller üstlenir; annelik, babalık, arkadaşlık, çalışan, öğretmen, müdür gibi.

Eğitim ve öğretim sistemi içinde öğretmenlerin çok değişik rolleri ve vazifeleri vardır. Bu vazifeler; öğrenme etkinlikleri, sınıf yönetimi, bir aile üyesi olma, ölçme-değerlendirme, öğretmenlik alan bilgisine ve becerisine sahip olma, önderlik gibi maddeler altında toplayabiliriz. Öğretmenin eğitim- öğretim faaliyetlerinin başarısı ve ya başarısızlığı öğretmenin rollerini ve güçlerini kullanma şekli ile ve sorumluluklarını yerine getirmeleri ile ilgilidir.

2.3.8. Öğretim Sürecinde Öğretmen Roller

Okullarda eğitim- öğretim faaliyetlerini ve başarısını gerçekleştiren temel unsur öğrenci ve öğretmendir. Öğrencilerde davranış değişikliği kazandıracak ve onlara eğitim ve sosyal yaşamlarında geliştirecek birey öğretmenlerdir. Durum böyle olunca öğretmenlere toplum tarafından önemli roller verilmiştir. Öğretmenlerin öğretim sürecindeki rollerini şu şekilde sınıflandırmak mümkündür: öğrencileri güdülemek, bilgi vermek, sınıf düzenini sağlamak, öğretim faaliyetlerini planlamak, öğrencilere danışmanlık yapmak, öğrenmeyi gerçekleştirmek, sınıfı yönetmek, faaliyetlerin değerlendirmesini yapmak, güvenilir olmak ve önderlik yapmak gibi.

Yukarda sayılan rollerinden en önemlisi, öğretmenin öğrenme eylemini gerçekleştirmesi, öğrencilerin eğitim ve sosyal yaşamlarında gelişmelerine yardımcı olmaktır. Aynı zamanda öğretmenlerden demokratik, özgür ve otoriter yapıcı bir disiplin anlayışından olmaları beklenmektedir. Eğitim örgütlerinde demokrasinin olması ve gelişmesi öğretmenin görevlerindendir.

Öğretmen önceden planlanan faaliyetleri belirli bir topluluğa öğreten ve davranışları ile örnek olan bir meslek üyesidir. Öğretmenin bu iki vazifesinden dolayı yani hem bulunduğu ortamı düzeltme, hem de ortamın bir parçası olduğundan örnek olması gerekmektedir. Bundan dolayı öğretmen bilim adamı ve sanatçı gibi davranış sergilemesi gerekmektedir. Öğretmenin değerleri, davranışı, deneyimleri tamamıyla öğrenenlerini, toplumu, kendi işinin geleceğini ve iş arkadaşlarını etkisi altına alır, bu durumdan etkilenen öğretmende bireysel ve mesleğine yönelik tutumunu yapılandırır (Sümbül, 1996, s. 603). Öğretmenlerin rol ve görevlerini yapmaları için hem yeteri kadar bilgi biriktirmesi hem de toplumlumca saygı görmesi ve yardımcı olunması gerekir. Öğretmenin toplumun ve devletin desteği olmadan bu rollerini yerlerine getirmesi imkânsızdır. Öğretmenlik uzmanlık isteyen bir meslektir. Bir mesleğin profesyonel olmasının temel unsurları vardır. Bu unsurlar şöyledir (Greenvood, 1967; Aktaran: Sümbül, 1996, s. 603):

Mesleğinde Sistematik Teorik Yapıya Tanıma: öğretmen mesleği alakalı tutarlılığı olan bilgilere sahip olmalı, yani öğretmenlik mesleği ile ilgili tüm bilimsel bilgileri, teorileri bilmeli.

Mesleğinde Otorite Olama: öğretmenin otoriter olması, mesleki bilgi ve donanımına sahip olması, zamanın gerektirdiği teknolojik ve bilimsel gelişmeleri izlemeleri, kendi yenileme ve geliştirmesi için kullanması gerekir.

Toplumca Onaylanma: Öğretmen, toplumun istediği, beklediği davranışları sergilemeye özen göstermelidir.

Meslek Etiği İzleme: Bireylerin üyesi oldukları toplumun ahlaki değerlerine uymaları hayatlarını kolaylaştırır. Bunun yanında mesleklerin etik ilkeleri de bu kadar önemlidir. Öğretmen hem toplumun değerlerine hem de meslek etiğini göz önünde tutarak görevini yapmalı ve bu değerler ve ilkelerin eksik yönlerini gidermelidir.

Meslekî Kültüre Sahip Olma: Bu özellik için kurumla resmi ve gayri resmi iletişim içinde olmak, örgütsel faaliyetlere girerek iş arkadaşları ile iletişimde olmak, kendinde bir şeyler katmak ve arkadaşlarını bilgi birikiminden faydalandırmak gerekmektedir.

Eğitim kurumlarında öğrenci başarısına yöneticilerin etkisi dolaylı yoldandır. Yönetici, öğrenme faaliyetinin gerçekleşmesi için gerekli şartları sağlar. Öğretmenin öğrenme faaliyetlerinde hedefleri elde etmesi için ona yardımcı olur ve kılavuzluk eder. Kısaca yönetici öğretim lideri rolünü üstlenir. Etkili bir öğretmen ise; hedeflerini açık şekilde belirtmeli, kendi yeteneklerinin farkında olması, öğretim etkinliklerini planlaması ve sınıf yönetimini en iyi biçimde yapması, her türlü yenliğe ve değişime hazır olması demektir. Öğretmenler mesleklerinin özelliklerini bilmeli ve sorumluluklarının farkında olmaları ve özellikler dâhilinde kendilerini geliştirmeleri gerekir.

Toparlayacak olursak öğretmen toplumlarda eğitim sürecinin çok etkin rol oynayan unsurdur. Öğretmenlerin eğitim sistemindeki rolleri değişik şekillerde önümüze çıkmaktadır ve farklı görevler yüklemektedir. Öğretmenlerin rol ve görevlerini yapabilmeleri onların istenilen biçimde yetiştirmelerine ve toplum tarafından desteklenmeleri ile ilgilidir.

2.3.9. Öğretmenlerin Yönetime Katılımı

Eğitim; sosyalleştirme, siyasallaştırma ve kültürleştirme işlevinin etkin ve hedeflere uygun şekilde uygulanabilmesi için eğitim-öğretim çalışmalarının yapıldığı örgütlerde öğretmen, öğrenci, aileler ve diğer çalışanların oklu yönetimine etkili bir biçimde katılmaları gereklidir. Katılımcılık ancak demokratik bir yönetimle mümkündür. Okul yönetiminin demokratik olmasını yönetimde temel alınan stratejiler belirler. Karar verme sürecinde olmak yönetime katılmayı sağlar. Tüm kurumların yönetimi gibi eğitim kurumları da adil bir ortam, kurumun verimliliğini etkinliğini arzu edilen düzeye getirir (Yavuz, 2004, s. 46).

Karara katılıma, çalışanlarla kurumu bütünleştirmekte ve örgütsel kararlara bağlı olmalarına neden olmaktadır. Kararlara katılımın çok olması, yönetici ve öğretmenlerin, okula bağlılıklarının artmasını sağlar. Kararlara katılma olması gerektiği gibi yapıldığında, öğretmenlerin problemlere en uygun çözüm bulma yeteneklerinde

artış olacaktır. Bundan dolayı, eğitimin etkin çalışanı olan ve kararları gerçekleştircisi olan öğretmenlerin, karar alma sürecine katılmaları çok önemlidir. Karar alma katılımı olursa, işgörenlerin ihtiyaçları ve beklentileri gözün önünde tutulduğunda, yöneticinin çalışanına verdiği kararlardan daha çok tatmin edicidir. Karara katılma ile çalışanlar, bilgi birikime ve becerilerini kullanarak çalışmalarını daha iyi ve yeni yöntemlerle yapma imkânı bulurlar. Böylelikle, daha fazla görevini yapma yeterliliği ve güvenirliliğine ihtiyaç duyarak kendine uygun çalışma imkânları bulabilirler (Babaoğlu ve Yılmaz, 2012, s.1).

Karar verme sürecine katılım kalitenin, verimin ve farklı fikirlerin artmasına neden olur. Problemlerin çözümünde en uygun yöntemlerin fakına varılır. Ortak karar almak problemlerin çözümüne birlikte hareket etmek hedeflere ulaşmayı kolaylaştırır. Örgütlerin hepsinde örgütsel eylemlerden önce karar alınır. Gruptaki bütün bireyler kararlar doğrultusunda görevler alır ve harekete geçer. Kurumun kararlarında etkili olan işgören daha çok sorumluluk alma arzu ve gayretinde olur (Yavuz, 2004, s. 49).

Eğitim yönetimi, mesuliyet ve görevlerin paylaşıldığı, kararların ortaklaşa alındığı, izleyen durumunda değil de, işbirlikçi çalışma durumunun olduğu herkese söz hakkı tanıyan demokratik katılımcı yönetim şeklini gerek lüzumlu kılar (Kaya, 1991, s. 148).

Katılım, bireylerin kendileri ilgili kararlarda etkin olmaları ile sağlanarak gerçekleştirmektedir. Katılma, yöneticilerin daha çok mesuliyet aldıkları ve daha çok seçme ihtimali olduğu durumu kullandıkları temsili bir durumdur (Yavuz, 2004, s. 49). Yönetim faaliyetlerinde çalışanları karara katmanın hedefi, her geçen daha çok karışan yönetim le ilgili problemlerin çözümü için çalışanların tecrübesinde yararlanma, mesleki bilgilerden yararlanma, daha kuvvetli ve etkin bir örgüt oluşturmaktır. Çalışanların yönetime katılmasıyla örgütteki tüm bireyler güçlerini örgütün problemini çözmek için kullanmakta, örgütü her anlamda benimsemekte, ast ve üst farkı azaldığından örgütle bütünleşme daha çok olmaktadır. Kararlara katılım iş den daha fazla haz duyulmasına, örgütsel hedefler için daha fazla çalışmak için güdüler, kuruma olan bağı güçlendirir.

Karara katılım; bilgi aktarımı, kullanımının çoğalması, görevlilerin görevine karşı özverili olmasının artması, uygulama sonuna öğrenmenin sağlanması, gruptaki bireylerle, ortaklaşa kurallar ve değerlerin olması, birlikte çalışma anlayışı gelişmesine

yardımcı olur (Babaoğlu ve Yılmaz, 2012, s. 2). Kararlara katılım, görevlilerin alınan kararları benimsemelerine, eylemleri gerçekleştirirken sürece etkili katılmalarına ve kararları gerçekleştirme becerileri geliştirir. Okuldaki tüm düzen ve sistemlerin başlıca hedefi, etkin bir öğretim-öğrenim faaliyetlerin uygulanmasıdır. Durum böyleyken müdürlerin, öğretmenlerle ortaklaşa çalışması için teşvik etmesi, görev almada mesuliyet sahibi olması, öğretmenleri geliştirmesine katkı ve kendilerini ölçme fırsatı bulması, yaptıkları faaliyetleri manalı şekilde yapmaları beklenir (Şişman, 2013, s. 217). Okulda yönetimin en önemli unsuru eğitim işlerini yapan çalışandır. Okullar sistemli çalışan örgütlerdir; sistemli örgütlerde her bir parça ve birimin veya çalışanın sistemin düzenli çalışmasına görevi vardır. Bundan dolayı okulda görevli her bir üyenin, sistemin bir parçası olarak görevlerini ve sorumluluklarını tam olarak yapmaları veya yapmamaları sistemdeki diğer birimleri etkiler.

Günümüzdeki yönetim yaklaşımlarına göre, okul yöneticilerinin okulun çevresindeki ve içindeki unsurlardan etkilenmesi normaldir. Bu bağlamda okul toplumsal bir kurumdur. Çevresinden etkilenmeden karar verebilen bir yönetici düşünülmez.

Demokratik ortam için yönetilenler yönetime katılmalıdırlar. Bir kurumda çalışanlar yönetim kararlarına katılırsa örgüt o oranda demokratikleşir. Örgütteki tüm çalışanların kararlara katılması örgütün güçlenmesini ve katılım oranında da verimin artmasına neden olmaktadır. Karara katılma, işgörenlerin örgütü ve kendileriyle ilgili kararlara etkili ve fikir sahibi olması anlamına gelir. Örgütlerde katılımın verimli olması için demokratik kültür anlayışının örgütün içinde olması gerekir. Okullarda öğretmenleri ve öğrencileri ilgilendiren kararlara öğretmenlerin bilgisi, becerisi ve tutumları düzeyinde katılım olduğunda kararların gerçekleştirilmesi kolay olacaktır. Kararlar ve alınan kararların gerçekleşmesi sürecinde öğretim görevlilerin katılımı, okula olan bağı güçlendirecektir. Karar katılımının faydasını şu şekilde sırlayabiliriz:

- Karar katılma niteliğın yükselmesini sağlar. Bilgi aktarımının ve kullanılmasının artması, bir tarafta vazife ve hedeflerin belirlenmesine neden olurken diğer tarafta kaliteli karar alınmasına, sorunların çözümlenmesine ve ya değişimin planlanmasına imkân tanır.
- Hedeflere, verilen karara, sorunları çözmeye veya değişme hazır ve razı olunma durumunun artmasıdır. Durum böyle olunca amaçların, kararların

sorun çözümlerinin ve değişikliğin verimli şekilde gerçekleşme oranı artacaktır. Katılımcılık ve bu tür yöntemlerin etkililiğinin sürmesi için yardımcı olacaktır.

- Örgütte çalışanların birbiri ile uyum içinde çalışma oranı artırır.
- Örgütteki ilke ve değerlerin gelişimi; örgütteki kazanmak ve kayıp etmek çatışmalarına karşın ortaklaşa çalışma sistemini getirmesiyle, kurumda çalışanların anlaşmasını sağlar (Sashkin, 1976; Aktaran: Babaoğlu ve Yılmaz, 2012, s. 2). İşleyenlerin karara etkili katılması, ortaklaşa çalışmanın, iş paylaşımının doğru yapılmasını, kurumu içinde iletişim ve yardımlaşmanın artmasına neden olur.

2.4. YENİ SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI

Bu bölümde problem durumuna bağlı olarak; Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler kavramları, Sosyal Bilgiler öğretiminin gelişimi, Türk Milli Eğitimi'nin amaçları, Türk Milli Eğitimi'nde Sosyal Bilgilerin yeri ve önemi, yapılandırılmış Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı, programın vizyonu, temel yaklaşımı, yapısı yer almaktadır.

2.4.1. Sosyal Bilimler Kavramı

Sosyal Bilgiler denildiğinde akıllara ilk olarak 4.-5.-6.-7. ve 8. Sınıflar gelmektedir. Sosyal Bilgiler uzmanlarca yapılan tanımlar ise şöyledir:

Sosyal Bilgiler genel olarak geçmişte ve günümüzde, çocuğun en yakın çevresinden başlayarak zamanla evrene kadar yayılan ilişkileri anlamasına yardım eden ve bireyin içinde bulunduğu çevrenin sosyal gelişimi üzerinde duran bir konu alanıdır (Meydan, 2010, s. 67).

Sosyal bilimin, “İnsanı toplum ve ağırlıklı olarak insan-insan, insan-toplum ve insan-eşya ilişkilerinin sistemli bir biçimde incelenmesini amaçlayan, bilimsel yöntemle uygun düzenli bilgiler” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlara ilaveten, “Erden (tarihsiz), sosyal bilimleri; geçmişten günümüze, insanın; insanla, çevresiyle ve kurumlarla ilişkisini inceleyen bir bilimsel çalışma alanı olarak tanımlamaktadır” (Demircioğlu, 2005, ss. 8-9).

Sosyal Bilgiler görüldüğü üzere gerçekle uğraşmaktadır. Bunlar toplumsal olgular, kişinin diğer kişilerle olan iletişimi ve etkileşimini içerir. Bir kişinin alışveriş

yapması ve alışveriş sonrası ücret ödemesi gibi ilişkiler karşılıklı iletişime örnek verilebilir. Karşı bir örnek olarak ise kişinin ücretini ödememesi durumunda öncelikle ayıplanması, küçümsenmesi, değer verilmemesi ya da kişinin şikâyet edilmesi ya da mahkemeye verilmesi örneklenebilir. İnsanın ortaya koyduğu gerçeklerin içeriğinde doğum, ölüm, savaş, barış, devletlerin kurulması-yıkılması vb. birçok olgu bulunabilir. İcatları da bu gerçeklere dâhil edebiliriz. İcatlar farklı alanların kapsamına girebilir. Fakat kurum ve toplumsal ilişkileri göz önüne alınırsa sonuçları sosyal bilimlerin konusuna girebilir.

Sosyal Bilgilerin temeli Sosyal Bilimlere dayanmaktadır. Tarih, coğrafya, ekonomi, hukuk, felsefe, psikoloji, sosyoloji, eğitim vb. Sosyal Bilgilerin sosyal içerikli konularını bünyesinde barındıran alanlardır. Buradan yola çıkarsak Sosyal Bilgiler öğretme amacını güden basitleştirilmiş ve düzenlenmiş konular bütünüdür diyebiliriz.

Sosyal Bilgiler, sosyal bilimlerin bulgularını birleştirip öğrencilerin düzeylerine göre basitleştiren, bunları kullanarak öğrencilerin sosyal yaşama uyum sağlama ve sosyal sorunlara çözüm üretme süreçlerinde ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir yurttaşlık eğitimi programıdır (Öztürk ve Otluoğlu, 2002, s.6).

Öztürk ve Otluoğlu (2002, ss. 6-7), Sosyal Bilgilerin bir eğitim-öğretim programı olarak belli başlı özelliklerini şöyle sıralamıştır: sosyal bilgiler programının kapsamı farklı disiplinlerden oluşur; sosyal bilimlerden alınan konulardan oluşmaktadır. Sosyal Bilgiler bir vatandaşlık eğitim programıdır. Sosyal Bilgiler, içeriğini aldığı sosyal bilimlerin yöntemlerini kullanır. Bir toplumun tarihi ve kültürü hakkında temel bilgiler; Toplumsal ve bireysel konularla ilgili kavramlar ve temalardan medana gelir.

Sosyal Bilgiler bir vatandaşlık eğitim programıdır. Sosyal Bilgiler, kendini oluşumunu sağlayan sosyal bilimlerin metodlarından alır. Etkin bir program bireyi sosyal sorunları çözmek için gerekli düşünme ve karar verme becerilerini geliştirmeyi hedefler.

Sosyal Bilgiler birçok sosyal bilimle ilgili olsa da bağımsız bir alanı kapsar. İlköğretimde okutulan sosyal bilgiler öğrencilerin seviyesine uygun olarak düzenlenir.

Sosyal bilgiler evrensel bir özelliğe sahip olsa da ülkenin kendi eğitim sistemine, yönetim biçimine ve sosyal bilgiler programının içeriğine göre planlanır ve uygulanır.

Sosyal Bilgiler programını gerekliliği yadsınmamalıdır. Bu programa uygun olarak açıklamalar, hedefler, planlar, kaynaklar ve çalışmalar her ülkenin farklı eğitim sistemine uyarlanmalıdır.

Sosyal bilimlerin kapsamına sanat ürünleri, düşünsel etkinlikler, fen ve matematik girmeyebilir. Bunlardan sanat ürünleri güzel sanatların; düşünsel etkinlikler ise felsefenin konusudur. Böyle olmakla birlikte, sanat yapıtlarının ve felsefî sistemlerin kişi, kurum ve toplumu nasıl etkilediği, bunun sonunda ortaya çıkan olguların incelenmesi, sosyal bilimlerce ele alınabilir. Tüm bu açıklamalara dayanarak sosyal bilimler hukuk, tarih, coğrafya, ekonomi, psikoloji, sosyoloji, eğitim, antropoloji, vb. şekilde sınıflanabilir. Bu sayılan bilim dalları kendi içlerinde dallara ayrılır. Şöyle ki, tarih, ilk, orta, yeni ve yakın çağ tarihi olarak ayrıldığı gibi sanat, edebiyat, dinler tarihi gibi ana bilim dallarına da bölünebilir. Sosyal bilimin her biri, gerçeğin bir kısmını ele alıp inceler.

Tarih, ulusların geçmişteki yaşamını, kurduğu devletleri, devletlerarasındaki ilişkileri, yükselişi, duraklaması ve yıkılışını, oluşturduğu uygarlıkları vb. gibi olguları araştırıp inceler. Ekonomi, üretim, dağıtım ve tüketim ilişkilerini ele alıp sınırlı kaynaklarla insanın sınırsız isteklerini karşılamak için kuramlar oluşturup bunları uygular, değerlendirip, geliştirir. Psikoloji, davranışların nedenlerini inceleyip açıklamaya çalışır. Bu bağlamda sosyal bilimlere, insan bilimleri, ya da davranış bilimleri de denilebilir (Sönmez, 2005, ss. 454-455). İlgi alanına giren ana konu ise, toplulukların içindeki insanların faaliyetidir; hedef insanla ilgili etkinliklerin gelişimidir.

2.4.2. Sosyal Bilgiler Kavramı

Sosyal Bilgiler yaşamın sosyal boyutuyla ilgilenirken bilgileri disiplinler arası birleştirerek demokratik ve etkin vatandaşlar yetiştirmeyi hedefler. Sosyal Bilgilerin temelinde öncelikli olarak sosyal bilimler ve doğal olarak da insanla ilgili diğer bilimler bulunmaktadır. Bilimsel yöntemleri kullanan sosyal bilimciler yaşamla ilgili bilgiler üretmektedirler. Bu bilgileri olgular, kavramlar ve kuramlar olarak görebiliriz. Sosyal Bilgilerin sunduğu bilimler doğa bilimlerinin bilgileri kadar net bir sonuca sahip değildir. Çünkü sosyal bilimler karmaşık ve bilimsel yöntemin sınırlılıklarına

sahip ve en önemlisi çalışma alanını insandır. Spesifik olarak bakıldığında aslında üretilen bilgilerin hiçbirisi tam bir kesinlik içermez.

ABD’deki, sosyal bilgiler komitesi, sosyal bilgileri ‘‘temel konusunu direk olarak insanların oluşturduğu örgütler ve bu örgütlerin gelişimi, değişimi ve sosyal birliklerin bir bileşeni olduğundan dolayı insanlara ilişkili olan bilgiler’’ tanımlamıştır (Moffatt, 1957). Bu sosyal bilgiler için yapılan ilk tanımdır. Engle ve Ocha (1988), ‘‘adil yuttaşığa değinerek toplumsallaşma süreci’’ tanımıyla demokratik vatandaş eğitiminin önemine dikkat çekerek bunun toplumsallaşma sayesinde olacağı üzerinde duruyor. Bir başka tanıma göre ise sosyal bilgiler, bir toplumun yurttaşlık becerilerini geliştirmeye çalışan insanla ilgili bilimlerden meydana gelen çalışma alanıdır (Savage, Armstrond, 1996).

Sosyal Bilgiler, insanlar ve hayatları ile ilgilidir. Kendimizi ve başkalarını daha iyi anlamamıza yardım eder. Coğrafya veya tarih gibi bir disiplinleri tanımlamak daha kolaydır sosyal bilgileri tanımlamaktan, çünkü sosyal bilgiler disiplinler arası ve çok disiplinli bir alandır. Bunlara ilaveten, sosyal bilgilerde iki temel belirleyici özellik, vatandaşlık yetkinliklerini kazandırmak için bütünsel ve disiplinler arası bir alanın olmasıdır (Öztürk-Dilek, 2003, ss. 16–43).

Sosyal Bilgiler, ilkokul kademesinde etkin ve sorumluluk sahibi yurttaş yetiştirmeyi hedefler. Bu doğrultuda sosyal bilimlerin seçilmiş disiplinleri ile temel bilgiler arasında bilgi, beceri, tutum ve çalışma alanı olarak bir bağ vardır.

Sosyal Bilgilerin kapsam ve hedef durumunu demokratik vatandaşlık eğitimiyle bütünleyerek geniş bir tanımını yapmak gerekirse; toplumsal ve bireyle ilgili diğer bilimlerin içerik ve metotlarından faydalanarak, insanların fiziksel ve sosyal çevreleri ile ekilenmsini zamanla disiplinler arası yaklaşımla inceleyen ve günümüz dünyası için gerekli temel demokratik değerlere sahip, anlayan, becerikli ve demokratik yurttaşlar oluşturmayı hedefleyen bir sistemdir (Arslantaş, 2006, s. 16).

Tarih, coğrafya, sosyoloji, siyaset bilimi, psikoloji gibi disiplinlerin bilgileri özenle seçilerek ilköğretim düzeyindeki çocuklara uyarlanır. Sosyal Bilgiler, problem çözebilen, etkin ve aktif vatandaşlar yetiştirir. Ülke ve değişen dünya koşullarına ayak uydurabilen bireyler sosyal bilimlerin toplumsal ve insanla ilgili bilimlerden aldığı bilgileri, beceri ve teknikleri kullanır.

Öğrencileri sosyal açıdan eğitmek, onlara yaşadıkları topluluğun yönetim düzenini öğretmek ekonomik özellikleri, geçmiş hakkında bilgi ve kavrayış kazandırmak, vatandaşlık hakkını ve sorumluluğunu öğretmek üzere ilk ve orta öğretim okullarında öğretilen derstir. İçerğini ekonomi, tarih, coğrafya, sosyoloji, psikoloji, hukuk ve antropoloji gibi bilimlerden oluşturan derstir.

Sosyal Bilgiler öğretiminin muhtevasında tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi gibi öğretim programlarında bulunan, bunun yanında Sosyal Bilimler diye geçen felsefe, sosyoloji, ekonomi, psikoloji gibi disiplinlerden konular alınıp düzeneyerek oluşturulmuştur (Köken, 2002, s. 36). Sosyal Bilgiler bireyin sosyal yaşamın içerisinde varoluşunu sağlar. Bu doğrultuda coğrafya, tarih, antropoloji, siyaset, felsefe, hukuk gibi alanların sentezinden faydalanılır.

1992’ de ABD’de Sosyal Bilgiler Konseyi (NCSS) sosyal bilgilerin tanımlanması üzerine tartışmaya son vermek için kapsamlı bir alan tanımı getirmiştir. Bu dönemden beri, sosyal bilgiler uzmanlarınca üzerinde anlaşmaya varılan ve rehber kabul edilen tanım açıklanmıştır. “Sosyal bilgiler, sosyal ve beşerî bilimleri vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşerî bilimler, matematik ve doğa bilimlerden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır” (Aktaran: Öztürk, 2007, ss. 23-24).

İçerğini sosyal bilimlerin kapsadığı sosyal bilgiler tanımlarıyla karşılaşıyoruz. Yalnız gelişen sosyal bilgiler kavramı değişime uğramaktadır. Görüyoruz ki, sosyal bilgiler sadece sosyal bilimleri disiplinlerarası bir yaklaşım olarak değil, insanlarla ilgili tüm bilimlerden ve bilgilerden yararlanan bir program olarak da ifade edilmektedir (Tekindal ve Cin, 2002, s. 19).

2.4.3. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler

Sosyal bilgiler ve sosyal bilimler karıştırılan iki kavram olmakla birlikte eğitim-öğretim süreci içerisinde farklı anlamlar taşımaktadır. Sosyal bilimler felsefe,

sosyoloji, psikoloji, tarih, coğrafya, ekonomi, antropoloji, siyaset bilimi, hukuk vb. alanları kapsar. Bu alanların her biri farklı disiplinlerdir. Toplumların kendine kendine göre eğitimi vardır. Toplumların gelecek için hedeflerini belirleyen sistem eğitimidir.

Bizde Türk kültür ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçlerin kavranması, Türk medeniyetinin unsurlarının irdelenmesi, gelenek ve göreneklerin temele alınıp oluşumunu sağlayan milli kültürü geliştiren Sosyal bilimlerde amaç olarak kabul edilmesi gerekir. Sosyal Bilimler dersleri de bu amaç üzerine inşa edilebilmelidir. Sosyal bilimler bireye pek çok beceri kazandırmayı hedefleyen bir alandır. Kişinin sosyalleşmesi için mevcut becerilerin kazandırılması derslerde yapılacak etkinliklerle sağlanabilmelidir. Becerilere uygun geliştirilecek modellerle birey sosyal hayata uyum konusunda desteklenmelidir (Akbaş, 2007, s. 138).

Sosyal bilgiler ve sosyal bilimler kavramları sürekli birbirleriyle karıştırılmaktadır. Oysa sosyal bilimler; felsefe, sosyoloji, psikoloji, folklor vs. gibi alanlardır. Üstelik her birinin kendine ait bir çalışma alanı, yöntemi ve bu alanlarla uğraşan bilim insanları vardır. Bu alanların her biri ayrı bir disiplindir. Nitekim 1940 ve 1970’li yıllarda her bir akademik disiplinin kendine ait bir ders programı vardı. Yani tarih disiplinin konuları tarih dersi içinde, sosyoloji disiplinin konuları sosyoloji dersi içerisinde yer alırdı. Bu durum konunun parçalanmasına neden olurdu. Örneğin; aile konusu, sosyoloji dersinde toplum bilimi kavramları olan ataerkil aile, anaerkil aile, çekirdek aile şeklinde ele alınırken; ekonomi dersi içerisinde alınmaktaydı. Bu durum karşısında “geniş alanlar yaklaşımı” olarak adlandırılan ve parçalanmış konuları akılcı ve mantıklı bir yaklaşımla bir araya getirmeyi hedefleyen programlama deseni, disiplin tasarımının yerini almıştır.

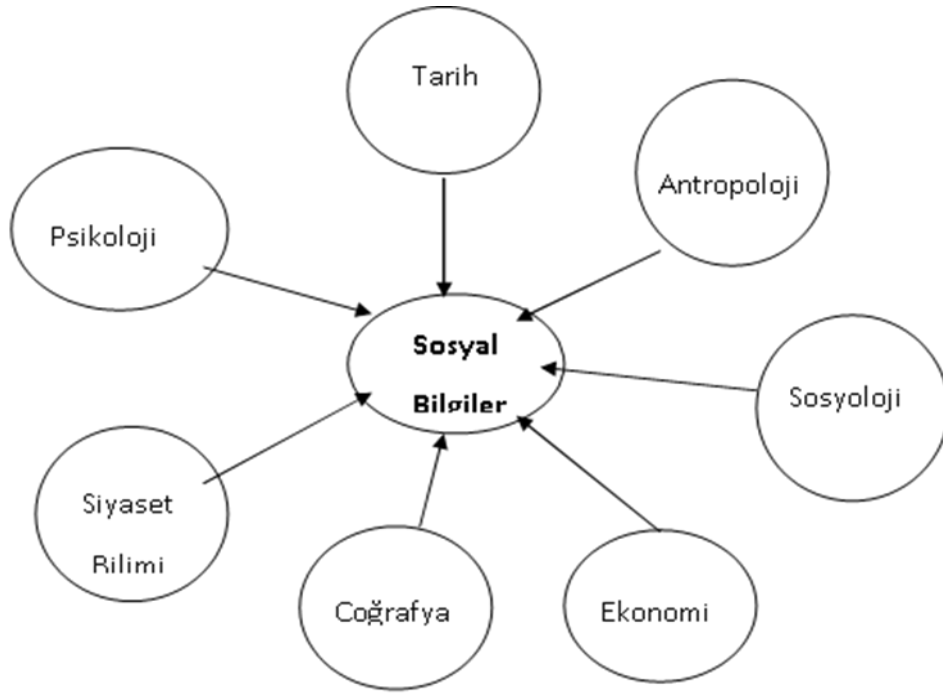
Tekrar sosyal bilim ve sosyal bilgilerin ayrım noktasına dönecek olursak; sosyal bilimlerin bilgi üreten ve bilim insanları tarafından icra edilen disiplinler olduğu, buna karşın sosyal bilgilerin, sosyal bilimlerin yaşamla ilişkili konularının bir araya getirildiği ve insanı eğitmek için kullanıldığı bir ders programı olduğunu ve öğretmenler tarafından uygulandığını söyleyebiliriz. Yani bir sosyal bilgiler öğretmen adayı veya öğretmenine “sosyal bilgiler ne demek?” diye sorulduğunda; “sosyal bilim alanlarında bilgi üretmek veya araştırmak” cevabı yerine, “sosyal bilimlerden oluşan ve hayata dair bilgilerin öğretiminde öğrenciye yol göstermek için düzenlenen bir ders programı” şeklindeki cevabı vermek yerinde olacaktır (Keskin, 2008, s. 36). Sosyal

Bilimler, daha önce de üzerinde durulduğu gibi, “genel olarak, insanların, diğer insanlarla ve toplumla olan ilişkilerini inceleyen bir disiplinler topluluğu” (Uysal, 1998, s.30; Alkan, s.5) olarak belirlenmektedir.

Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler iç içe bir bütündür. Yani Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilimler içerisine giren birçok disiplini (Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık, Ekonomi, Psikoloji, Sosyoloji vb.) ilköğretim öğrencilerinin düzeyine uygun olarak aktarmayı amaçlayan bir eğitim programı olarak ifade edilebilir.

Yaşamı kontrol altına alarak sürdürme çabasından doğmuş olan bilim, yaşamın farklı alanlarına bağlı olarak da değişik biçimlerde sınıflandırılmıştır. İçli (2002, s. 3) tarafından yapılan sınıflamaya göre bilim; Matematik Bilimleri, Doğa Bilimleri ve İnsan Bilimleri olarak üçe ayrılır. Bu sınıflamada insan bilimleri ile aynı alanda yer alan Sosyal Bilimler, “ ‘toplum’ adı verilen dinamik insan topluluğu içinde yer alan bireylerin birbiriyle, çeşitli grup ya da kurumlarla olan ilişkilerini inceleyen ve bunu yaparken kapsamında bulunan değişik bilim dallarından yararlanan bir disiplinler topluluğu” olarak tanımlanmaktadır. Bu topluluk içinde yer alan her Sosyal Bilim disiplini, yaşamın değişik bir yönünü ele alır (Uysal, 1998, s. 30).

Sosyal Bilgiler programlarının oluşumunu sağlayan bilgilerin yapı taşlarını oluşturan sosyal bilimler aşağıda gösterilmiştir. Aşağıda bu disiplinler ve Sosyal Bilgiler öğretimindeki yerleri özet olarak açıklanacaktır (Öztürk, 2006, s. 39).

Şekil 2. 1. Sosyal Bilimlerin Sosyal Bilgilere Katkısı

(Kaynak: Martorella, 1998, 22)

Yapılan tanımlar incelendiğinde Sosyal Bilgilerin, Sosyal Bilim disiplinlerine ait bilgilerin, toplumsal yaşama ilişkin temel ve ortak yönlerinin toplandığı bir alan olduğu söylenebilir. Buna göre pek çok Sosyal Bilim alanına ait bilgiler disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmekte, toplumsal yaşamda kullanılmaya hazır olarak öğrencilere kazandırılmaktadır.

2.4.4. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Arasındaki İlişki

Değişen topluma uyum sağlamak, yaşadığımız topluma uymak ve iyi vatandaş olmak için sosyal bilimleri iyi anlamak gerekir. Sosyal bilimleri iyi anlamak için ise Sosyal Bilgilere hâkim olmaya gerektirir. Bu iki alan birbir ile ilişki içinde olan, fakat farklı iki alandır. Bu nedenle bu alanları açıklayarak, birleştikleri ve ayrıldıkları noktaları ortaya koymakta yarar vardır (Akhan ve Çetin, 2015).

Hızla değişen dünyamızda, bilim, teknolojiye ve toplumlardaki gelişme ve değişimler nedeniyle artan sorunlarla karşılaşan insanların hayatında, sosyal bilimlerin önemi giderek artmaktadır. Toplum beklentileriyle insan ihtiyaçları arasında bir denge kurmak için gerekli olan sosyal bilimler, insanlara çeşitli bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması konusunda, önemli görev üstlenmektedir (Öztaş ve Turan, 2009; akt, Özmen, 2015, s. 12).

Sosyal bilimler insanlık tarihi kadar eskidir. Ancak Sosyal bilimler ifadesi 19yy'da kullanılmaya başlanmıştır. Sosyal bilimler bu dönemde önemli gelişmeler yaşamıştır. Yine sosyal bilimlerin alt dallara ayrılması yine bu dönemde olmuştur (Gülbenkian Komisyonu, 2005, akt. Safran, 2011, s.2).

Sosyal bilimler ile ilgili tanımlara bakıldığında, “İnsan ve toplum olarak insan-insan, insan-toplum ve insan-eşya ilişkilerinin sistemli bir biçimde incelenmesini amaçlayan, bilimsel yönetime uygun düzenli bilgiler” olarak tanımı yapıldı.

Köstüklü'ye (2014, s. 9) göre sosyal bilimlerin ilgilendiği temel konu, gruplar içinde oluşan insan etkinliğidir. Sosyal bilimin amacı hayatı insanlar için anlaşılır ve işlevsel kılmaya çalışmaktır. Değişen ve gelişen dünyamızda zorlaşan ve karmaşıklaşan insan hayatı içinde sosyal bilimlerin önemi her geçen gün artmaktadır.

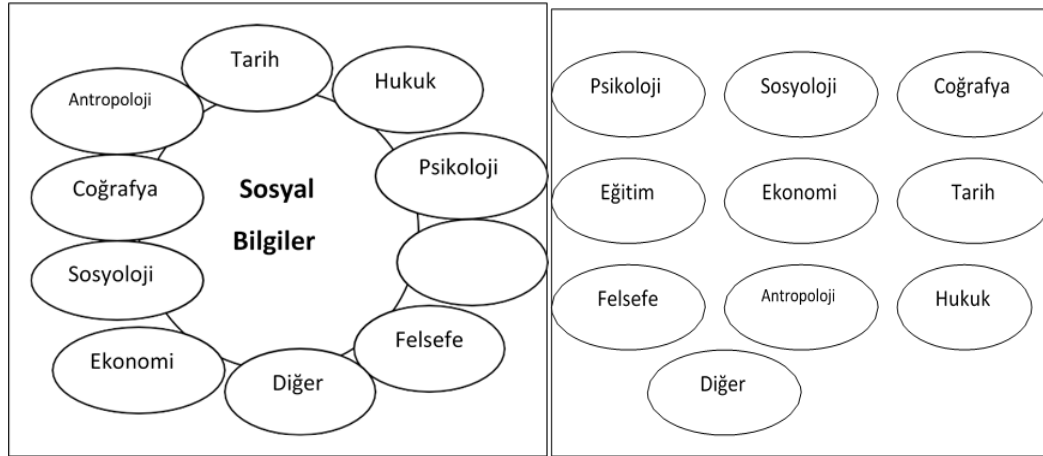
Bu alanların hepsi sosyal bilimler içine giren disiplinlerdir. Bu disiplinler amacına göre farklı şekilde sınıflandırılır. Toplumsal olayları anlam verilmesi ve problemlere çözüm bulunması için ilgili disiplinleri bilmek ve dikkate almak gerekir (Erden, 1998). Sosyal bilim dalları, gelecek için ihtiyaç duyulan içerik ve gelecek gerekli bilgileri seçmek için en güçlü kaynaktır. Bundan dolayı sosyal bilimler, insan davranışını anlamak için gerekli kavramları, genellemeleri ve bireyleri seçimlerini ve sonuçlarını geliştirir. Bu açıklamalar dâhilinde sosyal bilgilerin; sosyal bilimlerden gelen içeriği kullanma amacı, bilim adamı yaratmak ve alanları öğretmek değildir. Buradaki temel gaye; bireylerin tüm sosyal konularda gelecekte dahay iyi seçimler yapmalarına yardımcı olmaktır. Bununla birlikte faydalı olacak görüşler yanında olaylara çok değişik açıdan bakmalarını sağlamaktır (Dönmez, 2003, s. 31).

Sosyal bilimler dersi iyi vatandaş yetiştirmek amacındandır. Konularını sosyal bilimlerden aldığı gibi diğer bilimlerden (din, ahlak, arkeoloji ve doğal) alabilir (MEB, 2006). Sosyal bilgiler konusunu tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisinden alır. Sosyal bilimler insan davranışın gerçekçi bir yaklaşımla inceleyen disiplinlerden oluşur. Sosyal bilimcilere düşen iş toplumla alakalı yeni bilgi ve düşünceleri ortaya koymaktır. Sosyal bilgi konu ve kavramları öğretilirken sosyal bilimlerden daha sık kullanılır, sosyal bilimler ise tek tek alanlar olarak öğretilir. Sosyal bilgiler ilköğretim düzeyinde geçilir (Barth, Demirtaş, 1997, s. 35). Singh (2008) göre, sosyal bilimler ile sosyal bilgiler arasındaki farklılıklar şunlardır:

Sosyal bilgiler ise ilk ve ortaokul seviyesine uygundur. Sosyal bilimler insan özelliklerini kuramlarla açıklar. Sosyal bilgiler dersi ise öğrenilen kavramları basit şekilde hayata uygular. Sosyal bilgilerin amacı, öğrencilerin bireysel becerilerini geliştirip iyi bir vatandaş olmalarını sağlamaktadır.

Sosyal bilimler, bilimsel araştırma yöntemleri içermektedir. Konu alanı insan, toplum ve değerleri, çevreyle olan ilişkisini incelemektedir. Bu bilgileri arttırmaya ve genişletme hedefindedir. Toparlayacak olursak, sosyal bilgiler temel kaynağı sosyal bilimlerden alır. Bunun için sosyal bilgiler, eğitim ve öğretim için konusunu sosyal bilimlerden alan belirlenmiş ve basitleştirilip düzeltilen konuların tümüdür (Köstüklü, 2014).

Sosyal İlim başlıca amacı, bireylerin içinde yaşadıkları toplum ve dünya ilgili düşünce ve görüşlerini genişletmesi için sosyal görüşlerinin gelişmesini sağlar. Bundan ötürü etkili vatandaş yetiştirmek ve sosyal etki eğitimin hedefleri olmalıdır. Kısacası toplumu ilgilendiren bütün disiplinler içinde sosyal bilimler vardır (Duman, 2011).

Sosyal Bilgiler

b. Sosyal Bilimler

Şekil 2. 2. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgilere İlişkisi (Kaynak: Martorella, 1998,22)

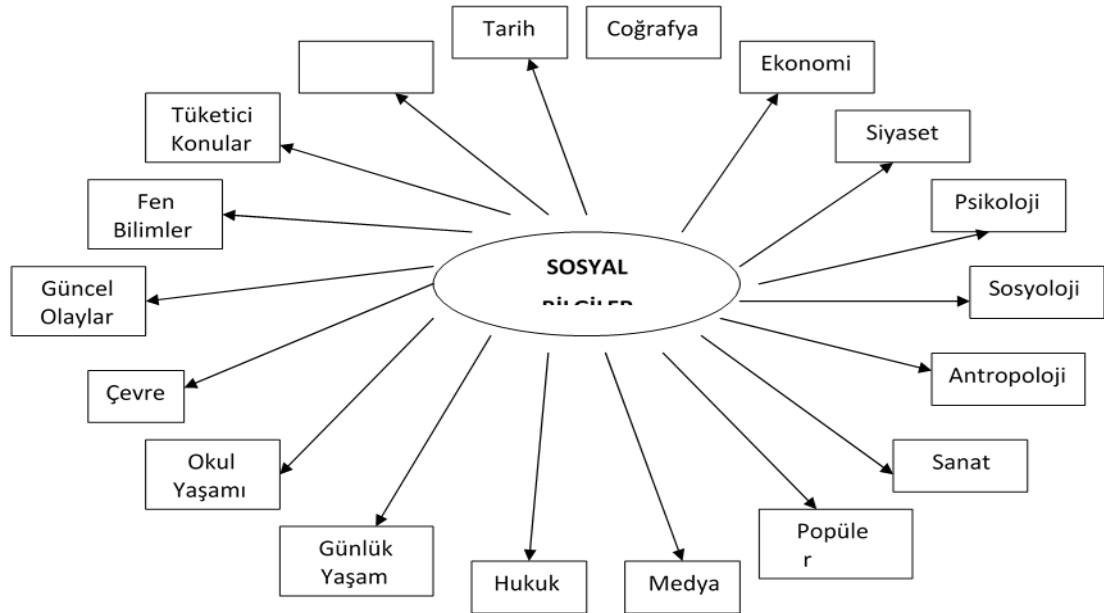
2.4.3.Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları

Sosyal Bilgiler dersinin geçmişi çok eskilere dayanmamaktadır. Bu ders 1969'da ilkokullarda, 1971 yıllarında ise resmen sınama amaçlı ortaokullarda gösterilmeye başlamıştır. Dersin gösterildiği ilk yıllarda dersin içeriği tam olarak algılanmamış ve

kavram kargaşaları yaşanmıştır. Bu nedenle sosyal bilgiler yalnızca Yurttaşlık Bilgisi olarak ele alınmış. En bilindik kavram yanılgısı ise sosyal bilgiler dersinin tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi alan bilgilerinin toparlanmasından meydana gelmesi şeklinde algılanması olmuştur. Oysaki birçok disiplinin birleşiminden oluşan sentez bir derstir. Bununla birlikte Sosyal Bilgilerde tarihin, coğrafyanın ve yurttaşlık bilgisinin dersleri ağırlıklıdır.

Bireyin sosyal ve fiziksel çevreyle etkileşimi inceleyen bir derstir. Bireyin normal gelişimi içerisinde yaşamayı ve karşılıklı iletişimi sağlıklı olarak başarması üzerinde durulur. Birincil olarak bireyin birbirleriyle olan sağlıklı ilişkileri önemsenir. Ayrıca gelenek görenek, yiyecek, içecek, barınma, korunma, sosyal problemlerin çözülmesi gibi konuları öğretimi de sosyal bilgiler dersinin alanı içerisindedir.

Bu bağlamda, Sosyal Bilgiler, kültürel mirasına, mevcut yaşama özelliklerine ve yaşam kalitesine, insanların sosyal ve fiziksel çevreleriyle olan ilişkilerine dayanmaktadır (Güngördü, 2001, s. 130).

Şekil 2. 3. Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları

(Kaynak: Martorello, 1988)

2.4.5. Dünyada Sosyal Bilgilerin Tarihçesi

Yunan ve Roma medeniyetlerinde sosyal bilgiler dersi kapsamına giren coğrafya, tarih, hukuk gibi derslerin okutulduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda Çin ve Arap islam medeniyetlerinde de bu derslere rastlanmıştır. Osmanlı medreselerinde özellikle tarih ve coğrafya konularına ağırlık verilmiştir (Bilgili, 2008, s. 19). Avrupa’da XIII asırdan itibaren okullarda da bu derslere rastlanmaktadır.

Sosyal Bilgiler eğitimi aslında Amerika Birleşik Devletleri’nin sosyal, kültürel, ekonomik ve benzeri alanlardaki büyük dönüşümün doğurduğu sorunlara çözüm arama kaygısından doğmuştur (Akdağ, 2009, s.14). ABD’de 1892 yılında toplanan Ulusal Eğitim Konseyi, ulusal toplum anlayışını oluşturmak üzere Sosyal Bilgiler dersini düzenlemiştir. Endüstri devrimiyle birlikte ABD’deki insanlara başka kültürden insanlarla birlikte yaşamak, işbirliği içinde problem çözme ve ortak karar almak için gerekli bilgi, tutum ve değerlerin öğretilmesi gerekiyordu. Bu ihtiyaçtan hareketle yeni vatandaşlık programları hazırlanmıştır.

Sosyal Bilgiler kavramına bir eğitim programı olarak ilk defa Amerika Birleşik Devletlerinde rastlanmaktadır. Amerika kıtasına dünyanın çeşitli yerlerinden yapılan yoğun göçler, mozaik bir toplum ve çok kültürlülük yaratmıştı. Bununla beraber sanayi inkılâbı sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan pek çok sorunlar çıkarmıştı. 19.yüzyıl Amerikan toplum liderleri, kültürleri homojenleştirmek, bir arada yaşama bilinci geliştirmek, kolektif çalışma ve ortak karar alma mekanizmaları işletmek, kısacası ‘‘yeni Amerikan toplumu yaratmak’’ için eğitimi araç olarak görmüşlerdir (Bilgili, 2012, s.23).

1920’li, 30’lu ve 40’lı yıllar boyunca, Sosyal Bilgiler üzerinde etkili olan ve görüşlerde büyük değişiklikler meydana gelmiştir. İlerlemeci eğitimciler, sosyal yeniden kurmacılar ve çocuk eğitimi üzerinde çalışan diğerleri, Sosyal Bilgiler öğretiminin şekillenmesinde önemli roller oynamıştır (Erden, Tarihsiz, s. 6).

İkinci dünya savaşını izleyen yıllarda Sovyetlerin endüstriyel öğretimde uzay teknolojisine keder hemen her alanda ABD’yi geçmeye başladığı kaygısı, iş başındaki muhafazakâr siyasetçileri, mevcut eğitim sistemini değiştirmeye yöneltmiştir. Bu değişim sürecinde Sosyal Bilgiler programında ağırlık vatandaşlık eğitiminden tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji ve siyasal bilimlere kaymıştır.1940’lı yılların büyük

kısmı ile 1950’lerde tarih ve coğrafya, Sosyal Bilgiler öğretim programlarında sosyal bilimler arasında en önce çıkan disiplinler olmuştur (Erden, tarihsiz, s.6).

Bruner’in programın merkezine problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerinin geliştirmesini koyan buluş yoluyla öğretim stratejisi, birçokları tarafından vatandaşlık yeterliliklerinin geliştirmesi için en etkili yol olarak kabul edilmiştir.”Yeni Sosyal Bilgiler” hareketinin popüleritesi, 1970’li yıllarda azalmaya başlamıştır.1980’lerde Sosyal Bilgiler öğretimi, geleneksel yaklaşımların daha da güçlenmesine sahne olmuştur (Öztürk, 2007, s. 45).

20.yy a girildiğinde Amerika Birleşik Devletleri’nde Sosyal bilimler, sosyal yapılandırmacı kuramına göre, disiplinler arası, bütün halinde belli konular üzerinde çalışan vb, bir karakter taşıdığı, sorunları çözebilen ve birlikte öğrenme gözönünde(NCSS, 2004) tutmaktadır (Öztürk, 2007, s. 45).

2.4.6. Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal Bilgilerin yapısının anlamak için, bu dersin ülkemizdeki geçmişinin bilmek gerekmektedir. Sosyal Bilgiler dersi, bu adla veya başka adlar altında aşamalı olarak değişik şekillerde ilköğretim programlarında yer almıştır. Bu dersin gelişimi ülkemizde inişli çıkışlı bir yapı göstermiştir.

Sosyal Bilgiler dersi dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ülkemizde de bir gelişim süreci göstermiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nin dayandığı Atatürk’çü düşünce ilkeleri, diğer yandan da Avrupa’da ve özellikle ABD’de etkili olan eğitim akımlarında etkilenmiştir. Cumhuriyet döneminde Türk eğitim sisteminin yeniden yapılanmasında etkileyici rol oynayan John Dewey’in öncüsü olduğu ilerlemecilik akımından Sosyal Bilgiler de etkilenmiştir.

1950’de, Öğretmen Okulları ve Köy Enstitüleri programlarında bu dersler ortak bir çatı altında birleştirilmiştir ve tek başlık altındaki derslerin yanına, ilgili dersler de açık bir şekilde belirtilmiştir (Altunya, 2006, s. 389).

Sosyal Bilgiler alanındaki gelişmeler ABD’de başlamış olup, diğer ülkeleri ve Türkiye’yi de etkilemiştir. Osmanlı’dan miras kalan tek program anlayışı 1962’ye kadar devam etmiştir. Bu dönem de Sosyal Bilgiler dersi ise “Yeni Sosyal Bilgiler” akımının etkisi altında kalmıştır. Bu gelişmelere rağmen öğretimi destekleyecek araç

gereç yoksunluğu, öğretmenlerin gerekli donanıma sahip olmayışlarından dolayı yeni yaklaşım yerini geleneksel yaklaşıma bırakmıştır. Bu yılda uygulamaya konan Sosyal Bilgiler programı Türkiye’de daha önceki Cumhuriyet dönemi programları gibi John Dewey’in ilerlemeci anlayışından etkilenmiştir. Bu yıllarda ülkemizde de daha çok vurgulanan demokratik bir anlayışa göre şekillendirilen programın, demokratik bir yaşam için gerekli bilgi, beceri ve tutum geliştirmesine önem vermiştir.

Ülkemizde İlkokul Programları bakıldığında, 1968 yılından bu yana Amerikan akımının etkileri görülmektedir. Bunun durumun nedeni John Dewey’in 1924 yılında ülkemize gelerek eğitim sistemimiz üzerinde çalışmasından ve bazı eğitimciler ile program uzmanlarının Amerika’da eğitim görmelerinden kaynaklanmıştır.

Tek disiplinli program anlayışı 1998 yılına kadar uygulanmıştır. 1998 yılında Sosyal Bilgiler dersinin yeni Programı’nın amaç ile 1968 programının amaçlar büyük oranda uyum göstermektedir. Sosyal Bilgiler öğretimi 1990 yıllarda tam anlamıyla geleneksel yaklaşım ve yöntemlerle yürütülüyordu. 1998 sene sonra, dünyadaki gelişmelere paralel olarak, hızlı bir şekilde program geliştirme çalışmaları başlatılmıştır.

1998 programı, ilköğretimdeki program tekrarını önlemiştir ancak öğrenci merkezli program zemini oluşturulamamıştır. Bu program, 2000 yılında tekrar ele alınmış bazı düzenlemeler ile aynı yıl tamamlanıp pilot okullarda uygulanmaya başlanmıştır. Son programa kadar Sosyal Bilgiler dersi tarih, coğrafya ve yurttaşlık konularındaki bilgilerin ezberlenmesi olarak düşünülmüştür (Öztürk, 2007, s. 47).

2.4.7. Türk Milli Eğitiminde ‘Sosyal Bilgiler Programı’nın Yeri ve Önemi

Eğitim kurumlarının işlevleri, bireyin toplumsallaşmasını, bulunduğu toplumun kültürünü, tarihini, kurumlarını tanınmasını sağlayarak; toplumdaki rollerin gerektirdiği davranışları sağlayarak topluluğun kendisine sağladığı imkânlar ve onlardan yararlanabilecekleri yolları kazandırır (Erden, 1998). Eğitim kurumları, bu işlevleri yerine getirerek, bireyin toplumun sürekliliğinin yanı sıra mutlu ve üretken olmasını sağlar. İlköğretimde amaç için çalışan önemli derslerden Hayat Bilgisi ve Sosyal bilgilerdir.

İnsan toplum içerisinde birçok ihtiyacını kendisi ve çevresindeki insanlar aracılığıyla karşılamaktadır. Yine kendi varlığını da çevresi aracılığıyla kabul eder ve

ettirir. Bu topluma atılmanın ilk adımı olan “okul hayatıyla” başlar. İlişkiler, kurallar, sorumluluklar, ilkeler bir araya gelir ve Sosyal Bilgiler dersi adını alır ve çocukta vatandaş olma, birey olma düşünceleri filizlenmeye başlar. Her toplum o toplumu oluşturan kişileri kendi değerlerini kazandırmak amacıyla kendi hedefleri doğrultusunda yetiştirmek ister. Bunu yaparken de kullandığı en etkili ve en kısa yol ilköğretimde sosyal Bilgiler dersinin yer almasıdır (Kabapınar 2007, ss. 3-5).

Eğitim kurumları, çocuğun yaşadığı toplumun kültür, değer, ilke, tarih ve kurumlarının tanımını sağlayarak etkili bir vatandaş olarak bir çocuğu yetiştirme işlevini yerine getirir. Bu işlevleri yaparken de her şeyden önce bireyin kendini tanımasını, ilgi ve yeteneklerini tanıması, kendi gücünün farkına varması gibi birçok özelliğini fark edebilmesiyle başlar. Aynı zamanda içinde yaşadığı toplumda gerekli becerileri kazanmak için Sosyal Bilgiler dersinden yararlanmaktadır.

Ülkemizde sosyal bilgiler dersi ünitelerinde yer alan; tarihsel olgular, ülkemizin coğrafi özellikleri, okul ve toplum hayatı, nüfusun dağılışı, yakın çevremiz gibi konular hem Sosyal Bilgilerin ulusal amaçlarını gerçekleştirmek adına hem de bireyin ülkesini tanıyıp Sosyal Bilgilerin evrensel amaçlarını gerçekleştirmek adına çok önemli işlevler üstlenmektedir.

Sosyal bilgiler dersi 1968- 1969 öğretim yılında o zamanlar beş yıllık olan ilkokullarda, 1970- 1971 öğretim yılında ise deneme amacıyla tüm ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır. Bu dersin ilk okutulduğu yıllarda, kimileri Sosyal Bilgileri sadece Yurttaşlık Bilgisi’nin birleştirilmesi olarak algılamış, kimileri de Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi’nin birleştirilmesi olarak düşünmüştür. Sonuncu görüş ne yazık ki günümüzde halen varlığını sürdüren ve genel olarak doğru sanılan düşüncedir. Oysa Sosyal Bilgiler bu üç temel konuları içermekle kalmaz, aynı zamanda “İnsan sosyal bir varlıktır” tezini doğrularcasına bilimin diğer alanlarından da yararlanır. Merkezinde insan olan bir bilgi üstelik bu Sosyal Bilgiler ise mutlaka ve kesinlikle çok disiplinli olmak zorundadır. Başka bir ifadeyle, Sosyal Bilgiler; ekonomi, sosyoloji, hattâ bazı yer ve zamanlarda fen bilgisi, müzik gibi alanlardan da etkilenir ya da bu disiplinleri etkiler (Bekdaş, 2012, s. 31).

2.4.8. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programının açıklamasına geçmeden önce “Niçin Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına gerek duyuldu?” sorusuna cevap bulalım. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler karşısında eski program ve ders kitaplarının yetersizliğinin anlaşılması, Eğitim bilimlerinde öğrenme-öğretme anlayışında meydana gelen gelişmelerin eğitim öğretim sistemine aktarılacak istenmesi, Eğitimde kaliteyi ve eşitliği artırma ihtiyacı, bunun için programdan başlanarak yeni uygulamalar arayışı, Ekonomiye ve demokrasiye duyarlı bir eğitim zorunluluğu, Artık yenedünya anlayışında ekonominin çok büyük bir öneme sahip olduğu, bu yüzden yetişecek genç nesillerin hem ekonomiye hem de mutlaka iyi öğrenilmesi ve anlaşılması gereken demokrasiye duyarlı olmalarının vurgulanması, değişen dünya değerleri içerisinde birey ve ulus olarak yerinin tespiti ve geliştirilmesi için öğretim programlarında buna uygun ortam oluşturmak, şeklinde sıranabilir (Okçabol, 2007, s. 891).

Sosyal Bilgiler Müfredatı, yapılandırmacı ve öğrenciyi merkeze alan eğitim bağlamında değişmiştir. Böylelikle öğrenciler, bilgilerini kendi hayatlarıyla ilişkilendirebilir, bunları uygularlar ve yeni bilgiler oluşturabilirler. Bu amaçla 2004 de ön çalışma ile hazırlanan sosyal bilgiler programı 2005’de tüm okullarda uygulamaya geçilmiştir. Tamamen davranışsal yaklaşımlardan ziyade, program, hayatta aktif katılımı dikkate alarak, doğru kararları vermek ve destekleyici ve gelişmekte olan bir yaklaşımda bir problem çözme yaklaşımı oluşturmak suretiyle, bilginin değerini ve bireyin tecrübesini dikkate almaktadır. Yaklaşımlarla öğrenci ve faaliyet merkezli, sosyal bilgiler yönünden öğrencilerin çevreyle etkileşime girmesine, bilgi ve becerilerin dengelenmesine, öğrencinin kendi deneyimlerini ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak yeni bir anlayış kazanmaya çalışılmaktadır (Kaya ve Tomal, 2011).

Sosyal Bilgiler müfredatı incelendiğinde bu programın öğretime yönelik birçok değişiklik olduğu saptanmaktadır. Yenilen program; NCSS tarafından belirlenen tematik yaklaşımdan esinlenen yapılandırmacı anlayışın etkisi altında, disiplinlerarası ilişkileri yansıtan, bilgi üretmek ve kullanmak için gerekli kavramlara, becerilere ve değerlere inanan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmek amacıyla oluşturulmuştur. Hedeflenen bu idealin gerçekleştirilebilmesi

amacıyla 2005 yılı Sosyal Bilgiler programında eski programlardan farklı olarak birtakım değişikliklere gidilmiştir. Bu değişiklikler genel olarak şu şekilde ifade edilebilir (Ata, 2006).

Yeni Sosyal Bilgiler programı Kaymakçı" ya göre (2009, ss. 1535-1537) yaratmayı hedeflediği insan tipi açısından yeni bir değişimi beraberinde getirmiştir. Bu değişim, Sosyal Bilgiler programının amaçlarının yanı sıra programın temel yaklaşımında da etkisini göstermektedir. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler; çağın gerektirdiği temel bilgi, beceri ve değerlerle donanmış, sosyal bilimlere ait kavram ve yöntemleri kullanan, etkin, üretken, hak ve sorumluluklarını bilen ve kullanan Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları yetiştirmeyi amaçlamıştır.

Sosyal Bilgiler programında, geliştirilen programın tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, kişinin yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyen ve geliştiren bir yaklaşım doğrultusunda ele alındığı ifade edilmektedir. Programın bu yaklaşımla öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, Sosyal Bilgiler açısından bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayışın yaşama geçirilmeye çalışıldığı ifade edilmektedir (Özdemir, 2009, s. 20).

Düzenlenen program, günümüzde yaşanan değişimler ve gelişmelere paralel olarak AB'nin kuralları ve eğitim tarzları doğrultusunda, var olan programın değerlendirilmesine alakalı sonuçları ve gereksinimleri çözümlenmiştir (MEB, 2005a, s. 50).

2.4.8.1 Programın Temel Yaklaşımı

21. yüzyılda çok kullanılan küreselleşme, post modernizm ve yeniden kurmacılık kavramları bilgi toplumunun eğitim yaklaşımlarına ağırlığını koyarak, eğitimde demokrasiyi geliştirme, toplumsal yapıyı yeniden düzenleme gibi yeni görevler geliştirmiştir. Bu yeni yaklaşımlar etkin, duyarlı, demokratik bireyleri yetiştirmeyi amaçlayan Sosyal Bilgiler programını da etkisi altına alarak çağdaş eğilimlere dayalı olarak öğretimin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmuştur (Kalaycıoğlu, 2007, s.17).

Dünyada son 15-20 yılda bilim ve teknolojide artması ve hızla çoğalması ve yayılmasını sağlayarak eğitime ilişkin görüş ve uygulamaların da değişimini zorunlu kılmıştır. Öğrencilere toplumun kültürel mirasını aktarmak okulun temel işlevi olmuş ve öğretmen ağırlıklı olarak aktarım yöntemini uygulamıştır. I. Dünya Savaşı, II. Dünya Savaşı gibi dünya tarihini birçok açıdan etkileyen olaylar, hemen her alanda radikal dönüşümü ve dönüşümün kalıcı hale gelmesini sağlayacak en önemli araçlardan biri olan eğitim sistemlerini de etkisi altına almıştır. Eğitim Sistemleri de düzene entegre olacak şekilde yeniden yapılandırılmış; ilerlemeci, yeniden kuramcı, varoluşçu ve politeknik eğitim anlayışları benimsenmiş, öğrenci merkezli görüşler önem kazanmıştır.

Öğrencilere, toplumun kültürel mirasını aktarmak okulun temel işlevi olmuş ve öğretmen ağırlıklı olarak aktarım yöntemini uygulamıştır. I. ve II. Dünya savaşı gibi dünya tarihini birçok açıdan etkileyen olaylar, hemen her alanda radikal dönüşümü ve dönüşümün kalıcı hale gelmesini sağlayacak en önemli araçlardan biri olan eğitim sistemlerini de etkisi altına alınmıştır. Eğitim sistemleri de düzene entegre olacak şekilde yeniden yapılandırılmış; ilerlemeci; yeniden kuramcı; varoluşçu; ve politeknik eğitim anlayışlar benimsenmiş öğrenci merkezli görüşler önem kazanmıştır (Kalaycıoğlu, 2007, s.15). 2005 Sosyal Bilgiler programının temel yaklaşımı, bilgiyi üretmek ve kullanmak için gerekli beceri, kavram ve değerlerle öğrenciyi donatarak etkin bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmektir (Öztürk, 2012, s.35).

Çağımıza damgasını vuran küreselleşme eğitim sistemlerini de etkisi altına almıştır. Küresel eğitim genç kuşağa; gezegen, türler ve kültürler arasındaki bağımlılığı vurgulayan bir dünya perspektifi geliştirmelerine yardımcı olmaya çalışır. Küresel eğitimin temel amacı bağımlılığın gittikçe arttığı, etnik farklılıkların ve kültürel çoğunluğun karakterize ettiği sınırlı, doğal kaynakları olan bir dünyada etkili yaşayabilmek için gerekli bilgi, değer, tutum ve becerileri genç kuşaklara aktarmaktır (Öztürk ve Dilek, 2005, s. 86).

Son birkaç yılda ülkemizdeki çağdaş eğilimlere paralel olarak Sosyal Bilgiler öğretim programlarının hazırlanmasında, iyileştirilmesinde ve nihayet pilot uygulamalarında sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri önemli roller üstlenmişlerdir. Programının başarılı bir şekilde uygulanması için işbirliğine dayalı bir zemin oluşturulmuştur. Öğrencile bilgiye göre pasif öğrenci değildir. Direkt konuşarak

yazaak ve soru sorarak, tartışıp kendi aralarında ilişki kurarak malûm özümseyici olurlar. Programın dayandığı yapılandırmacılık yaklaşımı; insanların kendi deneyimleri ve düşünceleri sonucu kendi bilgilerini ve zihinsel modellerini oluşturdıkları bir yaklaşım olarak tanımlanabilir (Kalaycı, 2005, s. 16).

Son yıllarda Sosyal Bilgiler öğretiminde benimsenen yeni yaklaşımlardan biri olan etkin öğrenim; Öğrenme süreci, öğrencilerin zihinsel yeteneklerini öğrenenlerin öğrenme sürecindeki zihinsel yeteneklerini, öğrenme sürecinin sorumluluğunun karar verme ve çeşitli yönleriyle öz düzenleme ile ilgili olan karmaşık öğretim süreçleri aracılığıyla kullanmaya zorlandığı bir öğrenme sürecidir. Yeni ilköğretim sosyal bilgiler programının temel yaklaşımı, öğrencileri, bilgiyi üretmek ve kullanmak için gerekli becerileri, kavramları ve değerleri sağlayarak etkili bir yurttaş oluşumunu sağlamaktır (Yanpar – Şahin, 2001, s. 465) .

Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına baktığımızda, öğrencinin merkeze alındığı, eleştirci, yaratacı düşünme, sorunları çözebilen, kararlara katılan ve müteşebbis becerilerinin kazandırılmasının ön plana çıktığı, öğrencinin öğrenme sürecinde etkin katılım sağladığı ve kendi tecrübeleri ile edindiği bilgileri var olan önceki bilgilerle yapılandığı “yapılandırmacı yaklaşım” a uygun bir anlayışla planlandığı görülmektedir. 1998 den önceki programları davranışçı yaklaşımla hazırlanırken 2005 programı yapılandırmacı yaklaşımla doğrultusunda hazırlanmıştır (MEB, 2005, s.51).

Bilgi, duyularımız tarafından ya da çeşitli iletişim kanallarıyla pasif olarak alınan veya dış dünyada bulunan bir şey değildir. Aksine, bilgi bilerek yapılandırılmıştır. Bilgiyi, kendi deneyimlerine ve çevreyle olan etkileşimine dayanarak geliştirir. İletişim, insanlık tarihinin her döneminde önem taşıırken, iletişim olanakları daha da küçülmüş olan dünyamızda bilgi en önemli faktör haline gelmiştir. Çağımızda tartışılmaz üstünlük "bilgi üretenler" ve "bilgi" kullananlardır. Bilginin kazanılmasında, kullanılmasında ve donanımlı insan gücünün yetiştirilmesinde de en önemli görev eğitim sistemimize düşmektedir (MEB, 2005, s. 43).

Yapılandırmacılık, bilginin öğrenci tarafından yapılandırılmasına atıfta bulunur. Her öğrenci anlamı bireysel ve sosyal olarak öğrenir ve kurar. Esasen, öğrenme, anlam veya anlam inşa etme süreci olarak adlandırılır. Yapıcılar tarafından kullanılan eğitim kavramları, öğrenmeye nasıl baktıklarını açıklar. Yaygın olarak kullanılan kelimeler

ve kavramlar, anlamlı öğrenme, keşfedici öğrenme, bağlamsal öğrenme, görüş, düşünme, inceleme ve keşif ve sorun çözme içerir (Özden, 2005, s.55).

Öğrencinin aktif rol oynadığı yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme, öğrenme sürecine aktif katılım, okuma ve dinleme yerine tartışmalar, fikirleri gözlemleme, tahminler oluşturma, fikir sorgulama ve paylaşma yoluyla yürütülür. Bireylerin etkileşimi önemlidir. Öğrenciler bilgilendirilmiş olarak kabul edilmeyecektir. Bilgiler oluşturun veya yeniden keşfedin (Perkins, 1999, akt. Uysal, 2006, s.49).

Genel olarak sıralanan bu işlevler istenilen öğrenci modelini çok iyi yansıtmakla beraber, uygulamaya dönüştürülmesinde bazı sıkıntıların olabileceği gözden kaçırılmıştır. Çünkü bu programın okullarda uygulayıcıları öğretmenlerdir. Dolayısıyla öğretmenlerin iyi bir eğitim-öğretim sergileyebilmeleri de konuyla ilgili bilgilerine bağlıdır. Ayrıca ders programları her yönüyle değiştirilmiştir. Bu değişiklik yeni bir kuramla desteklenmiş olup, yapılan seminerlerde sadece değişen ders içerikleri ve ders programları açıklanmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla öğretmenler “programın dayandığı yapılandırmacı yaklaşım hakkında yeterli bilgi edinemedilerdir. Bu yüzden öğretmenlerin, programın felsefesini ve özünü yeterice anlamaları zorlaşmıştır” (Aykaç ve Başar, 2005, s. 359).

2.4.8.2. Sosyal Bilgiler Programının Yapısı

İlköğretimde uygulanan sosyal bilgiler dersinin program içeriğinde haftalık üçer der saati 3 hafta üzerinden toplam 108 derslik program hazırlanmaktadır. Bu hazırlanan program dersin genel amaçlarını, çeşitli becerilerini kavramlar ve değerlerden oluşmakta. Daha önceki prgoramlarda hedefler ve davranış geneli bilgi aktarmaya yönelik olan öğrenme süreciydi.

Sosyal bilgiler yeni pogramı ise; ülkemize 1940 yılında ünite anlayışını girmiştir. Diğer yandan ise tarih ve coğrafya ünitesi anlayışından kurtamaya çalışılmıştır. Başka bir deyişle, bu programda bir sosyal araştırma birimi tasarlamaya çalıştı. Tarih, coğrafya ve ekonomi gibi disiplinler, öğrencilerin ilgisinin ve merakının psikolojisine uygun olarak yürütülür. Aynı zamanda, yeni sosyal bilgiler dersi müfredatı, edinme, öğrenme alanı, yetenek, ifade ve değer eğitimi, etkinlik ilişkisi ve alanlar gibi yeni bir terminoloji getirmektedir (Öztürk, 2012, s. 36).

Yeni sosyal bilgiler ders müfredatında ünitelerde ve birimlerde yer alan mana, yetenek ve değer simülasyon uzlam ve boylam ilişkileri planlamaktadır. Yeni 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi müfredatında ve 5. sınıfta sekiz ünite bulunmaktadır. Program başarıları, örnek olaylarla birlikte bir öğretmen kılavuzu tarafından desteklenmektedir. Öğrenme alanı "Süre, süreklilik ve değişim" diğer birimlerde düşünülür. Birim adları öğrenme alanları ve başarı içeriği ile belirlenir (Öztürk, 2007, s. 74).

Bir öğretim alanı olarak toplumsal çalışmaların genel amacı vatandaşları eğitmektir. Her seviyede, içeriğinin büyük çoğunluğu sosyal ve beşeri bilimlerden oluşur. Sosyal Bilgiler disiplinlerarası bir yapıya sahiptir. Bu yapı içerisinde, sosyal ve beşeri bilimler müfredat alanlarına uygun olarak sosyal bilim faaliyetleri olarak bütünleştirilmiştir. Burada vurgulanan entegrasyon, sosyal bilimler doğasının en belirleyici özelliğidir. Bulgular ve sosyal bilimler, içeriğini, sosyal bilim, tarih, psikoloji, edebiyat, coğrafya, folklor ve felsefeden çok farklı olan belirli bir amaca entegre etmeye çalışan tek insanlar olmasından dolayıdır.

2.4.8.3. Programın Vizyonu

21. yy. (Eleştirel düşünme, yaratıcılık, doğru karar verme) sosyal katılım (sosyal, politik, ekonomik, sosyal, ekonomik ve sosyal), demiryolu devralımı ve kültürel kavram, temel demokratik değerler ve insan haklarına saygı, Sosyal bilimcilerin Bilimsel bilgi üretmek için kullandıkları şekili edinilmiş, sosyal hayatta üretken olan ve hak ve sorumlulukları olan vatandaşlarını eğitilmektedirler. Müfredat, öğrencilerin bilgiye nasıl ulaşacaklarını öğrenmelerine ve sorun çözme ve tercih yapmak becerilerini geliştirmelerine olanak tanımak için yeniden düzenlenmelidir (Paykoç, 1995, s. 48).

Tüm bu gereksinimlerin yanı sıra, dünyadaki gelişmelere paralel olarak müfredatta yeni yaklaşımlar ön plana çıktı. Bu temel anlayış ve ilkeler çerçevesinde Sosyal Bilgiler dersi aşağıdaki gibi anlatılmıştır (MEB, 2006, s. 11).

Sosyal bilgiler; bireyi sosyal varlığı, tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk ve vatandaşlık gibi sosyal bilimlerin farkına varmasına yardımcı olmak; öğrenme alanlarını bir birime veya temaya dâhil etmek; Mevcut ve gelecekle insanların sosyal ve fiziksel çevresi arasındaki etkileşim, toplu öğretim kavramına dayanan ilköğretim müfredatı.

Özetle, Sosyal Bilgiler programı, öğrencileri için adil değerler kabullenmiş yurttaşlar olarak yaşadıkları ortak bir uyum ve bilgi edinme kabiliyetini kazanmayı amaçlamaktadır (MEB, 2006, s. 11).

2.4.8.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amaçları

Sosyal Bilgiler'in en önemli amacı, aktif bir vatandaş olabilmek için gerekli malzemeleri sağlamaktır. Bu konuda "aktif vatandaş" olmak; Geçmiş öğrenerek ve uygun davranışlar sunarak, dürüst ve zorunlu olduğu tasarlanan bilgi, norm, reva ve muamelesi edilir. Bireylerin aktif olması, olaylar ve sorunlar karşısında pasif takipçiler olmak yerine, problem çözme ve mantıklı kararlar alma anlamına gelmektedir. Sosyal Bilgiler, toplumun sorun çözen bilgi üreten yapıcı ve yaratıcı kararlar alan katılımcı üretken bireylerden oluşabilmesi için belirleyici bir alan olmuştur.

Bu ders ile ülke vatandaşlarının etkin bir yurttaş olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaca ulaşmak için birçok disiplin kullanılmaktadır. Bu süreç aynı zamanda disiplinlerarası işbirliği ve disiplinler arası yaklaşım gerektirir. Çünkü sosyal olaylar birçok disiplinle ilgilidir. Tarihçi kendi tarzında, kendi düşüncesinde filozof, kendi gözünde dini bilim adamı ve kendi gözünde psikologa bakarsa, sağlıklı bir analiz ve bulgu elde edilemez. Dolayısıyla, resmin tümü ışığında daha genel ve bütünsel bir yaklaşım göz önüne alınmalıdır. Bu yüzden, sosyal bilgileri oluşturan disiplinleri bilmesi gerekmektedir. Ülkemizde Kasım 2003'te başlayan ve 2005 öğretim yılından beri kullanılmakta olan Sosyal Bilgiler programında disiplinlerarası yaklaşım vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, Sosyal Bilgiler başarılarının, sosyal bilimlerin ve disiplinlerarası anlayışı oluşturan disiplinlerin verilerine uygun olduğu düşünülmektedir (Keçe ve Merey, 2011, s.111).

İnsanların günlük hayatlarında karşılaştıkları sorunları çözmeleri ve demokratik bir ortamda yaşamlarını sürdürmeleri iyi bir eğitim almalarıyla gerçekleşir. Bu eğitim sürecinde de kendilerinin yaşayan toplumun bir parçası olduğunu anlamaları, yaşamı ve dünyayı tanımaları için Sosyal Bilgiler dersi gereklidir. Zarillo (2000) bu konuda şöyle demiştir: “Öğrencilere Sosyal Bilgiler dersiyle sorun merkezli yaklaşımı öğrenmeleri sağlamalı, demokratik vatandaşlar yetiştirmeli, öğrencilere problem çözme becerileri kazandırmalı, öğrencilerde ‘geçmiş’ düşüncesi oluşturulmalıdır (NCSS, 1990, akt. Karakuş, 2006, s.31).

Etkili vatandaşı düşünen, duyarlı ve yeterlikli birey olarak tanımlanabilir. Düşünen vatandaş, günlük hayatla ilgili temel ifade, tümel anlamlandırılan ve sorunları çözmek ve kararlar almak için onları kullanılmasıdır. Duyarlı bir vatandaş, temel demokratik değerleri olan ve hayatına uygulayan bir kişidir. Yetkili bir vatandaş, etkili bir şekilde hayatta kalabilmek için gerekli olan becerilere sahip bir vatandaşdır ve onları düşünmeye yardımcı olmak için kullanır. Bu üç boyut Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarının temellerini oluşturur (Öztürk ve Dilek, 2003, ss. 57–58).

Sosyal bilgiler dersi, öğrenciyi ilköğretimde sosyal yaşama hazırlamayı amaçlamaktadır. Sosyal bilgiler dersinin en önemli hedeflerinden biri, iyi bir vatandaşla uyumlu bir toplum olabilmek için bir "sosyal kişilik" kazandırmaktır. Buradaki iyi bir vatandaşın amacı, görev ve sorumluluklarını bilmektir. Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin toplum ve sorunları hakkında bilgi sahibi olmasını, insan ilişkilerini anlamasını ve ulusal özellikleri kazanmasını sağlar. Yeni Sosyal Bilgiler Müfredatının amacı, demokratik ilkeleri benimsemiş, düşünme becerilerini geliştiren, bilgi üreten, sosyal ilişkiler geliştiren genel amaçlı, etkili ve sorumlu vatandaşları eğitmektir. Sosyal Bilgiler dersine ilişkin yeni hazırlanan programdaki amaçların sayısı, ilköğretimde daha önceden uygulanmış olan Sosyal Bilgiler Programının amaç sayısına göre daha azdır. Amaçlarda bilgi, beceri, değer-tutum ve davranış dengesi sağlanmaya çalışılmıştır (Öztürk, 2012, s.11).

2.4.9. Sosyal Bilgiler Programının Temel Öğeleri

2005 yılından bu yana uygulanan Sosyal Bilgiler öğretim programının temelini programın genel ve özel amaçları oluşturmaktadır. Bu genel ve özel amaçlar çerçevesinde oluşturulan Sosyal Bilgiler öğretim programının temel öğeleri ise genelden öze doğru şöyle sıralanmaktadır; beceriler, kavramlar, değerler, öğrenmeyi organize eden yapı olarak öğrenme alanları, öğrenme alanlarını oluşturan üniteler ve üniteleri oluşturan kazanımlar. Şekil 2. 4.'de bu öğeler arasındaki ilişki gösterilmiştir.

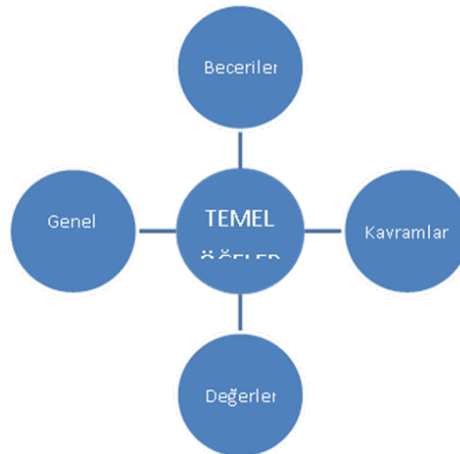
Şekil 2. 4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğeler

Sosyal Bilgiler öğretim programını oluşturan bu öğelerin ne anlama geldiğinin ve aralarındaki ilişkilerin doğru bir şekilde analiz edilip, değerlendirilmesinin yeni Sosyal Bilgiler anlayışını özümsemek için önemli olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler Programının temel öğeleri

- Kavramlar
- Beceriler
- Değerler
- Genel Amaçlar olmak üzere 4 grupta incelenebilir.

Şekil 2. 5. Sosyal Bilgiler Programının Temel Öğeleri (MEB, 2005, s.51).

2.4.9.1. Sosyal Bilgiler Programında Beceriler

Öğrenme sürecinde edinme, geliştirme ve hayata geçiş becerisidir (MEB, 2005). Beceri, bir bireyin kolay ve ustalıkla, fiziksel ve psikolojik olarak iş yapabilmesi demektir. Beceri, bir iş veya görev yapabilme becerisidir. Aynı zamanda öğrencilerin daha fazla öğrenmesine yardımcı olan öğeler olarak düşünülür (Oğuz, 2013, s. 280).

Beceri, bir kişinin belirli bir işi mümkün olan en iyi şekilde geliştirmesi veya eğitim faaliyetleri yoluyla yapabilme kabiliyeti olarak tanımlanır. Yeni Sosyal Bilgiler Programının vizyonu değişti ve bilgi edinmek yerine bilgiyi kullanma üzerine yoğunlaştı. Bununla birlikte, bu bilgi öğrenmenin önemini göz ardı etmez, aksine öğrenciler bilgiyi eleştirel ve yaratıcı olarak çözmekte olan problemleri çözmek için kullanırlar. Bireyler, bilgileri, sahip oldukları becerilerle mümkün olan en iyi şekilde kullanabilirler.

1. sınıftan 8. sınıfa kadar öğrencilerde tüm derslerde geliştirilmesi gereken 9 ortak beceri benimsenmiştir. Programda bu beceriler şöyle sıralanmaktadır:

1. Eleştirel Düşünme Becerisi: Farklı bakış açılarını açıklama, kararları sorgulama, değerlendirme gibi becerilerdir.
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi: Esnek ve orijinal olma; analiz, sentez değerlendirme yapma, sıra dışı bağlantılar kurma.
3. İletişim Becerisi: Dinleme, sözlü ve yazılı olarak kendini ifade etme farklı perspektiften bakma, başkalarının düşünce ve duygularını anlama.
4. Araştırma Becerisi: Okuduğunu anlama, bilgiyi bulma kullanılabilir biçimde plânlama ve yazma.
5. Problem Çözme Becerisi: Problemi tanımlama, sınırlandırma, problemin çözümüne yönelik hipotezler ortaya atma, veri ve kaynak araştırması yapma, hipotezleri test etme, probleme yönelik çözüme varma.
6. Karar Verme Becerisi: Sorunun farkına varma, sorunu tespit edebilme ve tanıma, çözüme ilişkin hipotez ileri sürme, veri toplama çözüm yollarını öğrenme, çözümü değerlendirme.
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi: Yönergelerden yararlanarak bilgisayarı

kullanma, farklı kaynaklardan toplanmış bilgiyi kaydetme, biçimlendirme tekrar kullanma, günlük hayatta ulaşabildiği teknolojik ürünleri amacına uygun olarak kullanma.

8. Girişimcilik: Meslekleri ve çevresindeki işyerlerini tanıma, başarılı girişimcileri tanıma, kişilerin ekonomi içinde çalışan ve tüketici olarak oynadıkları rolleri keşfetme, yenilikçi fikirler sunma ürünler tasarlayabilme.

9. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma: Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma / sunu.

10. Gözlem: Çevresindeki olay ve olgulara dikkat etme, olay ve olguları algılama, doğru ve tarafsız tanımlama, gözlemlediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme, gözlediklerini kaydetme ve aktarma.

11. Mekânı Algılama: Uzay ilişkilerini görebilme, harita, plân, kroki, grafik, diyagram çizme ve yorumlama, küre kullanma.

12. Zaman ve Kronolojiyi Algılama: Takvimden bilgi edinme, kronolojik sıralama yapma, zaman şeridindeki veriyi yorumlama, zaman şeridi oluşturma.

13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi: Benzerlik ve farklılıkları bulma, zamanla oluşan süreklilik ve değişimi algılama, tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme.

14. Sosyal Katılım Becerisi: Kendini, çevresini etkileyen konularda bilgi sahibi olma, bireyler, gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki ilişkiyi tanıma, lider ya da izleyen olarak gruba, kuruma, sosyal örgütlere ve topluma hizmet etme.

15. Empati Becerisi: Kendini karşısındakinin yerine koyma, olaylara karşısındakinin bakış açısıyla bakma (MEB, 2006, s. 12).

2.4.9.2. Sosyal Bilgiler Programında Kavramlar

Öncelikle bu derste kavram ve kavram eğitiminin anlaşılması için genel olarak kavram ve kavram öğretmini açıklamak gerekir. Aynı niteliklere sahip olay, düşünce ve nesnelere verilen genel isme kavram denir. Dilimizle ifade edebildiğimiz objelerin, bireylerin, fikirlerin, düşüncelerin ortak özelliklerini anlatan yapıdır (Vural, 2005, s. 484).

Zihnimiz, kavramlar kavramların aracılığıyla çevrenin karmaşıklığını basitleştirir. Kavramlar bireyleri ayrıntılardan ve karışıklığındakayıp olmaktan kurtatır. Kavramlar olmasa bütün sosyal bilimlerdeki temel kavramlar bilgisini sahip olmayacağız ve çevremizdeki olup bitenlerden habermiz olmayacaktır. Çocukların sayısız nesneleri, fikirleri ve olayları çevrelerindeki gruplar halinde kategorize etmesine olanak tanıyan kavramlar, çocuğun çevreyle daha kolay iletişim kurmasına ve etrafındaki olayları ve nesneleri anlamlandırmasına katkıda bulunmaktadır (Erden, t.y. s.49).

Kavram, farklı nesnelerin değişebilir genel özelliklerini ve insan zihninde anlamlı hale gelen fenomeni temsil eden bir bilgi yapısıdır. Aynı özelliklere sahip objelerin, bireylerin, olayların, düşüncelerin belli bölümlere ayırmak amacıyla yapılan kategori olarak tanımlanmaktadır (Senemoğlu, 2004, s. 511).

Kavramlar bilginin temelini oluşturur ve kavramların birbiriyle ilişkileri bikim normlarını meydana getirir. Bizler küçüklükten itibaren düşünce unsurunu oluşturan kavramları ve onların isimleri olan kelimeleri öğrenir; kavramları sınıflandırabilir, ilişkilerini saptar, böylece bilgiyi anlamlandırır bilir, yeniden düzenleyebilir, hatta yeni kavram ve bilgilere oluşturabilir (MEB, 2006, s. 41).

Objelerin ve fikirlerin aynı özelliklerine göre gruplandırıldığında bu genel sınıflamaya verilen isimdir. Düşüncelerimizin temel yapı taşıdır. İnsanlar tecrübeleri sonucunda kazandıklarını ortak özelliklerine göre sınıflandırıp, diğer öğrendikleriyle farkını yapabilmektedir. Bu sınıflamalar beyinimizde düşünce birimi olarak yerleşir. Kavram, düşüncelerimizi anlatabilmek açıklayabilmek için kullandığımız kelime ya da kelimelerdir. Objeler ve ya olaylarındışardan direk gözlemlenen ve ya dolaylı gözlemlenen özelliklerinden meydana gelir. Kavramlar somut olaylar veya varlık değil, eğer bir sınıflandırmak yapılsak ise soyut düşünce birimidir. Gerçek yaşamda bulunmazlar sadece kişilerin düşüncelerinde yer alırlar, biz onları yaşamda örnekleri ile görürüz. Kavramların özelliklerinin kalite ve niceliği deneyimlerle çeşitlilik göstermektedir. Böylelikle kavramları devalı yensiden tanımlarız. Bir kavramın sahip olduğu özellik birden çok kavramın özelliği olabilir (MEB, 2006, s. 41).

Kavramların çok kapsamlı olması bireyin kullandığı dille ilgilidir. Zihinsel etkinliklerimiz geliştirebilmemiz kullandığımız kavramları ilgilidir. Kavram zihinsel bir olaydır, bireyin bir nesne ya da olay karşısında edindiği bilgileri düzenlemeyi,

karşılaştırma yapmayı ve ilişkilendirmeyi içerir. Kavram zihnimizde anlam verdiğimiz nesne, olay ve olguların değiştirilebilir özelliklerini temsil eden bir bilgi yapısıdır (Kılıçoğlu, 2013, s. 329).

Sosyal bilgiler öğretiminde, öğretim odak noktası olarak kavram öğrenmeyi belirlemede birçok faydası vardır; akademik başarıyı etkiler, öğrenme ve davranışa yansımada kolaylık sağlar, etkili öğrenmenin gerçekleşmesini sağlar, anımsamayı kolaylaştırır, bilgi ve deneyimde alışverişinde kolaylık sağlar, bireysel öğrenmeyi sağlar, doğru ve yanlış algılamayı ayırt etmeye yardımcı olur, problem çözmeyi ve akıl yürütme becerilerini geliştirmektedir (Doğanay, 2003, s.234).

Kavramlar düşüncelerimizin başlıca en temel unsurlardır. Nesnelerin veya olayların doğrudan ve dolaylı gözlemlenebilir özelliklerinden oluşur. Kavramlar gerçek dünyada değil aklımızda zihinsel bir sınıflandırmadır. Bununla birlikte, gerçek dünyada, kavramları örneklediren olgular bulunabilir. Ancak gerçek dünyada, kavramları örnekleyen olaylar olabilir. Kavramlar, deneyimlerimize göre yapılanan gerçek yaşamda nesnelerin ve olayların algılanış özellikleri olarak tanımlanabilir.

Çocukların sayısız nesneleri, fikirleri ve olayları çevrelerindeki gruplar halinde kategorize etmesine olanak tanıyan kavramlar, çocuğun çevreyle daha kolay iletişim kurmasına ve etrafındaki olayları ve nesneleri anlamlandırmasına katkıda bulunmaktadır (Erden, Tarihsiz, s. 49). Kavramlar, çocuğa uzun süreli bellek gibi temel bilişsel yapıları inşa etmeye ve yeni bilgileri bellekte anlamlı bir şekilde depolamanıza yardımcı olur. Eğitim çoğu zaman kavramların öğretimiyle ilgilidir. Bu nedenle kavram öğretimi konusu da önem kazanmaktadır. Kavram öğretiminin amacı bireye örnek olabilecek ve örnek olamayacak durumları ayırt edebilecek bir kavram örneğini kapsayacak yerleşik özelliklerini zihinde tasarlayıp kurmasına yardım etmektir (Öztürk, 2007, s. 75). Kavram öğretimi formal eğitim sürecinde önemli bir yere sahiptir. Bu süreçte öğrenciler kavramın tümünü ya da bir kısmını basit düzeyde algıladıklarından bu durum onların kavramı geliştirip, genişletmelerine katkı sağlamaz. Bundan dolayı öğretmen öğretilecek kavramın özelliklerine uygun bir çevre düzenlemesi yapmalı, öğretimi destekleyecek değişik ortamları seçmeye özen göstermelidir.

Öğretim ortamına getirilecek araç – gereç basılı materyal ve bilgi yaprakları özellikle somut kavramların öğretimi gerçek bilgileri sağlayacak özellikte olmalıdır.

Bu dersin hedefleri arasında ünitelerde bulunan toplumsal kavramları anlamlandırabilmeleridir. İlköğretim öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler ile ilgili ilkeleri öğrenebilmeleri ve ortaya çıkabilecek problemleri çözebilmeleri için temel kavramları anlamaları gerekmektedir.

Sosyal bilgilerde kavram öğretimi 1960'lı ve 1970 'li yıllarda kavramsal yaklaşımın yaygın olduğu dönemde kazanmıştır. Öğretim üyeleri, Sosyal Bilgiler dersinin öğretimini kolaylaştırmak için Sosyal Bilimlerle ilgili başlıca kavramları ortaya çıkarmak için çeşitli araştırmalar yapmıştır. Bu dönemde akademisyenler Sosyal Bilgiler öğretimini kolaylaştırmak amacıyla Sosyal Bilimlerle ilgili temel kavramları ortaya çıkarmak için çeşitli araştırmalar yapmışlardır. Bu kavramlar aşağıda disiplinlere göre şu şekilde verilmiştir.

Antropoloji; kültür, gelenek, rol, toplum, adet, teknoloji, değerler, değişme inançlar, sosyal örgütler, medeniyet.

Ekonomi; kıtlık, para, uzmanlaşma, üretim, biriktirme, pazar, mal, fiyat. Coğrafya; yer, ölçek, nüfus, harita, dünya, şehirleşme, çöller, bölgeler. Tarih; kronoloji, dönem, devrim, olgu, medeniyet, yorum, kurumlar.

Politika; otorite, yasalar, vatandaşlık, devlet, bağımsızlık, devrim, demokrasi. Psikoloji; öğrenme, birey, algı, bellek, his, davranış, grup, güçlü, tutum, zekâ.

Sosyoloji; toplum, grup, normlar, statü, değerler, aile, sınıf, toplumsal rol (Erden, Tarihsiz, s. 49).

Sosyal bilgiler derslerinde kavramların öğretilmesinde öğrencilere bol miktarda örnek vermek, kavramları olabildiğince görsel materyallerle desteklemek, uygun öğretim tekniklerini kullanma kavram öğretimini kolaylaştırmaktadır (Yazıcı – Samancı, 2003, ss. 83-90). Öğretmenler özellikle soyut kavramları öğretmekte güçlük çekerler. Bu tür kavramlar öğretildiğinde, öğrencilerin soyut düşünme becerilerinin geliştirilmesi önemli bir unsurdur.

Sosyal Bilgilerde yeni kavramların öğretilmesinde öğretmen öğrencilerin ön bilgilerini kontrol ederek öğrenmeyi gerçekleştirilmelidir. Sosyal bilgiler öğretiminde öğretim odak noktası olarak kavramların öğrenilmesinin belirlenmesinde birçok fayda vardır. Öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Öğrenmeyi ve hatırlamayı kolaylaştırır, iletişimi kolaylaştırır, öğretimi bireyselleştirir. Doğru ve

yanlış algılamamanın farkı anlaşılmaktadır. Karmaşıklığı anlamaya yardım eder, sorunları çözebilme ve akıl yürütme becerilerini geliştirir (Vural, 2005, s. 484). Temel soyutlamalar kavramlardır. Tamamen soyut bir içerik öğrenmek çok zordur. Bundan dolayı kavramları somutlaştırmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Kavram öğretiminde kullanılabilecek kavram haritaları geliştirilmiştir.

Kavramların öğretilmesi işi çoğunlukla eğitimle ilgilidir. Coğrafya, sosyoloji, ekonomi, siyaset bilimi, tarih vb. disiplinlerin temel kavramları bilgisi olmadan, büyük bir anlamda, kim olduğumuzu ve yaşadığımız dünyayı tanımada yetersiz kalınacaktır. Bu dersde kavramların öğretilmesinin yaraları oldukça fazladır: çocukların öğrenim hayatlarında başarıyı artırır. Öğrenmeyi ve akılda tutmayı kolaylaştırır, kişiler arası bilgi ve deneyim alışverişini basitleştirir, bireysel öğrenmeyi gerçekleştirir. Doğru ve yanlış anlamaların farkındalığını artırır. Karmaşıklığı anlamaya yardım eder ve soruları çözebilme, akıl yürütme becerilerini geliştirir (Doğanay, 2003, ss. 234-237). Kavramlar, belli bir konuda birçok bilgiyi organize eden ve bir araya getiren öğelerdir. Bilginin ötesinde yeni program, kavramların öğrencilerde tümevarım ve tümdengelimci düşünceye teşvik edilmesine önem vermektedir. İlkokul öğrencilerini sosyal bilgiler oluşturan bilim dalları adına belirtmeden yapısal kavramların öğretilmesini önemine değinmektedir. Örneğin, gelir ve gider, emek, pazar, istek ve ihtiyaçlar ekonomi ile ilgili yapısal kavramlardır. Öte yandan göç, kültür, kentleşme, aile, grup gibi kavramlar sosyolojinin yapısal kavramları olarak düşünülebilir. Tarihin yapısal kavramları ise birinci ve ikinci elden kaynak, değişim ve süreklilik, kronoloji ve nedensellik gibi kavramlardır (Öztürk, 2007, s. 77).

Bu çerçevede 4. sınıf için 91 yapısal kavram, 5. sınıf için 121 yapısal kavram benimsenmiş olup, bunların kazanımına önem verilmektedir. Kavram öğretimi kendi arasında giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyleri olarak üç aşamaya ayrılmıştır (MEB, 2005, s.79). Aynı zamanda yeni program anlam çözümleme tabloları, kavram ağları, kavram haritalarına da önem vermektedir. Öğretmeni, öğrenciye kendi kavram haritasını yaptırmaya, varsa kavram yanlışlığını tespit etmeye ve düzeltmeye yönlendirmektedir (Öztürk, 2012, s. 39).

2.4.9.3. Sosyal Bilgiler Programında Değerler

Değer, davranışlarımıza yön veren ilkeler, inanışlar ve faaliyetlerimizi yargılayan kriterler olarak söyleyebiliriz. Sosyal Bilgiler Programında ise toplumun varlığını, devamlılığın ve sürekliliğini sağlamak için kabul gönen inaç, tutum, ilke şelinde tanımlamıştır (Yazar ve Yelken, 2013, s. 45). Değerler bizi yönlendiren ve bilincimizde var olan anlayışlardır.

Kişinin bir topluluk içinde yerini belirleyen çevresi ile olması gereken iletişim yapamsını sağlayan, bireyin toplumdaki pozisyonu belirlemek için yapı taşlarını ouşturan ve gelecek zamanda kişilik oluşumunu, farklı görüşlerini beliryen ve davranışlarına yön veren değerlerdir (Kılcan, 2013, s. 312).

Eğitimin hedefi öğrenciyi her anlamda gelişmesini destekleyerek, onu bulunduğu ortamda faydalı olmasını sağlamaktır. Eğitim öğrenci, aile ve toplum unsurlarını göz önünde tutarak verilirse bir bütünlük için değişir ve gelişir. Konu ve ünitelerin bilgi yönü olduğu gibi değerler yönüde vardır (Alıcıgüzel, 2001, s. 243).

Değer öğretimi için farklı yöntemler vardır. Eski yönteme göre telkin edilerek antlıabiliği gibi açıklanarak öğrencinin kendi değer anlayışının farkına varılması sağlanır. Açıklama yöntemi öğrencinin kendi duygu, inanç ve değerlerinin fark etmesini sağlar. Böylece olumlu olumsuz yönlerini kendileri görür. Okulardaki öğretilen değerler ahlaki yargılama şekilnde verilebilir.

Değer öğretiminde bir yöntem ise değer analizidir. Bu yaklaşım değer eğitiminde dikkat, düşünce ve ayırma yeteneğini gerektiren şekildir. Örnek olaylarla öğrencilerin ahlaki düşünme becerisi kazandırılır. Bu yaklaşımla bilimsel pronlem çözme yöntemlerini sosyal konulara uygulayabilirler. Değer eğitimdeki yaklaşımlar şöyle sıralanmıştır; Değer açıklamak, ahlâki muhakeme, Değer analizi gibi yeni yaklaşımlar benimsenmiştir. Değerlerin özellikleri şöyle sınıflayabiliriz (MEB, 2006, s. 53):

- Toplum ve ya bireylerce özümşenen birlik sağlayan olgulardır.
- Toplumun ve bireyin ihtiyacını karşıladığı ve iyi olduğu düşünülen ilkelerdir.
- Bilgiyi ilgilendiren konular yanında duyguları ve heyecanlarıda ilgilendiren hükümlerdir.
- Değerler kişilerin zihinlerinde olan ve davranışlarına yön veren güdülerdir.

- Değerlerle normlar arasında fark vardır. Değerler kapsamlı ve soyut özelliklere sahiptir. Değerler normlarıda içine alır.

Sosyal Bilgiler Programında yer verilen değerlerden bazıları şöyle maddelenmiştir (MEB, 2006, s. 53):

Sosyal Bilgiler Programı öğrencilere toplumun varlığını, birliğini, işleyişini ve devamlılığını olması ve sürdürmesi için değerler kazandırmayı amaçlar.

- Adil olma
- Duyarlık
- Sağlıklı olmaya önem verme
- Aile olmanın önemi ve birlikteliğin önemine değinme
- Doğru
- Sevgi
- Özgürlük
- Güzel duyu
- Saygı
- Anlaşma
- Hoşgörülük
- Sorumluluk
- İlmîlik
- Misafirperverlik
- Temizlik
- Çalışkanlık
- Özgürlük
- Vatanseverlik
- İş birliği
- Yardımseverlik

Okullarda değer öğretiminin nasıl yapılması gerektiği konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Okullarda seçilen değerler, geleneksel telkin yöntemiyle aktarabileceği gibi değer açıklama yaklaşımı ile öğrencinin kendi değerlerinin farkına varması sağlanabilir. Ayrıca öğrencinin değerlerini anlamak ve değerinin sistematik analizini yapmak amacıyla ahlaki muhakeme ve değer analizi yaklaşımları da kullanılabilir (MEB, 2005, s. 90).

2.4.10. Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Öğrenme Alanları

Sosyal bilgiler programında öğrenme alanlarının içerğini, öğrenim sürecinde bireylerin öğrenmesi gereken bilgilerin kapsamı oluşturur. İçerik öğrenme alanı olarak verilir. Öğrenme alanları; aralarında ilişki olan beceri, tema ve kavramalardan bütün düzenli yapılardır.

Program öğrencilere tüm faaliyetlerle ilgili alanları tam olarak vermek için psikoloji, tarih, coğrafya, antropoloji vb. disiplinleri kaynaştırmayı sağlayacak öğrenme alanı kullanılmıştır. 9 adet öğrenme alanı vardır;

- Birey ve Kimlik,
- Kültür ve Miras,
- İnsanlar, Yerler ve Çevreler,
- Üretim, Dağıtım ve Tüketim,
- Zaman, Süreklilik ve Değişim,
- Bilim, Teknoloji ve Toplum,
- Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler,
- Güç, Yönetim ve Toplum ve
- Kürsel Bağlantılar (Öztürk, 2012, s. 37).

Örnek; Birey ve Toplum öğrenme alanı diğer bilimlerden yararlanarak içerik hazırlanır. Zaman-Süreklilik ve Değişim öğrenme alanı ise birçok alanlardan yararlanmıştır. Bu öğrenme alanı eylemlerin sürekli değişimip gelişimiğini anlatmayı kolaylaştırmaktadır.

2.4.11. Sosyal Bilgiler Öğretimine Farklı Yaklaşımlar

Sosyal bilgiler öğretiminde farklı yaklaşımlar ve farklı arayışlar eskiden günümüze kadar gelmiştir. Naylor ve Diem (1989)'e sosyal bilgiler eğitimine üç çeşit yaklaşımdan bahis etmiştir.

Sosyal bilgilerin eski anlayışda; Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık gibi derslerle oluşuyordu. Yeni Sosyal Bilgilere programlarında ise tarih, Coğrafya ve Vatandaşlığın yanında Antropoloji, Hukuk, Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji, Ekonomi ilave edilmiş buna göre öğrenme alanları bunların öğretilmesi için ve üniteler hazırlanmıştır(Ata, 2007, s. 73).

2.4.11.1. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler

Vatandaşlık aktarımı, bu yaklaşımın en eski ve çok kullanılan yaklaşımıdır. Öğretmen merkezli yaklaşımdır. Bu yaklaşımda hedef toplumun genel yapısını, değerlerini inanışlarının devamlılığını sağlamaktır. Programın içeriğini uzmanlar belirler. Bu programın hedefleri toplumun kazandırmak istediği, geçmişten gelen her türlü gelenek görenekleri kazandırmaktır. En eski öğretim yaklaşımıdır. Burada ana hedef öğrencilere kültürel geçmiş vererek, istenilen vatandaş olmalarını sağlamaktır (Barr, Barth ve Shermis, 1978; Barth ve Demirtaş, 1997; Doğanay, 2005, s. 20).

2.4.11.2. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler

Etkili vatandaşlık için öncelikle bir hazırlık gerektiğini savunur. Bunun içinde sosyal bilimlere ve topluma ait bilgi, beceri ve davranışların öğretildiği yaklaşımdır. Bu yaklaşımda içerik sosyal bilimlere ait konu alanları tek tek verilmektedir, aynı zamanda sosyal bilim disiplinleri birlikte verilmesinden oluşmaktadır. Yani bu yaklaşımda sosyal bilim yöntemlerinden araştırma inceleme ve buluş yolu öğrenme yöntemleri kullanılmaktadır. Özetle öğrenci toplumsal bilimci düşünebilecek, toplumsal bilim yöntemleri kullanabilecek ve etkin yurttaş olamayacağı öğrenmektedir (Barr; Barth ve Shermis, 1978; Barth ve Demirtaş, 1977; Doğanay, 2005).

Sosyal bilginin yapısını ve bilgilenme ve anlamlandırma süreçlerini öğrencilerin öğrenmesi gereklidir. Bu programın içeriğini farklı bakış açıları ve problemlerden meydana gelir. Böylesi bir içerik öğrencilerin karmaşılaşan sorunları çözebilmek için bilgi, beceri ve değerler kazanmalarını sağlar.

2.4.11.3. Yansıtıcı Araştırma Olarak Sosyal Bilgiler

Öğrencilerin sorunları çözme ve karar alma yeteneklerini öğrenip gerçekleştirmelerini sağlar. Bunun yanında öğrenciler özel ve toplumsal sorunları tanıyıp çözebilirler. Bilgiye yönelik kararların verilmesi için gerekli öğrenme öğretme süreçlerine yer verilir. Öğretim faaliyetlerinde öğrenciler yakında ilgilendiren, onlarla ilgili endişe veren günlük konu sorunlardan oluşur. Araştırma ve inceleme en iyi yöntemidir. Bu yaklaşımda öğrenciler kendi yaşamlarında karşılaşacakları tüm sorunları tanıma, çözümleme ve karar verme süreçlerini geliştirmek temel hedefidir (Barr; Barth ve Shermis, 1978; Barth ve Demirtaş, 1977; Doğanay, 2005).

Sosyal bilgileri öğretirken öğretmen bu üç yaklaşımdan birini seçebilir. Bunun yanında konuya göre bu üç yaklaşımı kullanıp kendine özgü bir yaklaşım çıkarabilir. Farklı bir tanımla Sosyal Bilgiler öğretiminde toplumun kültür mirası, sosyal bilimlerle ilişkili disiplinlerden faydalanarak öğrenciye geçirilmeye çalışılır (Erden, ty, s. 8).

2.4.12. Sosyal Bilgilerde İçerik: Kapsam ve Yapı

Sosyal Bilgilerin ayırıcı niteliğinden ne önemlisi, içeriği kapsamı ve yapısıdır. Bu noktalara ait belli özellikler açıklanacaktır.

Sosyal Bilgiler, içeriğini hedefleriyle uyumlu olarak öbür derslerden farklı bir şekilde düzenlenmektedir. Sosyal bilimler, içeriğini toplumsal ve insani bilimlerden almıştır. Başka bir anlatımla, konu olan kavram, problem ve ya görüş düşünce ilgili içerik, başka bilimlere içerebilir. Sosyal bilgiler bu içeriği, kendini yaratan unsurların nereden geldiğini anlaştırmayacak şekilde kaynaşmasını sağlayıp bütün hale getirir. Bu şekilde yapılan içerik, öğrencilere bir konunun birden fazla alanda disiplininde drumunun görmelerini sağlar.

Sosyal Bilgiler; Antropoloji, Arkeoloji, Ekonomi, Coğrafya, Tarih, Hukuk, Felsefe, Siyasal bilimler, Psikoloji, Din, Sosyoloji ve sanat, Edebiyat, Matematik ve tabiat bilimlerinin dengeli ilgili içereklerin belli bir düzenle bir bütün halinde oluşturulmasıdır. Bu kadar çok çeşitli sosyal bilimleri içeriğinde barındıran sosyal bilgiler dersi bütüncül ve koordineli bir yapısı vardır. Sosyal bilgilerin bu kadar geniş alanlı olmasının sebebi farklı disiplin kaynaklarına dayalı olmasıdır. Sosyal bilgilerinin ders içereklerinin belirlebnmesi bu nedenle diğer alanlara daha zor belirlenmektedir (NCSS, 1993, akt: Karakuş, 2006, s.35).

Ders içerikleri sosyal bilgiler programına göre sistemli biçimde düzenlenmelidir. Sosyal bilgiler dersinin içeriği iki temel kavram üzeinden anlatılmıştır. Sosyal bilgiler programında içeriğinin de olması gereken kavramlar; Bilgi, Beceri, Demokratik değerler bunları öğretme faaletlerinden oluşturulur. İçrek özetle, öğrenilmesi gereken alanlar, beceriler, değer ve kanaatlardan oluşur. İçeriğin dış sınırlarını belirlemek her zaman iyisidir. Sosyal bilgilerde içeriğin nasıl oluştuğunu yanında içerik düzeni ve sıralamasını öğretmenler ve uzmanlar tarafından tartışılmaktadır (akt. Karakuş, 2006, s.35).

Sosyal bilgiler ders programlarında olması gerekenler: sosyal fayda, kişisel yarar, öğrenme faaliyetleri, öğretim faaliyetleri, içeriğin kapsadığı alan (Varış, 1997, s.115). Sosyal bilgiler programında bütüncül bir yaklaşımı verebilmek için psikoloji, tarih, coğrafya, antropoloji vb. bilimlerini kendi çatısı altına almıştır.

Sosyal bilgiler öğretim programında içerik, çok disiplinli bir anlayışla ‘’öğrenme alanları’’ çevresinde oluşmuştur. Değişik disiplinlere ait kavramların gelişmesi gerektiği amaçlanmıştır. 2005 programında sosyal bilgilerin iki anlayışı mevcuttur. Bunlardan biri disiplinlerarası olduğu diğrei ise bütüncül olduğu anlayışlardır. Sosyal bilgilerin içreğine giren kavramlar başka programların alanına girebilirler. Programlar tek disiplinli ve çok disiplinli anlayışlar olmak üzere ikiye ayrılır. Tek disiplinli programlar şunlardır: tarih, coğrafya ve ekonomi isimlerle ayrı ayrı verilir.

Program yaklaşımları üç şekilde yapılır; tek disiplinli yaklaşım, disiplinlerarası yaklaşım ve çok disiplinli yaklaşım olarak. İçeriği bu üç programa göre yapılandırılan sosyal bilgiler dersinde kavramlar üniteler faydalandığı sosyal bilimden oluşturulur. Konuların tarihî, coğrafi, politik, sosyo-kültürel vs. yönünden önemi belirtilir ilişkileri açıklanır.

- Sosyal Bilgiler programının içeriğinin belirlenmesinde;
- Sosyal bilgilerde içerik belirlenirken kullanılan yaklaşımlar;
- Genişleyen çevre programı
- Sarmal programdır.

Bu iki programın bir arda kullanılması daha verimli olduğu için programcılar bu iki programı kaynaştırarak kullanmaktadır. Bundan dolayı, sosyal bilgiler öğretim programı öğretirken basitten karmaşığa, somuttan soyutta, yakından uzağa ve tarih konularda ise sıralama yaparak öğretlemidir. Ayrıca güncel konularıda sınıfa getirerek öğretim faalyeti gerçekleştirmelidir.

Genişleyen Çevre Programı:

Öğrenciler bu yaklaşımla kendi hayatalarıyla ilişkilendirme imkânı buluyorlar. Bu programa göre kavramlar öğrencilerin gelişimine ve öğrenmine uygun şekilde yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene göre şeklinde hazırlanmıştır (Öztürk , Dilek ve diğ. 2002, s. 65).

Genişleyen Çevre Yaklaşımı,

Bu anlayışta, öğrenci okula kendini ilgilendiren konularla başlar; ailesi, okulu ve yakın çevresi ve git gide genişler.

Geçmiş-Gelecek ve Yakın-Uzak Temelli Yaklaşım:

Bu yaklaşımda önceden bilinen ve şimide de öğrencilere soyut gelen tarih ve coğrafya gibi kavramlar verilmektedir. Sosyal bilgilerde içerik saptanmaya çalışırken yakından-uzağa ve geçmiş-gelecek bağlantıları kurularak verilmiştir.

Sarmal Program Anlayışı:

Genişleyen çevreye karşı başka bir yöntem olarak çıkmıştır. Programdaki kavramlar üniteler zaman geçtikçe daha da zorlaşarak verilmektedir. Örneğin hakların ve sorumlulukların kavramı her yıl genişleyerek verilir. Küçük sınıflarda daha basit öğrencinin yaşı büyüdükçe aynı kavramlar gelişerek verilir (Karakuş, 2006, s.37).

Sarmal programda kavramlar ve ya ünitelerin öğretimi zaman ilerledikçe içeriği çoğalarak verilir. Kavramlar genişlerken izlemsi gerekenler ise; bilinenden-bilinmeyene, somuttan-soyuta olmalıdır. Bu program 1968'den sonra sosyal bilgiler programına konmuştur. İlköğretim programlarında 4-5. sınıf sosyal bilgiler kavramları, konular, 6-8. Sınıflarda genişleyerek ayrıntılı olarak tekrar edilmiştir. Durumun böyle olması zaman kaybı olarak görülmüş ve 1997 programında sarmal program kaldırılmıştır. 2005 sosyal bilgiler programında sarmalılık özelliği kısıtlanmıştır(Öztürk, 2012, s.15).Bu anlayışta sarmal ile genişleyen çevre programı kaynaştırılarak verilmiştir. Kavramlar, konular sınıflar büyüdükçe farklı açılarla genişleyerek verilmiştir. Farklı sınıflara göre içerik sıralanışı hazırlanmıştır. Konular sınıflar büyüdükçe karışıklaşırken, genişleyene çevre programı ile uyumluluk gösteririr.

Bu programın ana temelini sosyal bilgilerle ilgili kavramlar oluşturur. Kapsamını kavramların diğer disiplinlerle bütünleşmesi oluşturur. Örneğin, nüfus kavramı (insanlarda nüfus, coğrafi olarak nüfus, hayvanlarda nüfus, nüfusun artması vb...) ile ilişkili içerik bütün kanaklala yazılarak oluşturulur (Karakuş, 2006, s.37).

2.4.13. Sosyal Bilgiler Dersi İle İlgili Uygulamalar

4-5. Sınıflar için;

Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının uygulanması ile ilgili açıklamaları incelediğimizde 4. ve 5. sınıf ile 6. ve 7. sınıf programının uygulanmasına ilişkin açıklamalar yapılmış, açıklamalarda bazı maddeler aynı iken bazı maddelerde farklılıklar görülmektedir.

İlköğretim sosyal bilgiler açıklamaları Sosyal bilgiler dersi öğretimi programında sınıflarda işlenen ders sayısı haftada 3 er ders saati olmak üzere 36 haftada 108 saatlik öğretim süresi planlanmıştır.

Bu dersin öğretiminde;

1-Etkin ve katılımcı vatandaş yetiştirme hedefi ile hareket edilmelidir. Coğrafya, hukuk ve vatandaşlık gibi dersler gibi birçok benzer bilim alanlarından birçok ders içeriğiyle çok yönlü olarak ele alınmaktadır. Konular sınıfta çok yönlü işlenmeli mesela Çanakkale Zaferi'ni anlatırken hem tarihi açıdan milli duygulara seslenmeli hem bölgenin coğrafi ve siyasi açıdan jeopolitik önemini irdelemeli hem de o bölgede yaşamış eski uygarlıkların geçmişlerinin dünya tarihi açısından günümüze yansımalarını belirtmelidir. Aynı şekilde edebi eserler (efsaneler, destanlar, masallar, atasözleri, şiirler vb.) coğrafya, edebiyat, tarih bağdaştırılmalı ve öğrencilere edebi eserlerin özündeki ana tema işlenmelidir.

2-Sosyal Bilgiler Programında konular kazanımlarına göre belli bir sırlamayla verilmiştir. Belli bir içerik içerisinde bu kazanımların sunulması söz konusudur. Öğretmenler, kazanımları sunarken çevre şartlarına, çocukların hazır-bulunuşluk düzeylerine, ihtiyaçlarına, beklentilerine bakarak Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarını ve ilkelerini dikkate alarak hareket eder. Güncellik ilkesini her zaman göz önünde bulundurur.

3- Öğretmen Sosyal Bilgiler dersini hayatın içinden örneklerle anlatır. Okulun içinden ve dışından olayları bağdaştırarak çelişkili durumları karşılaştırır, gerçek hayat

problemlerin üzerinde yansıtıcı düşünce becerilerini kullanmalarını sağlar. Örneğin öğretmen kız öğrencilerin okula gönderilmeme sebepleri nelerdir? Konusunu çocuklara sunar ve bu sorunun sebep çözüm yollarını bir raporla sunmalarını ister.

4- Sosyal Bilgilerde son yıllarda kullanımı ön plana çıkan yakından uzağa ilkesini öğrenciden şu şekilde istenmelidir. Örneğin günümüzdeki teknolojik gelişmeleri insanlığın ilk yıllarındaki zamanına kadar indirgemesi sağlanarak aradaki farklılıkları görmeleri ağılanmalı ve empati kurma yetenekleri de geliştirilmelidir.

5- Program öğretilirken 9 farklı program alanı kullanılmıştır. Bu temel becerilerin yanı sıra zamanı doğru kullanma, kronolojik algı, mekân algısı, sürekli gelişim ve aktif derse katılım becerilerinin de işlemesi gerekmektedir. Ayrıca kaynak kullanımı ve kanıt göstermeye yönelik değerlendirmeler yapılmalı ve sebep-sonuç ilişkisini ortaya koyma becerileri geliştirilmelidir. Kanıta dayalı akıl yürütme becerileri de geliştirilmelidir. Sonuçlardan çıkarım yapıp yorum ortaya konması sağlanmalıdır.

6-Öğretmen çocukların kavram yanılgıları varsa düzeltmelidir. Disipline dayalı kavramları öğrenmelerine özen göstermelidir.

7- programın içeriğindeki değerler öğrenciye bir olay ya da öyküden yola çıkarılarak verilmelidir. Olay ya da öyküden çıkaracağı ana fikri analiz etmesi sağlanmalıdır.

8-programda çeşitli ilişkilendirmeler vardır. Bunlar, ünitelerin arasındaki ilişkilendirme, derslerin arasındaki ilişkilendirme ve disiplinler arasındaki ilişkilendirmeler diyebiliriz. Dördüncü veya beşinci Sınıf öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersinde süresi boyunca yoğun olarak bu ilişkilendirmeleri yapmalıdır. 6-7 ve 8. Sınıflarda ise öğretmenler karşılıklı olarak bilgi alışverişleriyle planlarını bu doğrultuda yapmalıdırlar.

9- Öğretmenler, bulundukları çevre şartlarını dikkate alarak örnekler sunmalıdır ve etkinliklerini de bu doğrultuda hazırlamalıdır. Dersleri ezberci zihniyetle değil de yaparak yaşayarak yöntemiyle vermelidir. Öğrencinin aktif katılımını sağlamalıdır. Dersi ve etkinlikleri hazırlarken dersin genel amacı, ünite kazanımları, farklı öğrenim stilleri ve zekâ türlerine sahip öğrencilerin varlığına yönelik hazırlıklar yapılmalı ayrıca öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlar göz önünde tutulmalıdır. Öğretmen bilgi dağıtmak yerine öğrencinin anlam kurmasına yardımcı olmalıdır. Bununla birlikte öğrenciye açık uçlu sorular sorup yorum yapması sağlanmalıdır. Öğrencinin sorulan soruya

vereceği cevaplar için en az 2-3 dakika beklenmelidir. Öğrencinin cevaplarını destekleyecek ipuçları verilerek doyurucu yanıtlar verilmesi sağlanmalıdır. Örneğin öğretmen Marmara Bölgesi, Ege Bölgesi ve Akdeniz bölgeleri ekonomik, tarih, iklim ve tarım özelliklerine bakabilir. Öncelikli olarak öğrencilerin bu bölgelere dair ön bilgilerini ortaya çıkarır. Ardından bu bölgeleri benzer ve farklılıklarını analiz etmelerini sağlar. Doğru ve yanlış öğrenmelerini açığa çıkararak öğrencilerin birincil ve ikincil kaynakları kullanarak doğru bilgiye ulaşmalarına yardımcı olur.

10- İnceleme gezilerinin önemine dikkat edilmelidir. Geziler birçok alana yönelik olmalıdır. Pazar yerleri, müzeler, tiyatrolar, kütüphaneler, meslek atölyeleri, tarihi mekânlar vb. Gezilerin her anı özenle planlanmalı ve gezinin amacının dışına çıkmaması sağlanmalıdır. Öğrenci yaptığı gezinin hedefine uygun kazanımları alabilmelidir. Örneğin, tarihi bir kişiliği tanımaya yönelik bir gezi ise o kişinin nerede doğduğundan yaptığı önemli icraatlara kadar her aşamayı iyice kavramış olması sağlanmalıdır.

11- öğretmen öğrencinin milli, ahlaki, insani ve kültürel değerlerini beslemeli ve güçlendirmelidir. Yaşadığı ülkeye karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi gerektiğini öğrenmelidir.

12- Sosyal Bilgiler dersinin anlatımında simülasyonlar, multimedya programları, haritalar, filmler, CD-ROM'lar çok önem taşır. Öğretmen bu materyalleri yerinde ve zamanında kullanarak dersin verimini arttırabilir. Gezi yapılamayacak durumlarda bu uygulamalardan herhangi birini kullanabilir.

13- Öğretmen değerlendirmenin önemini iyi bilmelidir. Değerlendirme için doğru araç gereçleri seçmelidir. Sadece öğrenme sonucunu değil öğrenme sürecini iyi gözlemlemelidir. Değerlendirmeyi hem geleneksel hem de alternatif yöntemlerle yapmalıdır. Fakat bu çocukların yeteneklerini açığa çıkarmak gerekir. Bu durumda devreye girecek olan öğretmen ufak dokunuşlarla çocuğun içindeki o yetenekleri ortaya çıkarmalıdır. Öğretmen yakaladığı en ufak yetenek kırıntısının peşine düşmeli ve öğrencinin o yönünü dışa vurmasını sağlamalıdır.

6.-7. Sosyal Bilgiler Dersi İle İlgili Uygulamalar

Sosyal bilgiler dersi öğretimi programında sınıflarda işlenen ders sayısı haftada üç ders saati, 36 haftada 108 saatlik öğretim süresi planlanmıştır. İnsan Hakları ve Yurttaşlık dersi ilköğretimde bir ara disiplin olarak verilmektedir.

Bu dersin öğretiminde;

Etkin ve katılımcı bir vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan tasarlanmış olan Sosyal Bilgiler dersi ile öğrenci 4. Sınıfta karşılaşmaktadır. Öğretmen öğrenciyi kazandırmayı hedeflediği bilgi, beceri, değer ve kavramlar için öncelikli olarak Sosyal Bilgiler programını incelemelidir. Sarmal yaklaşım doğrultusunda aşamalılık ilkesi ile 4 ve 5. sınıf kazanımlarını doğru bir şekilde 6 ve 7. Sınıflara aktarmalıdır.

Sosyal Bilgilerin program dâhilinde olan; Tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi konular ve vatandaşlık bilgisi gibi konular entegre edilerek değinilmiştir. Örneğin coğrafya dersinde Türkiye'nin coğrafik bölgeleri anlatılırken Milli Mücadele döneminde bu bölgelerin önemi burada yaşanmış önemli olaylara yer verilmelidir. Böylelikle öğrencide milli birlik beraberlik anlayışı da güçlendirilmelidir.

Sosyal Bilgiler Programında konu sıralaması kazanımlara uygun olarak yapılmıştır. İçerik sıralaması kazanımlara göre uygun bir içerikle yapılır. Kazanımları uygulayan öğretmen, çevresel faktörleri, öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri, gerçekleşmesi beklenenlerini, hazır-bulunuşluk düzeylerini dikkate almalıdır. Milli Eğitimin genel hedefleri ve temel ilkeleri dikkate alınarak uygun uyarıcı ve pekiştireçlerle kazanımların alt başlıklarını öğrencilere kazandırmalıdır. Güncellik ilkesi gereği çevresel etkiler ve grubun özellikleri dikkate alınarak ünitelerde değişiklikler yapılır.

Öğretmen geçmiş, bugün ve gelecek doğrultusunda dokuz öğrenme alanının içeriğindeki zaman, süreklilik, değişim öğrenme alanlarına ve diğer sekiz öğrenme alanıyla birlikte değerlendirilmesine dikkat edilmelidir. Bazı üniteler iki öğrenme alanıyla verilmektedir. Örneğin 6 ve 7. Sınıflarda 'gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler' konuları buna örnektir.

Öğrencilere sosyal bilimcilerin yani coğrafyacılar, tarihçiler vb. bilimsel yönleri hissettirilmelidir. Öğretmen gerçek hayattan yola çıkarak örneklemelerini bu doğrultuda vermelidir. Gerçek hayattan aldığı problemleri çatışma durumlarla kıyaslamak ve karşılaştıkları sorunları yansıtıcı düşünme becerileri geliştirilmelidir. Tarihle ilgili konular çocuklara sorun şeklinde verilip görüş sunmaları ve rapor hazırlamaları istenmelidir. Örneğin Mustafa Kemal in Samsun'a çıkış konusunda Mustafa Kemal Milli Mücadele için izleyeceği yolu nasıl planladı? Problemi ortaya atılmalıdır. Burada öğrencilerde istenecek olan kurtuluşa giden bir ülke ve bir liderin yapması gereken ve yapacakları hakkında beyin fırtınası yapmaları sağlanır. Görüşlerini sunan öğrenciye veri ve kaynak toplamada yardımcı olmalı, görüşleri test edildikten sonra ise tartışma ortamı oluşturulmalıdır. Nihayetinde ise öğrencilerin rapor hazırlaması istenmektedir.

Son yıllarda televizyon, internet gibi teknolojik aletler sayesinde çocuklar kendi kabuklarından sıyrılmışlar ve dünyayı daha yakından tanımaya başlamışlardır. Bu doğrultuda eğitimciler tarafından “genişleyen çevreler” programına önem artmaya başlamıştır. Kitle iletişim araçlarından özellikle televizyonun evlere girmesiyle çocuklar dünyayı evlerinin içerisinde bulmuşlardır. Çocuklar dünyayı tanırken hem iyi hem de kötü yanlarını televizyon sayesinde görmüşlerdir. Örneğin savaşlar, çevre kirlilikleri vb. bunun yanında belgeseller sayesinde de farklı kültürleri ve özelliklerini de tanıma fırsatı bulmuştur. Ünitelerin sıralanmasında “yakından uzağa ilkesi ve küresel bağlantılar” öğrenme alanları çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak kullanılmalıdır. Örneğin, yaşadığı evden başlayarak okuluna doğru adresi yazması istenir. Bunu yanında yakından uzağa ilkesine zıt olarak dünyanın en hızlı otomobili ile en yavaş otomobili ya da dünyanın en yüksek notası ile en alçak noktası gibi karşılaştırmalar da yapması sağlanır.

Öğrenciler, zaman ve kronoloji algısı, mekân algısı, değişim ve süreklilik algısı ve toplumsal katılım gibi sosyal bilgiler kazanımları verilmelidir. Öğrenciler için neden-sonuç ilişkileri kurma becerisi geliştirilmelidir. Delile dayalı akıl yürütme becerileri geliştirilmelidir ve delile dayalı sınırlılıkları iyi bilinmelidir. Öğretmen öğrencileri çizdiği kavram ve zihin haritalarından yola çıkarak sahip oldukları kavram yanılgılarını düzeltmelidir.

Programın içindeki değerler öğrenciye örnek olay yardımıyla ya da bir öyküden ola çıkılarak ahlaki muhakeme, açıklama ve değer analizi ile verilmelidir. Ünitleri birbiri ile ilişkilendirme, dersler arası bağlantılar ve disiplinlerarası birlikler, programda öğretmenlerin karşılaştığı üç durumdur. Altıncı ve yedinci sınıflarda sosyal bilgiler dersinde bu ilişkilendirme öğretmen tarafından öğrenciye kazandırılmalıdır. Aynı zamanda bu ilişkilendirme için diğer branş öğretmenleriyle beraber hareket edilmelidir.

Öğretmen etkinliklerini ve örneklemeleri seçerken okulun bulunduğu çevreyi göz önünde bulundurulmalıdır. Ezberci zihniyetten kurtulup öğrencinin aktif katılımı sağlanmalıdır. Öğrencilere düşünmesini sağlayacak açık uçlu sorular sorulmalıdır. Örneğin buzulların erimesi ve nüfusun hızla çoğalması, çarpık kentleşme ve tarım alanlarının yok olması arasındaki ilişkiye bakması ve görüş bildirmesi sağlanır. Öğretmen öncelikle öğrencilerin çevre ile ilgili ön bilgilerine bakmalıdır. Çevre kirliliği, nüfus artışı ve coğrafik sonuçlarını değerlendirmesi sağlanır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli ve çalışma grubu hangi yöntemlerle seçildiği açıklanmaktadır. Ayrıca araştırmada kullanılan veri toplama araçları tanıtılmış, verilerin nasıl toplandığı ve elde edilen verilerin analizi için kullanılan tekniklerle ilgili bilgilere, araştırmanın geçerliği ve güvenilirliğine yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Deseni ve Modeli

Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetim kavramını kazandırmasına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Bunun için 4. - 5. -6.-7.-8. Sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirtmeyi hedefleyen araştırma nitel yaklaşımla yapılmış çalışmadır. Nitel araştırmada farklı veri toplama yolları vardır. Bunlar gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemleridir. Nitel araştırma yaklaşımı görüşlerin, bakış açılarının ve doğal ortamda yaşamının bir takım olayların kapsamlı ve objektif/nesnel değerlendirilmesine olanak veren bir çalışmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Nitel araştırma yöntemi kullanılarak araştırma sorusuna yanıt aranırken disiplinler bir bütün olarak ele alınıp, yorumlanmaktadır. Araştırılan konu hakkında insanların yorumlarına başvurulmaktadır (Altunışık, Bayraktaroğlu, Yıldırım, 2010).

Bu araştırma nitel araştırma modeli olan durum çalışmasına dayanmaktadır. Nitel araştırmalarda kullanılan, tek ya da birçok durumu derinlemesine incelemek ve durumun oluşmasına neden olan etkileri ortaya koymak için yapılmaktadır. Durum çalışmasında verileri elde etmenin birçok yolu bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Nitel araştırma; “Gözlemler, röportajlar ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır”. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği, bir veya daha fazla durumların derinliğine araştırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek 2008). Geçmişte ve günümüzde var olan durum

olduğu gibi açıklanmaya tarama modelinde bir çalışma yapılmıştır. Araştırma konusu, durumu, olayı, bireyi değiştirme ve etkileme çabası olmadan kendi koşulları içinde olduğu gibi verilmiştir.

Nitel araştırmalarda kullanılan görüşme yönteminin en belirgin niteliği görüşülen kişilerin farklı görüşlerini ortaya koymalarıdır. Nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniği kullanılmış, yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, önceden belirlenmiş sorularla verilere ulaşmaya çalışmaktadır.

Araştırmada nitel tarama deseni kullanılmıştır. Bu araştırmanın geçerliliğini artırmak için maksimum örneklem seçilmiştir. Nitel araştırmalarda doğal çevreye duyarlılık, doğrudan veri toplama, zengin betimlemeler, sürece göre işleyiş, tümevarımcı analiz, katılımcının bakış açısı ve araştırma desenlerinde esneklik, gözlem görüşme, doküman analizi, ses kayıtları vb. veri toplama tekniklerini kullanarak araştırma tamamlanmıştır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2016). Nitel araştırmalarda doğal ortam kullanılmaktadır. Araştırma deseninde esneklik vardır ve sürece odaklanılır (Ormancı ve Ören, 2010). Nitel araştırmalar insanların ve toplumların davranışlarını sayılarla ifade edilmeyeceği görüşündedir. Bu tür araştırmalarda tarafsızlık kaygısı yoktur, tecrübeleri, fikirleri, değer yargılarını göz önünde bulundurarak hareket edilir. Nitel araştırmalar doğal ortamında hiç müdahale edilmeden derinlemsine ayrıntılı olarak genelleme kaygısı olmadan yapılır.

Olgu biliminde var olan durum olduğu gibi açıklanmaya çalışır. insanların karşılaştıkları fenomenlerle ilgili olarak neyi anladıkları, neyi algıladıkları ve tecrübelerinin neler olduğunu ele alır. Ancak bireyler bir fenomenle ilgili tanımları doğru veya yanlış olarak değerlendirmesi mümkün değildir. Araştırmaya katılan katılımcıların araştırılacak fenomenle ilgili olarak ortaya koydukları tanımlar kategoriler ayrılır ve böylece katılımcıların fikirleri açık şekilde ortaya konulur (Çekmez ve diğerleri, 2012).

Bu yaklaşımda araştırmaya katılan kişinin davranışını anlamak için, katılımcıya özgü anlayışı anlamak ve katılımcının yaşam tarzının bilmesi gerekliliğini belirtir. Bu desen fark ettiğimiz bildiğimiz ancak derinlenmesine ve ayrıntılı bir bilgiye veya dikkate yeterince sahip olunmayan olgulara odaklanmaktadır. Nitel araştırmaların merkezinde olgu biliminin bakış açısı yer almaktadır. Kendi arzu ve düşüncelerimizle

harket eden valıklar olduğumuz için; fenomonolojik yaklaşımda bireylerin anlık yaptıkları davranış ve dūřüncelerine önem verilir. Veri analizi yapılırken birey veya durum temelli yaklaşımlar kullanılmıştır (Yıldırım ve şimşek, 2006).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın alışma grubunu KKTC’de, 2016-2017 ğretim yılında okullarda çalışan 4.-5.-6.-7.ve 8. sınıf Sosyal Bilgiler ğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın alışma grubu ise KKTC’de, 2016-2017 ğretim yılında okullarda görev yapan 4.- 5.- 6.-7.-8. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklenmesi ile seçilmiş 22 katılımcı öğretmenden oluşmaktadır.

Bu çalışmada nitel araştırma örneklerinden amaçlı örnekleme yöntemi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Amaçlı rneklemelele daha çeşitli ve derinlemesine aytırntılı bilgiye ulşamamıza olanak sağlamaktadır (Yıldırım ve şimşek, 2013).

Amaçlı rnekleme araştırmacı kendi değerlendirmesini yaparak araştırma için uygun katılımcıları belirler. Küçük bir örnekleme maksimum çeşitlilik sağlanması için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum eşitlilik için yapılan alışmlarda hedef; genellemeler yapmak için çeşitliliğin olması değerdir. Çeşitlilik durumları arasında ortak durumlar olup olmadığını öğrenmeye ve çeşitliliğe göre sorunun değerik boyutlarını göstermektir (Yıldırım & şimşek, 2008).

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi seçilmesinin nedeni, araştırma konusunun derinlemesine çalışılıp, olgu ve olayların keşfedilmesi ve açıklanmasına olanak sağlamasıdır. Amaçlı rnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme seçilmesinin nedeni ise, araştırmadan elde edilen sonuçları genellemekten çok farklı farklı okullarda görev yapan katılımcı öğretmenler arasında ortak veya paylaşılan olgular olup olmadığını bulmaya çalışarak araştırma sonuçlarını zenginleştirmektir.

Maksimum eşitlilik örnekleme yoluyla K.K.T.C’deki farklı okullara da görev yapan 22 ğretmen seçilmiştir. Yıldırım ve şimşek (2013)’e göre; maksimum çeşitlilik yöntemi ile araştırmanın amacına uygun seçilen örnekleme gruptan, elde edilen veriler ışığında ortaya çıkan bulgular ve sonuçlar, seçilen başka bir örnekleme yöntemine göre daha çeşitli durumlar ortaya çıkarmaktadır.

3.3. Veri Toplama Tekniği ve Aracı

Katılımcı öğretmenlerin 4.- 5.-6.-7.ve 8. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetim kavramını kazandırmasına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel çalışmalarda sıklıkla kullanılan yöntemlerden biri olan görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme, olgu bilimi incelemeler de başlıca veri toplama aracıdır. Görüşmelerin yapılma amacı, iletişim sağlanan bireyin araştırılan mevzu hakkında duygu ve düşüncelerinin birebir şekilde görülerek neler olduğunu ortaya çıkarmaktır.

Ayrıca, görüşme yapılacak kişiler gerçeğe ilişkin algılarına, konuya ne anlam kattıklarına, yapacakları tanımları ve gerçek edinilmeye vakıf olmalarının güzel bir yoludur. Görüşme tekniği ile yapılan çalışmalarda doğru sonuçlara ulaşabilmek için çalışmaları etiğine önem verilmeli ve etik dışına çıkılmamalıdır.

Katılımcılarla yapılan görüşme sayesinde yaşantıları, hisleri, düşünceleri, eğilimleri, hoşnut oldukları ya da olmadıkları durumlar hakkında önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda verilere ulaşmak için sorular sorularak gerçekleştirilen bir nitel veri toplama tekniğidir. Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenleri ile görüşme tekniği kullanılarak veri toplanmaktadır. Görüşme sırasında verilerin toplanması için de çalışmacı tarafından literatür taranarak ve Yakın Doğu Üniversitesindeki alan uzmanına danışılarak oluşturulan “Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetim Kavramına Kazandırmasına İlişkin Değerlendirme” adında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmaktadır. Ekiz (2003) yarı yapılandırılmış görüşmede, çalışmacı katılımcı ile görüşmeden önce soracağı soruların oluşturduğu görüşme formuyla görüşmeyi yapmaktadır. Ayrıca bu çalışma için görüşme formundan elde edilen veriler çalışmacı tarafından ses kayıt cihazı aracılığıyla toplanmaktadır.

Patton (1987), “görüşme formu yöntemi, benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla hazırlanır” Akt: Yıldırım ve Şimşek (2008). Çalışmanın veri toplama sürecinde yüz yüze yapılan görüşmeler yoluyla katılımcı öğretmenlere çok sayıda açık uçlu soru yöneltilmiştir. Soru sayısının fazla olması sonucunda katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda konu hakkında derinlemesine ve daha ayrıntılı veriye ulaşılmıştır.

Araştırmanın veri toplama sürecinde görüşme formu yaklaşımı temel alınarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada katılımcı öğretmenler, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruları objektif bir biçimde, içtenlikle cevaplandıkları, Çalışmada araştırmacının hazırladığı yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmacının amaç ve alt amaçlarına cevap verecek kapsamda olduğuna ve araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmaya katılan kişilerin sosyal bilgiler dersinde eğitim yönetim kavramını kazandırmasına yönelik görüşlerini tam ve doğru olarak yansıttığına kanaat getirilmiştir.

Araştırmacının hazırladığı 11 açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu yoluyla 22 katılımcı öğretmenle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler katılımcı öğretmenlerin ders saatleri dışında ve öğretmenler odasında yürütülmüştür. Görüşme sorularına başlamadan önce katılımcı öğretmenlere araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve onların görüşlerine neden ihtiyaç duyulduğu açıklanmıştır.

Görüşme formundaki açık uçlu sorulardan önce katılımcı öğretmenlere mezun oldukları okul ve mesleki kıdemleri gibi kişisel bilgileri sorularak görüşme formunun başındaki ilgili bölüme not edilmiştir. Ayrıca katılımcı öğretmenlerin isimleri alınmamış ve araştırmada kesinlikle isimlerinin kullanılmayacağı belirtilmiştir. Bu şekilde görüşme için ön hazırlık süreci tamamlandığında, katılımcı öğretmenlerden ses kayıt cihazını kullanılması için ayrıca izin istenmiştir. Ses kaydı yapılmasına izin veren katılımcı öğretmenlerin görüşme boyunca sorulara verdikleri cevaplar kayıt edilmiş ve aynı zamanda da araştırmacı tarafından görüşme formuna not edilmiştir. Görüşmeler ortalama 20-25 dakika sürmüştür. Görüşmeler esnasında katılımcılara soruları sorarken yönlendirme, kendi görüşlerini açıklayarak soruları ifade etme, ipuçları verme gibi durumlardan kaçınarak yansız olmaya çalışılmıştır. Ayrıca katılımcı öğretmenlerin rahat davranabileceği ve dürüst cevaplar verebileceği karşılıklı güvene dayalı bir ortam oluşturulmaya çalışılmıştır.

Görüşmeler araştırmaya katılan öğretmenlere önceden haber verilerek, tekrar izin istenilerek, ses kaydı alınarak, sohbet havası içerisinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan teşekkür edilerek görüşmeler bitirilmiştir. Verilerin toplanmasında, içte ve dışta literatür (yazılı doküman) taraması ve görüşme yöntemi

kullanılmıştır. Nitel araştırma yönteminde çoğunlukla kullanılan yüz yüze görüşme tekniği ile veriler elde edilmeye çalışılmıştır.

Yüz yüze görüşmeler, soruları sıralamada esnek olunmasına, sorulara yüksek oranda yanıt verme, mülakat ortamını kontrol etme ve araştırılan konu hakkında derinlemesine bilgi kazanılmasına fayda sağlar. Görüşme sırasında önceden hazırlanan sorulara ek sorular da sorulup, katılımcının konu ile daha kapsamlı görüşlerine ulaşip araştırmanın derinliğine yapılmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca katılımcı sorulan soruya cevap verirken diğer sorunun cevabını da veriyorsa, cevabı alınan soru sorulmadan geçilebilmektedir. Böylece daha esnek bir görüşme tekniği olmasından ötürü eğitim bilimlerinde kullanılması daha uygun olmaktadır. Şimşek ve Yıldırım (2008) kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile araştırmacı, veri toplama yolunu önceden planladığı için araştırmada sistemli bir şekilde ilerlemektedir. Bu araştırmada kullanılan görüşme formu iki bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde katılımcılara yönelik hazırlanan kişisel bilgilerin yer aldığı bölüm bulunmakta, diğer kısımda ise sosyal bilgiler dersinin eğitim yönetim kavramına ilişkin görüşleri saptamak için hazırlanmış görüşme soruları bulunmaktadır. Görüşme formu yaklaşımı, araştırmanın tüm boyutlarını ve ilgili soruları içermeyi güvence altına almak amacıyla geliştirilmiştir.

Görüşme soruları hazırlanmada önce konu ile ilgili yazılı kaynaklar incelenmiş ve araştırmanın amacına uygunluk, alt problemleri destekleme, soruların kapsamlı ve anlaşılır. Olası durumlara dikkat edilerek taslak bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme sorularının hazırlanması sürecinde, katılımcı öğretmenlerin Eğitim Yönetim kavramlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlandığı için, daha ayrıntılı ve derinlemesine veri sağlayabilmek ve bu yolla ulaşılan bulgu ve sonuçların zenginleşebilmesi adına Sosyal Bilgiler dersinde Eğitim Yönetim öğretimi süreci ile ilgili olabildiğince çok açık uçlu soru hazırlanmıştır. Bu süreçte hazırlanan taslak görüşme formu 11 açık uçlu sorudan oluşmuştur. 11 açık uçlu sorudan oluşan bu görüşme formu doğrultusunda pilot uygulama amaçlı örnekleme olamayan bir katılımcı öğretmenle röportaj gerçekleştirilmiştir.

Görüşme formundaki açık uçlu sorularla sosyal bilgiler dersinde eğitim yönetimi kavramlarının kazandırılmasına ilişkin öğretimi sürecinin tüm boyutlarında dair veri elde edebilmeyi amaçlar şekilde hazırlanmıştır.

Görüşme formunda genel olarak Sosyal bilgiler Dersinin Eğitim Yönetim kavramına ilişkin Kavramları, nasıl öğretildiği, sosyal bilgiler eğitimi sürecinde kullanılan yaklaşımlar ve yöntem-teknikler, bu süreçte etkili olan kurum/kişiler ve rolleri, sosyal bilgiler eğitiminde kullanılan materyallerin eğitim yönetimine uygunluğu, sosyal bilgiler eğitimi sürecinde karşılaşılan zorluklar, eğitim yönetimi kavramları nasıl öğretilmek ilişkin açık uçlu sorular bulunmaktadır. Böylelikle sosyal bilgiler dersinin eğitim yönetimi kavramını kazandırmasına ilişkin eğitimi sürecinin tüm boyutlarını ele alan ve bu farklı boyutlara yönelik sorular yoluyla daha ayrıntılı ve derinlemesine verilere ulaşmayı sağlayacağı düşünülmüştür.

Görüşme formundaki soruların anlaşılabilir olmasına dikkat edilmiş, bu nedenle çok boyutlu sorular yerine daha çok özel olan tek ve basit sorulardan yola çıkılmıştır. Ayrıca katılımcı öğretmenler için soruları daha açık hale getirmek amacıyla bazı sorulara alternatif sorular eklenmiştir. Soruların sıralanmasında özelden genele doğru bir yaklaşım izlenmiştir.

Örneğin görüşmenin ilk sorusu olan “Sosyal Bilgiler Dersi kapsamında Yönetim kavramını nasıl işliyorsunuz?” “Örnekler verebilir misiniz?” sorusu katılımcının kişisel deneyim ve birikimiyle yanıtlayabileceği ve yorumlayabileceği bağımsız bir sorudur. Bu anlamda ilgili sorunun kolay yanıtlanabilir olması nedeniyle ilk soru olarak seçilmiştir. Sorular katılımcı öğretmenlerin kendi deneyimleri ile ilişkilendirilmiştir. Örneğin “Kavramın öğretilmesinde zorluklarla karşılaşmıyorsunuz?” gibi öğrenme-öğretme sürecine yönelik sorular katılımcıların kendi deneyimlerinden yola çıkarak uygulamanın anlatılacağı bir şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca “Bu kavramın öğretimi sizce faydalı mı?” gibi sosyal bilgiler eğitiminin bir anlamda amacına yönelik olan daha genel ve hassas sorular sona bırakılmıştır.

Nitel araştırmalarda güvenirlik konusu geçerlikten daha sonra düşünülmesi gereken konudur. Yani geçerlik konusu her zaman daha önceliklidir. Buna benzer araştırmalarda araştırmacı gereken durumda görüşme sırasında yeni sorular ekleyebilir, yeni yöntemler deneyebilir, bu gibi avantajlardan dolayı geçerlilik konusunun önemini artırır. Bunun yanında araştırma ortamında birebir yapılan görüşmeler le daha kapsamlı ve derinlemesine bilgi toplama nitel araştırmalar geçerliliği artıran önemli özelliklerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.256).

Veri toplama sürecinde görüşmeye başlamadan önce araştırmanın amacı ve öğretmen görüşlerine başvurulmasının nedeni ile bilgilendirme yapılacak ve ses kaydı yapabilmek için katılımcılardan izin alınmıştır. Bu anlamda görüşme için yapılacak ön hazırlığın güven ortamı sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca görüşme sürelerinin ortalama 20-25 dakikalık uzun bir sürede yapılacak olması araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğiyle ilgili olarak inandırıcılığı etkileyen en önemli faktörlerdendir. Çünkü görüşme süresinin uzun olması sonucu etkileşim süreci de uzayacağından katılımcılar daha samimi bir şekilde görüş belirtecek ve derin odaklı veriler elde edilmiştir. Bu da araştırmanın inandırıcılığı ile ilgili olup geçerlik ve güvenilirliğine dair önemli bir husustur.

Nitel araştırmalarda “genelleme” yerine “aktarılabirlik” kavramı benimsenmektedir. Bu kavram araştırmanın sonuçlarının benzer ortamlara doğrudan doğruya genellenmeyeceği, ancak sonuçların bu tür ortamlara uygulanabilirliği ile ilgili sonuçların erişilebilir ve test edilebilir olduğu anlamına gelmektedir (Erlandson ve diğ, Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2006. s.270).

Nitel çalışmaların sonuçlarının iletebilirliği, verilerin olması gereken seviyede açıklanması ile mümkündür. Detaylı bir betimlemede elde edilen işlenmemiş verilerin oluşturduğu kavramlar ve temalara göre baştan organize edilerek, olduğu gibi yorumlamadan ve verilerin ilk hali ile iletmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.266).

Görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde katılımcı öğretmen görüşleri doğrudan alıntılar biçiminde olduğu gibi aktarılmış ve katılımcı öğretmen görüşlerine sadık kalarak veriler yorumlanıp sonuçlara ulaşılmıştır. Katılımcı öğretmen görüşlerinin doğrudan alıntılar şeklinde verilmesi ile araştırmanın aktarılabirliğini sağlayan uygulamalardan bir olarak görülmektedir.

Nitel araştırmalarda hem olay ve olguları hem de bunların değişkenlik gösteren özelliklerini ortaya koymak amacıyla amaçlı örnekleme yöntemleri kullanılır. Yani genele dair veri ortaya koymak yerine hem genele hem de özele ait verilere ulaşma eğilimi vardır. Bundan dolayı veri kaynaklarının bu farklılığı yansıtacak bir biçimde seçilmesi önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.271). Nitel araştırmalarda katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak seçilmiş olmasının araştırmanın geçerliği ile ilgili bir artı olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca görüşmeler esnasında araştırmacının tüm katılımcılara benzer bir şekilde soruları yöneltmesinin ve katılımcılardan alınan izin doğrultusunda hem ses kaydı yapılmış hem de not tutulmuş olmasının, görüşmelerin tamamının doğal ortam olarak okul içerisinde öğretmenler odasında yapılmış olmasının araştırmanın tutarlılığını artırdığı düşünülmektedir. Araştırmacının görüşme esnasında her türlü yönlendirmeden, kendi görüşlerini ifade ederek soruları açıklama ve ipucu verme gibi durumlardan kaçınmaya özen göstermesinin araştırmanın geçerliğini artırdığı düşünülmektedir. Bununla birlikte görüşme formunda yer alan soruların hazırlanmasında ve verilerin analizinde uzman görüşlerine başvurulması ve bu görüşlere göre gerekli düzeltmelerin yapılması araştırmanın geçerliği ile ilgili önemli bir noktadır.

Bu araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda katılımcılara yönelik hazırlanan kişisel bilgi formu yer almakta, ikinci kısımda ise Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetim kavramını kazandırmasına ilişkin görüşleri belirlemek üzere hazırlanmış görüşme soruları bulunmaktadır. Bu araştırma kapsamında kullanılan görüşme formu Ek – 1’de verilmektedir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda katılımcıların cinsiyeti, mezun olduğu okul, görev yaptığı okul, mesleki kıdem ve okuttuğu sınıfla ilgili 5 tane soru yer almaktadır.

3.3.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitim Yönetim kavramına Yönelik Yarı-yapılandırılmış Görüşme Formu

Bu araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile sosyal bilgiler dersinde eğitim yönetim kavramını kazandırmasına ilişkin görüşlerini ortaya koymak için 11 tane açık uçlu sorulardan ve bu sorulara eklenen açıklamaya yönelik sondalardan oluşmaktadır. Yönetim kavramı okula başlar başlamaz verilir. 1. Sınıfta hayat bilgisi dersinde yer verilir, ancak, biz Sosyal Bilgiler çalıştığımız için bu alanda çalışmalar yapılmıştır.

Bu görüşme formu ile araştırmanın alt amaçlarına ilişkin olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine göre;

1. Sosyal bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Eğitim Yönetimi ve Demokrasi konularını nasıl öğretiyorsunuz? Her konuya ayrı örnekler verir misiniz?
2. Sosyal bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Eğitim Yönetimi ve Demokrasi konularını nasıl öğretirseniz daha iyi olurdu? Kendi şahsı fikirlerinizi belirtiniz?
3. Sosyal Bilgilerdeki bu konuların öğretilmesi gerekliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?
4. Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretiminde nelere dikkat ediyorsunuz?
5. Sosyal Bilgilerde konuların öğretimi sürecini daha etkili kılmak için sizce ekstra çaba göstermeniz gerekiyor mu? Örnek verir misiniz?
6. Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretiminde hangi tür problemlerle karşılaşıyorsunuz?
7. Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretimi seviyeye uygun mu? Öğrenciler öğrenmekte zorlanıyor mu?
8. Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretimi gelecekte faydalı mı? Bu konuların öğretilmesinin önemi nedir?
9. Sosyal Bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Demokrasi, Eğitim Yönetimi ve Vatandaşlık ile ilgili başka eklemek istedikleriniz varsa anlatır mısınız?
10. Okul, Okul yönetimi, Demokrasi, Eğitim Yönetimi ve Vatandaşlık konularının öğrenciler tarafından kazanıp kazanılmadığını ve davranışa yansıyor yansımadığını nasıl belirliyorsunuz?
11. Okul, Okul yönetimi, Demokrasi, Eğitim Yönetimi ve Vatandaşlık konuları öğrencilerin okul veya okul dışındaki hayatı içerisinde kalıcı hale sizce nasıl getirilebilir?

İle ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi için yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmaktadır.

Bu görüşme formunu hazırlanırken araştırmacı konu ile ilgili literatür taramış ve Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Yönetimi Denetimi Ekonomisi ve Planlaması Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans bölümünde görev yapmakta olan bir alan uzmanından yardım alınmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşme formunun iç geçerliliğini sağlamak amacıyla bir öğretmenle deneme görüşmesi yapılmakta, elde edilen veriler uzman tarafından incelenmektedir. Uzmanların görüşleri doğrultusunda görüşme formu son halini almaktadır.

3.4.Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın yarı yapılandırılmış görüşme formu 2016 – 2017 eğitim-öğretim yılında KKTC’ de okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinden oluşan örneklem grubuna uygulanmaktadır. Görüşmelere başlanmadan önce gerekli izin KKTC Milli Eğitim Bakanlığından alınmış olup, izin belgesi Ek1’de verilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile verileri toplamadan önce bir öğretmenle ön deneme görüşmesi yapılmaktadır.

Bu araştırmanın verileri toplanırken araştırmacı katılımcılarla sessiz, rahat bir ortamda bire bir ve yüz yüze görüşmektedir. Görüşme öncesinde yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilecek verilerin sadece bu araştırmada kullanılacağına ve gizlilik esaslarına uyulacağı konusunda ve araştırmanın amaçları hakkında katılımcılar bilgilendirilmektedir. Görüşme esnasında katılımcılardan alınan veriler ses kayıt cihazına alınmakta hem de gerekli notlar araştırmacı tarafından yazılmaktadır. Bu görüşmeler, gönüllülük ilkesine dayalı olup, 22 katılımcının her biriyle 20 – 25 dk sürmektedir. Görüşme sonunda katılımcılara katkılarından dolayı teşekkür edilmektedir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu ve ses kayıt cihazından tekrar tekrar dinlenerek toplanan verilerin analizi yapılırken, içerik çözümleme tekniği kullanılmaktadır. İçerik analizi ile toplanan verilerden çeşitli kavramlar ve konu ile ilgili bağlantılar ortaya konulup, temalar oluşturulmaktadır. Temalar ile araştırmanın dayandığı verileri ve olayların sebep olduğu sonuçlarının benzerliklerinden yararlanarak, temalar arasında ilişki kurulup, okuyucunun anlayabileceği şekilde değerlendirip, anlatmaktır (Şimşek ve Yıldırım, 2013). Bu araştırmada, araştırmacı

araştırma sorularını ve kavramsal çerçeveyi dikkate alarak, önceden verilerden elde edilebilecek kavramlar literatür aracılığıyla ortaya konulup, kod listesi oluşturmakta, görüşmeden elde ettiği verilerden ilişkili olan, benzer özellikteki kavramlar aynı kod altına yerleştirmektedir. Kodlar incelenerek bir biriyle ilişkili olanlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmaktadır. Bu süreçte araştırmacı bir uzmandan yardım almaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2013) araştırmada kodların incelenerek, bir biriyle ilgili olan kodlardan temaların oluşturulmasıyla, özelden genele doğru bir yöntemin uygulanışı tümevarımcı araştırma modelini yansıtmaktadır.

Bu araştırmada ilkönce görüşme belgesinde bulunan birinci bölüme ait katılımcıların öğretmenler kişisel bilgilere ait bölüm doldurulmuştur. Daha sonra ise, aynı belgenin devamı olan ikinci bölümdeki sorularla ilgili fikirler toplanarak içerik analizi ile yapılmıştır.

İçerik analiz yöntemi, toplanan veriler açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşabilmek için amaçlanmaktadır. Veriler, içerik analizinde derinlemesine incelenmekte olup, tespit edilen kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilip, tanımlanır ve yorumlanır.

İçerik analizi dört basamakta yapılmakta yapılır:

- a) Verileri Kodlama
- b) Temalara Ayırma
- c) Verileri Kodlara ve Kategorilere ayrılması, Temalara göre sistemli bir şekilde organize edilmesi ve Tanımlanması
- d) Bulguları Yorumlamak

Verilerin analizi yapılırken Yıldırım ve Şimşek'in (2006, s.228) belirttiği gibi içerik analizi dört evrede gerçekleşmiştir:

a) Verilerin Kodlanması:

İçerik analizinin bu ilk aşamasında, her bir katılımcıya numara verilerek, görüşmede alınan ses kayıtları yazıya dönüştürülmüştür. Görüşme sonucunda elde edilen veriler birkaç kez okunmuş ve katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda kendi içerisinde anlamlı bir bütün oluşturan bölümler saptanarak görüş listesi hazırlanmıştır.

Öğretmenlerden elde edilen veriler araştırma çerçevesinde incelenmiş ve anlamlı bölümlere bölünmüş ve kavramsal anlam adlandırılmış ve kodlanmıştır. Kodlar ilgili bölümdeki anlamı veya durumu etkili bir şekilde yansıtacak şekilde belirlenmiştir. Kodlamalar çoğu sorunun analizinde veri setinden yola çıkılarak yapılmıştır. Bu aşamada katılımcı öğretmenlerin tamamının ilgili soruya verdiği cevaplar birkaç kez okunmuştur. Daha sonra o sorudaki anlamlı olan bölümler belirlenmiş ve bu bölümlerde ifade edilen durum tanımlayıcı bir şekilde isimlendirilmiş yani kodlanmıştır. Kodlamalarda araştırmanın kavramsal çerçevesi de dikkate alınmıştır. Bu kod listesi verilerin düzenlenmesinde anahtar liste görevini görmüştür. Araştırma sorularının dışında kalan veriler kodlama dışında bırakılmıştır.

b) Temaların Bulunması:

Bu aşamada, verilerin kodlanmasında belirlenen kodların her bir ayrı kategori olarak kabul edilmiş ve ayrı temalar olarak değerlendirilmiştir. Verilerin kodlanması aşamasından sonra temalar bulunmuştur. Bunun için önceden belirlenmiş kodlar bir araya getirildi ve ortak özellikler bulmaya çalışılmıştır. Ortak kodlar bir araya toplanmış ve kategoriler oluşturulmuştur. Daha sonra kodların ortak noktaları alınarak oluşturulan kategoriler yola çıkılarak temalar oluşturulmuştur. Temalar verilerin genel düzeyde açıklar.

Bazı soruların analizinde temalar araştırmanın kavramsal çerçevesi temel alınarak önceden oluşturulmuş, bazılarında ise katılımcı öğretmen görüşlerinden elde edilen verilerden yola çıkılarak temalar belirlenmiştir. Belirlenen her tema, diğer temadan farklı bir görüş veya durumu içerirken aynı zamanda da temalar verilerin anlamlı bir biçimde açıklanabileceği şekilde kendi aralarında anlamlı bir bütünü oluşturmaktadır. Yine bazı sorularda verilerin derinliği ve kapsamına göre genel temalar altında alt temalar belirlenmiştir. Temalar belirlenirken verilerin önemli bir bölümünün dışarıda kalmamasına özen gösterilmiştir.

Böyle durumlarda katılımcı öğretmen görüşleri tekrar okunarak veri setini kapsayacak yeni temalar belirlenmiştir.

c) Verileri Kodlara ve Kategorilere ayrılması, Temalara göre sistemli bir şekilde organize edilmesi ve Tanımlanması:

Kodlar, temalar belirlendikten sonra, veriler bu kodlara, kavramlara ve temalara göre tanımlanmıştır. Bu aşamada temalar tanımlanmış ve bilgiler ilişkisel biçimde ortaya konmaya çalışılmıştır. Burada bilgileri dikkat çekici bir şekilde yansıtabilmek için katılımcı öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Her tema doğrudan alıntılar yoluyla tanımlanmaya çalışılacaktır. Bu aşamada ilişkisel bir şekilde bilgiler sunulmuş, temalar ve görüşler tanımlanmış ve kişisel yorumdan kaçınılmıştır.

Bu aşamada ise, katılımcıların görüşleri ve sorulara verdikleri cevaplar, okuyucunun anlayabileceği sade bir dille açıklanmaya çalışılmıştır. Bilgiyi sistematik bir şekilde sunma amacıyla tablolardan yararlanılacaktır. Katılımcıya ait görüşme notları tırnak işareti içerisinde ve italik olarak belirtilmiştir. Katılımcılara ait görüşmeler parantez içinde kime ait olduğu kodlama şeklinde belirtirtilmiştir.

Tablolarda ilgili soru analizinde belirlenen temaların numaraları, bu tema yönünde kaç öğretmenin cevap verdiği dair frekanslar ve temayla ilgili katılımcı öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak sunulan örnek görüşler yer almıştır. Kodlanan katılımcı öğretmen görüşlerinin birden çok temayı içermesi durumunda aynı cümle diğer temaların frekansına da dâhil edilecektir. Bu aşamada kısaca hazırlana tabloların yorumlamadan ve ilişkisel bir şekilde betimlenmesi yapılacak, verilerin ilk elden sunulmasına özen gösterilmiştir.

d) Bulguların Yorumlanması:

Detaylandırılmış ve ayrıntılı olarak sunulan bulgular araştırmacı tarafından yorumlanmış ve bazı sonuçlar çıkarılmıştır. Toplanan veriler nitel araştırma aşamalardan geçti ve bazı sonuçlar elde edildi (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.s 228-240).

Yorumlar yapılırken katılımcı öğretmen görüşleri, yapılan tanımlar ve araştırmanın kuramsal çerçevesi göz önünde tutularak yapılmıştır. Araştırmacı görüşlerini belirtirken daha önce verdiği tanımlarla dengeli olarak vermeye çalışmıştır. Eldeki verilerin anlamlı bir şekilde açıklanması için neden-sonuç ilişkisine önem

verilmiştir. Daha sonra verilerden bir takım sonuçlar saptanmış ve sonuçların önemi belirtilmiştir.

Bu araştırmada, toplanan nitel verilerin çözümlemesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler, görüşme sürecinde kullanılan sorulara özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Betimsel analizde, görüşmeler etkili bir biçimde vermek için doğrudan doğruya alıntılara bol bol yer verilmiştir. Betimsel analizle yapılmak istenen araştırmayla toplanan bulguların sonuçlarını organize edilerek ve yorumlanmış şekilde sunulmaya çalışılmıştır. Toparlanan veriler ilk olarak mantıklı ve anlaşılır bir şekilde açıklanmış ve daha sonra yorumlanmıştır.

Analizler yapılmadan önce üye denetimi yöntemi kullanılmıştır. Görüşme döküm formu, rastgele seçilen 1 katılımcıya sunulduktan sonra katılımcılardan kaydın doğru olup olmadığı konusunda gerekli onay alınmış ve analize başlanmıştır. Belirlenen listedeki kodlar karşılaştırılmış ve sonuçların tutarlı olduğu görülmektedir. Soruların cevaplarında vurgulanan özellikler belirlenerek, tekrarlanma sıklıkları ortaya konulmaktadır. Bu aşamalardan sonra araştırmacı tarafından veri analizi tamamlanmış ve araştırmanın bulgularına ulaşılmaktadır. Gizlilik ilkesine dayanılacağı gerekçesiyle, öğretmenler Ö-1,Ö-2,Ö-3 şeklinde kodlanmaktadır. Bulgular ve tartışma bölümünde, bu kodlar kullanılmaktadır.

3.6. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliliği

Nitel araştırmalarda geçerlik, ele alınan konunun araştırmacı tarafından tarafsız gözlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Nitel araştırmalarda iç geçerlik, araştırma sonuçlarına ulaşılırken takip edilen sürecin çalışılan gerçekliği ortaya çıkarmadaki yeterliliğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada araştırmacı verileri toplarken, analiz ederken, bulguları ortaya koyup sonuca ulaşırken iç geçerliğini sağlamak için uzman incelemesi yöntemine başvurmuştur. Bu amaçla iki alan uzmanının görüşlerinden yararlanmaktadır. Yıldırım ve Şimşek, (2013) uzman incelemesi yöntemi ile alan uzmanı, araştırma süreci boyunca verilerin toplanıp, sonuçlara ulaşıncaya dek, nesnel ve eleştirel bakış açısıyla araştırmacıya geri dönütlerde bulunmaktadır. Bu araştırmada araştırmacı katılımcı teyidi ile görüşmeden elde edilen verilerin doğruluğunun kontrolü için 2 öğretmenle tekrardan görüşüp eldeki verileri katılımcılara okuyarak, doğruluğunu onaylatmaktadır. Böyle Yıldırım ve Şimşek,

(2013) katılımcı teyidi ile araştırmada ulaşılan sonuçların gerçeği yansıtma oranı ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırmanın dış geçerliği için ayrıntılı betimleme yöntemi kullanılmaktadır. Ayrıntılı betimleme yöntemi ile araştırmada doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir. Bu durumda bu araştırmanın aktarılabiliirliği yani dış geçerliği artırılmaktadır. Yıldırım ve Şimşek, (2013) dış geçerlik, araştırmadan elde edilen sonuçların eş koşullarda ve hallerde genel bir yargıya ulaşılabilmesi olarak tanımlanmaktadır.

Güvenirlik kapsamında, araştırmanın iç güvenilirliği Yıldırım ve Şimşek, (2013) aynı çalışmanın farklı araştırmacılar tarafından aynı zamanda yapması sonucu benzer sonuçlara ulaşmaları olarak tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda bu araştırmanın iç güvenilirliği için tutarlık incelemesi yöntemine başvurulmaktadır.

Araştırmacı araştırmanın güvenilirliğini arttırmak için öncelikle pilot uygulama yapmıştır. Pilot çalışmada, katılımcı öğretmen ile yapılan görüşmeyi defalarca okumuş ve birbiri ile ilişkili kavramları kodlara, ketgorilere ve temalara ayırmıştır. Ardından araştırmacı gerçekleştirdiği öğretmen görüşmelerini defalarca tekrar tekrar okumuştur. Okunan görüşmeler birbiri ile ilişkili kavramlar birbirer kodlanmış, daha sonra kategori ve temalara ayrılmıştır. Bu sürecin her aşamasından tez danışmanı ile görüşülmüştür. Araştırmacı tez danışmanı ile defalarca görüşrerek kod ve kategorilerin tekrar tekrar doğruluk tartışması yapmıştır. Tartışma sonucu iki araştırmacının hem fikir olduğu kodlar, kategoriler ve temalar oluşturulmuştur. Bir süre sonra her iki araştırmacı için bu kodlar, kategoriler ve temalar araştırmanın her aşamasında kullanılmıştır. Araştırmacı danışmanı ile kodları ve kategorileri sabitlendikten sonra geriye kalan görüşmeden elde edilen verileri kodlayarak kategorileri belirlemiştir. Bu süreçte de çıkan yeni kodlar, kategoriler ve temaları danışman ile tartışarak belirlenmiştir.

3.7. Araştırmada Etik

Bu araştırma için öncelikle literatür taranıp alan yazın oluşturulmakta, konu hakkında bilgi aktarılıp, daha önce yapılan araştırmalar ifade edilirken etik bilimsel araştırma kurallarına uygun davranılmaktadır. Araştırmada diğer yazarların görüşlerine ve araştırmalarına atıfta bulunmaktadır.

Araştırma verileri toplanmadan önce öğretmenler ve okul yöneticilerinin bağlı olduğu KKTC Milli Eğitim Bakanlığının İlköğretim Dairesinden gerekli izin alınmaktadır. Bu izin araştırmanın ek kısmında Eklerde sunulmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler yapılan görüşmeler gönüllük ilkesi esasına uygun olarak yapılmakta ve katılımcıların izinleri doğrultusunda görüşleri ses kaydına alınmaktadır. Katılımcılardan elde edilen veriler gizlilik ilkesine bağlı olarak sadece bu araştırma için kullanılmaktadır. Elde edilen veriler doğru, dürüst ve objektif bir şekilde okuyucuya sunulmaktadır.

Bu çalışma süresince ilgili tez danışmanı ile araştırmacı fikir alışverişinde bulunmakta ve çalışmanın etik kurallara uygun olduğuyula ilgili araştırma, turnitin programında değerlendirilmekte ve geçerli sonuç almaktadır. Araştırmanın turnitin raporuna Eklerde yer verilmektedir. Ayrıca araştırmacının özgeçmişi de eklerde sunulmaktadır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde “yarı yapılandırılmış görüşme” den elde edilen bulgular sunulmuştur. Görüşme sonucu elde edilen bulguların sunumunda araştırmanın amaçları temel alınmış ve veriler bu sıraya göre düzenlenmiştir. Araştırmanın alt amaçları bir veya birden fazla görüşme sorusunu kapsayabilmektedir. Alt amaçların birden fazla görüşme sorusunu içerdiği durumlarda, her bir soru kendi içerisinde ayrı ayrı analiz edilmiş ve her sorunun bulguları ayrı ayrı yorumlanmıştır. Araştırmanın alt amacıyla ilgili olarak bütün sorular analiz edilip, bulguları yorumlandıktan sonra ilgili alt amacın kapsadığı tüm soruların bulguları tekrar organize edilmiş ve bölüm sonunda tekrar ilgili alt amaca dair genel bulgular yorumlanmıştır.

Bu bölümde araştırmanın amaçlarına uygun olarak, KKTC’de görev yapan 4. 5. 6. 7. ve 8. Sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde, okul, okul yönetimi, eğitim yönetimi, vatandaşlık ve demokrasi konularına nasıl değindiklerini, ele alınışında benimsedikleri temel yaklaşımlar ile kullandıkları teknik, yöntem ve etkinlikleri, yararlandıkları kaynakları ayrıca bu süreçte karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara yönelik önerdikleri olası çözüm önerileri belirlenmiştir. Araştırma bulguları yorumlar ve öğretmen görüşmelerinden direk alıntı yapılarak, açıklamalarıyla sunulmuştur.

4.1. Sosyal bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Eğitim Yönetimi ve Demokrasi konularının Öğretimi ve örnekleri belirtilmiştir.

Araştırmanın ilk alt problemi, Sosyal bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Eğitim Yönetimi ve Demokrasi konularının öğretimi nasıl ele alındığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Temalar:

- 1. Yöntem:** Öğretmenlerin ya da öğreticinin dersin hedeflerine ulaşması için izledikleri yola yöntem denir.
- 2. Strateji:** Bir dersin hedeflerine ulaşmayı sağlayan yöntem, teknik ve araç gereçlerin belirlenmesine yön veren genel bir yaklaşımdır.

3. **Teknik:** Öğretim yönteminin bir ders etkinliğinde yapılan uygulamasıdır.
4. **Materyal:** Materyaller öğrenme işlemine katılan duyu sayısını artırarak daha fazla ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır. Araç-gereçler genelde öğretimi desteklemek amacıyla kullanılırlar. İyi tasarlanmış ve yapılmış öğretim araç-gereçleri öğretim sürecini zenginleştirir, öğrenmeyi artırır.

Örnek; yapılandırılmış görüşme sonucunda çıkan kategorilere öğretmenin görüşleri şöyledir:

1. Yöntem:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesi konusunda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda yöntemin önemi konusunda görüşlerini belirtmişlerdir. Öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö21: “...Aslında bu konular müfredatta olmayan konular, ancak bu konularla ilgili zaman zaman çocuklara bilgi veriyoruz. Özellikle günlük hayatla yaşadıklarımız, gündelik olaylar ki bunlar eğitimin bir parçasıdır yeri geldikçe değiniliyor. Yani örneğin çocukların gündelik hayat yaşadıklarından bir tanesi bu darbe girişimidir. Bu darbe girişimini açıklarken demokrasiye örnek verebiliriz. Bununla ilgili sınıflarda tartışma ortamı yaratıyoruz karşılıklı görüş alıyoruz. Böylece herkes fikirlerini rahatça söylüyor. Böylece demokrasi anlayışı verilmeye çalışıyor.”

2. Strateji

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesi konusunda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda yöntemin önemi konusunda görüşlerini belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler bu kavramların öğretilmesinde Strateji önemi vurgulanmıştır. Öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö8: “...Her konuya ayrı ayrı örnekler veriyorum. Örnekleri birbiriyle ilişkilidir. Önce konuları anlatıp ardından konuyla ilgili sorular soruyorum. Genellikle dersi soru-cevap şeklinde işliyorum.”

Diğer katılımcı öğrenen ise bu durum şu şekilde ifade etmiştir:

Ö2: “...Günümüz toplumlarında Eğitim-Yönetim ve Demokrasi konuları büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle bu konulara eğitiminin küçük yaşlarda başlanmasının önemli olduğuna inanmaktayım.”

3. Teknik:

Sosyal Bilgiler bu kavramların öğretilmesinde öğretim tekniklerinin önemi vurgulanmıştır. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö7: “...Bu konuların soyut olmasından dolayı konuları drama, dramatizasyon öykü oluşturma, münazara, örnek olay vb. öğretim tekniklerini kullanarak somut hale getirip öğretmeye çalışıyorum.”

Ö9: “...Sosyal bilgilerde sunuş yoluyla anlatım tekniğini, drama ve konuyla ilgili videolardan destek olarak işledim. Vatandaşlık dersinde ise daha çok örnek olaylar inceleyip soru cevap şeklinde dersimizi işledik.”

4. Materyal:

Sosyal Bilgiler bu kavramların öğretilmesinde materyallerin önemi vurgulanmıştır.

Ö1; “...Videolarla giriş yapıyoruz. Öğrencilerin konulara uygun olarak fikirlerini anlatmalarına önem veriyoruz. Ders kitapları ve testlerle de konuyu pekiştiriyoruz.”

4.2. Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesi gerekliliği öğretmen görüşleri ile vurgulanmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemi, Sosyal bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Eğitim Yönetimi ve Demokrasi konularının öğretilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yapılandırılmış görüşme sonucunda çıkan kategorilere öğretmenin görüşleri şöyledir:

Temalar:

1. Demokrasi: Demokrasi eğitimi en iyi yaşayarak öğrenmeyle verilir. Tam olarak gerçekleştirilebilmesi için, okulun tüm faaliyetleri demokratik yaşam kurallarına göre organize edilmelidir. Öğrencilere, her insanın toplumda kendine özgü bir değeri ve

yeri olduğunu öğretmeliyiz. Gelişim seviyesindeki seviye özelliklerine göre, her öğrenci okuldaki çalışmaya katılmayı öğrenmeli ve sorumluluklarını anlamalı ve yerine getirmelidir. Öğrencilerin demokratik yapıları ve ilkeleri öğrenmesini ve demokratik süreçlerin nasıl yürüdüğünü anlamalarını kolaylaştıracaktır. Öğrenin sınıfta oy verme eylemini gerçekleştiren öğrenci bu davranışı önemini anlamış olur.

Öğretmenler öğrencilerin bir takım olarak çalışmasına izin verebilir ve empati ve empati bilgilerini öğrenciler arasında işbölümünü paylaşarak paylaşabilirler. Benzer şekilde, sınıfta tartışmalar düzenleyerek, öğrenciler başkalarının görüş ve düşüncelerine saygı gösterebilir. Öğretmenler öğrencilerini sınıf da tartışmalarına katılmaya ve hoşgörülü bir ortamda soru sormaya teşvik etmelidir. Demokrasi eğitime yönelik bu gibi faaliyetler ve bu tür faaliyetleri kapsayan bir eğitim uygulaması, toplumun demokratikleşmesine önemli katkılarda bulunmamaktadır. Demokrasi eğitiminin verilmesinde öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Öğretmenler davranışları ile de iyi bir rol model olmalıdır. Demokrasiyi öğretmek söz konusu olduğunda ve demokrasi ile ilişkili ilke ve değerleri öğrencilerinin içine yerleştirmede öğretmenlerin demokratik tutum ve davranış içinde olmaları ne kadar önemli olduğunu da belirtmek gerekir.

2. Vatandaşlık Eğitimi: Vatandaşlık eğitimi bireyin içinde yaşadığı topluma, toplumun kurum ve kuruluşlarına uyumunu amaç edinmektedir. Bir toplumun devamlılığını sağlayabilmek ve farklılıkları ortak amaçlarda birleştirebilmek, bireylere vatandaş olma bilinci kazandırmakla gerçekleşebilir.

Bu noktada özellikle gençlerin sosyal, politik ve ahlaki sorumluluklarını güçlendirmeye çalışan bir girişim olarak düşünülen vatandaşlık eğitimi sosyal kontrol için bir yöntem olarak da yorumlanabilir. Bu nedenle vatandaşlık eğitimi toplumsal sorunlara karşı bireyleri güçlendirmek için gerekli bir süreç olarak da görülmektedir. Böylece son yıllarda çocukların ve gençlerin etkili vatandaşlıkla ilgili bilgi, beceri ve değerleri pekiştirilmeye çalışılmaktadır.

3. Öz benlik: Bireyin kendini algılama, değerlendirme biçimidir. Ben kimim sorusunun cevabıdır.

4. Hayat: Öğretilmek istenen bilgilerin, günlük hayatla ilişkilendirilmesi, öğrencilere bu bilgilerin neden öğrenilmesi gerektiğini açıklar. Öğrenciler bu yolla, öğretilmek

istenen bilgileri öğrenmeyi, ihtiyaç haline getirmektedir. Bilgilerin günlük hayatlarında kullanım alanlarını göremeyen öğrenciler için, “bu bilgileri neden öğreneyim? Bunlar benim ne işime yarayacak? ” gibi yaklaşımlar ortaya çıkabilmektedir.

5. Problem çözümü: Problem, hayatın doğal öğelerinden biridir. Ebeveynler, öğretmenler ve diğer yetişkinler sorunları olduğunda ya da karar verirken her zaman çocukların yanında olamazlar. Bu sebeple, hayatın ilk yıllarından itibaren çocukların kendi sorunlarını çözebilme yetilerini kazanabilmesi çok önemlidir. Böylece çocuklar ilerleyen yaşlarda endişe yaratan durumlar ile daha rahat başa çıkabilir ve daha sağlıklı kararlar alabilir.

1. Demokrasi:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesi gerekliliği katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda demokrasi kavramının öğretilmesi belirtilmiştir. Demokrasi öğretiminin öğretilmesine vurgu yapılmıştır. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

Örneğin; Ö12:öğretmen şöyle söylemiştir. “...*Demokrasi kültürü ve bilinci için öğretilmelidir.*”

2. Vatandaşlık:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesi gerekliliğinde katılımcı öğretmenler vatandaşlık için önemli olduğuna vurgu yapmışlardır. Vatandaşlık öğretiminin önemine vurgu yapılmıştır.

Örneğin; Ö22: “... *Etkili vatandaş olması için, katılımcı vatandaş olması için, birey olduğunu kanıtlaması için bunları öğrenmesi gerekir. Okul, kurum olarak çocukların gördüğü ilk yerdir. Bunun için mutlaka öğretilmesi gerek. Benim okulum köy okulu olduğu için çocuklar fazla kurum görmüyorlar. Köy çocukları olduğu için fazla yokluktan geliyorlar. Bundan dolayı kurumlarda nasıl davranılması gerektiğini öğrenmeleri gerekmektedir. Haklarını ve sorumluluklarını bilmeleri gerekmektedir.*”

Diğer taraftan vatandaşlığın öğretilmesi gerekliliği görüşünde olan diğer bir öğretmen ise şöyle söylemiştir:

Ö9: “...Öncelikle her bir bireyin geçmişini bilmesi gerekir ki geleceğine yön verebilsin. Ya da sosyal bilgilerde hayatı ele alan konularda ne kadar fikir sahibi olursa hayatını o denli düzene sokabilir. Vatandaşlık dersindeki haklarını bilmesi, onu hakkını arayan bir vatandaşa dönüştürür ki şu an en çok özlem duyduğumuz konu da budur.”

3. Öz benlik:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesi gerekliliğinde katılımcı öğretmenler öz benliğin önemine vurgu yapmışlardır.

Örneğin; Ö20: “Çocukların birey olduklarının farkına varması için çok önemli bir ders veya konudur.”

Bir öğretmen sosyal bilgiler dersinin öğretilmesi gerekliliğinde öz benliği geliştirdiğini belirtmiştir. Aynı öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir.

4. Hayat:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesi gerekliliğinde katılımcı öğretmenler Hayatta karşılaşılan konular olduğu için öğretilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Örneğin; Ö6: “...Sosyal Bilgilerdeki bu konuları günlük hayatta kullanılabilecek bilgiler olduğu için öğretilmesi gerektiğini düşünüyorum.”

Bir öğretmen sosyal bilgiler dersinin öğretilmesi gerekliliğinde Hayatta karşılaşılan konular olduğu için öğretilmesi gerekliliğini belirtmiştir. Aynı öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir.

Ö10:“... Kesinlikle öğretilmeli, hayatlarının her alanında kullanacaklarına katkı koyar.”

5. Problem çözümü

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesi gerekliliğinde katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda problem çözümü için öğretilmesi gerekliliği yönünde görüş belirtmektedir. Aynı öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö14: “...Sosyal Bilgiler her konusu ile hayatın kendisini öğreten bir ders. Çünkü toplumda ve günlük yaşamda birçok yerde karşımız çıkıyor. Çocuk bu dersle yaşamında karşılaşacağı tüm problemlere çözüm bulabilir. Bence Öğretilmelidir.”

4.3. Sosyal Bilgilerde bu kavramların öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar ile ilgili öğretmen görüşlerine vurgu yapılmıştır

Araştırmanın üçüncü alt problemi, Sosyal bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Eğitim Yönetimi ve Demokrasi konularının öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken hususları öğretmen görüşleri ile ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yapılandırılmış görüşme sonucunda çıkan kategorilere öğretmenin görüşleri şöyledir:

Temalar:

1. Gerçek Yaşamla Bağlantılı: Eğitimin temel amacı çocuğu hayata hazırlamak ve sosyalleşerek topluma değer katabilecek donanımlara sahip olmasını sağlamaktır. Eğitim sistemlerinin başarısı da bu amacı gerçekleştirme düzeyleri ile ölçülür. Salt teorik öğretim etkinlikleri ile çocuk hayata hazırlanamaz. Çocuğu hayata hazırlamak için eğitim süreçlerinin hayatla bağ kurularak gerçekleştirilmesi gerekir. Öğrenciler gerçek hayattan örneklerle desteklenen ve bununla iç içe öğrenme etkinliklerinden daha fazla yararlanırlar. Çünkü ders konusu ile ilişkilendirilmiş güncel konuları gündeme getirmenin öğrenmeyi hızlandırıcı, keyifli ve kalıcı hale getirici etkisi vardır.

2. Açık anlaşılır/ Öz Anlatım: Açıklık, öğretmenin iletişim sürecinde, dersi işlerken ve değerlendirme yaparken (sınavlarda)kullandığı dilin anlaşılır, açık, net ve anlamlı olması demektir. Açıklığı arttırmak için öğrenmeyi kolaylaştıran materyaller, görsel-ışitsel araç ve gereçler kullanılabilir.

Not: Kullanılan dilin açık ve anlaşılır olması yaşama yakınlık somut eşyalar ve öğretim materyallerinin kullanılması da somuttan soyuta ilkelerini gerektirir.

3. Öğrenci İhtiyaç ve Beklentilerine Uygunluk: Eğitim programının hazırlanması aşamasında yapılacak ilk iş eğitim hedeflerinin önceden belirlenmesidir. Önce toplumun eğitim felsefesi, idealleri, sosyal ve ekonomik ihtiyaçları göz önünde bulundurulur. Bunlar eğitimin uzak hedeflerini oluşturur. Eğitimin genel hedefleri, eğitimin uzak hedeflerine paralel olarak eğitim şuralarında

geniş bir katılımıla belirlenir. Eğitim sistemi bu hedefleri okul türüne göre, okulların hedeflerine dönüştürür. Eğitim programının öğretme yoluyla gerçekleştirmek istediği davranışlar da ders programlarının özel hedeflerini oluşturur. Daha sonra belirtilen bu hedeflerin öğrenci yönünden ifadelendirilmesi, yani özel hedeflere dönüştürülmesi yapılır. Belirli alanlarda program hazırlanırken eğitimin genel hedefleri, toplumun ihtiyaçları programın ilgili olduğu konu alanının konu alanının özellikleri, eğitilecek bireylerin gelişim durumları ve eğitim ihtiyaçlarının incelenmesi yapılır. Bütün bu çalışmalar sonucunda bireylere kazandırılacak özellikler, ay hedefler biçiminde tespit edilir.

Bu aday hedefler ise; ülkenin eğitim felsefesine uygunluk, birbiriyle tutarlılık, eğitim yoluyla oluşturulabilirlik veya ulaşılabilirlik açılarından irdelenir ve seçilir. Aday hedefler, eğitim felsefesi, eğitim psikolojisi ve eğitim ekonomisi süzgeçlerinden geçirilerek hedef niteliği kazanır.

4. Somut-soyut: Öğrenme eyleminin somut durumlarla başlamasını vurgulayan öğretim ilkesidir. İlköğretimde öğretim için somut nesneler ve öğretim araç gereçleri kullanılmalıdır. Öğrenme somut objelerde daha kolay olur. Öğrenme süreci ayrıca somut nesnelerden soyut kavramlara doğru bir yol izlemektedir. Somuttan soyuta anlatım materyallerden faydalanarak yapıldığı gibi soyut kavramların somutlaştırılmasıyla da yapılabilir.

5. Örnek Olay/ Örneklerle Anlatım: Örnek Olay/ Örneklerle Anlatım: Günlük yaşamda karşılaşılan sorunları sınıf ortamında çözerek öğrenmeyi sağlamaktır. Olayı açıklayan ve gerekli verileri kapsayan bir raporda çalışan öğrenciler olayı öğrenir, çözümler ve değerlendirir. Bir sorunu farklı bir bakış açısıyla tartışmak ve yeniden yapılandırmak ve yeni çözümler için uygulanır. Örnek olayda nasıl, neden olduğunu ve sonuçlarının tartışılması ve alternatif çözümlerin gösterilmesi gerekiyor. Öğrencileri gelecekteki problemlere hazırlamak, sınıf veya yaşamda karşılaşılan sorunları farklı şekillerde analiz etmek ve çözmeleri hedeflenmektedir. Öğrenciler sınıfta gerçek hayatta yaşanmış olaylar, olgular, durumlar ve problemlerle karşı karşıya getirilir.

6. Demokratik olma(Adaletli olma): Öğretmen usun temsilcisidir. Aynı zamanda çocuğa ya da gence kendi kimliğini oluşturmakta yardım eden, anne ve baba kadar etkili bir örnektir. Okul sadece ortak bir ulusal ideolojinin ve tarihsel belleğin

kazandırıldığı yer değil, öğrencilerin ailevi ve toplumsal özelliklerine bakılmaksızın eşit muamele gördüğü kurmaca bir ortamdır. Bu ortam insanların farklılıklarının ve eşitsizliklerinin ötesinde onursaldık açısından eşit oldukları ve hukuksal ve siyasal anlamda eşit muamele görmeleri gerektiği düşüncesine dayanır. Bu açıdan bakıldığında eğitimde eşitlik herkesi aynı okullara gitmesini sağlamak değil, her öğrencinin kendi yetenekleri doğrultusunda geliştirilmesine, başarılı olmasına eşit katkıda bulunmaktır. Bu bağlamda amaç yurttaş yetiştirmektir, ideal yurttaş, okul sayesinde, yargılama konusunda mutlak bağımsızlığı olan birisidir. Bir kişinin yurttaşlığı, etkin bir biçimde kendi yazgısını denetleyebilmesinin derecesidir.

7. İyi vatandaş: bilmesi ve yerine getirmesi gibi yönleri üzerinde yoğunlaşmıştır İyi vatandaşın ülkedeki ve dünyadaki güncel olaylar bilgisine sahip olması, herhangi bir hükümetin veya partinin otoritesini kabul etmesi, vatansever olması, sorgulayan ve düşünme becerilerine sahip olması, akıllı kararlar alabilme yeteneğine sahip olması gerektiği, görev ve sorumluluklarını bilmesi ve uygulaması, ahlaki etik ve davranışlara sahip ve dürüst olması, ülkesi, devleti, hükümeti ve dünya ile ilgili bilgilere sahip olması, kanunları bilmesi ve takip etmesi, aile ve akrabalarına saygı duyması, toplumsal olaylara katılım göstermesi, başkalarının rahatı için uğraş göstermesi ve endişe duyması, farklılıkları kabul etmesi, çevresel duyarlılığa sahip olması, vatandaşlık sorumluluklarını.

8. Empati: Kişinin başka birinin ayakkabısının içinde ayakta durabilmesidir. Ya da bir başka deyişle kişinin karşısındakinin yüreğini hissedip, onun gözüyle görüp, kulağıyla işitmesidir. Çocuklarda da, aile ilişkilerinde anne-baba yüreğinde kendini hissetmesi; okulda ise arkadaşı düşüp bacağını yaralandığında onun bacağı olabilmesi ve sınıf ortamında da öğretmenin gözü ile oturduğu sıraya bakabilme becerisidir.

9. Öz benlik: Bireyin kendini algılama, değerlendirme biçimidir. Ben kimim sorusunun cevabıdır.

1. Gerçek Yaşamla Bağlantılı: Öğretmenlerle görüşme sonucu gelecek yaşamla bağlantılı yakın konular olduğu için öğretirken dikkat edilmesi gerekenler üzerinde durulmuştur.

Bir öğretmen gerçek yaşamla bağlantılı konuların önemine vurgu yapmış, bu düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir.

Örneğin; Ö22: “... *En başta bir birey olduklarının farkına varmalarını sağlıyorum. Haklarını, isteklerinin farkında olan, yaşamına yakın onun hayatı içinden yer edinmeli.. Kendi yakın çevrelerinden örnekler vererek anlatmaya çalışıyorum. Öğretirken çocukların haklarını iyice özümsemelerini sağlıyorum. Hakını bilen çocuk yaşamdan daha çok keyif alıyor.*”

2. Açık anlaşılır/ Öz Anlatım

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar da katılımcı öğretmenler açık anlaşılır/ öz Anlatım duyarlılığını belirtmişlerdir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö2: “...*Verilen örnekler net ve anlaşılır olması gerekir. Örnek seçimi iyi olöadığı durumlarda konu başlıkları öğrencilere soyut gelebilmektedir.*”

Diğer katılımcı öğretmen ise açık ve anlaşılır olmanın önemine vurgu yapmıştır. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir.

Ö6: “...*Somut ve anlaşılır olmasına dikkat ediyorum.*”

Bir öğretmen sosyal bilgilerde bu kavramların öğretilmesinde öz anlatımın önemine vurgu yapmış bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö8: “...*Öncelikle önemli olan konuların üzerinde daha çok durulması gerekir. Konuları çok uzatmadan anlatmak gerekir. Konuyla ilgili testleri çizdirmeye dikkat ediyorum.*”

3. Öğrenci İhtiyaç ve Beklentilerine Uygunluk

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar da katılımcı öğretmenler öğrenci ihtiyaç ve beklentilerine uygun şekilde öğretilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö14: “...*Bu konuları öğretirken çocuğun ihtiyaç ve beklentisini göz önüne alıyorum. Aynı zaman da toplumunda beklentisi önemlidir. Somutlaştırarak öğretmeye çalışıyorum. Çünkü biliyorsunuz somut işlem döneminden sonra somut işlem dönemine geçilir.*”

4. Somut-Soyut

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar da katılımcı öğretmenler somutlaşan içeriğin öğrenciler tarafından daha kolay algılandığı görüşündedir. Bu görüşü bir öğretmen şu şekilde ifade etmiştir:

Ö4: “...*Bu konuları öğretirken somutlaştırarak yaşatmaya çalışıyoruz.*”

Diğer katılımcı öğretmen ise somutlaştırarak öğretmenin önemine vurgu yapmıştır. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö6: “...*Somut ve anlaşılır olmasına dikkat ediyorum.*”

Diğer taraftan 5 kişi hayatla ilgili soyut kavramların somuta dönmesine vurgu yapmıştır.

Ö5: “...*Eksik olduğumuz bir konu soyut olduğu için hala somutlaştıramadık ve demokratik denilen kavram gündeliğimize geçmedikçe kişilik özelliğimiz olmadıkça maalesef böylede kalabilir.*”

5. Örnek Olay/ Örneklerle Anlatım

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar da katılımcı öğretmenler örnek olay/örneklerle anlatımla içeriğin öğrenciler tarafından daha kolay algılandığı görüşündedir. Bu görüşü bir öğretmen şu şekilde ifade etmiştir:

Ö13: “...*Bu konuları öğretirken her konuya uygun örnek olay örneği veririm.*”

Diğer katılımcı öğretmen ise örnek olaylarla öğretmenin önemine vurgu yapmıştır. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö7: “...*En iyi nasihat örnek olmaktır. Sözünden hareketle tutarlı davranışlar sergileyerek öğrencilerime iyi bir model olmaya çalışıyorum.*”

Bir öğretmen sosyal bilgilerde bu kavramların öğretilmesinde örneklerle anlatımın önemini belirtmiştir. Bu görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Ö17: “...*Bu konuları öğretmiyorum henüz. Vatandaşlık ve demokrasi konularında ise kendi anlayacakları şekilde yakın çevrelerinden örnekler vererek yapıyorum. Sınıf öğretmeni değilim ama yine de anlasınlar diye sınıfa başkan seçebiliriz. Örneğin geçenlerde bir sınıfta başkanlarında memnun değillermiş, dedim tamam demokrasi*

böyle olur. Bu başkanı isteyen kim? Değiştirmek isteyen kim? Parmak kaldırıp görüş ve fikirlerini aldım. Bu düşüncelerini gidip sınıf öğretmeninize anlatın dedim. Bu bir demokrasiye örnek böyle öğretilabilir.”

Diğer katılımcı öğretmen ise örneklerle öğretmenin önemine vurgu yapmıştır. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö3: *“Günümüzden örnekler vermeye dikkat ediyorum. Siz olsaydınız ne yapardınız diye sorular sorarak düşünmelerini sağlıyorum.”*

6. Demokratik olma/ Adaletli Olma

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar da katılımcı öğretmenler demokratik olmanın önemine vurgu yapmışlar bu düşünce doğrultusunda düşüncelerini belirtmişlerdir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö5: *“...Demokratik Olmaya vatandaşlığın verdiği sorumlulukları başta yapmaya dikkat ediyorum.”*

Adalet

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar da katılımcı öğretmenler adaletli olmanın içeriğin öğrenciler tarafından daha kolay algılandığı görüşündedir. Bu görüşü bir öğretmen şu şekilde ifade etmiştir:

Ö20: *“... Bu konuları öğretirken adil ve tarafsız olmaya çalışıyorum.”*

7. İyi vatandaş

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar da katılımcı öğretmenler iyi ve sorumlu vatandaş kavramlarının öğrencilere anlatılması gerektiği görüşünü belirtmişlerdir. Bu görüşü bir öğretmen şu şekilde ifade etmiştir:

Ö11: *“...Öğrencilerde iyi bir vatandaş, ülkesine faydalı, demokrasi bilincini benimsemiş bireyler olarak yetişmesini önemsiyorum.”*

8. Empati

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar da katılımcı öğretmenler empati yapabilmenin önemine vurgu yapmışlar bu düşünce doğrultusunda düşüncelerini belirtmişlerdir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö3: “...Günümüzden örnekler vermeye dikkat ediyorum. Siz olsaydınız ne yapardınız diye sorular sorarak düşünmelerini sağlıyorum.”

9. Öz benlik

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar da katılımcı öğretmenler öz benliğin önemine vurgu yapmışlar bu düşünce doğrultusunda düşüncelerini belirtmişlerdir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö22: “... En başta bir birey olduklarının farkına varmalarını sağlıyorum. ‘Sen bireysin’ diyorum çünkü bu çocuklar kalabalık aile çocukları. ‘Bu dünyada sen bir tanesin, en önce sensin o yüzden istediğin her şeyi ben diye isteyeceksin’ diye öğretiyorum. Yani kendini gerçekleştirmesini ve kendinin farkına varmasını sağlıyorum ama en önce birey olduğunu hissettirmeye çalışıyorum. ‘Sen bir birey sin, sen özelsin, bu dünyada herkesten ve her şeyden daha kıymetlisin.’”

4.4. Sosyal Bilgilerde konuların öğretimi sürecini daha etkili kılmak için fazladan çaba gerekliliği öğretmen görüşleri doğrultusunda örneklerle önemi vurgulanmıştır

Araştırmanın bu alt probleminde, Sosyal bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Eğitim Yönetimi ve Demokrasi konuların öğretim sürecinde fazladan çaba gerekliliği öğretmen görüşleri ile ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yapılandırılmış görüşme sonucunda çıkan kategorilere öğretmenin görüşleri şöyledir:

Temalar:

1. Soyut-Somut Dönüşümü: Öğrenme eyleminin somut durumlarla başlamasını vurgulayan öğretim ilkesidir. İlköğretimde öğretim için somut nesneler ve öğretim araç gereçleri kullanılmalıdır. Öğrenme somut objelerde daha kolay olur. Öğrenme

süreci ayrıca somut nesnelerden soyut kavramlara doğru bir yol izlemektedir. Somuttan soyuta anlatım materyallerden faydalanarak yapıldığı gibi soyut kavramların somutlaştırılmasıyla da yapılabilir.

2. Öğrenmenin Kolaylaştırılması: Öğrenmenin gerçekleşmesi için konuları en basit şekilde anlatılması durumudur.

3. Öğrenmede Kalıcılık: Öğrenme davranışta bir değişimin meydana gelmesi halidir. Davranıştaki değişim oldukça kalıcı ve uzun sürelidir. Yani öğrenme oldukça kalıcı bir davranış değişikliğidir. Öğrenme bireyin aktif oluşunun bir takım edimlerde bulunmasının veya yaptığı egzersizlerin sonucudur. Öğrenme gerçekleşmiş ise transfer edilmesi de söz konusudur. Öğrenme doğrudan doğruya gözlenemez. Gözleyebildiğimiz bireyin performansıdır. Performans ise öğrenme ile birlikte başka değişkenlerin de ortak fonksiyonudur. Öğrenme kişinin daha sonra karşılaşacağı durumlara farklı bir yaklaşım göstermesidir. Öğrenme davranışın referans çerçevesindeki işaret ve ipuçlarında değişim demektir.

4. Öğrenmede Keyif Alınması: Öğrenilen her yeni şeyle çok daha iyi hissetmektir. İnsan ilgisini çeken alanlar ve yardımcıları hakkında öğrendikçe bu keyif iyice artar.

5. Planlama: Plan, belirli eğitim amaçlarına ve program hedeflerine ulaşmak için öğretim etkinliklerinden hangilerinin seçileceğini, bunların öğrencilere niçin ve nasıl yaptırılacağını, hangi yardımcı ve tamamlayıcı kaynak ve araçların kullanılacağını, elde edilen başarının nasıl değerlendirileceğini önceden tasarlayıp kâğıt üzerinde saptamaktır.

6. Tekrar: Düzenli Tekrar Yapmanın Önemi Dersleri evde düzenli olarak tekrar etmek gerekir. İnsan beyni yeni öğrendiği bilgilerin %30'unu tekrar etmediği takdirde 10-15 saniye içerisinde unuttur. Bunun temel sebebi beynin tüm bilgileri tek bir seferde aklına yazamamasıdır. Bunun için beyine sürekli aynı bilginini girmek istemesi ve kalıcı bir yer edinebilmek için sürekli anımsatılması gerekmektedir. Bunun içinde kişinin düzenli tekrar yapması gereklidir. Günümüzde okul hayatında düzenli çalışan öğrenci sayısı çok azdır. Bu yüzden de öğrencilerin büyük bir oranı birçok konuyu çabucak unutmaktadır. Konuları unuttukça da temelini kaybedip, derslerde başarısız olmaktadır.

7. Öğrenci Merkezli: Eğitimciler, öğrenci merkezli eğitim kavramı ile; öğrenci merkezli öğrenmeyi matematik ya da edebiyat gibi bir dersin ya da konunun beynimizdeki öğrenme merkezleri ile ilintisi olarak yorumlarken, bazıları öğrencinin geleneksel olmayan yöntemlerle değerlendirilmesi, bazıları da, iş birliğine dayalı öğrenme esasları ile bütünleşmiş bir sürekli gelişim modeli olarak düşünmektedir. Gerçekte ise öğrenci merkezli eğitim bunların tümünü ve daha ötesini içermektedir. Öğrenci merkezli bir okul planlamasında öğretmenlerin, yöneticilerin, velilerin ve öğrencilerin bu konudaki farklı kavramları ortak bir terminoloji ile yorumlamaları ve aynı dili konuşmaları önemlidir. Öğrenciye, dersin hedefleri doğrultusunda öğrenmesini sağlayacak, sadece not almasını değil, etkin katılımına imkân verecek etkinlikler sunulursa bu yaklaşım, öğrenci merkezlidir.

8. Adil Pekiştireç Dağıtımı: Ortama eklenip çıkarıldığı zaman bir davranışın yapılma sayısını ve sıklığını arttıran, azaltan uyarıcılara pekiştireç denir. Pekiştirme ise bir davranışın sıklığının belli bir uyarıcı sayesinde arttırılmasıdır.

9. Her Yerde Eğitim: Millî Eğitimin amaçları yalnız resmî ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.

10. Tartışma: Tartışma yöntemi öğrenci merkezli bir sınıf ortamının oluşturduğu, öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebildikleri, düşünme, eleştirme, başkalarının görüşlerine saygı duyma, iletişim kurma vb. becerilerinin geliştiren bir yöntemdir.

11. Öğretmen Merkezli Eğitim: Geleneksel eğitim sisteminde, “dersler, programlar, ödevler, ders saatleri ve benzeri unsurlar, hep çocuğun ilgi ve ihtiyaçları hesaba katılmaksızın düzenlenir”. Bu eğitimde ön planda tutulan müfredat ve öğretmendir. Klasik okulda egemen olan geleneksel disiplin anlayışında öğrenciden her durumda koşulsuz uyumlu davranması beklenmektedir. Bu zorunlu uyumlu davranma bazen olumsuz sonuçlar doğurmakta ve baskıcı tutumlara karşı disiplinsiz davranışlar gelişmektedir.

12. Yaparak Yaşayarak Öğrenme: Öğrenme eyleminde öğrenci duyu organıyla öğrenme sürecine ne kadar çok katılırsa öğrenme o kadar etkili ve kalıcıdır.

13. Aile Eğitimi: Anne babaları, anne babalık ile ilgili bilgilendirmek ve beceri sahibi yapmak, yaşanan sorunlara yönelik çözüm bulma becerilerini geliştirmek, eğitimsel çalışmaların verimini arttırmak amacıyla ailenin her bir üyesinin farkındalığını attırmak ve yaşam kalitelerini desteklemek ile ilgili programdır.

1. Soyut-Somut Dönüşümü:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde fazladan çaba harcanan hususlarda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda soyut somut dönüşümünün fazladan çaba gerektirdiği belirtilmiştir. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişler:

Ö1: *“...Bu konular soyut konular olduğu için öğrenci anladım deyip geçiştirebilir. Bu yüzden öğretmen olarak bizler sadece konuların anlaşılmasını değil, uygulanması için de yöntemler geliştirmeliyiz.”*

Diğer bir öğretmende soyut konuların somutlaştırılması önemine vurgu yaparak şöyle ifade etmiştir:

Ö7: *“...İçeriğin daha fazla görsel hale getirilmesini düşünüyorum.”*

Ö9: *“...Sosyal bilgiler genel anlamda soyut içerikli bir ders niteliğinde olduğu için öncelikle öğrencilerin ders içindeki dikkatini canlı tutmak için öğrenciyi derse katmalıyız. Dersi olan seyrinin dışına çıkaracak etkinliklere yer vermeliyiz. Örneğin Osmanlı tarihini anlatırken yapılacak bir Büyük Han gezisi.”*

Ö11: *“... Evet, Çünkü soyut konuların görsellerle somut hale getirilmesi gerekir.”*

Ö14: *“...uygulama gerekli çünkü kavramlar soyut çocuğun anlayacağı şekilde somut hale getirilmeli. Örneğin demokrasiyi anlatabilmek için sınıftaki herkesin görüşünü almak bile çok zaman alan bir uygulama. Zaman ve öğrenci sayısı bizi zorlamaktadır.”*

2. Öğrenmenin Kolaylaştırılması:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde fazladan çaba harcanan hususlarda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda öğrenmenin kolaylaştırılması için çaba harcandığı belirtilmiştir. Öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö13: “... Örnek olay ve kavramlarla ilgili videolar bulmaya çalışıyorum. Öğrenmenin kalıcı olması için öreğin derste demokrasi için sınıf başkanlığını seçmeleri yapmaya çalışıyorum. Bu da çok zaman alıyor.”

3. Öğrenmede Kalıcılık:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde fazladan çaba harcanan hususlarda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda öğrenmede kalıcılığın için çaba harcandığı belirtilmiştir. Öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmişler:

Ö13: “... Örnek olay ve kavramlarla ilgili videolar bulmaya çalışıyorum. Öğrenmenin kalıcı olması için öreğin derste demokrasi için sınıf başkanlığını seçmeleri yapmaya çalışıyorum. Bu da çok zaman alıyor.”

4. Öğrenmede Keyif Alınması:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde fazladan çaba harcanan hususlarda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda öğrenmede keyif alınması için çaba harcandığı belirtilmiştir. Öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö4: “...Dersin zevkli hale getirilmesi öğretim sürecini hızlandırır. Bunun yanında ekstra çaba harcamamıza neden olur.”

5. Planlama:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde fazladan çaba harcanan hususlarda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda öğrenmede planlama yapmak için çaba harcandığı belirtilmiştir. Öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö5: “...Planlama ve müfredattaki saat ayarlamaları yapılırsa daha etkin işleyebilirim.”

6. Tekrar:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde fazladan çaba harcanan hususlarda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda tekrar yapmanın fazla çaba gerektirdiği konusu vurgulanmıştır. Öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö8: “...Evet gerekiyor. Örneğin birinci dönmede işlediğin bir konuyla ilgili ikinci dönem bir soru sorduğumda cevap alamıyorum. Bu konuyu tekrar anlatmam gerekir.”

7. Öğrenci Merkezliliğin sağlanması:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde fazladan çaba harcanan hususlarda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda öğrenci merkezli eğitim için fazladan çaba gerektiği konusunda görüşlerini belirtilmiştir. Öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö9: “... Sosyal bilgiler genel anlamda soyut içerikli bir ders niteliğinde olduğu için öncelikle öğrencilerin ders içindeki dikkatini canlı tutmak için öğrenciyi derse katmalıyız. Dersi olan seyrinin dışına çıkaracak etkinliklere yer vermeliyiz. Örneğin Osmanlı tarihini anlatırken yapılacak bir Büyük Han gezisi.”

8. Adil Pekiştireç Dağıtımı:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde fazladan çaba harcanan hususlarda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda adil pekiştireç dağıtımı için fazladan çaba gerektiği konusunda görüşlerini belirtilmiştir. Öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö12: “... Yeterince çaba verdiğimi düşünüyorum. Öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirilmeleri için küçük ödüller vererek derslerde daha dinamik ve adapte olmasını sağlıyorum (Halı saha turnuvaları gibi).”

9. Her Yerde Eğitim:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde fazladan çaba harcanan hususlarda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda eğitimin her yerde olması gerektiğinden çaba harcanması gerektiği görüşlerini vurgulamışlardır. Öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö15: “...Evet gerekiyor çünkü süreç sadece okul içerisinde değil dışardaki sosyal hayatta da devam eder ve diğer bireylerin davranışları bizleri de olumlu ya da olumsuz etkiler. Bu durumlar da doğru yanlış davranışlar hakkında bilgilendirmeler yaşıyoruz.”

10. Tartışma:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde fazladan çaba harcanan hususlarda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda tartışma yapmak ve dönütlere dikkat

etmek fazladan çaba gerektirdiği belirtilmiştir. Öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö17: “... Şimdi bu dersleri vermediğim için bilmiyorum aslında, yani ne yapmak gerekir; hani öyle bir şey verdiğimde çocukların tepkilerine, dönütlerine bakmak lazım. Acaba nerede bir eksiklik var ki ona göre tedbirler alayım farklı şeylere gireyim.”

11. Öğretmen Merkezli Eğitim:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde fazladan çaba harcanan hususlarda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda öğretmen merkezli eğitimin fazladan çaba gerektirdiği belirtilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin görüşler ile bilgileri sıkılan öğrencilere aktarabilmek, öğretebilmek, anlatabilmek ve öğrencinin öğrenmesini sağlamak fazladan çaba harcamaktadır. Öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö21: “... Çaba gerekir çünkü bizde sınıf içinde öğretmen der öğrenci yapar. Yani öğrencinin aslında orada yaptığı birinin ona telkini ile yapmasıdır. Öğrenciye bu konuda yabancı ülkelerde verilen görevler var. Örneğin öğrenci kendi evinde işte herhangi bir çöpü dönüşüm yapıyor bunun örnekleri var. Ama bizde çok kısıtlı ve çok gerekir aslında dışarda bunun ilgili şey yapmak tekrar yapmak veya çalışma yapmak çok gerekir. Bizim toplumsal bir eksikliğimiz galiba bu konuda büyük bir eksiklik var. Bu eksikleri giderme sadece sınıf da ya da okulda olmuyor. Bence aile faktörü var çok büyük oranda zaten bize çocuk geldiği zaman önümüzde eğitebileceğimiz çocuk var ama aileden bazı şeyleri almış bir çocuk var. Onları değiştirmek veya geliştirmek zaman isteyen bir durum. Yani aileden bir şeyler öğrenmiş gelmiş, aileyi de eğitmek gerekir ama öylede imkân yok.”

12. Yaparak Yaşayarak Öğrenme:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde fazladan çaba harcanan hususlarda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda yaparak yaşayarak öğrenme fazladan çaba gerektirdiği belirtilmiştir. Yaparak yaşayarak öğrenmeye de vurgu yapılmıştır. Yukardaki öğretmen merkezli görüşe zıt olarak yapılandırmacı yaklaşımın önemi belirtilmiştir. Öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö22: “... Elimizden geldiğince öğretmeye çalışıyoruz. Zaten okul hayatında bunu yaşayarak öğreniyor. Ekstra çaba olarak okul müdürünü çağırıyoruz sınıfa ve anlattırıyoruz. Sınıfa biri geldiğinde ayağa kalkmasını, saygı göstermesini öğretiyoruz. Hep bir ağızdan konuşmamayı, saygı göstermeyi öğreniyor. Sınıfa saatinde gelmeyi, sınavda kalemiyle ve silgisiyle gelmeyi öğreniyor. Yani yönetimin koyduğu kurallara uyması gerekliliğini biliyor.”

13. Aile Eğitimi:

Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesinde fazladan çaba harcanan hususlarda katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda ailelerin eğitiminin çaba gerektirdiği belirtilmiştir. Öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö21: “...Çaba gerekir çünkü bizde sınıf içinde öğretmen der öğrenci yapar. Yani öğrencinin aslında orada yaptığı birinin ona telkini ile yapmasıdır. Bizim toplumsal bir eksikliğimiz galiba bu konuda büyük bir eksiklik var. Bu eksikleri giderme sadece sınıf da ya da okulda olmuyor. Bence aile faktörü var çok büyük oranda zaten bize çocuk geldiği zaman önümüzde eğitebileceğimiz çocuk var ama aileden bazı şeyleri almış bir çocuk var. Onları değiştirmek veya geliştirmek zaman isteyen bir durum. Yani aileden bir şeyler öğrenmiş gelmiş, aileyi de eğitmek gerekir ama öylede imkân yok.”

4.5. Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretiminde karşılaşılan Problemler öğretmen görüşleri doğrultusunda belirtilmiştir

Araştırmanın bu alt probleminde, Sosyal bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Eğitim Yönetimi ve Demokrasi konuların öğretim sürecinde karşılaşılan problemler öğretmen görüşleri ile ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yapılandırılmış görüşme sonucunda çıkan kategorilere öğretmenin görüşleri şöyledir:

Temalar:

1. Soyut-Somut: Öğrenme eyleminin somut durumlarla başlamasını vurgulayan öğretim ilkesidir. İlköğretimde öğretim için somut nesneler ve öğretim araç gereçleri kullanılmalıdır. Öğrenme somut objelerde daha kolay olur. Öğrenme süreci ayrıca somut nesnelerden soyut kavramlara doğru bir yol izlemektedir. Somuttan soyuta anlatım materyallerden faydalanarak yapıldığı gibi soyut kavramların somutlaştırılmasıyla da yapılabilir.

2. Örnekler: Günlük yaşamda karşılaşılan sorunları sınıf ortamında çözerek öğrenmeyi sağlamaktır. Olayı açıklayan ve gerekli verileri kapsayan bir raporda çalışan öğrenciler olayı öğrenir, çözümler ve değerlendirir. Bir sorunu farklı bir bakış açısıyla tartışmak ve yeniden yapılandırmak ve yeni çözümler için uygulanır. Örnek olayda nasıl, neden olduğunu ve sonuçlarının tartışılması ve alternatif çözümlerin gösterilmesi gerekiyor. Öğrencileri gelecekteki problemlere hazırlamak, sınıf veya yaşamda karşılaşılan sorunları farklı şekillerde analiz etmek ve çözmeleri hedeflenmektedir. Öğrenciler sınıfta gerçek hayatta yaşanmış olaylar, olgular, durumlar ve problemlerle karşı karşıya getirilir.

3. Materyal Yetersizliği. Sosyal bilgiler dersi soyut bir ders olduğundan dolayı materyal kullanımının önemli bir yeri vardır. Öğrencilerin akılda kalıcılığı görseller desteklenmelidir. Şayet materyaller ve görsellerle desteklenmez ise unutulması daha mümkün olacaktır.

4. Ders saati azlığı: Öğretmenin öğrenciye bir bilgiyi öğretmesi için ayrılan süredir.

5. Etkin katılım: Çağdaş eğitim göre, öğrenci duyu organıyla öğrenme sürecine ne kadar çok katılırsa öğrenme o kadar etkili ve kalıcıdır.

6. İçerik kapsamlı: Öğretmenin öğrenciye bir bilgiyi öğretmesi için ayrılan süredir. Farkındalık; Sosyal bilgiler dersinde öğrenilmesi gereken konu ve kavramların öğrencileri farkında olması demektir. Kapsamlı içerik sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin öğrenmesi gereken konuların çok geniş olması demektir.

7. Seviyeye uygunluğu: Aynı yaş grubunda olsalar bile, her çocuğun ilgisi, zeka düzeyi, psikolojik ve manevi özellikleri ve ön bilgisi farklı olabilir. Bu bilgi ile hareket etmeli ve dersi bireyselleştirmeliyiz. Öğrenci göreliliği, öğrencilerin fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak öğrencilerin tüm ilgi alanlarını, ihtiyaçlarını ve yeteneklerini göz önünde bulundurarak eğitmektir. Ayrıca, öğrencilerin hazır bulunma durumu dikkate alınarak öğretimin bireyselleştirilmesi olarak da ifade edilmektedir.

8. Hayata uygulama: Öğrenmenin temel ilkelerinden biri hayatta uygulanabilirliktir. Gerçek hayatta bilgi ve becerilerin kullanılmasını sağlayacak faydalı bilgiler öğrencilere aktarılmalıdır.

9. Empati: Kişinin başka birinin ayakkabısının içinde ayakta durabilmesidir. Ya da bir başka deyişle kişinin karşısındakinin yüreğini hissedip, onun gözüyle görüp kulağıyla işitmesidir.

10. Öğrenci Öğrenmeye kapalı/ Aile Eğitimi: Öğrenme eyleminin gerekilebilmesi için öğrencinin ailevi ve psikolojik olarak hazır olmama durumuna denir.

1. Soyut-Somut:

Sosyal bilgiler dersin de bu konuların öğretilmesinde karşılaşılan problemler katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda soyut-somut dönüşümünün önemini belirtmişlerdir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö1: “ *Bu konular havada kalabiliyor. Öğrenci olması gerekeni öğreniyor ama hayata aktaramıyor. Bu da konunun amacına uymadığı için problem yaratıyor.* ”

Diğer bir öğretmen de sosyal bilgiler de bu konuların öğretimde karşılaşılan problemlerden soyut somutun önemine belirtmiştir. Aynı öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir.

Ö22: “ *... Bazı konular soyut geliyor, özellikle 5.sınıflarda. Bu soyut konuları görsellerle ya da dramlarla öğretiyoruz. İnfomal eğitimde çocuklar dışarda oynarken, oyun içinde birbirlerine nasıl davranmaları gerektiğini öğreniyor. Oyun kurallarını sorumluluklarını ve bunun karşılığında haklarını öğrenmiş oluyorlar. Oyun içinde daha kolay öğreniyorlar. Buradaki davranışların farkına varmalarını sağlıyoruz. Bire birine kızdığında ya da yanlış bir şey söylediğinde nasıl davranması gerekliliğini birbirlerine gösteriyoruz.* ”

Aynı görüşü savunan bir öğretmen ise görüşünü şöyle belirtmiştir:

Ö14: “ *... Öğrenciler okul veya müdürün görevlerini kendilerine yakın olduğu için anlıyorlar. Ancak uzak olan kavramları ya da bilmedikleri kavramları anlatmak çok zor oluyor. Örneğin bir cumhurbaşkanı veya meclisin görevlerini anlatmak çok zor.* ”

2. Örnekler:

Sosyal bilgiler dersin de bu konuların öğretilmesinde karşılaşılan problemler katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda örneklerle anlatımın önemine vurgu yapmışlar. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö2: “...Özellikle vatandaşlık, demokrasi gibi kavramlar tam olarak anlaşılmayabilir. Bu noktada zengin örnekleme yapılması gerekmektedir.”

Diğer katılımcı öğretmen ise örneklerle öğretmenin zorluğuna vurgu yapmıştır. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö19: “... T.C tarihini öğretirken zorlanma yaşamaktayız, kavramların içini doldurmakta bir sıkıntı yaşamaktayız. Mesela “hakimiyet” “Cumhuriyet” deriz çok zordur bunların içini çocukların doldurması ve standart tanım yapması. Bu konular çocuklar için çok soyut kalıyor. Bu konuları çeşitli çeşitli şekilde örneklendirme ihtiyacı hissedirim. Her sınıfında algı düzeyi farklıdır. Bu düzeye göre örnekler vermeye çalışırım.”

3. Materyal Yetersizliği:

Sosyal bilgiler dersin de bu konuların öğretilmesinde karşılaşılan problemler katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda materyal yetersizliği belirtilmiştir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö22: “...Ayrıca malzeme eksikliği ve elektrik sorunda büyük bir sıkıntıdır. Bunlardan dolayı daha çok yaparak yaşayarak öğretiyorum, daha çok dram ve oyun tekniklerini kullanıyorum. Sınıf içinde yapılan bir yanlış, ‘bak işte arkadaşında böyle acı çekmişti’ söyleyip bağlantı kuruyorum.”

4. Ders saati azlığı:

Sosyal bilgiler dersin de bu konuların öğretilmesinde karşılaşılan problemler katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda ders saatinin azlığını belirtilmiştir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö7: “...Ders saatlerinin az olması konuların soyut kalması, materyallerin içeriğe uygun olması bazı problemleri beraberinde getirmektedir.”

Diğer katılımcı öğretmen ise ders saatinin yetersizliğine vurgu yapmıştır. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö9: “...Konuların bazen öğrenci seviyesiyle uyuşmaması (üst düzey kalması), Öğrencilerin dikkat dağınıklığı, konu bütünlüğünün bir ders süresi içinde anlatılmaması (zamanın bazen az kalması).”

5. Etkin katılım:

Sosyal bilgiler dersin de bu konuların öğretilmesinde karşılaşılan problemler katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda etkin katılım yapılamamasının bir problem olarak belirtilmiştir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö8: “...Öğrenciler konuyu anladım dediği halde, konuyla ilgili bir soru sorduğumda cevap alamıyorum.”

Diğer katılımcı öğretmen ise etkin katılımın olmamasına vurgu yapmıştır. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö12: “...Sözel konular olduğu için bazen öğrencilerin dikkatini diri tutmak elbette zor bir olay ancak bir olarak sürecin içinde çocuklarla beraber öğrenmeye çalıştığım zaman öğrencilerimin kendilerine öz güvenleri daha yüksek olabildiğini görmekteyim.”

6. İçerik kapsamlı:

Sosyal bilgiler dersin de bu konuların öğretilmesinde karşılaşılan problemler katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda içeriğin kapsamlı olmasını karşılaşılan bir problem olarak belirtilmiştir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö10: “...konuların kapsamlı olması ve soyuttan somuta bazı konuların anlaşılmasını sağlamaktadır.”

Diğer katılımcı öğretmen ise içeriğin bir problem olmasına değinerek düşüncesini belirtmiştir. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö12: “...Sözel konular olduğu için bazen öğrencilerin dikkatini diri tutmak elbette zor bir olay ancak bir olarak sürecin içinde çocuklarla beraber öğrenmeye çalıştığım

zaman öğrencilerimin kendilerine öz güvenleri daha yüksek olabildiğini görmekteyim.”

7. Seviyeye Uygunluğu:

Sosyal bilgiler dersin de bu konuların öğretilmesinde karşılaşılan problemler katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda öğrencilerin seviyesine uygun olmaması bir problem olarak belirtilmiştir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö9: “... Konuların bazen öğrenci seviyesiyle uyuşmaması (üst düzey kalması), Öğrencilerin dikkat dağınıklığı, konu bütünlüğünün bir ders süresi içinde anlatılmaması (zamanın bazen az kalması).”

8. Hayata Uygulama:

Sosyal bilgiler dersin de bu konuların öğretilmesinde karşılaşılan problemler katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda öğretilen kavramların hayata geçirilmesinde problemlerle karşılaşıldığı belirtilmiştir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö15: “...Öğretimde değil ancak uygulayıp kişiselleştirmede sorunlar yaşıyoruz. Çünkü davranışların benimsenmesi zaman gerektiren bir süreçtir.”

Diğer katılımcı öğretmen ise bu kavramların gerçek hayata geçirmenin zorluğuna değinerek düşüncesini belirtmiştir. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö1: “... Konular havda kalabiliyor. Öğrenci olması gerekeni öğreniyor ama hayata akatarmıyor. Bu da konunun amacına uymadığı için problem yaratıyor.”

9. Empati:

Sosyal bilgiler dersin de bu konuların öğretilmesinde karşılaşılan problemler katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda empati yapılamaması bir problem durumu olarak belirtilmiştir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö22: “... Kurallara uymada sıkıntı yaşıyorlar çünkü genelde orda yaşayanlar ben merkezli. Sıra beklemek ya da karşıdaki kişilere saygı göstermiyorlar. Bazı öğrenciler okuma yazma bilmiyor ve bu duruma saygı göstermeyi bilmiyorlar. Empati

kurmalarını sağlıyorum. Okumada zorlanan çocuğa gülen kişiyi tahtaya çıkarıp soru soruyorum. Bilmediğinde haydi gülün diyorum. Böylece karşıdaki kişiyi anlamasını sağlıyorum.’’

10. Öğrenci Öğrenmeye kapalı/ Aile Eğitimi:

Sosyal bilgiler dersin de bu konuların öğretilmesinde karşılaşılan problemler katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda öğrencilerin öğrenmeye istekli olmaması bir problem durumu olarak belirtilmiştir. Diğer taraftan bu katılımcı ailelerin eğitimini bir problem durumu olarak ifade etmiştir. Sosyal bilgiler dersin de bu konuların öğretilmesinde karşılaşılan problemler katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda ailelerin eğitimsizliği bir problem durumu olarak belirtilmiştir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö21: *“... Çocuğun var olan bilgisini belli yaşlardan sonra değiştirmek çok zor. Yani evet öğretmensiniz, örneksiniz ama çocuğun bir fikri vardır. Nerden gelir bu fikir aileden ve yakın çevresinden doğal olarak, o fikrin farklı bir alternatifini sunduğun zaman bir tepki doğar. Yani bu konularda hoşgörü kültürünü kayıp ettiğimizi görüyorum ben. Yani benim bildiği budur bunun alternatifi şöyle olabilir mi ya da buda var dediğim zaman kesin net bir şekilde onun olmayacağını düşünen bir toplum var ya da büyüyen bir toplum var. Bence bu çok rahatsız edici bir durumdur. Yani problemlerin düzelmeyeceğini düşünen bir toplum var.”*

4.6. Sosyal Bilgilerde Kavramların öğretilmesinin seviyeye uygunluğu ve öğrenciler öğrenmekte zorlanmaları ile ilgili öğretmen görüşleri belirtilmiştir

Araştırmanın bu alt probleminde, Sosyal bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Eğitim Yönetimi ve Demokrasi konuların öğretiminin seviyeye uygunluğu ve öğrencilerin öğrenmekte zorlanmaları öğretmen görüşleri ile ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yapılandırılmış görüşme sonucunda çıkan kategorilere öğretmenin görüşleri şöyledir:

Temalar:

1. Soyut-Somut: Öğrenme eyleminin somut durumlarla başlamasını vurgulayan öğretim ilkesidir. İlköğretimde öğretim için somut nesneler ve öğretim araç gereçleri kullanılmalıdır. Öğrenme somut objelerde daha kolay olur. Öğrenme süreci ayrıca

somut nesnelerden soyut kavramlara doğru bir yol izlemektedir. Somuttan soyuta anlatım materyallerden faydalanarak yapıldığı gibi soyut kavramların somutlaştırılmasıyla da yapılabilir.

2. Farkındalık: Sosyal bilgiler dersinde öğrenilmesi gereken konu ve kavramların öğrencileri farkında olması demektir.

3. İçerik kapsamlı: Sosyal bilgilerde öğrencilerin kazandırılması gereken konuların kavramların tümüne denir. Bu kavram ile sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kazandırılması gereken kavramların çok geniş olmasından bahis edilmektedir.

4. Branş öğretmeni: Bir ya da birbiriyle ilgili birkaç dersi okutan öğretmene verilen isimdir.

5. Basitten Karmaşığa-Parçadan Bütüne öğretim ilkesi: Öğretilecek konular oluşturulurken bilgilerin basitten karmaşığa kolaydan zor şekliyle sunulmasıdır. Öğrenme gerçekleştirilirken ilk önce basit sonra ise zor bilgiler öğretilmelidir. Bu, öğrencinin kendine olan güveni ve dolayısıyla motivasyonu artırır. Öğrenme gerçekleştirilirken öncelikle konuyu oluşturan öğelerin ve özelliklerin tek tek öğretilmesiyle daha sonra konunun bütünü ile ilgili bilgi verilmesidir.

6. Hayata yakınlık: Öğrencinin kendi yaşamında kullanabileceği şeyler öğretilmeli ve lüzumsuz öğrenimden kaçınılmalıdır. Okul ve öğretim ortamı çok kısa ömürlü yapay bir çevre olmamalıdır. Okul Çocuğun gelişimi için hayatın her evresine hazırlamalıdır. Öğrencinin hayatı için rehber olmalıdır.

1. Soyut-Somut:

Sosyal bilgiler dersin de bu kavramların öğretilmesi seviyeye uygunluğu ve öğrencilerin öğrenmekte zorlanmaları katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda belirtilmiştir. Katılımcı öğretmenler seviyeye açısından ve öğrenme zorluğu bakımından soyut-somut konusunda görüş belirtmişlerdir. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö1: “...Seviye olarak zor olduğunu düşünmüyorum. 1.sınıf Hayat Bilgisi derslerinden beri öğrenciye verilen konular olduğu için çocuğun temeli oluşturulmuştur. Ancak soyut konular olduğu için havada kalabiliyor.”

İki öğretmen soyut somut konuların seviyeye uygunluk ve öğrenme zorluğu olarak değerlendirmişler şöyle ifade etmişlerdir. Aynı öğretmenler bu durumu şu şekilde belirtmişlerdir.

Ö5: “... Evet zorlanıyor. Çünkü somuttan soyuta geçiş dönemdelere bu kavramlar onlarda netleşmiyor.”

Ö16: “...Seviyeye uygun değil somutlaştırılması, öğrencilerin günlük hayatıyla bağlantı kurulması gerekiyor.”

2. Farkındalık:

Sosyal Bilgilerde Kavramların öğretilmesinin seviyeye uygunluğu ve öğrenciler öğrenmekte zorlanmaları ile ilgili katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda çevrelerine farkındalıkların olmaması öğrenme zorluğu olarak vurgulamışlardır. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö2: “...Bence olaya farkındalık kazandırılma açısından bakılmalıdır. Belirttiğim gibi yakın çevrede güzel örneklerle bu zorluk aşılabılır.”

3. İçerik Kapsamlı:

Sosyal Bilgilerde Kavramların öğretilmesinin seviyeye uygunluğu ve öğrenciler öğrenmekte zorlanmaları ile ilgili katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda içeriğin kapsamlı olması seviyeye uygunluk ve öğrenme zorluğu olarak belirtilmiştir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö4: “...Konu alanı müfredattı çok geniş olup, öğrenciler anlamakta zorluk çekiyorlar.”

4. Branş öğretmeni:

Sosyal Bilgilerde Kavramların öğretilmesinin seviyeye uygunluğu ve öğrenciler öğrenmekte zorlanmaları ile ilgili katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda branş öğretmenlerinin dersleri vermemesi seviyeye uygunluk ve öğrenme zorluğu olarak belirtilmiştir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö9: “...4.sınıf müfredatı genel anlamda çocukların seviyesine uygun fakat kurtuluş savaşı mücadelesinin daha iyi anlaşılması için üst sınıfta ve alanı olan öğretmen

tarafından verilmesi gerektiğine inanıyorum. 4. Sınıfa ezbere yer olmaması gerektiğinin inancını taşıyorum.”

5. Basitten Karmaşığa-Parçadan Bütüne öğretim ilkesi:

Sosyal Bilgilerde Kavramların öğretilmesinin seviyeye uygunluğu ve öğrenciler öğrenmekte zorlanmaları ile ilgili katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda basitten karmaşığa-Parçadan bütüne öğretim ilkesine göre verilmesi şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö14: “...Konular zaten her yaşa uygun şekilde hazırlanmıştır. Yaşa ve seviyeye uygun aşama aşama verilmektedir. Bizde dersler parçadan bütüne giderek çocuklara kavratmaya çalışıyoruz.”

Diğer katılımcı öğretmen ise bu kavramların öğretiminde seviyeye uygunluk ve öğrenme zorluğunu belirtmektedir. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö22: “... Bu konular seviyeye uygun, aşama aşama, basitten karmaşığa ve somuttan soyuta doğru anlatıyoruz. Beni çalıştığım bölge dil sorunu olduğu için onların anlayabileceği seviyeye indiriyorum. Mesela mülakat diyorum anlamıyor, onların anladığı şekilde görüşme deyince anlıyor. Kitaplarda bu şekilde hazırlanmış zaten bu doğrultuda ilerliyoruz.”

6. Hayta yakınlık:

Sosyal Bilgilerde Kavramların öğretilmesinin seviyeye uygunluğu ve öğrenciler öğrenmekte zorlanmaları ile ilgili katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda hayata yakın olunması seviyeye uygun olmamasına ve öğrenme zorluğu şeklinde görüş belirtilmiştir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö19: “... Aynı şekilde kavramları algılayamadıkları ile ilgili sıkıntı var. Dediğim gibi ben kendi sınıf sekizlerde bile yaşıyorum beş ve altı da öğürememeden geldiği için bu düzeyde de sıkıntı olmakta ve bize yansımaktadır. Sosyal bilgilerde konular soyut oluyor çocuk kendi yaşantısında uygulayamadığı için öğrenmekte zorlanıyor. Örneğin “toplumsal algı” diyoruz bu kavram çocuk için çok bir şey ifade etmez. Kitapta festivale ilgili bölüm var çocuklar festivale gidiyor ama bunu kavramla ifade etmeye

geldiğinde kavramlaştıramıyorlar. Bu kavramların günlük hayatta yaşadıkları ilgili olduğunun pek farkında değiller.”

4.7.Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretilmesinin faydası ve önemi öğretmen görüşleri doğrultusunda belirtilmiştir

Araştırmanın bu alt probleminde, Sosyal bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Eğitim Yönetimi ve Demokrasi konuların öğretilmesinin faydası ve önemi öğretmen görüşleri ile ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yapılandırılmış görüşme sonucunda çıkan kategorilere öğretmenin görüşleri şöyledir:

Temalar:

- 1. Gelecek için:** Öğrenciler, kim olduklarını, geçmişte neler olduğunu, geçmişle bağlantı kurarak, dünyanın değişimini ve gelecekteki durumu anlaması demektir.
- 2. Geçmişini bilen: :** Öğrenciler, kim olduklarını, geçmişte neler olduğunu, geçmişle bağlantı kurarak, dünyanın değişimini ve gelecekteki durumu anlaması demektir.
- 3. Hayatı Anlayan:** Kişinin yaşamında karşılaşacağı her türlü problemleri anlayan anlamlandıran olarak yetişmesidir. Yaşamdaki olayları, bu olaylardan nasıl ders çıkaracağını sosyal birey ve vatandaş olarak görev ve sorumluluklarını hatırlaması ve öğrenmesi demektir.
- 4. Bilinçli vatandaş:** Öğrenciyi sosyalleşmesini, diğer yandan da görev ve sorumluluklarının farkında olan iyi vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlanmaktadır. Bilinçli vatandaşları demokratik ve çağdaş bir toplum için eğitmektir. Yeni yetişen nesillere hayatın içinden olaylarla, bu olaylardan nasıl ders alması gerektiğini, sosyal insan ve vatandaş olarak görev ve sorumluluklarını hatırlatmak ve öğretmek gerekmektedir.

Bilinçli vatandaş dünyada ve ülkesinde sorumluluklarını yerine getiren, bilinçli vatandaşlardır. Yaşadığı topluma uyum sağlayıp kendisini bulunduğu alanda geliştirmeyi amaçlayan kişilerdir.

1. Gelecek İçin:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretilmesinin faydası ve önemi katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda geleceği anlamak için faydalı olduğunu belirtilmiştir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö2: “... *Faydalı olduğuna inanmaktayım. Yönetim ve Demokrasi bir ülkenin geleceği demektir. Bu açıdan bakıldığında bu konuların öğretilmesi ve ya sezdirilmesi gerekmektedir.*”

Diğer katılımcı öğretmen ise bu kavramların öğretiminin faydası ve önemi konusunda görüşünü belirtmektedir. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö3: “...*Gelecekte faydalıdır. Bu konuların öğretilmesinin önemi öğrenciler geleceklerine yön çiziyorlar geçmişlerini öğrenerek.*”

2. Geçmişini bilen:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretilmesinin faydası ve önemi katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda geçmişini anlamak için faydalı olduğunu belirtilmiştir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö9: “...*Deminde belirttiğim gibi geçmişini bilmeyen, haklarını bilmeyen, hayatta nerde nasıl davranmasını bilmeyen, bir bireyin ya da toplumun geleceğini tayin etmesi söz konusu değildir.*”

3. Hayatı Anlayan:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretilmesinin faydası ve önemi katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda hayatı anlamak için faydalı ve önemli olduğu görüşleri belirtilmiştir. Bir öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö4: “...*Öğretilmesi hayatın kendini öğretmek amacı için önemlidir.*”

Katılımcı iki öğretmen ise bu kavramların öğretiminin faydası ve önemi konusunda hayat anlama konusunda görüş belirtmişlerdir. Aynı öğretmenler bu durumu şu şekilde belirtmişlerdir:

Ö14: “...*Hayatlarında karşılaşılabilecekleri kavramlar olduğu için önemlidir.*”

Ö19: “...*Mutlaka faydalıdır, çünkü birey olarak hayatları boyu kullanacakları temel bilgilerdir aslında. Bir vatandaş olmak, demokrasi ile ilgili kavramalar hayat boyu gerekli olan kavramlardır. Ben öğrencilerime her zaman şu benzetmeyi de söylerim her ders önemlidir, ama sosyal bilgiler günlük hayatınız da size en çok gerekli olan konuları vermektedir. Günlük hayatımızda bu konular bize gereklidir. Örneğin bir*

konuda tartışma, bir yorum yapacaksınız; bu konuların tarihle ve coğrafya ile mutlaka bir bağlantısı vardır. Okul yönetimi ile de çocuğun yaşamına yöne vermesi seçimler yapabilmesi, kurallara uyması planalar yapabilmesine yardım eder. Sınıf içinde bile kural ve düzen vardır, bunu büyüterek gidersek okulda vardır, daha büyüterek gidersek toplumda vardır. Bu temel kavramaları öğrenmesi daha doğrusu davranışlarına yansıtmaları çok önemlidir.”

Diğer katılımcı öğretmen ise bu kavramların öğretiminin faydası ve önemi hayat anlama konusunda görüş belirtmişlerdir. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö22: “...Bence faydalıdır. Okuldaki yönetimi görerek daha sonraki hayatında gideceği kurumları anlamış oluyor. Daha sonraki iş hayatında ki kişilerin görevlerini ve insanları anlamaya başlıyor. Bir yöneticiye nasıl davranılır, yöneticiden beklentiler nelerdir, isteklerimizi nasıl bildireceklerini öğrenmiş oluyorlar yani ilerdeki yaşam için bilgiler kazanmış oluyor. Haklarını istemeyi, savunmayı öğreniyorlar. Öğretilmesi gerekiyor ki çocuk hayatı öğrenebilsin. Sosyal bilgiler hayatı öğrenmesi demektir. Çünkü sosyal bilgiler hayatın ta kendisi demek. Yaşamla ilgili her şeyi bu derste öğreniyor. Bu derste kuralları, yaşamı, geleceğini, geçmişini öğreniyor. ”

4. Bilinçli vatandaş:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretilmesinin faydası ve önemi katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda bilinçli etkin vatandaş için faydalı ve önemli olduğu görüşleri belirtilmiştir. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö7: “...Faydalı olduğunu düşünüyorum, bu konular öğretilerek öğrencilerin sorumluluk ve haklarını bilen, bilinçli vatandaş olmaları sağlanır.”

Ö8: “... Faydalıdır. Çünkü çocuklar hak, hukuk, millet, vatan vb. kavramların önemini daha iyi anlıyor. Geleceğe de daha iyi bir birey olmaya yöneliyor.”

Ö11: “...İyi bir vatandaş, demokrasi bilincine sahip bireylerin oluşması için bu konuların öğretilmesi önemlidir.”

Diğer katılımcı öğretmen ise bu kavramların öğretiminin faydası ve önemi hayat anlama konusunda görüş belirtmişlerdir. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö12: “...*Toplumsal birer parçası olması fikri sosyal bilgiler dersi sayesinde ulaşılması gereken bir hedeftir. Ayrıca sorumluluklarını bilen etkin bir vatandaş olduklarını bu ders sayesinde kavramaktadır.*”

Ö22: “...*Etkili katılımcı vatandaş, katılımcı, paylaşımcı, sorumlu vatandaş bunlar için bu konular çok önemli.*”

4.8.Sosyal Bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Demokrasi, Vatandaşlık ve Eğitim Yönetimi ile ilgili eklenmek istenenler öğretmenler görüşleri doğrultusunda belirtilmiştir

Araştırmanın bu alt probleminde, Sosyal bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Eğitim Yönetimi ve Demokrasi konuların öğretilmesi ile ilgili eklenmek istenenler öğretmen görüşleri ile ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yapılandırılmış görüşme sonucunda çıkan kategorilere öğretmenin görüşleri şöyledir:

Temalar:

- 1. Öğretime önem vermek:** sosyal bilgiler dersinde öğretilecek konuların ve kavramları öğrencilerin anlayacağı şekilde anlatılması ve üzerinde durulmasıdır.
- 2. Eğitim Yönetimi kavramının Tanınması:** Eğitim, insan için yapılan bir faaliyet; okul, eğitim faaliyetlerini yapan yapı ve kurumdur; eğitim ve yönetimi de eylemlerin gerçekleştiği ve çok disiplinli insanların çalıştığı alandır.
- 3. Örnek Olma/Örneklerle Anlatım: Örnek Olma/ Örneklerle Anlatım:** Günlük yaşamda karşılaşılan sorunları sınıf ortamında çözerek öğrenmeyi sağlamaktır. Olayı açıklayan ve gerekli verileri kapsayan bir raporda çalışan öğrenciler olayı öğrenir, çözümler ve değerlendirir. Bir sorunu farklı bir bakış açısıyla tartışmak ve yeniden yapılandırmak ve yeni çözümler için uygulanır. Örnek olayda nasıl, neden olduğunu ve sonuçlarının tartışılması ve alternatif çözümlerin gösterilmesi gerekiyor. Öğrencileri gelecekteki problemlere hazırlamak, sınıf veya yaşamda karşılaşılan sorunları farklı şekillerde analiz etmek ve çözmeleri hedeflenmektedir. Öğrenciler sınıfta gerçek hayatta yaşanmış olaylar, olgular, durumlar ve problemlerle karşı karşıya getirilir.
- 4. Somutlaştırarak Öğretme:** Öğrenme eyleminin somut durumlarla başlamasını vurgulayan öğretim ilkesidir. İlköğretimde öğretim için somut nesneler ve öğretim

araç gereçleri kullanılmalıdır. Öğrenme somut objelerde daha kolay olur. Öğrenme süreci ayrıca somut nesnelerden soyut kavramlara doğru bir yol izlemektedir. Somuttan soyuta anlatım materyallerden faydalanarak yapıldığı gibi soyut kavramların somutlaştırılmasıyla da yapılabilir.

5. Hayata Yakın: Öğrencinin kendi yaşamında kullanabileceği şeyler öğretilmeli ve lüzumsuz öğrenimden kaçınılmalıdır. Okul ve öğretim ortamı çok kısa ömürlü yapay bir çevre olmamalıdır. Okul Çocuğun gelişimi için hayatın her evresine hazırlamalıdır. Öğrencinin hayatı için rehber olmalıdır.

6. Seviyeye Uygun/Basitleştirerek öğretme: Aynı yaş grubunda olsalar bile, her çocuğun ilgisi, zekâ düzeyi, psikolojik ve manevi özellikleri ve ön bilgisi farklı olabilir. Bu bilgi ile hareket etmeli ve dersi bireyselleştirmeliyiz. Öğrenci göreliliği, öğrencilerin fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak öğrencilerin tüm ilgi alanlarını, ihtiyaçlarını ve yeteneklerini göz önünde bulundurarak eğitmektir. Ayrıca, öğrencilerin hazır bulunma durumu dikkate alınarak öğretimin bireyselleştirilmesi olarak da ifade edilmektedir.

7. Ders saati/Farkındalık/ kapsamlı İçerik: Öğretmenin öğrenciye bir bilgiyi öğretmesi için ayrılan süredir. Farkındalık; Sosyal bilgiler dersinde öğrenilmesi gereken konu ve kavramların öğrencileri farkında olması demektir. Kapsamlı içerik sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin öğrenmesi gereken konuların çok geniş olması demektir.

8. Hayatlarına Uygulama Yapararak Öğrenme: Öğrenmenin temel ilkelerinden biri hayatta uygulanabilirliktir. Gerçek hayatta bilgi ve becerilerin kullanılmasını sağlayacak faydalı bilgiler öğrencilere aktarılmalıdır.

1. Öğretime önem vermek:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretilmesinde eklenmek istenenlere katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda öğretilmesine önem vermek şeklinde belirtilmiştir. İki öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmişler:

Ö1: "...Bu konuların öğretimine tüm öğretmenlerin önem vermesi gerekiyor. Toplumun bilinçlenmesi için temelden bu konuların kavratılması lazımdır."

Ö7: “...Bu konulara daha fazla eğilmeli konular iyi analiz edilmeli, öğrencilere mutlaka vatandaşlık, demokrasi, insan hakları, adalet, hürriyet gibi konuları öğrenmeli ve bunları hayatına tatbik etmelidir.”

Diğer katılımcı öğretmen ise bu kavramların öğretilmesinde başka eklemek istenenlerde önem vermek doğrultusunda görüşünü belirtmektedir. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö14: “...Bence sosyal Bilgiler dersine yeteri kadar önem verilmeli, derslere hayatta yakın, çocuğun yaşantısı ile ilintili olarak anlatılmalıdır.”

2. Eğitim Yönetimi kavramı:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretilmesinde eklenmek istenenler katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda eğitim yönetimi kavramını tanımadıklarını belirtmektedir. Aynı öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir.

Ö2: “...Bu noktada özellikle Eğitim yönetimi konusu öğrencilere yabancı gelmektedir.”

3. İyi Örnek Olma/ Örneklerle Anlatım:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretilmesinde eklenmek istenenlere katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda iyi örnek olma ve örneklerle anlatmanın önemi vurgulanmaktadır. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişler:

Ö3: “...Okul yönetimi, eğitim yönetimi konusunda öğrencilerin bizim davranışlarımızı dikkat aldığını unutmamamız gerekiyor. Demokrasi, vatandaşlık konusunda da kendimiz bilinçlenip, uygulamaya geçirmemiz gerekiyor vatandaşlık bilincini.”

Ö22: “...Öğrenci okuldaki yönetimin iyi olduğunu görmeli. Okul değişik yaşantıların görüldüğü başka yaşam alanıdır. Çocuklar bizlerden gördüklerini yaptıkları için onlara iyi örnek olmalıyız. Müdür rol model olarak iyi bir lider olmalı. Ben onlara kendi yakın çevreleriyle ilgili örnekler vererek anlatmaya çalışıyorum. Vatandaşlık konuları hayatın kendisini öğretiyor.”

4. Somutlaştırarak Öğretme:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretilmesinin de eklenmek istenenlere katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda somutlaştırarak öğretme konusunu da öneminin belirtmektedir. Aynı öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö5: “...Eğitimi yönetebilen ve kaliteli eğitim yapan bireyler için bu kavramların etkinliklerini ve nasıl somutlaştırabiliriz bunun ayrıntılarını veren bir kitapçık hazırlanmanızı isterim.”

5. Hayata Yakınlık:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretilmesinin de eklenmek istenenlere katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda hayata yakınlık konusunda vurgu yapılmaktadır. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişler:

Ö14: “... Bence sosyal Bilgiler dersine yeteri kadar önem verilmeli, derslere hayatta yakın, çocuğun yaşantısı ile ilintili olarak anlatılmalıdır.”

Ö7; “... Bu konulara daha fazla eğilmeli konular iyi analiz edilmeli, öğrencilere mutlaka vatandaşlık, demokrasi, insan hakları, adalet, hürriyet gibi konuları öğrenmeli ve bunları hayatına tatbik etmelidir.”

6. Seviyeye Uygun/Basitleştirerek öğretme:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretilmesinin de eklenmek istenenlere katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda seviyeye uygun ve basitleştirerek öğretme konusuna vurgu yapılmaktadır. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişler:

Ö16: “...Konu önemli ama daha da önemlisi bu konuların seviyeye uygun hale getirilerek anlatılması, ezberlenerek değil.”

Ö20: “...Bilinçli bireyler için her dönem, seviyeye uygun şekilde her sınıfa verilmeli basitleştirerek.”

7. Ders Saati/Farkındalık/ Kapsamlı İçerik:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretilmesinin de eklenmek istenenlere katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda ders saatin azlığı, öğrencilerin farkındalıklarının

artırılması ve kapsamlı içerik konusuna vurgu yapılmaktadır. Aynı öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö19: “...Sınıfa da bunu uygulama yapabilseydik ancak zamanımız az öğrenci sayımız çok olduğu için yeterli uygulamaya zaman bulamıyoruz. Okullarda kaptanlık seçimleri yapılır ama çocuklar bunun çok farkında değiller işin eğlencesindeler. Zaman olsa her sınıfta küçük yapılsa canlandırmalar yapılsa daha kalıcı olur. Sınıf başkanlığı seçimleri yaptırıyoruz. Onları için arkadaşları olması yeterli ancak bunun dışında bakılması gereken çok şeyler var ancak zaman azlığından dolayı çok neye göre seçiliyor? Neden seçtik? Oy verirken neye dikkat ettik kısmına çok giremiyoruz. Ben 36 kişilik sınıfların var çok kalabalık bunun için çok uygulama yapamıyoruz. Konuları öğretip, anlamalarını ve uygulama yaptırmak çok zor sınıflar kalabalık.”

8. Hayatlarına Uygulama Yaparak Öğrenme

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretilmesin de eklenmek istenenlere katılımcı öğretmen görüşleri doğrultusunda uygulama yaparak öğretme konusu belirtilmektedir. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişler:

Ö7: “... Bu konulara daha fazla eğilmeli konular iyi analiz edilmeli, öğrencilere mutlaka vatandaşlık, demokrasi, insan hakları, adalet, hürriyet gibi konuları öğrenmeli ve bunları hayatına tatbik etmelidir.”

Ö19: “...Konularda daha uygulanabilir yapabilseydik. Örneğin demokraside seçme seçilme hakkı, oylama ve küçük bir referandum yapılsa, çocuk anlaya bilse demokrasi, oylama, seçme ona ne getirir. Sınıfa da bunu uygulama yapabilseydik ancak zamanımız az öğrenci sayımız çok olduğu için yeterli uygulamaya zaman bulamıyoruz. Okullarda kaptanlık seçimleri yapılır ama çocuklar bunun çok farkında değiller işin eğlencesindeler. Zaman olsa her sınıfta küçük yapılsa canlandırmalar yapılsa daha kalıcı olur. Sınıf başkanlığı seçimleri yaptırıyoruz. Onları için arkadaşları olması yeterli ancak bunun dışında bakılması gereken çok şeyler var ancak zaman azlığından dolayı çok neye göre seçiliyor? Neden seçtik? Oy verirken neye dikkat ettik kısmına çok giremiyoruz.”

4.9. Sosyal Bilgilerde bu konuların kazanılması ve davranışa yansımalarının belirlenmesi öğretmenler görüşleri doğrultusunda belirtilmiştir

Araştırmanın bu alt probleminde, Sosyal bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Eğitim Yönetimi ve Demokrasi kavramlarının kazandırılması ve davranışlarına yansımalarının belirlenmesi için öğretmen görüşleri ile ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yapılandırılmış görüşme sonucunda çıkan kategorilere öğretmenin görüşleri şöyledir:

Temalar:

- 1. Davranış:** Öğrenenlerin ders de öğrendiklerini davranışlarına yansıtmaları demektir. Öğrencilere bilgi olarak verilenler gerçek yaşamda kullanmaları öğrenme olarak ifade edilir.
- 2. Başarı/ Sınav sonucu:** Öğrenme eyleminden sonra istenilen faydalı sonuca ulaşmak demektir.
- 3. Gerçek Yaşamda Uygulama:** Öğrenmenin temel ilkelerinden biri hayatta uygulanabilirliktir. Gerçek hayatta bilgi ve becerilerin kullanılmasını sağlayacak faydalı bilgiler öğrencilere aktarılmalıdır.
- 4. Yakın Çevre İlişkileri:** Öğrenciye ailesi, arkadaşları, okul, öğretmenleri ve onu her yönden etkileyen diğer faktörleri içerir.
- 5. Dönüt:** Öğrencinin öğrendiklerinin istenilen hedefler doğrultusunda olduğunun ve beklenen seviyeye ulaşip ulaşmadığı hakkında öğrenciye bildirim verilmesidir.

1. Davranış:

Sosyal Bilgilerde bu konuların kazanılması ve davranışa yansımada katılımcı öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda davranış değişikliğinin gerçekleşmesi konusunda görüş bildirmektedirler. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö1: “... Öğrencilerin ders ortamında değil de teneffüslerde ve okul ortamında nasıl davrandığına bakarak öğrencinin kazanımın ne derecede olduğunu saptayabiliyoruz.”

Ö3: “...Davranışlarına dikkat ediyorum. Yaşanan herhangi bir problem karşısında nasıl davranıldığını inceliyorum. Fikirlerini alıyorum, gerçekleşmemiş bir problem anlatıp empati yapmalarını sağlıyorum.”

Ö15: “... Öğrenim öğrenmediklerini anlamak için dönüt almak gerekir. Bu davranışı kazandığını sınavla da yapabiliriz. Bunun yanında sınıf içi de dönüt almak gerekir, davranışı sınıf içinde gözlemleriz. Sınıf içinde birbirlerine saygılılar mı? Ya da bir şeyler yaparken birbirlerine demokratik mi davranıyorlar, demokrasiye uygun mu davranıyorlar bence sınıf içerisinde bunlara dikkat etmek gerekir. Yani sadece kâğıtta kalmamalı, sınav sonucu olmamalı. Normal yaşantılarında uyguluyorlar mı bunlara bakılmalı. Okul da sınıf da davranışına da bakılmalı.”

Diğer katılımcı öğretmen ise bu kavramların kazanılmasında davranışa yansımaları almış önemini vurgulamıştır. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö22: “... Çocukların davranışlarıyla görüyoruz. Okul hayatındaki yaşamından anlaşılıyor. Sınıftaki yaşantılarından görüyoruz. Arkadaşlarına, öğretmenlerine ve çevredeki diğer bireylere olan davranışlarını görüyoruz. . Okul hayatlarında olan duruma uyum gösteriyorlarsa öğrenmiş demek oluyor. Demokrasi konularını öğretirken daha çok sınıf başkanı seçmeyle anlatıyorum. Özellikle kız çocuklarından sınıf başkanlarını seçiyorum.”

2. Başarı/ Sınav sonucu:

Sosyal Bilgilerde bu konuların kazanılması ve davranışa yansımada katılımcı öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda başarı ve sınav sonuçları olduğu şeklinde görüş bildirmektedirler. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişler:

Ö9: “...Sınıf öğretmenleri olarak bu noktada şanslıyız çünkü öğrencinin bütün gelişimine tanık oluyorsunuz. Sürekli bir gözlem halinde olduğumuzdan başlangıç ve son aşamayı karşılaştırarak branş öğretmenlerine nazaran daha kolay olmakta. Öğrenilen bilginin düzeyini sınavlar yaparak davranışa yansımaları ise belirli bir süre gözlem yaparak kontrol edebiliriz.”

Ö14: “...Yani ölçme ve değerlendirmeden bahis ediyorsunuz. Öncelikle sınav sonucuna bakarım. Öğrencilerin davranışlarını gözlemleriz acaba ne öğrendi,

hedeflenen amaçlara ulaşıldı mı? Aynı zamanda öğrencilerin birbirine ve öğretmenlerine karşı davranışları nasıl bunlara bakılır.”

3. Gerçek Yaşamda Uygulama:

Sosyal Bilgilerde bu konuların kazanılması ve davranışa yansımada katılımcı öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda öğrendiklerini gerçek yaşamda kullanmaları şeklinde görüş bildirmektedirler. Aynı öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö4: “...Öğrenci öğrendiklerini gerçek hayatta kullanıyorsa ve verilen testlerde başarı elde ediyorsa öğrenmiştir.”

4. Yakın Çevre İlişkileri:

Sosyal Bilgilerde bu konuların kazanılması ve davranışa yansımada katılımcı öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda öğrendiklerini yakın çevre ile olan ilişkilerine bakılarak belirlenmektedir. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişler:

Ö11: “...Öğrencilerin birbirine davranışları; sınıf, okul ve kantindeki davranışları, aileleri ve öğretmenleri ile iletişimleriyle ilgili kazanıp kazanmadığı ortaya çıkmaktadır.”

Ö12: “...Özellikle kültürel gezilerde kendilerini ifade etmeleri, bilgi sahibi olmaları, çevrelerine karşı duyarlı olmaları bu konuda ulaşılabilecek önemli ölçütlerdir.”

Ö14: “...Yani ölçme ve değerlendirmeden bahis ediyorsunuz. Öncelikle sınav sonucuna bakarım. Öğrencilerin davranışlarını gözlemleriz acaba ne öğrendi, hedeflenen amaçlara ulaşıldı mı? Aynı zamanda öğrencilerin birbirine ve öğretmenlerine karşı davranışları nasıl bunlara bakılır.”

5.Dönütler:

Sosyal Bilgilerde bu konuların kazanılması ve davranışa yansımada katılımcı öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda dönütlere bakılarak kazanıldığını belirtmektedirler. Aynı öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö21: “... Konu sınıf da tekrar açıldığında ya da yeri geldiğinde, zaten düşünce ve fikirlerin aynı gittiğini çok değişmediğini görüyoruz. Yani Olumlu dönüt olur mu kimi zaman. Genelde demokrasi ve vatandaşlık konularında çok bir değişim görmüyoruz.”

4.10.Sosyal Bilgilerde bu konular öğrencilerin okul veya okul dışındaki hayatı içerisinde kalıcı hale gelmesi öğretmenler görüşleri doğrultusunda belirlenmiştir

Araştırmanın bu alt probleminde, Sosyal bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Eğitim Yönetimi ve Demokrasi kavramlarının okul ve ye okul dışındaki hayatlarında kalıcı hale getirilmesi için öğretmen görüşleri ile ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yapılandırılmış görüşme sonucunda çıkan kategorilere öğretmenin görüşleri şöyledir:

Temalar:

1. Soyut-Somut: Öğrenme eyleminin somut durumlarla başlamasını vurgulayan öğretim ilkesidir. İlköğretimde öğretim için somut nesneler ve öğretim araç gereçleri kullanılmalıdır. Öğrenme somut objelerde daha kolay olur. Öğrenme süreci ayrıca somut nesnelerden soyut kavramlara doğru bir yol izlemektedir. Somuttan soyuta anlatım materyallerden faydalanarak yapıldığı gibi soyut kavramların somutlaştırılmasıyla da yapılabilir.

2. Yaprak Yaşayarak Öğrenme: Öğrenme eyleminde öğrenci duyu organıyla öğrenme sürecine ne kadar çok katılırsa öğrenme o kadar etkili ve kalıcıdır.

3. Örnek Olma/ Örneklerle Anlatım: Günlük yaşamda karşılaşılan sorunları sınıf ortamında çözerek öğrenmeyi sağlamaktır. Olayı açıklayan ve gerekli verileri kapsayan bir raporda çalışan öğrenciler olayı öğrenir, çözümler ve değerlendirir. Bir sorunu farklı bir bakış açısıyla tartışmak ve yeniden yapılandırmak ve yeni çözümler için uygulanır. Örnek olayda nasıl, neden olduğunu ve sonuçlarının tartışılması ve alternatif çözümlerin gösterilmesi gerekiyor. Öğrencileri gelecekteki problemlere hazırlamak, sınıf veya yaşamda karşılaşılan sorunları farklı şekillerde analiz etmek ve çözmeleri hedeflenmektedir. Öğrenciler sınıfta gerçek hayatta yaşanmış olaylar, olgular, durumlar ve problemlerle karşı karşıya getirilir.

4. Hayata Yakın: Öğrencinin kendi yaşamında kullanabileceği şeyler öğretilmeli ve lüzumsuz öğrenimden kaçınılmalıdır. Okul ve öğretim ortamı çok kısa ömürlü yapay bir çevre olmamalıdır. Okul Çocuğun gelişimi için hayatın her evresine hazırlamalıdır. Öğrencinin hayatı için rehber olmalıdır.

5. Yaşamda uygulama: Öğrenmenin temel ilkelerinden biri hayatta uygulanabilirliktir. Gerçek hayatta bilgi ve becerilerin kullanılmasını sağlayacak faydalı bilgiler öğrencilere aktarılmalıdır.

6. Davranışta tutarlılık: Eğitimin gerçekleşmesi için, öğretim, belirli hedefler için öğrenmenin gerçekleşmesi için planlanmalı, uygulanmalı ve değerlendirilmelidir. Öğretmeyi organize eden ve gerçekleştiren olarak öğretmenin tarafından belirlenen öğrenme hedeflerine, öğrencinin özelliklerine ve öğrenme sürecine uygun olarak dış etkinliklerin seçilmesi, organize edilmesi ve uygulanması gibi görevlere sahiptir. Öğretmenler öğreten kişi olarak bilgi beceri ve olaylar arasındaki ilişkiler tutarlı bir düşünce seviyesinde kalıcı ve anlaşılır hale gelir o denli öğrenilir. Öğretmenler için etkinlikler düzenlemek ve öğrencilere sürekli olarak olaylarla ilişkilerin tutarlı olmalıdır. Öğretmenler açıklamalarında ve davranışlarında dikkatli bir şekilde planlayıp organize ederek içeriğe öğrencilere açık ve tutarlı bir şekilde sunmalıdır.

7. Düşüncede Özgürlük: Kişinin istediği gibi düşünebilmesi, düşüncelerini çeşitli şekillerde açıklayabilmek ve açıklanan fikirlere özgürce erişebilmek şeklinde tanımlana bilir.

Çağdaş eğitim sisteminde günümüzün en önemli noktalardan biri öğrenci merkezli eğitimidir. Küçük yaşlar da düşünce özgürlüğü verilmek istenen öğrenciler için öncelikle demokratik yaşam tarzını benimsemeleri beklenir. Demokratik yaşam için ise öğrencilerden eleştirel düşünme tarzını yaşamlarına aktarılması beklenir. Öğrenciler düşünce özgürlüğünün ilk adımı olan eleştirel düşünme yeteneği kazandırabilir, konuyu yorumlama, kendi düşüncelerini sorma, fikirlerini yorumlama gibi yöntemler uygulayarak teknikleri öğretir ve her iki kazanç da ders etkinliklerine yerleştirilir. Her öğrencinin düşünmeyi öğrenmesi önemlidir. Öğretmen öğretimde kullandığı yöntem teknik ve stratejide düşünce özgürlüğüne önem veren yöntemlere yer vermelidir. Öğrencilerin eleştirel düşünmelerine ve duygularını kolayca ifade etmelerine olanak tanıyan demokratik bir okul iklimi oluşturmalıdır.

8. Öğrenci Merkezli Eğitim/Aile Eğitimi:

Eğitimciler, öğrenci merkezli eğitim kavramı ile öğrenci merkezli öğrenmeyi matematik ya da edebiyat gibi bir dersin ya da konunun beynimizdeki öğrenme merkezleri ile ilintisi olarak yorumlarken, bazıları öğrencinin geleneksel olmayan

yöntemlerle değerlendirilmesi, bazıları da, iş birliğine dayalı öğrenme esasları ile bütünleşmiş bir sürekli gelişim modeli olarak düşünülmektedir. Gerçekte ise öğrenci merkezli eğitim bunların tümünü ve daha ötesini içermektedir. Öğrenci merkezli bir okul planlamasında öğretmenlerin, yöneticilerin, velilerin ve öğrencilerin bu konudaki farklı kavramları ortak bir terminoloji ile yorumlamaları ve aynı dili konuşmaları önemlidir. Öğrenciye, dersin hedefleri doğrultusunda öğrenmesini sağlayacak, sadece not almasını değil, etkin katılımına imkân verecek etkinlikler sunulursa bu yaklaşım, öğrenci merkezlidir.

1. Soyut-Somut:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğrencilerin okul veya okul dışındaki hayatı içerisinde kalıcı hale gelmesi katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda soyut somut dönüşümünün önemini vurgulamaktadır. Aynı öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö1: “...*Bu konular soyut konulardır ve yaşama aktarılması gereken konular olduğu için, sınıfta anlatılma ile değil aile ve çevreden de destek alınması ile kazanılması gereken konulardır. Bu yüzden toplumun bu konuları oturtması gerekiyor.*”

2. Yaprak Yaşayarak Öğrenme:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğrencilerin okul veya okul dışındaki hayatı içerisinde kalıcı hale gelmesi katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda yaparak yaşayarak öğreniminin önemi belirtilmektedir. Aynı öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö2: “...*Öğrencilere okul içerisinde verilen görevlerle bu konular daha kalıcı bir hale gelebilir. Onlara belli sorumluluklar roller vererek hayatlarında belli, bir yer tutması sağlanabilir. Yani uygulamalı yaparak yaşayarak olması gerekir.*”

3. Örnek Olma/ Örneklerle Anlatım:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğrencilerin okul veya okul dışındaki hayatı içerisinde kalıcı hale gelmesi katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda örnek olma ve örneklerle anlatımın önemi belirtilmektedir. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö3: “...Öğrettiklerimizin kalıcılığı için bizim samimi olmamız gerekir. Çocuklar bizim hayal ettiğimizden daha farkındalıklı ve dikkatli. Anlattıklarımın ve yapmalarını istediklerimin değil, yaptıklarımı, hareketlerimi kendilerine örnek alıp davranış haline getiriyorlar.”

Ö6: “...Somut ve yaşantı haline gelen örnekler uygulamalar yaptırıldığı takdirde kalıcı öğrenmelerin gerçekleştirileceğini düşünüyorum.”

Ö8: “...Bu konuların önemini anlatırım. Konuyla ilgili olumsuz örnekler verirken onlara bu kavramların önemini vurgularım. Gerçek hayattan hem olumlu hem de olumsuz örnekler veririm. Böyle yapılırsa ya da daha da ileri gidilirse konu kalıcı hale gelir.”

Diğer katılımcı öğretmen ise bu kavramların kalıcı hale gelmesi için örneklerle anlatımın önemine vurgu yapmaktadır. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö22: “... Bu öğrendiklerini kendi hayatlarında uygulamalarını sağlamak gerekir. Koyduğumuz kuralları önce kendimiz uyuyoruz. Eğer uymazsak çocuk ikilemde kalıyor. Uymasam da olur diyor. Yani kurallara önce koyanın uyması gerekir. Sigaranın zararlı olduğunu söyleyip içmem ve bunun da çocuğun görmesi ne kadar faydalı olur ki. Aynı zamanda öğretmen arkadaşlarla davranışlarımızla örnek olmalıyız. Anlattığını uygulaman gerekiyor.”

Ö13: “...kalıcı hale gelmesi için öğrencilerin özümsemesi gerekir. Biz yetişkinlerin rol model olması lazım. Ailelerde bu konuda öğrenciyi teşvik etmeli.”

4. Hayata Yakın:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğrencilerin okul veya okul dışındaki hayatı içerisinde kalıcı hale gelmesi katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda hayata yakın öğretilmesi önemi belirtilmektedir. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö7: “...Bu konuların öğrencilere hayatlarının her aşamasında gerekli olduğu bilinci verilirse bu konular güncel hayat ilişkilendirme içselleştirilmeli ve öğrenci bu konuları davranışa dönüştürürse kalıcı hale gelir.”

Ö9: “...Öğrenilen bir bilginin kalıcı hale gelmesinin en temel ölçütü o bilginin günlük hayatta öğrencinin karşısına çıkacak bir şekilde düzenlenmiş olmasına bağlıdır. Eğer

ki kazanılanlar günlük hayatta iç içe olacak şekilde dikkate olacak şekilde düzenlendiyse bizi istenilen başarıya zaten ulaştıracaktır. Aynı zamanda bu davranışın ya da bilginin kazanılması için okulda öğretmen, okul dışında ise velinin ilgisi ve gözetimi şarttır.”

5. Gerçek Yaşamda Uygulama:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğrencilerin okul veya okul dışındaki hayatı içerisinde kalıcı hale gelmesi katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda yaşamda uygulama yapılarak öğretilmesi önemi belirtilmektedir. Öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişler:

Ö12: “... Öğrendiklerini hayatta karşılaştıkları problem karşısında eğer kullanabiliyorsa bu durum kalıcılığı sağlamda önemli bir etken olur.”

Ö15: “...Öğrendiklerini uygulama fırsatı verilmeli, uygun şartlar sağlanmalı ve olumlu davranışlar takdir edilmeli. Okul dışındaki hayatta ise aile ile iletişim ve işbirliğine gidilmelidir.”

Ö17: “... Daha önce söylediğim gibi okulda öğrettiğimiz konuları gerçek hayatlarında uygulama yaptırarak olabilir. Burada biz yani öğretmenler, müdürler kendi davranışlarımızla iyi bir örnek olarak olabilir. Yani öğrencilerin yakın çevreleri olarak bizlerin davranışlarımızla iyi örnek olmamız gerekir.”

Diğer katılımcı öğretmenler ise bu kavramların kalıcı hale gelmesi için uygulama yapmanın önemini vurgulanmaktadır. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

Ö19: “...Daha öncede söylediğim gibi uygulayarak öğrenmeyi sağlarsak öğrenme daha kalıcı hale gelebilir. Böylece alışkanlık haline gelir ve hayatlarında uygulayabilirler.”

Ö22: “... Bizden gördüklerini gerçek hayatta uyguluyorlarsa kalıcı hale gelir. Birbirlerini davranışlarında uyguluyorlarsa kalıcı hale gelebiliyor demektir. Demokrasi konusunu iyi bir şekilde anlatıp bu konuları kendi hayatlarında uygulamalarını görüyoruz. Evde ve okuldaki davranışlarından görüyoruz. Ya da siz bize bunu öğretmişsiniz diyorlar. Örneğin hastaneye gidip orda ki kişilerin yardım etmediklerini söylüyorlar çünkü haklarının ne olduğunu biliyorlar.”

6. Davranışda Tutarlılık:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğrencilerin okul veya okul dışındaki hayatı içerisinde kalıcı hale gelmesi katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda davranışlarda tutarlı olunması gerektiği önemi belirtilmektedir. İki öğretmenler bu durumu şu şekilde ifade etmişler:

Ö14: “...Öncelikle öğretmen davranışlarında tutarlı olmalı ve öğrenciden ne istediğini tam olarak belirtmelidir.”

Ö20: “...Öğrencinin çocuğunun yaptığı yanlışlığa hiçbir şekilde taviz vermeyerek, tutarlı davranarak.”

7. Düşüncede Özgürlük:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğrencilerin okul veya okul dışındaki hayatı içerisinde kalıcı hale gelmesi katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda öğrencilerin düşüncelerini özgürce söylemenin önemi belirtilmektedir. Aynı öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö10: “...Fırsatlar tanınmalı, özgürce düşüncelerini söyleme fırsatları verilmelidir.”

8.Öğrenci Merkezli Eğitim/Aile Eğitimi:

Sosyal Bilgilerde bu konuların öğrencilerin okul veya okul dışındaki hayatı içerisinde kalıcı hale gelmesi katılımcı öğretmenler görüşleri doğrultusunda öğrenci merkezli eğitimi ve aile eğitimi önemi belirtilmektedir. Aynı öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ö21: “... Çocuğun bu konularda aktif olarak çalışacağı ödevler verilebilir. Ama bu ödevler zoraki değil onların içinde çalışacağı projeler olmalı. Direkt şunu yaz getir deyince internette çıkarıp geliyorlar. Biraz daha kendisini geliştirecek materyaller hazırlaması istenebilir. Ailelerinde eğitilmesi gerekir aile bizde büyük bir eksiklik.”

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularının yorumlanmasından sonra ortaya çıkan sonuçlar ve bu çalışma sonucunda geliştirilen öneriler yer almaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak öneriler uygulamacılar ve araştırmacılara dönük olarak şu şekilde belirlenmiştir.

5.1. Sonuç

Sosyal Bilgiler çok disiplinli bir ders olmasından dolayı öğrenciyi çok yönlü olarak geliştirmeyi hedefler. Öğrencileri tek bir hedefe bağlamadığı gibi olay ve olgulara çok yönlü bakmayı sağlar. Sosyal Bilgiler, toplumun sorun çözen bilgi üreten yapıcı ve yaratıcı kararlar alan katılımcı üretken bireylerden oluşabilmesi için belirleyici bir alan olmuştur. Bu ders ile ülke vatandaşlarının etkin bir yurttaş olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. İnsanların günlük hayatlarında karşılaştıkları sorunları çözmeleri ve demokratik bir ortamda yaşamlarını sürdürmeleri iyi bir eğitim almalarıyla gerçekleşir. Bu eğitim sürecinde de kendilerinin yaşayan toplumun bir parçası olduğunu anlamaları, yaşamı ve dünyayı tanımaları için Sosyal Bilgiler dersi gereklidir. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğrencilere ilköğretim döneminde verilmeye başlanır.

Bu dönemdeki verilerle aslında eğitim yönetimi içi çok büyük katkı sağlar. Sosyal bilgilerdeki birçok kavramlar eğitim yönetimi için de geçen kavramlardır. İlköğretim düzeyinde verilen birçok beceri birey gelecekteki yaşamında kullanmaktadır. Çocuğu etkili bir vatandaş olarak yetiştirme işlevini çocuğun içinde yaşadığı toplumun kültürünü, değerlerini, ilkelerini, tarihini, kurumlarını tanıması sağlayarak yapmaktadır. Bunu yaparken de her şeyden önce bireyin kendini tanımasını, ilgi ve yeteneklerini tanıması, kendi gücünün farkına varması gibi birçok özelliğini fark edebilmesiyle başlar. Aynı zamanda içinde yaşadığı toplumda gerekli becerileri kazanmak için Sosyal Bilgiler dersinden yararlanmaktadır.

Bunun doğrultusunda bütün kurumlara dolayısıyla eğitim yönetimi için insan verisini hazırlar. Sosyal bilgiler dersi altında verilen tüm beceriler, değerler ve kavramlar; eğitim yönetimi için gerekli olan verilerdir. Bu ders eğitim yönetimin amacına ulaşmasını sağlar. Kısacası sosyal bilgiler eğitim yönetimi için gerekli insan malzemesini hazırlar. Bu ders adı altında geçen tüm kavramlar eğitim yönetimi için iyi veri kaynağıdır.

Bu araştırma kapsamında Sosyal Bilgiler dersinde eğitim yönetimi eğitim yönetimi kavramları KKTC ilköğretim okullarında okullarda sosyal bilgiler öğretmenlerinin; (i) eğitim yönetim kavramlarının içeriği ve kapsamı konusunda hangi boyutlar hakkında bilgi sahibi oldukları, (ii) sosyal bilgiler eğitiminin öğrencilere faydasına ilişkin algıları, (iii) KKTC eğitim programlarında sosyal bilgiler eğitiminde eğitim yöntemi kazanımlarına ne derece yer verilmekte olduğu, (iv) sosyal bilgiler dersinde, eğitim yönetim kavramlarının öğretilmesi bilincinin geliştirilmesi konusunda okula düşen görev ve sorumlulukların neler olduğu, (v) eğitim yönetim kavramlarının öğretilmesi için okul ortamının nasıl olması gerektiği konusundaki fikirleri, (vi) kullandıkları yöntem teknikleri belirlemek, (vii) öğrenme-öğretme sürecin etkililiği ile ilgili görüşlerini belirlemek, (viii) karşılaştıkları sorunları tanımlamak, bu sorunları nasıl çözdüklerini ve bu süreçte etkili olan faktörleri belirlemek yoluyla programın etkililiği ve geleceği konusunda öngöründe bulunmak ve bilgi toplamak amacıyla bu araştırma yapılmaktadır.

Bu araştırmanın çalışma grubundaki katılımcı sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler öğretiminde farklı yöntemleri kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bunların başında gelenler ise yaparak yaşayarak öğrenme, örnek olay, örneklerle, münazara, drama, tartışma, sunuş yolu, soru cevap, öğrenci merkezli, araştırma, soru cevap düz anlatım ve yakın çevreden başlayarak yöntemlerinin geldiğini belirtmişlerdir.

Katılımcı sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilgiler öğretiminde stratejilere önemi vurgulayarak bunların öğrenciden fikir almak, ayrı ayrı örnekler verme, araştırma, grup çalışması, iş birlikçi çalışma, küçük yaşlarda öğretimde gibi stratejilerin önemi için gerekliliğinden bahsedilmiştir.

Katılımcılardan elde edilen bulgular incelendiği zaman, sosyal bilgilerde öğretmenleri sosyal bilgiler öğretiminde farklı teknikler kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu tekniklerin anlatım tekniği, tartışma tekniği, somutlaştırma tekniği grupla öğrenme

tekniki, aktif öğrenme tekniği, sınıf dışı öğrenme tekniği, bireysel öğrenme teknikleri vb. teknikler kullanılmış oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler öğretiminde farklı materyaller kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bunlar; videolar, ders kitapları, tersler, görseller, slaytlar gibi materyallerden yararlanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri ders içeriğinde demokrasi kavramını öğretilmesi gerekliliğini ifade etmişlerdir. Bu ise demokrasi kültürü ve bilinci kavranması olarak belirtilmiştir.

Yapılan bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmenleri vatandaşlık kavramının önemini üzerinde vurgu yapmışlardır. Bunlar ise vatandaşlık bilinci, geçmişini bilme, etkili vatandaş ve etkili vatandaş olma gerekliliğinin üzerinde durulmuştur. Sosyal bilgiler ders içinde öz benlik kavramının da önemliliğine değinilmiştir. Sosyal bilgiler dersinin öğretilmesi gerekliliğinde katılımcı öğretmeler Hayatta karşılaşılan konular olduğu için öğretilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. Öğrencilere konuları anlatırken günlük hayatla bağlantı kurmaları beklenilmektedir. Yine araştırma dâhilin de katılımcı öğretmenler öğrenciler den beklentileri arasında problem çözme becerilerinin gelişmesi ve problemlere karşı duyarlı, farkındalıklara sahip olmaları da beklenilmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri yapılan bu çalışmada sosyal bilgiler ders içeriğinin açık anlaşılır ve basit cümlelerle anlatılması öğrenciler için daha anlaşılır olacağını ifade etmişlerdir. Buna dayanarak öğrencilerin beklentilerini ve ihtiyaçlarını daha basit yollarla karşılanacağını vurgulamışlardır. Öğretim dâhilinde dikkat edilmesi gereken hususlara soyut ve somut kavramların ders ayırt edilip yaş seviyesine göre somutlaştırmaya çalışılması gerekmekte olduğunu söylemişlerdir. Bu anlatımlar yapılırken günlük hayattan örnek olayların anlatılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler dersi kapsamında da öğrencilere karşı demokrasi kavramını öğretiminde yine sınıf içerisinde kendileri ve öğrencileri arasında demokratik davranarak öğretmeyi hedeflediklerini anlatmışlardır. Demokrasi öğretiminde empati yeteneklerini de kullanılması gerektiği ve bunu yaptıklarında iyi bir vatandaş nasıl olduğunu bu bicinde daha iyi anlayıp uygulayabileceklerini ifade etmişlerdir.

Sosyal bilgiler dersi soyut bir ders olduğu için öğretimin kalıcılığının artması için günlük hayattan ve somut örnekler vermeleri dersin daha akıllı da kalıcılığının artması için önemli olduğunu ve ders anlatımı sırasında sık sık kullanılması gerektiğini söylemişlerdir. Bu yönetime dayanarak öğrenci somutlaştırılmış bilgiyi anlaması daha kolay olduğu için dersten daha çok zevk alacak ve derse daha çok katılımda bulunacaktır. Öğrenilen bu konular için tekrar yapılmaları dâhilinde akılda kalıcılığın artacağını da söylemişlerdir. Öğrenciler üzerinde öğretim yapılırken öğrenci merkezli anlatım yapılması öğrencilerin daha aktif olma durumuyla daha verimli olacağından bahsedilmiştir. Sosyal bilgiler dersi somutlaştırılarak yapılması gerekliliğinden dolayı her yerde eğitim prensibiyle öğretim alanlarının artırılması konular için daha iyi ve daha adil bir pekiştireç de olacağını söylemişlerdir. Yine katılımcı öğretmenlerin görüşlerinden çıkarılan sonuçlara bakıldığında öğretmen merkezli eğitiminin çaba gerektirdiği vurgulanmıştır. Yine ders anlatımı sırasında tartışma yönetiminin zorluğu ve fazla zaman aldığı için kullanamadıklarını oysa sosyal bilgiler için faydalı olduğunu düşündüklerini söylemişlerdir. Sosyal bilgiler dersi öğretiminde öğrencilerin eğitiminden daha önce aileleri bilinçlendirme ve ailelerin genel olarak eğitimlerinin üzerinde durulması gerekliliğinden bahsedilmiştir. Aileleri bilinçli olan öğrencilerde öğretimin daha kolay ve daha öğretime açık olduğunu belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler dersi dâhilinde etkin katılımı sağlamak için ekstra bir çaba sarf ettiklerini oysa okulda sosyal bilgilere yönelik materyaller olsa etkin katılımın daha fazla olacağını söylemişlerdir. Derse etkin katılım için materyal hazırlamaları gerektiğini ve bunun içinde sadece kendileri çaba gösterdiklerini söylemişlerdir. Soyut bir dersin öğretimini zor olduğu için somutlaştırıldığı bunun içinde müfredatta verilen ders saatinin yetersizliğinden de bahsedilmektedir. Yine müfredat dâhilinde sosyal bilgilerin içeriğinin çok geniş olması da öğretmenleri zorlayan etmenler arasındadır.

Sosyal bilgiler dersi kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştığı problemler arasında dersin soyut olması ailelerin ve öğrencilerin bilinçsiz olması ve sosyal bilimlere yönelik yine öğrencilerin bilinçsiz olduklarını belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler ders içeriğinin oldukça geniş olması da karşılaşılan başlıca problemlerdendir. Yine sosyal bilgiler öğretmenlerinin aslında kendi branşları olmayışı ve kendi branşları olmadığı için dersi anlatmakta zorluk çektiklerini de belirtmişlerdir. Ders içeriğinin geniş olması basitten karmaşığa ilkesini de uygulamak istemelerine karşın uygulayamadıklarından da söz etmişlerdir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında demokrasi ve vatandaşlık kavramlarının öğretilmesi asıl olarak öğrencinin geleceğine yön vereceği düşüncesinde olduklarını belirtmişlerdir. Yine bu kavramların öğretilmesi ve sosyal bilgilerin de içerdiği gibi öğrencilerin iyi bir vatandaş ülkelerine de faydalı bir birey olmaları için geçmişlerini tanıyım bilmelerinin de öneminden söz etmişlerdir. Yine sosyal bilgilerin faydası bakımından görüşler alındığında kendini bilen iyi bir vatandaş olma nitelikli olmalarını ve gündelik hayatların da faydalı olan temel alanlardan biri olduğunu vurgulamaktadırlar.

Araştırma genelinde sosyal bilgiler de Okul, Okul Yönetimi, Demokrasi, Vatandaşlık ve Eğitim Yönetimi ile ilgili eklenmek istenenler öğretmenler görüşleri istenildiğinde öğretmenlerin genel görüşü bu kavramlara daha fazla önem verilmesi gerektiği, toplumların daha bilinçli olabilmeleri için ailelerinde eğitilmesi gerekmektedir. Özellikle ülke olarak eğitim yönetimine yönelik hiçbir kavramın dâhil bilincinde olunmadığı vurgulanmıştır.

Yönetim konusu öğrencilere açıklanmadığı için çok yabancı bir kavram gibi kalmıştır. Yine eklenmek istenen görüşlerde bu konuların daha iyi örneklerle çocuklar için somutlaştırılması ve daha gündelik hayata yönelik örnekendirilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Örnekler özellikle yaş seviyesine göre soyut kavramları daha çok somut örnekler vererek anlatılması gerektiği söylenmiştir. Sosyal bilgiler alan olarak hem soyut hem de geniş bir alanı olduğu için daha çok ders saatine ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğrencilerinde sosyal bilgilere yönelik farkındalık kazandırılması gerektiğini söylemişlerdir. Öğrenciler için akılda kalıcılığı arttırmak adına kendi hayatlarına uygulama yapmalarının daha da faydalı olacağını düşündüklerini belirtilmiştir.

Sosyal bilgiler dersinin kazanımları çocuklar üzerindeki davranışları değiştirmelerinde özellikle gözlenenler sınav sonuçları, oyun içi etkinliklerde ve genel sınıf içi katılımlarıyla mümkün olacağını söylemişlerdir. Ayrıca bu davranışların kazanımlarının asıl aile ve yakın çevrenin ilişkilerinden gözlemleyerek daha iyi öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine sosyal bilgilerin öğrenciler üzerinde kalıcı hala gelebilmesi için ne yapılması gerektiği en önemli düşünce toplumun ve ailenin bilinçli

olma durumu öğrencilerin hayatında en kalıcı olabilecek faktördür. Diğer taraftan günlük hayatta ne kadar sosyal konularla iç içe olur örneklerini görürse o kadar daha da etkili olacağını söylenmiştir. Öğrenciler için özellikle sınıf içi ve okul dâhilinde görevler ve sorumluluklar vererek bunu daha da iyi pekiştirmiş olacağını belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenci benzeri problemlerle karşı karşıya kaldıklarında uygularsa ancak kalıcı olacağını belirtmişlerdir. Yine kalıcılık bakımından düşünüldüğünde sınıfta ya da okul da öğretmen rol model olacağından dolayı öğretmenlerinde tutarlı olmaları bu kalıcılığı arttıracak ve sınıf içinde öğretmenin öğrencilere karşı düşünce özgürlüğü vermesi de bu durumu kalıcı hale getirebilecek etmenlerden olduğu söylenmiştir. Sınıf içi ya da öğrenci ilgisini çekebilecek etkinliklerde bu durumu kalıcı kılacağı belirtildi.

5.2. Öneriler

Bu başlık altında araştırma sonuçları doğrultusunda sosyal bilgiler dersi kapsamında eğitimi yönetim kavramları ile ilgili önerilerden hem de ileride araştırma yapacak olanlara yönelik öneriler ifade edilmektedir.

5.2.1.Araştırmadan Elde Edilen Bulgulara Bağlı Öneriler

Araştırmaya katılan öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinde eğitim yönetim kavramlarının kısmen kazandırdığı görüşündedirler. Sosyal Bilgiler öğretmenlerine eğitim yönetim kavramlarını kazandırmaya yönelik eğitimin nasıl yapılacağına ilişkin hizmet içi eğitim verilmelidir. Öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinin yapısı ve konuları gereği eğitim yönetim kavramlarının kazandırılmasına en uygun derslerden biri olduğunu belirtmektedir. Buna rağmen bazı eksiklik ve aksaklıklar nedeniyle yeterince etkili olamadığı görüşündedirler. Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda şunların yapılması gerekmektedir:

1. Programın derinlemesine yapılacak incelemelere bağlı olarak eğitim yönetim kavramlarının kazandırılmasına daha uygun hale getirilmesi,
2. Öğretmenlere, programların tanıtımıyla ilgili olarak daha sık hizmet içi eğitim verilmesi,
3. Milli Eğitim Bakanlığınca, programların işlevleri hakkında seminerler düzenlenmesi,

4. Ders kitaplarının düşünme becerilerinin kazandırılmasını destekleyecek şekilde düzenlenmesi,
5. Görsel-işitsel araç gereç kullanımının arttırılması,
6. Okulda öğretilenler ve yaşam arasındaki tutarsızlığın azaltılması,
7. Eğitim-öğretimde dönem başında, ortasında, sonunda yapılan zümre öğretmenler kurul toplantılarında Sosyal Bilgiler programlarının tanınmasına yönelik gündem maddelerinin oluşturulması,
8. Öğretmenlerin yenilenen Sosyal Bilgiler programını basılı olarak edinmelerinin sağlanması,
9. Özellikle velilerin sosyal Bilgiler dersi konusunda bilinçlendirilmesi öğrencinin okul dışındaki çalışma ortamının düzenlenmesi ve diğer gereksinimlerinin tespiti bakımından faydalı olacaktır.
10. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gerek hizmet öncesi gerekse hizmet içi eğitim-öğretim süreçlerinde Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan temel kavramlarını öğrenmelerine önem verilmesi önerilebilir.

Bu konuda 4. 6. sınıflar Sosyal Bilgiler programının yenilenmesi, kitapların hayata yakın şekilde hazırlanması ve söz konusu şekilde geliştirilmiş olması ümit verici bir gelişmedir. Bu araştırma kapsamında görüşleri alınan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 5. 7. Ve 8. Sınıflar Sosyal Bilgiler programında yapılacak düzenlemelerin öğretmenlerin beklentilerini karşılaması ve eğitim yönetim kavramlarını kazandırılmasına yönelik hazırlanması gerekmektedir. Ayrıca içeriğin yaşama yakın hazırlanması gerekmektedir. İçeriklerin deki konu yoğunluğunun azaltılarak ezberci eğitimden uzaklaşılması, yaparak ve yaşayarak öğretime önem verilmesi gerekmektedir. İçeriğin çok olması ve ders saatlerinin buna yetersiz olmasından dolayı yaparak ve yaşayarak öğretim uygulanamamaktadır.

5.2.2. İlerki Araştırmalara Yönelik Öneriler

Bu araştırmada, Sosyal Bilgiler dersinde eğitim yönetim kavramlarının kazandırılmasının öğretmen görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi amaçlanmıştır. Ancak başka araştırmalarda yapılabilir. Yapılacak araştırmalarda şu konular ele alınabilir.

1. Bu araştırma Lefkoşa ve Magosa ilçelerinde görev yapan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerin katılımıyla yapılmaktadır. Başka bir araştırmada diğer ilçelerden katılımcılarla görüşme yapılabilir.
2. Bu araştırmada verileri toplamak için yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmaktadır. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda nicel ölçme araçları kullanılabilir.
3. Aynı araştırma gözleme dayalı olarak da yapılabilir ve öğretmen görüşleriyle karşılaştırmalı olarak ele alınabilir.
4. Sosyal Bilgiler dersin de eğitim yönetim kavramlarının kazandırılması durumu öğretmen ve öğrenci görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak ele alınarak gerçek durum daha net bir şekilde ortaya konulabilir.
5. Benzer araştırmalar Hayat Bilgisi Dersi dersine yönelik olarak yapılabilir.
6. 5. 7. Ve 8. Sınıf kitaplarının değişmesinden sonra yeni programın uygulanmasının ardından da bu tür araştırmalara devam edilebilir.
8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine eğitim yönetim kavramlarına yönelik bilinçlendirme kapsamında hizmet içi eğitimler verilip, bilgi, beceri ve tutumları ölçülebilir.

KAYNAKÇA

- Açıkalın, A. (1998). *Okul Yöneticiliği* (4. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akdağ, H., Turan, ve R., Sünbül, A. M. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1: Sosyal Bilgilerin Tanımı, Amacı, Önemi ve Türkiye’deki Yeri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akhan, N. E., ve Çetin, Ş. Ö. (2015). Okul öncesi öğretmen adaylarının sosyal Bilgiler lisans programı üzerine düşünceleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11 (2), 551-588.
- Aksay, O. ve Ural, A. (2008). Ortaöğretim Öğretmenlerinin Okulla İlgili Kararlara Katılımı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Yaz*, 6 (3), S: 433-460.
- Alıcıgüzel, İ. (2001). *Çağdaş Okullarda Eğitim ve Öğretim* (4.Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Altunya, N. (2006). *Gazi Eğitim Enstitüsü: Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü (1926-1980)*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını.
- Arslantaş, S. (2006). *6. ve 7. Sınıflarda Sosyal Bilgiler Dersi Program Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Ata, B. (2007). *Yeni sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programlarının, ilköğretim 2005 sosyal bilgiler dersi (6. ve 7. sınıflar) açısından değerlendirilmesi*. 1. Uluslararası Bilim Çalıştayı (Prof. Dr. Suzan Erbaş’ın Anısına), Çanakkale.
- Ata, B. (2006). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Yapılandırmacı Bir Yaklaşım* (Ed. Cemil Öztürk). (s. 71-83). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, M. (1994). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.

- Aykaç, N., ve Erdoğan, B. (2005). “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi”, *Eğitimde Yeni Yansımalar: VIII Yeni Kayseri: Tekişik Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı.*
- Aydın, M. (2005). *Eğitim Yönetimi*. (7.Baskı). Hatiboğlu Yayınları.
- Aydın, İ. (2004). Okul Çevre İlişkileri. *Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı* (1.baskı). (Ed.: Yüksel Özden) Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Babaoğlu, E. ve Yılmaz, F. (2012). İlköğretim Okullarında Karara Katılma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (3), 1-12 (Aralık).
- Barr, R., Barth, D. and Shermis, S.S. (1978). *The Nature of the Social Studies*. California: ETC Publications.
- Barth, J. L. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretimi*. YÖK, Ankara: Dünya Bankası Milli Eğitim Geliştirme Projesi. Yayınları.
- Balcı, A. (1995). *Örgütsel Gelisme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bayrak, C. (2011). “*Toplumsal Bir Sistem Olarak Okul*” *Eğitim Sosyolojisi* (Ed. Boyacı, A.) Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2257 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1254 Eskişehir.
- Balyer, A. (2013). Okul Müdürlerinin Öğretimin Kalitesi Üzerindeki Etkileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19 (2), 181-214.
- Bekdaş, F. (2012). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerlerin Öğrenci Boyutunda Kazanım Düzeylerinin Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Başaran, İ. E. (2000). *Örgütsel davranış: insanın üretim gücü*. Ankara.
- Başaran, İ.E. (1999). *Eğitime giriş*. (4. Baskı). Ankara: Umut Yayınları.
- Başaran, İ. E. (1991). *Örgütsel Davranış İnsanın Üretim Gücü*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Bilgili, S. (2012). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. A. S.

- Bilgili (Ed.). *Sosyal bilgilerin temelleri* (s. 27-41). Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Bilgili, A. S. (2008). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. A. S.
- Bilgili (Ed.). *Sosyal bilgilerin temelleri* (s. 2-31). Ankara: Pegem Akademi.
- Başaran, İ. E. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Bursalıoğlu, Z. (2012). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Bursalıoğlu, Z. (2010). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem AYayıncılık.
- Bursalıoğlu, Z. (2008). *Okul Yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bursalıoğlu, Z. (2005). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış* (13. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Boyacı, A. (2011). *Eğitim Sosyolojisi*. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2257 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1254. Eskişehir.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (20. Baskı). Pegem Akademi.
- Çağlayan, A. (2002). *İlköğretimlerde eğitimde yönetim ve yönetimde kalite*. İstanbul: Bilge.
- Çalık, M., ve Ayas, A. (2004). Farklı Öğrenme Seviyesindeki Öğrencilerin Çözünme Hakkındaki Anlamları: Olay Odaklı Bir Karşılaştırma. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1).
- Çelikten, M. (2011). Okul Örgütü ve Yönetimi. V. Çelik (Ed). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (4.baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çiçek Sağlam, A. (2013). Okul Örgütü ve Yönetimi. H. B. Memduhoğlu ve K. Yılmaz (Ed.). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (5. baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.

- Çekmez, E., Yıldız, C., and Bütünler, S.O. (2012) Phenomenographic Research Method. *Necatibey Faculty of Education Electronic Journal of Sciences and Mathematics Education*, 6(2), 77-102.
- Cerit, Y. (2008). *Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. Eğitim ve Bilim*, 33 (147), 3-13.
- Deveci, H. (2005). Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımı, *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET* (July). 4 (3).
- Article:21. (2007). Sosyal Bilgiler Dersinde Güncel Olayların Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7 (1), 417 - 449.
- Doğanay, A. (2005). Sosyal Bilgiler Öğretimi. C. Öztürk, ve D. Dilek (Ed). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (s. 16-43). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2003). Sosyal Bilgiler Öğretimi. C. Öztürk, ve D. Dilek (Ed). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2002). Sosyal Bilgiler Öğretimi. C. Öztürk, ve D. Dilek (Ed.). *Yaşam Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Dönmez, C. (2003). Sosyal bilgiler programının (1998) değerlendirmesi ve ders kitapları, C. Şahin, (Ed), *Sosyal bilgiler konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu sosyal bilgiler* (s. 31-41). Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Duffy, B. (1997). *The Analysis of Documentary Evidence*. J.Bell (Ed.), *Doning Your Research Project*, Buckingham: Open University Press. (2002),(ss. 15-46).
- Duman, Bilal, (2011), *Öğrenme – Öğretme Kuramları ve Süreç Temelli Öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Engle, S.H. and Ocha, A. (1988) *Education for Democratic Citizenship: Decision, Making in the Social Studies*. New York: Teacher College Press.
- Erden, M. (t.y.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayıncılık.

- Erden, M. (1998a). *Eğitimde program değerlendirme* (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erden, M. (1998b). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Kitabevi.
- Erden, M. (1998). *Sosyal bilgiler öğretimi*, İstanbul: Alkım Yayınları.
- Eren E. (2010). *Yönetim ve organizasyon* (8. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Eren, E. (1998). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ergun, T. (2004). *Kamu yönetimi*. Ankara: TODAİE.
- Eroğlu, E. (2013). Motivasyon ve Liderlik. Y. Tuna (Ed.). *İş ve Yaşamda Motivasyon* Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3022 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1974, Eskişehir.
- Erdoğan, İ. (2008). *Eğitim ve okul yönetimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2000). *Okul yönetimi ve öğretim liderliği*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Eryılmaz, B. (2012). *Kamu yönetimi* (5.baskı). Koceli: Umuttepe Yayınları.
- Fidan, N, ve Erden, M. (1998). *Eğitime Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Genç, N. (2012). *Yönetim ve organizasyon* (4.baskı). Ankara: Seçkin.
- Göksoy, S. (2014). Okul yönetiminde karara katılım. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 253-268.
- Güçlü, N. (2003). Stratejik Yönetim. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 61-85.
- Gürsel, M. (2003). *Eğitim Yöneticisi Yeterlikleri – Endüstri Meslek Lisesi Müdürlerinin Yeterliklerine ilişkin Araştırma*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Gürsel, M. (2003) *Okul yönetimi (Kurmasal ve Uygulamalı)*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Gürsel, M. (1997). *Okul yönetimi (Kurmasal ve Uygulamalı)*. Konya: Mikro Yayınları.
- Güleş, K. H., ve Bülbül, H. (2004). *Yenilikçilik: işletmeler için stratejik rekabet aracı* (1. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Günay, E. (2004). Milli eğitim bakanlığına bağlı okul ve kurum yöneticilerinin seçimi, yetiştirilmesi ve atanmaları üzerine araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, Kış 2004, Sayı 161.
- Günbayı, İ., Dağlı, E., ve Kalkan, F. (2013). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Destekleyici Davranışları ile Öğretmenlerin Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19 (4), 575-602..
- Güngördü, E. (2001). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- İlgar, L. (2005). *Eğitim Yönetimi Okul Yönetimi Sınıf Yönetimi* (3. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Jarolimek, J. (1959). *Social Studies in Elementary Education*. New York: The Macmillan Company.
- Kabapınar Y. (2007). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.
- Kabapınar, Y., ve Baysal, N. (2004). İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimine Yasamın Kendisini Tasımak. *Gazete Haberinin Kullanıldığı Bir Öğretimin Tasarlanması ve Değerlendirilmesi*. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 39, 384 - 419.
- Kalayacı, Z. (2005). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı* (5. sınıf). İstanbul: Sürat Yayınları.
- Kalaycıoğlu, E. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum Üniversitesi, Erzurum.
- Karakuş, F. (2006). *Sosyal bilgiler öğretiminde yapıcı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin akademik başarı, kalıcılık ve Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Adana Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.

- Kaymakcı, S. (2009). Yeni Sosyal Bilgiler Programı Neler Getirdi? *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Reşat Genç'e Armağan Özel Sayısı. Ankara, 1530-1545.
- Karayazı, A. (2007). *Çalışanların Yönetime Katılması ve Öneri Sistemleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Kahramanmaraş, Türkiye.
- Karlı, M. D. (2004). *Yönetimsel etkililik* (2. baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Kaya, M., F ve Tomal, N. (2011). Eğitim Yönetimi: Kuram ve Türkiye'deki Uygulama, 1, (2), Aralık, Kaya, Y. K. (1991). *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Uluslar Arası E- Dergi*, Ankara: Bilim Yayınları.
- Kaya, Y. K. (1991). *Eğitim Yönetimi: Kuram ve Türkiye'deki Uygulama*. Ankara: Bilim Yayınları.
- Keçe, M., ve Merey, Z. (2011). İlköğretim Sosyal Bilgiler kazanımlarının Sosyal Bilimler disiplinlerine ve disiplinlerarası anlayışına uygunluğunun belirlenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7 (1), 110-139.
- Keskinkılıç, K. (2011). Yönetim Süreçleri. *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (2.baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Kılcan, B. (2013). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Değer Eğitimi. Bülent Akbaba (Ed), *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler* (1. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kılıçoğlu, G. (2013). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kavram Öğretimi. Bülent Akbaba(Ed). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler* (I. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Koşar, D., ve Yalçınkaya, M. (2013). Öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışlarının yordayıcıları olarak örgüt kültürü ve örgütsel güven. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19 (4), 603-627.

- Köken, N. (2002). Sosyal Bilgiler Kavramı Üzerine Bazı Düşünceler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, 235-246. Konya.
- Köstüklü, N. (2014). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Lunenburg, F. C., ve Ornstein, A. C. (2013). *Eğitim Yönetimi* (6. baskı). (G. Arastaman, Çev.). Ankara: Nobel.
- Meydan, A. (2010). Sosyal Bilgiler Disiplininde Coğrafyanın Yeri ve Önemi. Refik Turan ve Kadir Ulusoy (Editör), *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Maya Akademi. Yayınları, Ankara.
- MEB. (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi 6. sınıf öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB. (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4- 5. Sınıflar)*. Ankara: 2005.
- MEB. (2006). *ilköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu* (Taslak Basım). Ankara: MEB Yay.
- MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu*, Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- MEB.(2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi 6,7. ve 8. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB.(2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi 4-5. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB, (Milli Eğitim Bakanlığı), (2005). *İlköğretim 1-5.Sınıf Programları Tanıtın El Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- MEB. (2005). *ilköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu* (Taslak Basım). Ankara: MEB Yay.
- MEB. (Milli Eğitim Bakanlığı). (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4-5.Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.

MEB. (1982). *On birinci Milli Eğitim Surası*. Ankara: MEB.

Mihçioğlu, C. (1983). Türkiye’de Yönetime Katılma. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 38 (1), 07.12.2013 ’ te indirildi, Web: http://www.politics.ankara.edu.tr/index.php?bil=bil_sbfdergisi&gosterim=ar ma

Moffatt, M.P. (1957). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (N. Oran, Çev.). İstanbul: Maarif Basımevi.

Martorella, P.H. (1998), *Social Studies for Children: Developing Young Citizens*, Second Edition, Upper Saddle River: Printice-Hall, Inc.

Naylor, D., And Diem, R. (1989). *Elementary and Middle School Social Studies* (First Edition). Newyork: Random House.

NCSS. (2010). *National Council for the social studies: National curriculum standards for social studies: A framework for teaching, learning, and assessment*. Washington, D.C.: NCSS.

NCSS. (1994). *National Council for the social studies: Expectations of excellence, National curriculum standards for social studies*. Washington, D.C.: NCSS.

Oğuz, S. (2013). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Beceri Öğretimi. B. Akbaba (Ed.). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler* (1.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık, Eylül 2013.

Okçabol, R. (2007). *Öğretmen yetiştirmede öncelikler*. Makale Ulusal Teknik Eğitim Mühendislik ve Eğitim Bilimleri Genç Araştırmacılar Sempozyumu. Kocaeli, Türkiye.

Ormancı, Ü., Ve Ören, Ş. F. (2010). Dramanın ilköğretimde Kullanılabilirliğine Yönelik Sınıf Öğretmenleri Adaylarının Görüşleri: Demirci Eğitim Fakültesi Örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 43 (1), 165-191.

Ökmen M., ve Parlak B. (2010). *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler, Yaklaşımlar ve Mevzuat*. Bursa: Alfa Aktüel Yayıncılık.

- Özalp, İ., Ağlargo , O., Pa ao lu, D.,  akat, N. (2012). *Yönetim ve Organizasyon-I* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
-  zdemir, S.M. (2009). Sosyal Bilgiler Programı ve   retmen Yeterlilikleri, Sosyal Bilgiler   retimi Programı ve değerlendirilmesi. M: Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler   retimi* (s.20). Ankara: Pegem Yayıncılık.
-  zdemir, S. (2000). *Eğitimde  rg tsel Yenilesme*. PegemA Yayıncılık
- Özden, Y. (2005). *  renme ve   retme*. (7.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
-  zpolat, R. A., Sezer, F.,     r, Y., ve Sezer, M. (2005). * lk  retim 1-5.sınıf programları tanıtım el kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
-  zkalp, E. (2013). * rg tsel Davranış* . Kirel,  . ve Ağlargo , O. (Ed.). Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2847 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1804.
-  zmen, C. (2015). Dünyada ve ülkemizde sosyal bilgiler. C. Dönmez ve K. Yazıcı (Ed.). *Sosyal bilgiler   retimi* (s. 3-19). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2012). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. (Ed. C. Öztürk (Ed.). *Sosyal Bilgiler   retimi* (3.Baskı) (s. 1-31). Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Öztürk, C. (Ed.). (2007). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler   retimi: Yapılandırma Bir Yaklaşım*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2007). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yasama Disiplinlerarası Bir Bakış. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler   retimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2006). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış* (s. 22-48). C. Öztürk(Ed.). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Öztürk, C., Dilek, D., ve Diğerleri. (2005). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler   retimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

- Öztürk, C., ve Dursun, D. (2003). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları. C. Öztürk- D. Dilek(Ed.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 47-82). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Öztürk, C., Dilek D.,ve Diğerleri. (2002). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Öztürk, C., ve Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Paykoç, F. (1995). *Tarih Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Polat, S., ve Küçük, Z. (2012). Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Okul Yöneticilerinin Yönetim Süreçlerine İlişkin Yönetici Davranışlarını Demokratik Olarak Algılama Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 437-450.
- Recepoğlu, E., ve Özdemir, S. (2013). Okul Müdürlerinin Öğretim Liderliği Davranışları ile Okulun Örgütsel Sağlığı Arasındaki İlişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19, (4), 629-664.
- Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay, ve A. Öcal (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* (s.1-18). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2004). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Savage, T.V., Armstrong D.G. (1996). *Effective Teaching in Elementary Social Studies*. USA: Prentice Hall.
- Singh, Y. K. (2008). *Teaching of social studies*. New Delhi: APH Publishing.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Sözen, S. (2013). *Yönetim Bilimi II Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2970 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1924*, 2013.
- Sümbül, M. (1996). Öğretmen Niteliği ve Öğretimdeki Rolü. *Eğitim Yönetimi* (s. 597-607).Yıl: 2, Sayı:1.

- Şişman, M. (2013). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* (7. baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Tarman, B., ve Acun, İ. (2010). *Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Yeni bir Sosyal Bilgiler Hareketi. Journal of Social Studies Educatin Research*, 1 (1), 1-16.
- Taymaz, H. (2011). *İlköğretim ve ortaöğretim okul müdürleri için okul yönetimi* (10. baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Tekindal, S., Cin, M. (2002). *Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Türkmen, Ş. (2011). *Okullarda yönetim etkinlikleri*. Ankara: Asil Yayın.
- Ulutaş, M. (2003). *Katılımcı yönetimin örgütsel bağlılık ve yaratıcılığa etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Türkiye.
- Uysal, İ. (2006). *Sosyal Bilgiler dersinde öğrenmeyi öğrenme stratejilerin, öğrencilerin anlama ve yorumlama düzeylerine etkisi*. (Konya İli Örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya.
- Uysal, A. (1998). *Sosyal Bilimler Öğretim Yöntemlerinin Eleştirci Düşünme Gücünün Gelişmesindeki Rolü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Varış, F.(1997). *Eğitimde program geliştirme: teoriler ve teknikler*. (7. Baskı). Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Vural, M. (2005). *İlköğretim Okulu Ders Programları ve Öğretim Kılavuzu*. Erzurum: Yakutiye Yayınları.
- Yavuz, Y. (2004). Okulda Yönetime ve Karara Katılma. *Bilim Eğitim Toplum Dergisi*, 2 (6), 46-57.
- Yazar T., Yanpar Yelken Y. (2013) ilköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (10), 45.

- Yeşilyaprak, B. (2008). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yıldırım, B. (2011). Yönetim Süreçleri. V. Çelik (Ed.). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (4.baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (5. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (9. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. (2013). Yönetim Süreçleri. H. B. Memduhoğlu, ve K. Yılmaz (Ed.). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* (5.baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Yücel H. Ali, (2004). “Eğitim Fakültesi Dergisi”İstanbul Üniversitesi, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 223-235.

EKLER

EK 1. GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu: İlköğretim 4.-5.-6.-7. Ve 8. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetim kavramını kazandırmasına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

Sayın Öğretmen;

2017 4.-5.-6.-7. Ve 8. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitim Yönetimi kavramını kazandırılmasına sürecine ilişkin bir çalışma yapmaktayım. Araştırmanın amacı; Eğitim Yönetimi kavramlarının Sosyal Bilgiler Dersi kapsamında öğretmenler tarafından kazandırılmasına ilişkin görüşlerini bulmaktır. Ayrıca araştırma raporunda isimleriniz belirtilmeyecek, kesinlikle gizli tutulacaktır. Eğer dilerseniz bu araştırmanın sonuçlarını size de gönderebilirim.

Görüşmemizi izin verirsiniz kaydetmek istiyorum. Bu şekilde vereceğiniz cevapların kaydını daha ayrıntılı tutabilirim

Görüşmemize başlamadan önce sormak istediğiniz bir soru veya belirtmek istediğiniz bir düşünce var mı? Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Görüşmemizin yaklaşık yarım saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirsiniz sorulara başlamak istiyorum.

Sevil Çevik

Yakın Doğu Üniversitesi- Atatürk Eğitim Fakültesi

Eğitim Yönetimi Denetimi Ekonomisi ve Planlanması Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyetiniz: Bay Bayan Okuttuğunuz Sınıf:

Mezun olduğunuz okul:

Görev Yapılan Okul:

Mesleki Kıdeminiz:

SORULAR

- 1. Sosyal Bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Demokrasi ve Eğitim Yönetimi konularını nasıl öğretiyorsunuz? Her konuya ayrı örnekler verir misiniz?**
- 2. Sosyal Bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Vatandaşlık, Demokrasi ve Eğitim Yönetimi konularını nasıl öğretirseniz daha iyi olurdu? Kendi şahsı fikirlerinizi belirtiniz?**
- 3. Sosyal Bilgilerdeki bu konuların öğretilmesi gerekliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?**
- 4. Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretiminde nelere dikkat ediyorsunuz?**
- 5. Sosyal Bilgilerde konuların öğretimi sürecini daha etkili kılmak için sizce ekstra çaba göstermeniz gerekiyor mu? Örnek verir misiniz?**
- 6. Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretiminde hangi tür problemlerle karşılaşıyorsunuz?**

7. Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretimi seviyeye uygun mu? Öğrenciler öğrenmekte zorlanıyor mu?
8. Sosyal Bilgilerde bu konuların öğretimi gelecekte faydalı mı? Bu konuların öğretilmesinin önemi nedir?
9. Sosyal Bilgilerde Okul, Okul Yönetimi, Demokrasi, Vatandaşlık ve Eğitim Yönetimi ile ilgili başka eklemek istedikleriniz varsa anlatır mısınız?
10. Okul, Okul Yönetimi, Demokrasi, Vatandaşlık ve Eğitim Yönetimi konularının öğrenciler tarafından kazanıp kazanılmadığını ve davranışa yansıyor yansımadığını nasıl belirliyorsunuz?
11. Okul, Okul Yönetimi, Demokrasi, Vatandaşlık ve Eğitim Yönetimi konuları öğrencilerin okul veya okul dışındaki hayatı içerisinde kalıcı hale sizce nasıl getirilebilir?

EK 2.TEMALAR

1. SOSYAL BİLGİLERDE OKUL, OKUL YÖNETİMİ, VATANDAŞLIK, DEMOKRASİ VE EĞİTİM YÖNETİMİ KONULARININ ÖĞRETİLMESİ ÖRENKLERLE BELİRTİLMESİ

1.KİŞİ	Vidoe, öğrenci fikirleri, ders kitapları, test	Materyal -strateji
2.KİŞİ	Farkındalık, Günlük hayattan örnekler, Yakın Çevresi	Öğretim Teknikleri
3.KİŞİ	Kitap, Görsellerle, Empati	-Materyal -empati
4.KİŞİ	Video, Slayt, Somut konuları kavramlaştırma	-Materyal
5.KİŞİ	Sınıf da Başkanlık Seçimi, idare ve müdürün yanına gitmek, Demokrasi içim öncelikle sınıf yönetimi, birey sorumlulukları	-yaparak yaşayarak öğreneme, öğretim yöntemi -bireysel sorumluluklar
6.KİŞİ	Somut örnekler, uygulama, kaptanlık seçimi	-yöntem -öğretim teknikleri
7.KİŞİ	Drama, Münazara, Örnek Olay, somutlaştırarak	-yöntem -teknik -ilke
8.KİŞİ	Örnekler, anlatım, Soru cevap	-strateji
9.KİŞİ	Sunuş Yolu ile Anlatım, Drama, Video, vatandaşlık için örnek olay	-strateji -Materyal -yöntem -teknik
10.KİŞİ	Başkanlık seçimi, yaparak yaşayarak, yakından uzağa,	-Drama -teknik

	örnekler, Yönetim; müdür - müdür yardımcısı, öğretmen ilişkisi Vatandaşlık; sorumlulukları ve haklarını öğretmek Eğitim yönetimi; otorite ve sorumluluk, kurallar birlikte seçilerek	-öz Benlik
11.KİŞİ	Hayattan Örnekler, Anlatarak, Kıyaslama, Örneklerle	-Yöntem- Sunuş yolu -tartışma
12.KİŞİ	Birlikte sınıfta, yaparak yaşayarak	-Etkin katılım -Öğretim ilkesi
13.KİŞİ	Örnek Olay, Ders kitabı, canlandırma, soru cevap	-materyal -Yöntem
14.KİŞİ	Vatandaşlık; sınıftaki hakları, kuralları, önce haklarını sonra sorumluluklarını Demokrasi; sınıf içinde adil ve saygılı olmayı, yönetim şekli olduğu, uygulama olarak oylama yaparak, sınıf içi herkesin görüşünü alarak Okul; okuldaki kurallar, okuldaki kişilerin görevlerinden, öğrencilerin okuldan beklentileri düşünceleri alınır.	-öz benlik -öğretim İlkesi -etkin katılım -yöntem ve teknik
15.KİŞİ	Başkanlık seçimleri, etkinlik ve uygulamalarda çoğunluğun tercih edilmesi, uygulamalar, yaparak yaşayarak Demokrasi; fırsat eşitliği, adil yönetim, bireysel özgürlük	-rol -yaparak yaşayarak -söz hakkı verme, adil olma -bireysel özgürlük
16.KİŞİ	Okul; bizlere bilgi, tutum, beceri ve davranış kazandıran kurum, okulun faydası(aile-toplum), Yaşamdan Örnekler Demokrasi; sınıf başkanı seçme	-yöntem
17.KİŞİ	Bu konular daha önce hiç vermedi, Demokrasi dersi vermedim Vatandaşlık; haklarını ve sorumluluklarını; öğrenci olarak hakkı, çocuk olarak hakkı vb.	

	kendi yaşamından örneklerle, bu konu kitapta yok Okul; Ortaokul konularında bu dersler yok.	
18.KİŞİ	Ortaokullara ders verdiği için bu konular yok sadece tarih dersi veriyor. Ortaokulda sosyal Bilgiler Tarih ve coğrafya diye anlatılıyor.	
19.KİŞİ	Demokrasi; 6.sınıfta verilmekte, 7.-8. Sınıf hocası olduğu için bu konuları vermiyor. T.C Tarihinde demokrasi kavramı veriliyor. Ancak kullanma becerilerine girilmiyor. Okul-okul Yönetimi-Eğitim yönetimi gibi kavramlara yer verilmiyor. Önceki sınıflarda öğrenerek geliniyor. Ortaokul Müfredatında yok. Bu dönem tarih dersinden ibaret.	
20.KİŞİ	Tartışarak ortak karar alınır, haklarının farkına vardırma, öğrenciden görüş alma, adil olma	Yöntem
21.KİŞİ	Müfredata yok, günlük hayatta yeri geldiğinde değiniliyor, yakın çevredeki olaylar, tartışarak, Demokrasi ; görüş alma, Okul-okul yönetim; bu konulara yer vermiyor, Öğrenci önceki sınıflardan biliyor. Vatandaşlık; sınıf içi kuralları, haklar sorumluluklar, sınıftan topluma uzanan davranışlar verilir. Sınıftaki davranışlarına dikkat etmek	-Yöntem -öğretim ilkesi
22.KİŞİ	Okul; haklar- sorumluluklar, birey olduğunu bilme Okul Yönetimi; ülke yönetimini, sınıf yönetimini, Müdürlerin Görevi, kendi Görevleri, Öğretmenin görevi, Sınıf Lideri Eğitim Yönetimi; eğitimin kalitesi, okul Müdürü, Plan Program, Yerel yönetim, hedef, Plan Vatandaşlık; Birey olma, Hak-Sorumluluk, Eşitlik	-öz benlik -Yöntem -teknik

	Demokrasi; görüş birliği, ortak karar, saygı, drama yaptırarak, sınıf başkanı seçme	
--	---	--

2. SOSYAL BİLGİLERDE OKUL, OKUL YÖNETİMİ, VATANDAŞLIK, DEMOKRASİ VE EĞİTİM YÖNETİMİ KONULARININ ÖĞRETİLMESİNDE EN İYİ YÖNTEMİN BELİRLEMESİ

1.KİŞİ	Öğrencilerin anlatması	Öğrenci Merkezli, yöntem
2.KİŞİ	Örnekler yakın çevreden verilmeli, Yönetim ve demokrasi; konularında aile içinden örnek Kaptanlık seçimi	Yöntem-Teknik
3.KİŞİ	Görsellerle canlandırma	Materyaller
4.KİŞİ	Konular kapsamlı soyut, materyallerle yaşatarak öğretilmeli	Materyaller
5.KİŞİ	Okul yönetiminde; idarede bir gün geçirsınler Vatandaşlık; öğrencilerin bir günlüğüne 18 yaşında olmaları Demokrasi; meclise gitmeleri	Yöntem-Strateji-Teknik
6. KİŞİ	Somut örneklerle	-Öğretim ilkesi
7.KİŞİ	Okulun dışında güncel hayatın içine katarak, gözlem yapmaları sağlanır. Ayrıca araştırma, inceleme, sorgulama, eleştirel	-Öğretim İlkesi -yöntem

	düşünme becerilerini geliştirme ve içselleştirme sağlanması.	
8.KİŞİ	Slayt, materyaller, görsellerle	Materyaller
9.KİŞİ	Soyut kavramlar, öğrenci merkezli olmalı, düz anlatım olmamalı,	Öğrenci Merkezli- Somut
10.KİŞİ	Araştırma, grup çalışması, gözlem, işbirlikli çalışma	-strateji -yöntem
11.KİŞİ	Deneyimlerle yaşayarak, videolar	
12.KİŞİ	Öğrencileri sürece katarak	Öğrenci Merkezli
14.KİŞİ	Yaparak yaşayarak öğrenme	-Teknik
15.KİŞİ	Örnek olarak, öğrencilere öğrenme imkânı vererek	-yöntem Fırsat eşitliği
16.KİŞİ	Bu konular ilkokula uygun değil	
17.KİŞİ	Okul-okul yönetiminde bir görüşü yok Demokrasi; sınıf içinde seçim yaptırılabilir. Ancak böyle konulara yer verilmiyor.	
18.KİŞİ	Tarih öğretmeni bu dersleri vermiyor.	
19.KİŞİ	Görsellerle, dikkat çekerek, geri bildirim olarak	
20.KİŞİ	Müdürünü ziyaret etmek veya sınıfa davet etmek.	
21.KİŞİ	Örneklerle, yakın çevresindeki olaylarla, tartışarak, farklı görüşler	
22.KİŞİ	Yaparak yaşayarak, kendi hayatından örneklerle, yakın çevresinden, yakından uzağa, planlı, öğrencinin yaşına ve ön bilgisine uygun şekilde, drama, meclise gitme	

3.KAVRAMLARIN ÖĞRETİLMESİNİN GEREKLİLİĞİ İLE İLGİLİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

1.KİŞİ	Sosyal hayatta katkı sağlar, toplum içindeki davranışına katkı,	Sosyal hayata katkı
2.KİŞİ	Bu kavramlar önemli olduğu için küçük yaşlarda verilmeli,	Strateji
3.KİŞİ		
4.KİŞİ	Geçmişin ve hayatın gerçeği	Hayat için
5.KİŞİ	Soyut kavramlar olduğu için somutlaştırmak ve hayata uygulamak zor, Demokrasi kavramı kişilik özelliği olmadığı için hayata uygulanmaz.	Soyut –somuta, yöntem
6.KİŞİ	Günlük hayatta kullanılacak bilgi olduğu için öğretilmeli.	-Hayat için
7.KİŞİ	Kesinlikle öğretilmeli. Ancak teoride kalıyor. Pratiğe yansımali, demokrasi ezbere değil	-hayat

	öğrenci hayatında uygulamalı.	
8.KİŞİ	Öğrencinin kendi vatanını, haklarını vb. tanıması için gereklidir.	-öz benlik -Vatandaş bilinci
9.KİŞİ	Geçmişini bilmeli, hayatı ile ilgili konularda hayatını düzenler, haklarını bilmesi hakkını aramasına neden olur.	-Geçmiş bilme- -Hayat deneyimleri -Özbenlik
10.KİŞİ	Öğretilmeli, hayatlarına her alanda katkı koyar.	-Hayata katkı
11.KİŞİ	Kesinlikle öğretilmeli	
12.KİŞİ	Demokrasi kültürü ve bilinci için öğretilmelidir.	Demokrasi kültürü bilinci için
13.KİŞİ	4.sınıf öğrencilerine uygun.	
14.KİŞİ	Hayatı öğreten bir ders, problemlere çözüm getirilmesini sağlar. Öğretilmeli yakında uzağa ilkesi	-Hayatı öğreten -Problemlere çözüm -Öğretim ilkesi
15.KİŞİ	Toplum ve diğer bireylere varlığını kabul ettirilmesi için öğretilmelidir.	Kendini kabul ettirmesi
16.KİŞİ	Güncel günlük yaşamdan örneklerle seviyeye uygun verilmelidir.	-Yöntem, yaşama yakınlık
17.KİŞİ	Yakın çevreleri, kendilerini ilgilendiren konular verilmelidir.	-Öz benlik -Yakın çevre, yöntem
18.KİŞİ		
19.KİŞİ	Öğretilmesi gereklidir.	
20.KİŞİ	Birey olduklarının farkına varılması için öğretilmelidir.	-Öz benlik
21.KİŞİ	Öğretilmeli, yaşamları için gerekli kavramlar.	-Hayat için

	Ortaokullarda bu konular yok ilk kez 6.sınıfta bu yıl Tarih ve coğrafya var.	
22.KİŞİ	Etkin, etkili vatandaş için gerekli, Liderlik kavramı, müdürün görevleri, düzen devamlılığı, plan program yapmak için, amaçlara ulaşmayı sağlar	-vatandaşlık

4. KAVRAMLARIN ÖĞRETİLMESİNDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKENLER

1.KİŞİ	Öğrenciler aktif olmalı, içselleştirmeli	-Öğrenci Merkezli -İçselleştirme
2.KİŞİ	Örnekler net ve anlaşılır olmalı	-Örneklerle -Açık -Anlaşılır
3.KİŞİ	Günümüzden örnekler, empati kurmalarını	-Yakın Örnekler -Empati
4.KİŞİ	Somutlaştırma, yaşatma	-Somut

5.KİŞİ	Demokratik olmaya, sorumluluklarım yapmaya	-Demokratik olma -sorumluluk sahibi
6.KİŞİ	Somut ve anlaşılır olmasına	-Somut - Anlaşılır
7.KİŞİ	Örnek, model olarak	-Örnek Olma
8.KİŞİ	Konuların üzerinde durmak, uzatmadan anlatmak,	-Kısa yoldan asıl konuyu vermek
9.KİŞİ	Hayatta karşılaşacağım konular üzerinde durulmalı, geçmiş öğrenmek geleceği anlamak için önemli	-Yaşam Yakınlık Geçmiş ve geleceği anlama
10.KİŞİ	Tüm öğrencileri dâhil etmek, kavramların doğru anlaşılması, hayatlarına uygulanması	-Öğrenci aktif olmalı -doğru net anlaşılması -Yaşamda uygulama
11.KİŞİ	İyi vatandaş olmaları, demokrasi bilinci	-iyi vatandaş -Demokrasi bilinci
12.KİŞİ	Demokrasi kültürüne sahip, milli değerler, vatan sevgisi	-Demokrasi kültürü olan -milli değerleri olan -vatan sevgisi
13.KİŞİ	Örnek olay	-Örnek Olay
14.KİŞİ	Öğrenci ihtiyaç ve beklentisine dikkat ediyorum, somutlaştırarak	-Somutlaştırma -ihtiyaç -beklenti
15.KİŞİ	Benlik bilinci, sorumluluk bilinci	-Benlik bilinci -Sorumluluk bilinci
16.KİŞİ	Seviyeye uygun anlayacakları şekilde, günlük yaşamları ile özdeşleştirerek	-seviyeye uygun -yaşama yakınlık
17.KİŞİ	Vatandaşlık ve demokrasi; Yakın çevrelerinden örneklerle, canlandırma yaparak, görüş alarak, tartışarak	-yaşama yakınlık - Örnekler -Drama -tartışma ve görüş alarak- yöntem
18.KİŞİ	Bu konuları vermiyor.	

19.KİŞİ	Etkili vatandaşlık için bu ders verilmeli ancak benim konularım değil.	
20.KİŞİ	Adil tarafsız olamaya	-Adil olma
21.KİŞİ	Davranış kazandırmak önemli, aileler eğitilmeli, çocuğa yakın yerden başlanmalı	-Aile Eğitimi -Yaşam yakınlık
22.KİŞİ	Birey olduğunu bilen, haklarını, isteklerinin farkında olan, yakın çevresinden öğretilmeli, kavramlar açık ve net verilir, plan-program, hedefler, katı değil farklılıklara saygı	-Öz benlik -yaşama Yakınlık -Açık ve net

5. KAVRAMLARIN ÖĞRETİM SÜRECİNDE EKSTRA ÇABA GEREKLİLİĞİ VE ÖRENKLERLE BELİRTİLMESİ

1.KİŞİ	Soyut konular çaba gerekir, uygulama yapılmalı	-Soyut-somut -Uygulama
2.KİŞİ	Çaba gerekir, daha anlaşılır ve kalıcı olması için	-Anlaşılır -Kalıcılık

3.KİŞİ	Çaba gerekir, eğitim ve farkındalık bilinci .	-Farkındalık Bilinci
4.KİŞİ	Dersi zevkli hale getirmek öğrenmeyi hızlandırır.	-Zevkli hale getirmek
5.KİŞİ	Planlama ve müfredattaki zaman ayarlaması yapılmalı.	-Plan -Zaman ayarlaması
6.KİŞİ	Gerekir.	
7.KİŞİ	İçerik daha fazla görsellerle sunulmalı.	-Somutlaştırma
8.KİŞİ	Gerekir, daha önce anlatılan konuya zaman geçince cevap verilmiyor.	-Gerekli, Tekrar edilmeyince Unutulma
9.KİŞİ	Soyut içerikli ders, öğrenci derse katılmalı, öğrenci merkezli	-Soyut-somut -Öğrenci Merkezli
10.KİŞİ	Gerekir, gezi-gözlem, röportaj, araştırma dahi edilerek etkili hale gelir.	-Öğretim Teknikleri
11.KİŞİ	Gerekir, soyut konular görsellerle somut hale gelmeli.	-Soyut-Somut
12.KİŞİ	Yeterince çaba gösteriyor. Derse karşı olumlu tutum için öğrenciye ödüller. (halı saha Turnuvası gibi)	-Ödüller
13.KİŞİ	Örnek olay ve kavramlarla ilgili videolar	-Örnek Olay -Materyal
14.KİŞİ	Gerekli, soyut konular somut hale getirilmeli, öğrenci sayısı zaman uygulamaları zorlaştırmaktadır.	-soyut-somut - Öğrenci sayısı
15.KİŞİ	Gerekir, öğrenme okulda ve oklu dışında da devam etmeli.	-Eğitim her yerde
16.KİŞİ	Gerekir, eğitim ve gelir seviyesi düşük çocuklar öğrenmekte zorlanıyor.	-eğitim düşük -geliri düşük
17.KİŞİ	Bu konuları vermiyor, çocukların tepki ve dönütleri dikkat alınmalı.	-Tepki -Dönütlere dikkat
18.KİŞİ	Bu kavramları öğretmiyor.	

19.KİŞİ	Bu dersi vermiyor, örnek vermesi doğru değil, tarih dersi veriyor.	
20.KİŞİ	Somutlaştırarak ve uygulama yaparak	-Soyut-somut- uygulama
21.KİŞİ	Gerekir, öğretmen merkezli eğitim, aile eğitimi,	-Öğretmen Merkezli eğitim -Aile Eğitimi
22.KİŞİ	Gerekir, Bilinçlendirmek, farkındalık, yaşayarak öğrenme, sorumluluk almalarını öğretmek, soyut kavramlar.	-Soyut-Somut - öz benlik -öğretim ilkesi -yaparak yaşayarak öğrenme

6. BU KAVRAMLARIN ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN PROBLEMLER

1.KİŞİ	Konular havada kalıyor, öğrenci öğrenileni hayata uygulayamıyor.	-Soyut-Somut -Hayata Uygulama
2.KİŞİ	Kavramlar soyut, anlaşılıyor, zengin öğrenmekler verilmeli.	-Soyut-Somut -Örnekler
3.KİŞİ	Cevap verilmedi.	
4.KİŞİ	Soyut konular.	Soyut-Somut
5.KİŞİ	Soyut, anlam kargaşası.	Soyut-Somut
6.KİŞİ	Soyut anlaşılır olmadan uzak.	-Soyut-Somut
7.KİŞİ	Soyut, ders saati az, materyaller içerikle uyumuyor,	-Soyut-Somut -Ders saati -Materyal yetersizliği
8.KİŞİ	Öğrencilerin ders katılmaması.	-Etkin Katılım
9.KİŞİ	Konular seviyeye uygun değil, öğrencilerde dikkat dağınıklığı, ders süresinin azlığı, dersi uygulama yapma şansının az olması(yerel yönetimler anlatılacaksa, belediyeye gitmek zor)	-Seviye Uygun Değil -Dikkat Dağınıklığı -Ders saati -uygulama zorluğu
10.KİŞİ	Konular geniş, soyut konular.	-İçerik kapsamlı -Soyut-Somut
11.KİŞİ	Zaman kısıtlı, soyut	-Zaman Kısıtlı -Soyut-somut
12.KİŞİ	Sözel konular öğrencilerin dikkatini toplamak zor, süreci içinde berber öğrenmek gerekli, öğretmenle öğrenmek.	-İçerik söze -Etkin katılım

13.KİŞİ	Çevresel faktörlerden dolayı öğrenci günlük yaşamında hiç karşılaşmıyor.	-Soyut-Somut
14.KİŞİ	Okul-okul müdürlerini yakın olduğu için anlıyor. Ancak soyut ve uzak kavramları anlamaları zor. (Meclisi anlamaları zor)	-Soyut-Somut
15.KİŞİ	Uygulama zaman alıyor, öğrenilenleri davranışa yansıtmak zaman alıyor.	-Hayata geçirmek zor -Zaman Kısıtlı
16.KİŞİ	Soyut kavramlar 4-5 sınıf da zor.	-Soyut-Somut
17.KİŞİ	Tarih öğretmeni, soyut kavramları anlamaları zor.	Soyut-Somut
18.KİŞİ	Bu konuları vermiyor, tarih öğretmeni	
19.KİŞİ	8.sınıf da tarih derslerini öğretmek zor, kavramların içini dolduramıyorlar, soyut konular, çeşitli örneklem vermek zor.	Soyut-Somut -örnekler vermek zor
20.KİŞİ	Somatlaştırarak uygulama.	Soyut-Somut
21.KİŞİ	Öğrenmeye açık olmayan öğrenci ve aile.	-Öğrenci Öğrenmeye kapalı -Aile Eğitim
22.KİŞİ	Soyut, malzeme eksikliği, yaşama uzak konular, yaparak yaşayarak olmalı, empati, kurallara uymada sıkıntı.	-Soyut-somut -Materyal Eksikliği -Empati -kurallara uyma sıkıntısı

7.KAVRAMLAR SEVİYEYE UYGUNLUĞU VE ÖĞRENCİLERİN ZORLANMASI

1.KİŞİ	Zor değil, birinci sınıf dan belli öğreniyorlar, soyut konular	-Uygun -soyut-somut
2.KİŞİ	Çevreye farkındalık artırılmalı, örneklerle soyut konular somutlaştırılarak	- Soyut-somut -Farkındalık artırarak
3.KİŞİ	Seviye uygun zor değil.	-Uygun değil
4.KİŞİ	Konular müfredatta çok uzun geniş.	-İçerik Kapsamlı
5.KİŞİ	Zor, öğrenciler somut dönemi soyut konuları anlamakta zorlanıyor.	-Zor konular - Soyut-somut
6.KİŞİ	Uygun değil.	-Uygun değil
7.KİŞİ	Uygun değil.	-Uygun değil
8.KİŞİ	Uygun değil. Bazıları uygun	-Uygun değil
9.KİŞİ	4.sınıf konuları uygun, kurtuluş savaşı konularını alanın öğretmeni vermeli.	-4 ve 5. Sınıf da uygun -büyük sınıf da alanın öğretmeni vermeli.
10.KİŞİ	Uygun yaşa ve seviyeye.	-Uygun
11.KİŞİ	5.sınıfa göre konular soyut.	Soyut-somut
12.KİŞİ	Soyut kavramlar, 6.sınıf konularını öğrenmekte zorlanıyorlar.	Soyut-somut
13.KİŞİ	Kurtuluş savaşı dışındakiler uygun.	-İnkılap Tarihi dışındaki konular uygun

14.KİŞİ	Konular her yaşa uygun hazırlanmış, aşama aşama veriliyor, parçadan bütüne şeklinde öğretiliyor.	-Uygun -basitten-karmaşığa -parçadan bütüne öğretim ilkesi
15.KİŞİ	Uygun.	-Uygun
16.KİŞİ	Somutlaştırarak günlük hayata uygun şekilde anlatılmalı.	-Soyut- somut
17.KİŞİ	Uygun yaşlarına göre aşama aşama veriliyor.	-uygun -öğretim ilkesi-parçadan-bütüne
18.KİŞİ	Bu ders girmiyor.	
19.KİŞİ	6.sınıf konuları ağır öğrenciler zorlanıyor. Önceden öğrenme sağlanmadan geliniyor, soyut konular, sık tarih örüntüsü var. Günlük hayatla ilişkilendirilmeli.	-uygun değil -soyut- somut -hayata yakınlık öğretim ilkesi
20.KİŞİ	Uygun	-Uygun
21.KİŞİ	Bu konular müfredatta yok. Küçük yaşlarda öğrenmek kolay iler ki sınıflarda zorlaşıyor.	-Konular vermiyor
22.KİŞİ	Uygun, basitten karmaşığa, somuttan-soyuta, bilinenden-bilinmeyene, bazı konular çevreye uzak, kendi yaşamına yakın öğretiliyor	-uygun -Öğretim İlkeleri

8. BU KONULARIN ÖĞRETİLMESİNİN FAYDASI VE ÖNEMİNİN BELİRTİLMESİ

1.KİŞİ	Öğrenilmesi ve içselleştirilmesi gerekir.	-İçselleştirme
2.KİŞİ	Öğrenilmesi gerekir, yönetim ve demokrasi konuları ülkenin geleceği öğretilmeli	-yönetim, demokrasi; gelecek için
3.KİŞİ	Faydalı, öğrenciler geleceklere yön çizer.	-Gelecek için
4.KİŞİ	Hayatı öğrenmeleri için önemli	-Hayatı Öğrenmek için
5.KİŞİ	Demokratik, vatandaşlık bilinci oluşmuş, idari sistemi anlamlandıran bireylere ihtiyaç var.	-demokratik vatandaşlık bilinci için - sistemi anlayan birey yetiştirmek için
6.KİŞİ	Kesinlikle faydalıdır.	Faydalı
7.KİŞİ	Faydalı, konular öğretilerek sorumluluk ve haklarını bilen bilinçli vatandaş olmaları sağlanır.	-sorumluluk ve haklarını bilen bilinçli Vatandaş için
8.KİŞİ	Faydalıdır. Hak, hukuk, millet vatan vb. kavramların önemi anlaşılıyor. faydalı birey olur.	-Hak, hukuk, millet, vatan gibi kavramların önemini anlayan bireyler için -Toplumun istediği birey için
9.KİŞİ	Toplumunu ve geçmişini bilmek faydalı.	-toplumun ve geçmişini bilen bireyler için
10.KİŞİ	Bilinçli ve duyarlı birey olmak için önemli.	-bilinçli ve duyarlı bireyler için

11.KİŞİ	İyi vatandaş ve demokrasi bilinci için önemli.	-demokrasi bilinci için -isten iyi vatandaş için
12.KİŞİ	Toplumun bir parçası olmak için önemli, sorumluluğunun bilen etkin vatandaşlık için önemli.	-sorumlu -etkin vatandaş için -toplumun bir parçası olması için
13.KİŞİ	Yaşam ve topluma uyum için ve genel kültür için önemli.	-topluma- yaşama uyum için -genel kültür için
14.KİŞİ	Hayatta karşılaşacakları konular önemli, ailede başlayan okulda devam eder.	-Hayatta karşılaşılacak konular
15.KİŞİ	Faydalı, toplumda sağlıklı bilinçli bireyler için	-sağlıklı bilinçli bireyler için
16.KİŞİ	Faydalı, bu kavramları öğrenmeyenler kimseye faydalı olmaz.	-toplumda faydalı bireyler için
17.KİŞİ	Faydalı, haklarını, demokrasinin ne olduğu çevrelerindeki olayları anlamlarına neden olur.	-Haklarını, demokrasiyi tanıyan -yakın çevresindeki olayları anlayan bireyler için
18.KİŞİ	Bu öğretmen tarih öğretmeni dersi vermiyor.	
19.KİŞİ	Faydalı, temel bilgiler, vatandaşlık, demokrasi hayat boyu kullanılan kavramlar. Sosyal bilgilerdeki konular hayatla çok yakından ilgilidir. Bu konuları öğrenip davranışa yansıtmaları gereklidir. Planlama yapma kurallara uyma	-Hayat için gerekli kavramlar -hayatın içinde davranışa yansımaları -Plan yapma kurallara uyma
20.KİŞİ	Bu konuların erken yaş da öğrenilmesi ilişkilerin kalıcı ve sağlıklı olmasına neden olur.	-erken yaş da öğrenmek -vatandaşlık için gerekli bilgilerin kazanılmasını sağlar.
21.KİŞİ	Faydalı, günlük konular her vatandaşın bilinmesi gereken sorumluluklar verilir.	-hayatta gerekli konular -etkin vatandaşlık için -sorumlu vatandaş

22.KİŞİ	Faydalı, kendini bilen, isteklerini bilen, empati için, çevresini tanıma, farkındalığı artırır, yaşamında gerekli bilgiler şimdi ve sonrası için, haklarını sorumluluklarını bilir, etkili, katılımcı, paylaşımcı birey için önemli.	-kendini bilen -empati kuran - yaşadığı toplumu tanır. -yaşamı için gerekli bilgiler -hak, sorumluluk, etkili, katılımcı, paylaşımcı bireyler için,
---------	--	---

9. SOSYAL BİLGİLERDE OKUL, OKUL YÖNETİMİ, DEMOKRASİ EĞİTİM YÖNETİMİ VE VATANDAŞLIK KONULARINDA EKLENMEK İSTENLER

1.KİŞİ	Önem verilsin, toplumun bilinçlenmesi için bu konular temelden verilmeli.	- Toplum bilinçlenmesi
2.KİŞİ	Bu konulardan özellikle eğitim yönetimi öğrencilere yabancı gelmektedir.	-eğitim yönetimi tanınmıyor.
3.KİŞİ	Okul ve eğitim yönetiminde öğrencilerin bizi örnek aldığını unutmamalıyız. Vatandaşlık ve demokrasi konularında öğretmenlerin bilinçlenip uygulamaya geçirmesi gerekir. Vatandaşlık bilinci	-iyi örnek olma -vatandaşlık bilinci
4.KİŞİ	Cevap verilmedi.	
5.KİŞİ	Eğitimi yönetebilen ve kaliteli eğitim yapan bireyler için bu kavramları somutlaştırarak ayrıntılı anlatan kitap hazırlanmalı.	İyi vatandaş için -somutlaştırarak öğrenme sağlayan kitap
6.KİŞİ	Cevap verilmedi.	
7.KİŞİ	Bu konulara daha fazla değinilmeli, konular iyi analiz edilmeli, Vatandaşlık, demokrasi, insan hakları adalet, hürriyet gibi	-daha fazla önem verilmeli -öğrenilip yaşama tatbiki sağlanmalı

	konular öğrenilip hayata tatbik edilmeli.	
8.KİŞİ	Cevap verilmedi.	
9.KİŞİ	Cevap verilmedi.	
10.KİŞİ	Cevap verilmedi.	
11.KİŞİ	Cevap verilmedi.	
12.KİŞİ	Cevap verilmedi.	
13.KİŞİ	Cevap verilmedi.	
14.KİŞİ	Sosyal bilgilere yeteri kadar önem verilmeli, dersler hayta yakın, konular çocuğun hayatı ile ilintili anlatılmalı.	-önem verilmeli -gerçek yaşama yakın anlatılmalı
15.KİŞİ	Cevap verilmedi.	
16.KİŞİ	Önemli konular, seviyeye uygun hale getirilerek anlatılması, ezberden uzak.	-önemli -seviyeye uygun verilmeli -ezbere değil yaşamla ilintili
17.KİŞİ	Öğretmen bu ders girmediği için konular hakkında bilgisi yok.	
18.KİŞİ	Tarih öğretmeni bu dersler vermiyor.	
19.KİŞİ	Öğrenci sayısı çok zaman az konular uygulayarak yapılabilirse daha kalıcı olurdu. Darama yapılsa canlandırma ile anlatılsa daha iyi olur. Ama çok zaman bir uygulama. Konular hızlı anlatılıp geçiliyor öğrenciler çok farkında olmuyor. Müfredat geniş.	-uygulama yaparak öğretim -zaman azlığı - geniş içerik -farkındalık artırılmalı
20.KİŞİ	Bilinçli bireyler için her dönem seviyeye uygun verilmeli. Basitleştirerek.	-bilinçli bireyler için - seviyeye uygun - Konular Basit şekilde verilmeli
21.KİŞİ	Ekleme istediği yok.	

22.KİŞİ	Birey olduğunu, ne istediğini bilen aktif katılımcı, toplumu tanıyan, farklılıklara saygılı, sorumluluklarını bilen, toplumun kurumları tanır görevlerini bilir. Yönetenlerinin tutumunu ve demokratik ortamları anlar. Kitaplar sıkıcı daha yaşama yakın olmalı. Öğrenciye düşüncesini rahat söyleyebileceği ortam verilmeli.	-bilinçli bireyler için -aktif katılımcı -toplumu tanıyan -yaşam yakın verilmeli -özgür ortamlar

10. OKUL, YÖNETİMİ, DEMOKRASİ, EĞİTİM YÖNETİMİ VE VATANDAŞLIK KONULARININ ÖĞRENCİLER TARAFINDAN KAZANIP KAZANILMADIĞINI VE DAVRANIŞA YANSIYIP YANSIMADIPINI BELİRLENMESİ

1.KİŞİ	Teneffüslerde ve okul ortamında nasıl davranıldığına bakılarak.	-Davranışları ile
2.KİŞİ	Öğrencilerin düşünceleri önemli olduğu için sorulan sorulara verdikleri yanıtlara ve tutumlarına bakılır.	-Öğrencilerin cevap ve davranışlarına
3.KİŞİ	Davranışlarına dikkat ediyorum, fikirlerini alma, bir olayı empati yapmalarını istiyorum.	-Davranışlara ile -düşüncelerini alma -empati
4.KİŞİ	Öğrenci öğrendiklerini kendi hayatlarında kullanıyorsa, testlerde başarı.	-gerçek yaşamlarında kullanma -başarı
5.KİŞİ	Dram yaptırıp davranışlarını görmeye çalışırım.	-drama yaptırarak davranışı görme, Öğretim yöntemi
6.KİŞİ	Geri dönüt alınabilecek aktivitelerle kazanımlarını ölçerek.	-davranışı görmek için aktivite -Başarı

7.KİŞİ	Davranışları gözlemlenir, tutarlı davranışlar sergileyip sergilemediğine bakılır, derecelendirme ölçekleri gibi test tekniklerinin sonuçlarına bakarak belirlenir.	-Davranış -Başarı
8.KİŞİ	Öğrencinin okula geldiği ilk ve son güne bakılarak, davranışın değişip değişmediği anket türü sorular sorarak, öğrencinin davranışını gözlemleyerek.	-davranış -Anketlerle
9.KİŞİ	Öğrencinin gelişimine tanık olarak, gözlem yaparak, sınavlar yaparak.	-davranışını gözleyerek, -Başarı
10.KİŞİ	Sınıf içi davranışları, yakın çevreyle olan ilişkileri, sınavlar.	-Davranış - yakın çevre ilişkileri -Başarı
11.KİŞİ	Öğrencilerin birbirine karşı davranışlarına, okul ve kantindeki davranışına, aileleri ve öğretmenlerle olan ilişkilerine bakılır.	-Davranışlarına -Aile, öğretmen ilişkilerine bakılır
12.KİŞİ	Kültür gezilerinde kendilerini ifade etmelerine, bilgilerine, çevresine karşı duyarlılıklarına bakılır.	-Kültür gezilerinde davranışlarına bakılır. -çevresi ile ilişkilerine bakılır.
13.KİŞİ	Değerlendirme sonuçlarına ve davranışlarına bakılır.	-başarı- değerlendirme sonucuna -davranışlarına
14.KİŞİ	Sınav sonucuna, öğrenci davranışlarına, öğretmeni, arkadaşları ve çevresiyle ilişkisine bakılır.	-başarı-sınav sonucuna -davranışlarına -Öğretmenleri, arkadaşları ve yakın çevre ilişkilerine
15.KİŞİ	Öğrencilerin olumlu ve olumsuz durumlarda takındıkları davranışlarına.	-Davranışlarına
16.KİŞİ	Öğrencilerin olaylar karşısında verdiği tepkilere bakarak.	-Davranışlarına

17.KİŞİ	Dönütlerine bakılır, sınavlarla, sınıf içi davranışı gözlemi ile, davranışlarına bakılarak,	-davranışlarına -başarı- sınav sonucu
18.KİŞİ	Cevap vermedi.	
19.KİŞİ	Davranışlarını gözleme, sınav sonucu doğru kirter olmaz, sınıfların kalabalık olduğu için davranış gözlem zordur.	-Davranışları ve sınav sonucuna bakmak doğru olmaz. -sınıflar kalabalık
20.KİŞİ	Sınıf davranışları ve oyun oynarken halleri gözlenir.	-davranışlarına -Oyun hali
21.KİŞİ	Konu sınıf da açıldığında dönütlerine bakılır. Öğrencilerin öğrenmeye kapalı oldukları görünür.	-sınıf içinde dönütlerine bakılır -Öğrencilere öğrenime kapalı
22.KİŞİ	Davranışlarından, okuldaki yaşamından, çevreleri olan ilişkilerine bakılıyor.	-davranışlarına -okul ve yakın çevre ilişkilerine bakılır.

11. OKUL, YÖNETİMİ, DEMOKRASİ, EĞİTİM YÖNETİMİ VE VATANDAŞLIK KONULARI ÖĞRENCİLERİN OKUL VEYA OKUL DIŞINDAKİ HAYATI İÇERİNDE KALICI HALE GELMESİ

1.KİŞİ	Soyut konular olduğu için sınıf da değil aile ve çevreden destek alınmalı.	-Soyut konular somutlaştırarak -aile ve çevre desteği
2.KİŞİ	Okul içinde verilen görevlerle, belli sorumluluk verilerek hayatlarında belli yer edinilmesi sağlanır. Yaprak yaşayarak öğrenme sağlanmalı.	-görev ve sorumluluk vererek -yaparak yaşayarak öğrenme (Öğrenme yöntemi)
3.KİŞİ	Öğretmenlerin samimi olması gerekir, öğretmenlerin davranışlarını dikkat aldığı için örnek alınmalı.	-Öğretmen davranışı, örnek olma
4.KİŞİ	Cevap verilmedi.	

5.KİŞİ	Başta aile sonra öğretmenler ve medya bu kavramları özlerinde sindirirlerse kalıcı hale gelir.	-Öğretmenler, aile ve medya yardım ile kalıcı olur.
6.KİŞİ	Somut ve yaşantı haline gelen örneklerle uygulamalar yaptırıldığında öğrenme gerçekleşir.	-somut -Yaşama yakın örnekler uygulamalarla
7.KİŞİ	Bu konuların yaşamın her aşamasında gerekli olduğu bilinci verilirse, güncel hayat ile ilişkilendirilirse ve içselleştirme yapıp davranışa yansır.	-bilinçlenme -içselleştirme -güncel hayat ile ilişkilendirme (öğrenme Yöntemi)
8.KİŞİ	Konun önemi anlatılır, konuların olumlu olumsuz yönleri anlatılır ve hayatlarına yansımaları vurgulanır.	-önemi vurgulama -hayatlarına yansımaları sağlama
9.KİŞİ	Günlük hayata öğrencinin karşısına çıkacak şekilde düzenleme yapılır. Okulda öğretmen dışarda da velilerin ilgisi gözetimi gerekir.	-hayatlarına karşılıklarını çıkacak şekilde -öğretmen ve ailenin ilgisi
10.KİŞİ	Öğrenciye düşüncesini söyleme fırsatı tanınmalı,	-düşüncede özgürlük
11.KİŞİ	Konular hem sınıf da verilerek daha sonra da veliler eğitilerek yaşam biçimine dönüştürmeleri gerekir.	-aile eğitimi -yaşam biçimine dönüştürülerek
12.KİŞİ	Öğrendiklerini hayatta karşıladıkları problemlere uyguluyorsa öğrenme kalıcı olur.	-hayatta karşılaştıkları problemlere uygulama
13.KİŞİ	Öğrencilerin özümsemesi gerekir,	-özümseme
14.KİŞİ	Öğretmen davranışlarında tutarlı olmalı öğrenciden ne istediğini belirtmeli.	-öğretmen davranışında tutarlı -öğrenci ne istediğini bilmeli
15.KİŞİ	Öğrendiklerini uygulama fırsatı verilmeli, olumlu davranışlar	-yaşama uygulama fırsatı -olumlu davranışları takdir etme

	takdir edilmeli, okul hayatı dışında ise aile iletişim ve işbirliğine gidilmeli.	-aile ile işbirliği
16.KİŞİ	Davranışlarını kalıcı hale getirilmeli.	-davranışa yansımali
17.KİŞİ	Öğrenilenleri gerçek hayta uygulama yaptırarak, okulda öğretmenler, müdürler davranışları ile örnek olarak.	-Gerçek yaşamda uygulama -Müdür, öğretmenler davranışı ile iyi örnek olmalı
18.KİŞİ	Bu ders girmediğini söyledi.	
19.KİŞİ	Uygulayarak öğrenme olursa yaşamlarında kullanırlar ve kalıcı hale gelir.	-gerçek yaşamda uygulama
20.KİŞİ	Öğrencinin yaptığı yanlışlığa taviz vermeyerek, tutumlu davranarak.	-tutumlu davranma -taviz vermem
21.KİŞİ	Öğrencinin içinde yer aldığı aktif projelerle, bu projelerde öğrenci zorla değil zevk alarak çalışması sağlanmalı, öğrenciyi geliştirecek materyaller istenmeli, ailelerde eğitilmeli.	-Proje çalışmaları -aktif Katılım -Materyal kullanma -Aile Eğitimi
22.KİŞİ	Önce iyi örnek olarak sonra uygulama yapmaları sağlanmalı, oyunlarla ve drama içinde sorumlulukları verilebilir. Kendi yaşam tarzı yaparak, öğrendiklerini hayatlarına uygulama yaparak sağlanır.	-iyi örnek -yaşamda uygulama -drama ve oyun içinde sorumluluk verme

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Sevil ÇEVİK
Doğum Yeri	Gaziantep, Türkiye
Doğum Tarihi:	20 / 12 / 1975
Medeni Durumu	Evli
Öğrenim Durumu	

Derece	Okulun Adı
İlköğretim	Emine Ulusoy İlkokulu, Gaziantep, Türkiye
Orta Öğretim	Gaziantep Kız Lisesi, Gaziantep, Türkiye
Lise	20 Temmuz Fen Lisesi, Lefkoşa, KKTC
Lisans	Doğu Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü, Mağusa, KKTC
Yüksek Lisans	Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi, Denetimi, Ekonomisi ve Planlaması Anabilim Dalı, Lefkoşa, KKTC
İletişim	
Tel:	0533 845 95 00
Adres:	Seranat Sok. No: 17 Yeni Kent Gönyeli/LEFKOŞA